

borde enligt kommittén understödet till skolungdomens riksskyttetävling ökas, varjämte anslaget för underhåll av skjutbanor borde höjas.

På grundval av vad som anförts har kommittén beräknat det årliga behovet av statsbidrag till frivilliga skytteväsendet till 1 925 000 kronor.

I syfte att möjliggöra lån av automatvapen på smidigare villkor än för närvarande borde enligt kommittén övervägas, huruvida icke samma lånetid som nu gällde för 6,5 mm gevär (3 år) vore tänkbar.

Beträffande svenska pistolskytteförbundets verksamhet har kommittén icke funnit skäl att för framtiden använda olika principiella beräkningsgrunder för gevärs- och pistolskyttar. Bidraget syntes dock tills vidare böra begränsas till 4 kronor för civil skytt och 3 för militär. Med hänsyn till verksamhetens utveckling och till den allmänna prisstegringen borde nu utgående bidrag till de centrala administrationskostnaderna ökas med 3 000 kronor och pistol-skyttekretsarna därjämte erhålla bidrag till administrationskostnader och kretstävlingar med sammanlagt 10 000 kronor. Därjämte borde enligt kommitténs mening mindre statsbidrag utgå för anordnande av instruktörskurs vid infanteriskjutskolan och för större tävlingar.

Medelsbehovet för iordningställande av pistolskyttebanor borde tillgodoses inom ramen för de medel, som för skjutbanors anordnande och underhåll ställdes till överstyrelsens förfogande.

Det årliga behovet av statsbidrag för svenska pistolskytteförbundet har av kommittén beräknats till 100 000 kronor.

Svenska sportskytteförbundet främjar utbildning av elitskyttar och bedriver tekniska undersökningar i syfte att höja skyttets standard. Härigenom bildas grupper av skyttar, vilka dels genom framstående skicklighet utgöra en värdefull tillgång för vårt lands försvarskraft, dels äro ägnade att vid internationella tävlingar hävda landets anseende såsom skyttenation. Med hänsyn till sportskyttets betydelse ur beredskapssynpunkt och de särskilda uppgifter som numera ålagts förbundet borde detta enligt kommitténs mening erhålla ett till 20 000 kronor ökat bidrag av statsmedel.

Det sammanlagda årliga anslagsbehovet för det frivilliga skytteväsendets befrämjande enligt försvarskommitténs förslag uppgår således till (1 925 000 + 100 000 + 20 000 =) 2 045 000 kronor. Till jämförelse må nämnas, att anslag för nu ifrågakvarande ändamål under innevarande budgetår utgår med (1 395 000 + 35 000 + 10 000 =) 1 440 000 kronor, vilket belopp äskats även för nästkommande budgetår.

6. *Frivilliga tjänstehundväsendet.*

Försvarskommittén har föreslagit, att för närvarande utgående statsbidrag, 3 000 kronor per år, skulle upptagas oförändrat.

7. *Svenska brevdueförbundet.*

Vid behandlingen av signaltrupperna har *försvarskommittén* föreslagit, att det militära brevdueväsendet skall upphöra och försvarets behov av brevdovor

i fortsättningen tillgodoses genom anlitande av det civila brevduveväsendet. Enligt kommitténs förslag borde därför statsbidrag om 7 000 kronor årligen utgå till svenska brevduveförbundet för dess verksamhet samt för understöd åt sådana uppfödare, anslutna till förbundet, vilka hade sina duvslag belägna på ur militär synpunkt särskilt lämpliga platser.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren har framhållit, att försvarskommitténs förslag om ökat ekonomiskt understöd åt de frivilliga försvarsorganisationerna vore ägnat att väcka tillfredsställelse, även om han icke kunde ansluta sig till förslaget om de inskränkningar i värnpliktsutbildningen, vilka av kommittén anförts som skäl för starkare stöd åt de frivilliga organisationerna. Förslaget om höjd medelstillsdelning till lottarörelsen biträdades främst med hänsyn till att överbefälhavaren i motsats till försvarskommittén ansåge, att vi måste utnyttja alla användbara och tillgängliga krafter för rikets försvar.

Chefen för armén har anført, att det vore av största vikt för krigsorganisationens kvalitet, att det frivilliga försvarsarbetet kunde bedrivas rationellt och med stor anslutning. Detta förhållande accentuerades ytterligare genom utbildningstidens begränsning. Enär det frivilliga försvarsarbetets effektivitet ytterst vore beroende på att tillräckliga anslag disponeras, funnes ingen anledning till erinran mot kommitténs förslag. Av kommittén förordade utredningar rörande de frivilliga försvarsorganisationerna syntes böra komma till stånd. De förändringar beträffande nuvarande bestämmelser rörande tjänstgöringsskyldighet och giltighetstid för förordnande, som kommittén föreslagit, kunde biträdas endast i den omfattning, detta kunde ske utan att krigsorganisationens kvalitet därav bleve lidande. Mot kommitténs förslag att bereda värnpliktig sergeant möjligheter att genom frivillig befälsutbildning nå officers grad hade arméchefen intet att erinra under förutsättning, att utbildningsbestämmelserna utformades så, att de kvalitativa kraven bleve tillgodosedda. Ett tillgodoräknande i merithänseende av deltagande i frivillig befälsutbildning syntes innebära en god hjälp för det frivilliga försvarsarbetet. Frågan om de ekonomiska förmånerna för värnpliktig, som deltog i frivilligt försvarsarbete, borde, såsom kommittén föreslagit, närmare utredas. Det vore av största betydelse, att ersättning utginge för förlorad arbetsförtjänst i sådan omfattning, att deltagandet i frivilligt försvarsarbete kunde ske oavsett vilken socialgrupp den värnpliktige tillhörde. Kommitténs förslag, att reservanställning borde kunna erhållas av värnpliktig personal, som befordrats till värnpliktig kapten (ryttmästare) eller fanjunkare (styckjunkare) och som därvid ådagalagt särskild lämplighet för fortsatt tjänstgöring vid krigsmakten, funne arméchefen lämpligt. Förslaget om särskild redovisning av värnpliktigt befäl i samband med utträdet ur värnpliktsåldern kunde icke biträdas, enär det icke syntes medföra några påtagliga fördelar, men däremot innebure en viss komplicering i fråga om registreringsarbetet m. m. Det vore

av största betydelse, att nuvarande antal ordinarie instruktörer för den frivilliga befälsutbildningen bibehölles.

Militärbefälhavaren för I. militärområdet har anfört, att det, när anslagen till försvaret i sin helhet begränsades, icke vore logiskt att höja anslagen till de för försvarets effektivitet i varje fall icke lika betydelsefulla frivilliga organisationerna.

Militärbefälhavaren för II. militärområdet har framhållit, att de frivilliga försvarsorganisationerna måhända hade sin största betydelse för bevarandet av en positiv försvarsvilja. Med hänsyn till att obligatorisk befälsutbildning vore så avsevärt mycket dyrare än den frivilliga, syntes rimliga ekonomiska insatser från statens sida vara berättigade och erforderliga för att säkerställa att ett tillräckligt stort antal av det värnpliktiga befälet genomginge nödvändig utbildning. Möjlighet borde öppnas för värnpliktigt befäl av underbefäls och underofficers tjänsteställning att nå officersgrad. Fordringarna borde såsom kommittén föreslagit sättas höga.

Militärbefälhavaren för III. militärområdet har uttalat, att den frivilliga utbildningen endast i någon mån kunde komplettera den obligatoriska men aldrig ersätta densamma. En undersökning i vad mån det kunde vara möjligt att genom ökad medelstildelning till de frivilliga försvarsorganisationerna motverka olägenheterna med efterutbildningsövningarnas slopande syntes skäligen meningslös, då den med visshet komme att giva till resultat, att den frivilliga anslutningen endast bleve en liten bråkdel av det antal värnpliktiga, som behövde genomgå efterutbildning och därmed i vissa fall förenad omskolning. Med hänsyn till kravet på praktisk tjänst vid trupp syntes böra övervägas, huruvida icke den frivilliga befälsutbildningen med fördel skulle kunna förläggas till truppförbanden.

Militärbefälhavaren för IV. militärområdet har ansett, att försvarskommittén byggt alltför mycket på den frivilliga försvarsutbildningen, vilken vore nödvändig för krigsorganisationens genomförande vid mobilisering. Intresset för frivilligutbildningen vore i hög grad beroende på det utrikespolitiska läget och tillgången på frivilligt utbildade bleve ojämnt fördelad inom landet. Den föreslagna minskningen av antalet instruktörer syntes vara betänkligt stor. Instruktörsfrågan för såväl den frivilliga befälsutbildningen som hemvärnet borde upptagas till omprövning i ett för båda organisationerna gemensamt sammanhang. De av kommittén förordade utredningarna angående det ekonomiska vederlaget vid deltagande i övningar borde snarast komma till stånd. Förslaget om samma ersättning för värnpliktigt befäl som för personal i reserven vore ägnat att inge betänkligheter. Militärbefälhavaren kunde tillstyrka, att målsättningen och formerna för repetitionsutbildningen gjordes till föremål för närmare överväganden. Ett slopande av föreskriften om allenast 4 års giltighet för erhållet förordnande vore liktydigt med att repetitionsutbildningen skulle erhålla så obetydlig anslutning, att dess ändamål att vid mobilisering säkerställa tillgången på kompetent värnpliktigt befäl skulle förfelas. Ökad möjlighet för värnpliktigt officer (underofficer) att överföras till reserven kunde icke förordas.

Militärbefälhavaren för V. militärområdet har erinrat, att repetitionsutbildningen utgjorde den frivilliga befälsutbildningsrörelsens huvuduppgift. I avsikt att öka intresset för denna förordades en viss omläggning av repetitionskurserna. Betydelsen av skälig ekonomisk ersättning vid deltagande i frivilligutbildning har understrukits. De föreslagna anslagen till centralförbundet för befälsutbildning motsvarade ingalunda målsättningen. En avsevärd höjning av denna anslagspost vore nödvändig. Därutöver föresloges en mindre höjning av anslaget till det frivilliga tjänstehundväsendet.

Militärbefälhavaren för VI. militärområdet har beklagat, att de ekonomiska frågorna av kommittén blott rekommenderats till utredning. Omfattningen av den frivilliga utbildningen krävde, att antalet instruktörer ytterligare ökades.

Försvarets civilförvaltning har ifrågasatt, huruvida icke förbättringen av ersättningen vid deltagande i frivillig utbildning kunde nås enklare genom en höjning av nu utgående daglön. Ämbetsverket har tillstyrkt förslaget om vidgade möjligheter för värnpliktigt befäl, som ådagalagt särskild lämplighet, att vinna inträde i reserven.

Centralförbundet för befälsutbildning har funnit angeläget, att man dels principiellt i enlighet med vad kommittén yttrat för näende av större säkerhet och stabilitet i verksamheten definitivt fastslog syftet och riktlinjerna för densamma, dels snarast möjligt skapade de oundgängliga förutsättningarna för rörelsens rätta utveckling. Centralförbundet har understrukit angelägenheten av att frågan om den ekonomiska ersättningen till deltagare i frivillig utbildning (tjänstgöring) med det snaraste löstes. I fråga om tillgången på heltidstjänstgörande instruktörer innebure kommitténs förslag, att de ordinarie instruktörer, som f. n. vore stationerade i Växjö, Eksjö, Linköping och Halmstad och anknutna till därvarande infanteriregementen, komme att indragas. Samma skulle bli förhållandet i Örebro sedan Örebro försvarsområde sammanslagits med Strängnäs försvarsområde. En dylik anordning komme utan tvivel att medföra avbräck för den frivilliga befälsutbildningen. Antalet heltidstjänstgörande instruktörer borde därför upptagas till det nuvarande med tillägg för en, eventuellt två i Vaxholms försvarsområde. Av främst psykologiska skäl vore det, enligt förbundets mening, mycket önskvärt, om värnpliktslagen kunde kompletteras med bestämmelser om inkallelse efter eget åtagande. Beträffande lokalfrågorna ville centralförbundet fästa uppmärksamheten vid att icke enbart kanslilokaler utan framför allt övningslokaler erfordrades.

Överstyrelsen för svenska röda korset har anmält önskemål om ett till 196 000 kronor uppräknat anslag av statsmedel. Därutöver har föreslagits, att till rödakorspersonal vid deltagande i fälttjänst eller liknande övningar med en varaktighet av minst tre dagar måtte utgå daglön. Vid deltagande i hemvärnsövningar syntes rödakorspersonalen i vissa avseenden böra beredas enahanda förmåner som hemvärnsmännen. Enligt överstyrelsens mening borde till rödakorsassistenterna vid försvarsområdesstaberna utgå samma arvoden som till fomoblottorna.

Skytteförbundens överstyrelse har i allt väsentligt tillstyrkt försvarskommitténs förslag rörande det frivilliga skytteväsendet. De av skytteväsendet framförda önskemålen hade alltid framförts med största moderation och under hänsynstagande bland annat till statsfinansiella förhållanden.

Svenska sportskytteförbundet har under hänvisning till sportskyttets betydelse för försvaret framhållit att det årliga anslaget måtte höjas från föreslagna 20 000 till 30 000 kronor.

Svenska brevduveförbundet har beklagat, att det militära brevduveväsendet helt skulle nedläggas. En mindre organisation för försöksverksamhet hade sannolikt varit av värde. Därutöver har förbundet ansett, att en officer med erfarenhet rörande brevduvor och brevduvesport borde erhålla stadigvarande uppdrag att vidmakthålla den militära kontakten med brevduveförbundet med tjänstgöring förslagsvis vid signalinspektionen.

Svenska officersförbundet har anfört, att man knappast kunde påfordra, att fast anställd militärpersonal skulle underkasta sig övertidsarbete utan fullgod ekonomisk ersättning. Behovet av instruktörer för frivilliga försvarsorganisationernas arbete borde principiellt tillgodoses genom att tillräckligt antal befattningshavare för ändamålet uppfördes i vederbörliga stater. I varje fall borde de officerare, vilka ställde sig till förfogande som instruktörer, erhålla väsentligt ökad ersättning för dylikt övertidsarbete.

Centralstyrelsen för de svenska reservofficersförbunden har ansett, att kommittén borde ha berört reservpersonalens frivilliga utbildning, och hemställt, att denna fråga upptoges till behandling. Vidare borde frågan om befälsutbildningens liksom reservofficerstjänstgöringens tillgodoräknande i merithänseende med ledning av vunna erfarenheter ånyo göras till föremål för översyn.

Värnpliktiga officersares riksförbund har anfört, att försvarskommittén sökt göra följderna av den kvalitetsförsämring, vilken måste bli en konsekvens av kommittéförslaget, mindre påtagliga och observerbara genom att i detta sammanhang tala om det föreslagna ökade stödet åt de frivilliga försvarsorganisationerna. Denna i och för sig synnerligen vällovliga och behövliga ökning kunde dock i realiteten endast i mycket obetydlig mån kompensera den minskade värnpliktsutbildningen. Det finge icke vara beroende på den enskilde individens lust och offervilja, om fosterlandet skulle erhålla ett effektivt försvar eller ej. Ansvaret för de värnpliktigas kvalitet kunde icke övervältras från statsmakterna på enskilda organisationer. Vid frivillig tjänstgöring och frivillig utbildning borde enligt förbundets mening den värnpliktige officeren avlönas efter enahanda grunder som officer i reserven. Med hänsyn till att den högsta graden inom den värnpliktiga officerskategorien liksom inom motsvarande underofficerskategori endast borde kunna uppnås av dem, som vore så kvalificerade, att den av kommittén angivna förutsättningen för inträde i reserven vore för handen, borde enligt förbundets mening någon ytterligare »ådagalagd särskild lämplighet» icke erfordras. Därest värnpliktig officer eller underofficer överfördes till reserven, borde för honom en motsvarande höjning av de pensionsförmåner, som han

eljest skulle vinna genom ett överförande till reserven vid värnpliktstidens utgång, äga rum.

Möjlighet att genomgå befodringskurser syntes böra beredas dem, som före utgången av det 47:e levnadsåret icke kunnat eller eljest underlåtit att vinna befodrning till kapten (ryttmästare) respektive fanjunkare (styckjunkare), om de därtill befunnas kvalificerade.

Värnpliktiga underofficerares förening har uttalat farhågor för att det ej i längden ginge att få önskad och tillräcklig anslutning till centralförbundets kurser. Förslaget om tjänstgöring vid regemente och vid arméns underofficersskolas kompaniadjutantskurs vore lämpligt liksom förslagen om införande av möjlighet att bli värnpliktig officer »långa vägen» samt om befälsutbildningens tillgodoräknande som merit. Värnpliktiga officerare och underofficerare borde vid deltagande i frivillig utbildning (tjänstgöring) i lönehänseende likställas med personal i reserven av motsvarande grad.

Arbetsmarknadsstyrelsen har tillstyrkt kommitténs förslag, att statsmedel skulle ställas till förfogande för Sveriges kvinnliga bilkårers riksförbunds verksamhet.

Sveriges lantbruksförbund har tillstyrkt de anslagshöjningar och övriga åtgärder, vilka föreslagits i syfte att förbättra arbetsbetingelserna för de frivilliga försvarsorganisationerna.

Departementschefen.

I likhet med försvarskommittén utgår jag från att de uppgifter, som för närvarande åvila de frivilliga försvarsorganisationerna, i princip böra kvarstå oförändrade. Kommittén har ansett, att det frivilliga försvarsarbetet borde tillmätas ökad betydelse med hänsyn till den minskade krigsorganisation för armén och den förkortade utbildningstid för dess värnpliktiga, som kommittén föreslagit. Med åberopande härav har kommittén förordat icke oväsentliga anslagshöjningar samt vissa andra åtgärder i syfte att förbättra arbetsbetingelserna för de frivilliga organisationerna och därigenom möjliggöra en effektivisering av deras verksamhet. Kommittén har vidare berört möjligheterna att genom ökad medelstildelning till de frivilliga försvarsorganisationerna motverka olägenheterna med ett eventuellt slopande av efterutbildningsövningen ävensom bereda sådana värnpliktiga, som ej fått militärutbildning i samma utsträckning som flertalet, tillfälle att komplettera sin utbildning. Ett visst sammanhang råder sålunda mellan kommitténs förslag i vad avser det frivilliga försvarsarbetet och värnpliktsfrågorna. Såsom i det föregående framhållits har jag ännu icke från de militära myndigheterna erhållit allt det material, som erfordras för ett slutligt bedömande av sistnämnda frågor. Redan av denna anledning möta svårigheter att nu överblicka det problemkomplex, som står i samband med de frivilliga försvarsörelserna.

Till det sagda kommer att, såsom framgår av försvarskommitténs betänkande, utöver vad nyss anförts åtskilliga för det frivilliga försvarsarbetet väsentliga spörsmål äro i behov av ytterligare utredning. Kommittén har i sådant avseende pekat på frågorna om möjligheterna att i ökad utsträckning

stimulera det värnpliktiga befälet till repetitionsutbildning, utformandet av »den långa vägen» för förvärv av kompetens såsom värnpliktig officer, befälsutbildningens tillgodoräknande i merithänseende, reglerna för ersättning under frivillig tjänstgöring och frivillig utbildning av sammanhängande natur, premier för frivillig befälsutbildning, behovet av kvinnliga bilförare och möjligheterna att tillgodose detta behov, omfattningen av den för sådan personal erforderliga utbildningen, det frivilliga försvarsarbetets samordning, ledning och ekonomi, uppdelningen av arbetsuppgifterna på de olika organisationerna, möjligheten att tillgodose deras lokalbehov i samband med ändringar i försvarets fredsorganisation, översyn av bestämmelserna om utlåning av automatvapen m. m. Även enligt min mening böra dessa frågor underkastas särskild utredning och jag har för avsikt att föranstalta om en sådan.

Med hänsyn till det sagda är jag icke beredd att nu taga ståndpunkt till den serie av förslag, som försvarskommittén framlagt beträffande de frivilliga försvarsorganisationerna. Därmed är ej sagt, att icke anledning kan föreligga att redan nu av andra skäl än de, som kommittén skjutit i förgrunden, i viss utsträckning tillmötesgå framkomna önskemål om ökad medelsanvisning till dessa organisationer. I sådant hänseende må framhållas bland annat den under det senaste året avsevärt ökade anslutningen till den frivilliga befälsutbildningen. Jag vill erinra, att innevarande års statsverksproposition innefattar förslag om en icke obetydlig höjning av anslaget till understöd åt frivilligt försvarsarbete, även om det statsfinansiella läget nödvändiggjort en restriktiv utgiftsprövning jämväl på detta område. Med allt beaktande av frivilligorganisationernas betydelse för vidmakthållande och stärkande av försvarsviljan inom landet och för tillgodoseende av krigsorganisationens befälsbehov finner jag icke anledning att för budgetåret 1948/49 föreslå någon ytterligare ökning av medelstilledningen till de frivilliga försvarsorganisationerna. Inom den sålunda vidgade kostnadsramen torde även få inrymmas medelsbehov för samma budgetår i anledning av luftbevakningens omorganisation. Till frågan om de framtida medelsbehoven för de frivilliga försvarsorganisationerna torde jag få återkomma vid prövningen av de årliga anslagsäskandena.

I fråga om svenska pistolskytteförbundet och svenska sportskytteförbundet har försvarskommittén föreslagit relativt sett mycket betydande ökningar av de årliga medelsanvisningarna, i förra fallet från nu utgående 35 000 till 100 000 kronor och i senare fallet från 10 000 till 20 000 kronor. För egen del ställer jag mig tveksam till frågan, huruvida en så avsevärd anslagsökning å fjärde huvudtiteln är motiverad för ifrågavarande sammanslutningar.

Jag har i annat sammanhang föreslagit avveckling av det militära brevduveväsendet. I anslutning därtill vill jag förorda, att till svenska brevduveförbundet må utgå ett särskilt årligt anslag. Till frågan om beloppet av detta anslag får jag anledning återkomma vid prövningen av anslagsäskandena för budgetåret 1949/50. Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde de medel, som för nästkommande budgetår äskats för det militära brevduveväsendet, i den mån detta avvecklas i stället få tagas i anspråk för den civila verksamheten på samma område.

H. Hemvärdnet.

Beslut om uppsättande av ett hemvärn fattades av 1940 års riksdag. De grundläggande bestämmelserna för hemvärdnet utfärdades genom kungörelse den 31 maj samma år (SFS 1940: 408).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande ha sedermera särskilda utredningsmän — 1945 års hemvärnskommitté — biträtt med utredning rörande hemvärdnets organisation m. m. Nämnda kommitté framlade den 3 september 1946 sitt slutliga betänkande efter att tidigare ha avgivit en del särförslag. Sedan Kungl. Maj:t i olika sammanhang förelagt riksdagen vissa på grundval av hemvärnskommitténs utredningar utarbetade förslag, har ny hemvärnskungörelse utfärdats den 30 juni 1947 (SFS nr 673). Enligt denna kungörelse består hemvärdnet, som utgör en del av lantförsvaret, av militärt organiserade, på frivillighetens väg rekryterade förband, vilkas främsta uppgift är att verka för det omedelbara skyddet av den egna hemorten och arbetsplatsen. Med hänsyn till dessa uppgifter indelas hemvärdnet i allmänt hemvärn och driftvärn.

Under chefen för armén utövas hemvärdnets högsta ledning av hemvärnschefen — överste i lönegrad Mo 14 — biträdd av hemvärnsstabens. Beträffande hemvärnsstabens nuvarande sammansättning hänvisas till försvarskommitténs betänkande s. 428. För anordnande av centrala utbildningskurser är inrättad en hemvärdnets stridsskola, förlagd till Vällinge, vars nuvarande personalorganisation framgår av betänkandet s. 429.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har icke funnit anledning frångå sin i ett tidigare sammanhang uttalade mening, att ett hemvärn syntes böra inrymmas även i en blivande försvarsorganisation. Beträffande sådana i hemvärnskommitténs förslag behandlade frågor, med vilkas lösning fått anstå i avbidan på försvarskommitténs förslag, har kommittén anfört i huvudsak följande.

Hemvärnskommittén hade föreslagit införande av hemvärnsplikt gällande vid krig och därmed jämförliga förhållanden för vapenföra män i åldern 20—47 år. Enligt detta förslag skulle personal med uppskov och civilplaceringskort samt därutöver viss annan vapenutbildad värnpliktig personal, som icke utnyttjades inom försvarsmakten i övrigt, kunna tagas i anspråk för hemortens eller arbetsplatsens försvar genom att ingå i av hemvärdnet organiserade förband. Ett inordnande av denna personal i hemvärdnets krigsorganisation jämfört med annat utnyttjande av densamma i försvaret medförde vidare den fördelen, att ifrågavarande personal icke hindrades att utöva sin civila verksamhet, när krigsläget så medgäve.

Försvarskommittén funne den tanke, som låge bakom berörda förslag, värd att taga vara på. I samma mån som armén reducerades komme användbar vapenutrustning (huvudsakligen handvapen) att frigöras, vilken med fördel kunde ställas till förfogande för ifrågavarande ändamål. Hemvärdnets krigs-

organisation skulle sålunda utan särskild vapenanskaffning kunna successivt utökas i samma mån som armén i övrigt reducerades.

Den frågan uppställde sig emellertid, om ett dylikt ianspråktagande av oförmälda personal kunde antagas komma att försvåra tillgodoseendet av civilförsvarets personalbehov. Kommittén hade av skäl, som närmare framgå av betänkandet s. 430—431, kommit till den uppfattningen, att detta icke behövde befaras, och ansåge därför, att den vapenutbildade personalen med uppskov eller civilplaceringskort bäst utnyttjades, om den användes för att förstärka hemvärnets krigsorganisation.

Försvarskommittén ville därför på det sätt biträda hemvärnskommitténs förslag, att den förordade utfärdande av bestämmelser om skyldighet för den, som erhållit uppskov eller civilplaceringskort att, sedan inkallelse av värnpliktiga till beredskapstjänstgöring enligt 28 § värnpliktslagen skett, fullgöra tjänstgöring i hemvärdet.

I fråga om maximistyrkan av hemvärnets fredsorganisation hade Kungl. Maj:t så sent som den 30 juni 1947 uppdragit åt chefen för armén att avgiva förslag till bestämmelser. Försvarskommittén ville därför endast framhålla, att den i sina beräkningar utgått från att styrkan avpassades så att särskilda medel för anskaffning av vapen icke bleve behövliga.

Kommittén hade icke ansett sig kunna biträda hemvärnskommitténs förslag, att hemvärnschefen skulle erhålla befälsrätt över försvarsområdesbefälhavarna i vad anginge hemvärnets angelägenheter och åberopade i detta sammanhang de skäl, som chefen för armén anfört mot förslaget, vilka skäl biträdades jämväl av överbefälhavaren.

Hemvärnskommittén hade föreslagit, att hemvärnschefen, hemvärnskrets-befälhavarna och hemvärnsområdesbefälhavarna skulle erhålla benämningarna rikshemvärnschef, kretshemvärnschef och hemvärnschef. Enligt försvarskommitténs mening borde detta förslag kunna godtagas.

I fråga om försvarskommitténs beräkningar av personalbehovet vid hemvärnsstaben och hemvärnets stridsskola hänvisas till betänkandet s. 432—433. De väsentligaste förändringar, som förslaget i denna del innebär, äro följande.

Vid hemvärnsstaben skulle en beställning för kapten eller löjtnant utbytas mot en beställning för löjtnant. Vidare skulle tillkomma en bilförare, tillika vaktmästare, samt arvode om 1 300 kronor för en hemvärnsläkare.

Vid hemvärnets stridsskola skulle inrättas en beställning för chef, major eller kapten.

För att få samtliga hemvärnets kostnader redovisade i ett sammanhang hade kostnaderna för hemvärnsofficeren vid VII. militärbefälsstaben samt hemvärnsofficerare och underofficerare vid försvarsområdesstaberna överförts till hemvärnets avlöningsanslag.

Remissyttranden.

Chefen för armén, som i sin tur inhämtat hemvärnschefens yttrande, har framhållit, att det ur krigsberedskapssynpunkt låge en stor fördel i hemvärns-

rörelsens spridning över hela landet och ett gott bidrag till det decentraliserade försvaret. Man finge emellertid icke överskatta hemvärnets betydelse, ty det kunde bland annat icke beräknas bli använt i större enheter än plutoner och i krigstid hade flertalet hemvärmän icke annan militär utbildning än den de erhållit inom hemvärdnet. Man kunde därför icke ersätta fält- eller lokalförsvarsförband med hemvärn.

Försvarskommitténs förslag att inom hemvärdnet i krig utnyttja värnpliktiga med uppskov m. m. tillstyrktes. Tillämpningen måste dock göras beroende av tillgången på vapen, efter vilken Kungl. Maj:t kunde reglera hemvärnets maximistyrka i krig. Vissa militärbefälhavares förslag om hemvärnspikt över 47 års ålder kunde icke biträdas. Med tanke på hemvärnsförbandens uppgifter vore det önskvärt att utrusta dem med bland annat moderna pansarbekämpningsmedel. Hemvärnschefens förslag om utökat antal hemvärnsofficerare — placering av en generalstabsofficer vid hemvärnsstaben för studium av det fria kriget samt vissa andra önskemål beträffande personal och anslag — förefölle i princip berättigade. Arméchefen hade dock icke möjlighet att nu taga ställning till alla enskildheter i förslagen.

Militärbefälhavaren för I. militärområdet har påtalat försvarskommitténs uppfattning, att beskriningarna i arméns krigsorganisation i viss mån kompenserades av den planlagda utökningen av hemvärdnet, och ansett, att denna uppfattning icke vore grundad på ett realistiskt betraktelsesätt. Hemvärnets betydelse vore visserligen stor men hemvärnsförbanden vore icke organiserade, utrustade och utbildade så att de kunde ersätta fält- eller lokalförsvarsförband i strid mot modernt utrustade och utbildade trupper. I öppen terräng som i Skåne vore detta mer påtagligt än annorstädes. Av motsvarande skäl som utvecklats beträffande övriga frivilliga organisationer ansåge sig militärbefälhavaren icke kunna taga positiv ställning till de förslag av ekonomisk innebörd, som framförts, även om förslagen i och för sig kunde vara berättigade. Hemvärnspikt för män i åldern 47—52 år kunde ifrågasättas.

Militärbefälhavaren för II. militärområdet har — utan att vilja på något sätt förringa hemvärnets betydelse — ansett angeläget framhålla, att hemvärdnet icke kunde ersätta fält- och lokalförsvarsförband. Intresset för hemvärdnet vore alltjämt stort, men deltagarfrekvensen i övningar ojämn på grund av svårigheten att anskaffa lämpliga hemvärnsområdesbefälhavare. Detta berodde i sin tur på arbetets omfattning och de ringa ekonomiska förmånerna. Därför måste arvodena till dessa befälhavare utgå med sådana belopp, att de erhöile rimlig ekonomisk kompensation för nedlagt arbete. Hemvärnspikt för uppskofsberättigade värnliktiga vore lämplig. Föreslagna benämningar av chefer inom hemvärdnet tillstyrktes.

Militärbefälhavaren för III. militärområdet har i sak intet haft att erinra mot vad i betänkandet anförts rörande hemvärdnet. Hemvärnsförband kunde dock aldrig ersätta lokal- och än mindre linjeförband. I stället för att öka hemvärdnet borde allt göras för att undvika personalminskningar vid lokal- och linjeförband.

Militärbefälhavaren för IV. militärområdet har framhållit, att förslaget om hemvärnsplikt för viss personal knappast kunde anses som en rubbning av grunderna för hemvärnets rekrytering på frivillighetens väg. Viss förstärkning av personalen för hemvärnets ledning påyrkades.

Militärbefälhavaren för V. militärområdet har förordat en utsträckning av hemvärnsplikten till och med 55:e levnadsåret. Erforderliga medel för hemvärnets kontinuerliga förseende med modern vapenutrustning måste ställas till förfogande.

Militärbefälhavaren för VI. militärområdet har icke haft något att erinra mot den föreslagna hemvärnsplikten. Hemvärnets uppgifter syntes vara av den betydelse, att ökning av nuvarande maximistyrka vore motiverad, även om detta skulle innebära nyanskaffning av vapen.

Civilt försvarsstyrelsen har i princip icke haft någon erinran mot försvarskommitténs förslag om skyldighet för den, som erhållit uppskov eller civilplaceringskort, att fullgöra tjänstgöring i hemvärnets men måste bestämt påyrka, att den, som vore inskriven i allmänna civilförsvaret eller hemskyddet, undantoges från nämnda skyldighet. I fråga om hemvärnets maximistyrkor har styrelsen hänvisat till sitt yttrande över 1945 års hemvärnskommittés betänkande. I detta hade särskilt framhållits, att vid bestämmande av hemvärnets omfattning inom olika territoriella områden civilförsvarets behov måste uppmärksammas och som följd därav civilförsvarsmyndigheterna beredas tillfälle att yttra sig vid fastställande och fördelning av hemvärnets maximistyrka.

Arbetsmarknadsstyrelsen har ansett riktigt, att värnpliktiga med uppskov delta i försvaret av respektive industriföretags egna anläggningar samt, då stridsläget så fordrar, även i det omedelbara försvaret av hemorten. Däremot borde sådan personal icke få tagas i anspråk i övrigt för hemvärnsuppgifter inom eget eller angränsande hemvärnsområde, även om densamma icke tillhörde driftvärnets. Denna principiella skillnad mellan tjänstgöringsskyldigheten för hemvärnsmän vid den krigsviktiga industrien, vilka icke tillhörde driftvärnets, och tjänstgöringsskyldigheten för övriga hemvärnsmän i det allmänna hemvärnets måste enligt styrelsens mening komma till uttryck i bestämmelserna rörande uppskovsmäns skyldighet att tjänstgöra i hemvärnets.

Järnvägsstyrelsen har med hänvisning till sitt yttrande över 1945 års hemvärnskommittés betänkande anfört, att hemvärnsplikten utnyttjande för järnvägens driftvärn helt borde ligga i verksledningens hand. Hemvärnsplikten måste dock kombineras med viss för fred gällande driftvärnsutbildningsplikt. Härvid framstode som en tänkbar lösning, att värnpliktslagens efterutbildningsövning finge fullgöras såsom driftvärnsutbildning.

Telegrafstyrelsen har framhållit, att om den av försvarskommittén föreslagna hemvärnsplikten bleve av statsmakterna beslutad, detta komme att för telegrafverkets del betyda, att driftvärnets vid beredskapstillstånd flerdubblades i förhållande till dess fredsstyrka. Detta förhållande komme bland annat att kräva omfattande mobiliseringsförberedelser i fred. Den föreslagna in-

dragningen av militärassistenterna vid telegrafverkets distrikt skulle innebära att försvarsviljan inom verket, sådan den tagit sig uttryck i dess driftvärn, icke tillvaratoges.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ville icke motsätta sig förslaget om hemvärnsplikt men förutsatte en närmare utredning rörande dess inverkan på civilförsvaret.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har anfört, att förslaget om hemvärnsplikt icke föranledde någon erinran. En sådan förstärkning av hemvärdet hade man ur civilförsvarets synpunkt icke anledning motsätta sig.

Länsstyrelsen i Norrbottens län hade i stort sett icke någon erinran mot vad försvarskommittén anfört om hemvärdet. Det torde dock få anses självklart, att den föreslagna hemvärnsplikten icke borde omfatta dem, som fått uppskov eller civilplaceringskort på grund av befattning inom civilförsvaret.

Hemvärnsrådet har tillstyrkt förslaget om införande av hemvärnsplikt men funnit angeläget betona nödvändigheten av att det totala hemvärdet gäves verkligt effektiv kraft genom tilldelning av moderna vapen, främst automat- och pansarvapen. Det hade kommit till rådets kännedom, att ett fullt modernt raketpansarvapen funnes konstruerat, vilket med nuvarande leveransförhållanden kunde tillföras hemvärdet om cirka 2 år. Ett förstahandsbehov för hela hemvärdet av 2 000 vapen med ammunition skulle medföra en anskaffningskostnad av 4 miljoner kronor. Då utbildningen med detta vapen vore mycket enkel, hade det varit rådet angeläget att rikta uppmärksamheten på det samma. Vissa personalförstärkningar påyrkades.

Departementschefen.

Försvarskommittén har föreslagit, att värnpliktiga med uppskov och civilplaceringskort vid krig skola ingå i av hemvärdet organiserade förband. Hemortsförsvaret skulle vid ett genomförande av förslaget få en behövlig större omfattning. Det synes vara ett lämpligt sätt att utnyttja i krig eljest ej disponibel vapenutbildad personal i anslutning till arbetsplatserna. En jämförelse mellan landets totala tillgång på män i åldern 20—47 år och det antal, som ingår i krigsorganisationen, ger vid handen, att någon risk för att civilförsvaret skulle strandsättas genom förslagets genomförande icke kan anses föreligga. Behörig hänsyn måste dock tagas till de lokala förhållandena vid den avvägning mellan civilförsvarets behov och hemvärdets, som alltid måste äga rum.

Omfattande och tidsödande förberedelser krävas för att åstadkomma det mest ändamålsenliga utnyttjandet av ifrågavarande värnpliktiga i hemvärdets organisation. Det är därför angeläget, att organisationsarbetet kan påbörjas snarast. Försvarskommittén har tänkt sig, att vapenutrustning för hemvärdets sålunda utökade krigsorganisation skulle erhållas i samband med arméns föreslagna reducering. Huruvida möjligheter komma att erbjudas att på så sätt tillgodose vapenbehovet för hemvärdets utökade krigsorganisation kan icke avgöras, innan de i det föregående berörda utredningarna rörande arméns krigsorganisation avslutats. I den mån den redan nu pågående modernise-

ringen av arméns handvapenutrustning efterhand kan komma att fullföljas frigöres ett antal handvapen, som kunna tilldelas hemvärnet. Vidare torde vid behov vissa delar av ersättningsreserven av handvapen kunna tagas i anspråk enligt de principer, som jag berört i mitt yttrande angående arméns krigsorganisation. Tillförande av vapen i ett skärpt läge kan också ske, om organisationen är förberedd. Vapenfrågan synes därför icke utgöra något hinder. Jag ansluter mig därför i princip till försvarskommitténs förslag, att bestämmelser skola utarbetas om skyldighet för värnpliktiga, som erhållit uppskov eller civilplaceringskort att, sedan inkallelse av värnpliktiga till beredskaps-tjänstgöring enligt 28 § värnpliktslagen skett, fullgöra tjänstgöring i hemvärnet.

Önskvärt vore att kunna successivt förse hemvärnet med moderna vapen, främst närpansarvärns- och automatvapen. En avvägning får emellertid här ske mot andra angelägna behov. Jag är icke beredd att nu fatta ståndpunkt till denna fråga.

Jag delar försvarskommitténs uppfattning, att hemvärnschefen icke bör er-hålla befälsrätt över försvarsområdesbefälhavarna i vad rör hemvärnets ange-lägenheter.

Förslaget om ändrade benämningar av hemvärnets chefer till rikshemvärns-chef, kretshemvärnschef och hemvärnschef föranleder ingen erinran från min sida.

De av försvarskommittén berörda personalfrågorna för hemvärnet torde böra upptagas i kommande anslagsäskanden, men jag anser mig redan nu böra framhålla, att beaktansvärda skäl tala för att en beställning för chef för hem-värnets stridsskola uppföres å personalförteckningen för hemvärnet.

I. Arméns hästar.

Arméns behov av hästar i fredsorganisationen tillgodoses för närvarande dels genom stambästar, avsedda att täcka konstant under året föreliggande behov av rid- och draghästar för utbildningen vid förbanden samt därjämte att — i vad avser ridhästar — säkerställa arméns minimibehov av dylika hästar vid mobilisering, dels genom ackordhästar, avsedda att täcka period-vis under året förekommande ökat behov av hästar, främst under förbands-övningar samt repetitionsövningar.

Antalet stambästar vid armén uppgår för närvarande till sammanlagt 5 080, varav 4 723 rid- och 357 draghästar. Den årliga kassationen av ridstam-bästarna är nu 11 %. Årligen uppköpes ett häremot svarande antal ersättnings-hästar (remonter), för närvarande omkring 510. Efter uppköpen samlas remon-terna till arméns remontdepåer vid Herrevadskloster, Gudhem och Utnäslöt, där de kvarstanna omkring 1 år 3 månader. Vid dessa depåer undergå remon-terna för närvarande ingen utbildning. Efter depååret överlämnas remonterna till vissa förband eller utbildningsanstalter för att stambästutbildningen skall påbörjas. Utbildningen vid förbanden är tvåårig. För kavalleriets, det häst-anspända artilleriets, ingenjörtruppernas, signaltruppernas, trängens och rid-

skolans remonter sker utbildningen vid respektive truppslags förband eller vid ridskolan. För högre staber, infanteriet m. fl. beräknade remonter utbildas antingen vid ridskolan, Herrevadsklosters dressyranstalt eller tillsammans med förstnämnda truppslags remonter.

I fråga om dragstamhästar är den årliga kassationen för närvarande fastställd till 10 %, varför ersättningshästar till ett häremot svarande antal (för närvarande 36) årligen inköpas. Dessa ersättningshästar uppställas icke vid remontdepåerna och undergå ej heller någon särskild utbildning, då de vid inköpet skola vara fullt utvuxna och inkörda. De insätts därför omedelbart efter inköpet som utbildningshästar i dragstamhästbeståndet.

Antalet ackordhästar skulle enligt 1942 års försvarsbeslut uppgå till 11 000. På grund av att detta beslut icke kommit till fulla genomföras i vad gäller cykelinfanteriregementenas motorisering tillkomma därutöver 1 650 extra ackordhästar för dessa regementen. Sammanlagda antalet ackordhästar utgör därför för närvarande 12 650. Ackordhästarna äro endast under kortare perioder uppstallade vid förbanden. I övrigt äro de utlämnade till enskilda fodervärdar, vilka äga bruka och disponera dem. Kassationsprocenten för ackordhästar är för närvarande 10 %, varför den årliga remonteringen utgör ett häremot svarande antal.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har icke funnit anledning föreslå någon ändring av den nuvarande indelningen av arméns hästar i stam- och ackordhästar. Av kommittén avsedd minskning av freds- och krigsorganisationen, ökad motorisering av artilleriet, ändrade grunder för tilldelning av ridstamhästar till vissa officerare och förenklad remontutbildning skulle enligt kommitténs mening möjliggöra en betydande minskning av arméns hästbestånd. Försvarskommitténs förslag innebär en successiv minskning av antalet ridstamhästar från 4 723 till 2 239 och ackordhästar från 12 640 till 8 751 samt en ökning av antalet dragstamhästar från 359 till 623, sistnämnda ökning främst föranledd av att de s. k. ekonomihästarna ansetts böra vara dragstamhästar och icke såsom nu tillhöra ackordhästarna.

Beträffande detaljerna i fråga om hästarnas fördelning på staber och truppförband hänvisas till betänkandet s. 440—448 med översiktstabläer å s. 446 och 448.

I fråga om remontutbildningen har försvarskommittén förutsatt, att den förenklade remontutbildningen, som för närvarande försöksvis provas, skulle komma att tillämpas. Det förenklade systemet innebär, att remonterna redan under vistelsen vid remontdepå undergå viss förberedande utbildning i körning och ridning (sadeltämjning). Den fortsatta ridhästutbildningen kan därefter förkortas med ett år. Med sistnämnda system inbesparas sålunda en årskull remonter, som utbildas vid förbanden, vilket möjliggör en minskning av antalet remontryttare och hästskötare. Å andra sidan medför systemet, att vid

remontdepåerna erfordras personal för utbildning av remonterna under remontdepåtiden.

Försvarskommittén har, med hänsyn till beräknat antal remonter, föreslagit att en remontdepå skall nedläggas och därvid förordat Gudhems remontdepå för indragning. För Herrevadsklosters och Utnäslöts remontdepåer har beräknats tillkomst av personal för remontutbildning. Remonternas fortsatta utbildning (inridning) har föreslagits äga rum vid ridskolan samt de två enligt förslaget kvarvarande kavalleriregementena. I fråga om beräkningarna av personalbehovet för remontutbildningen hänvisas till betänkandet s. 447 och 449—450.

Minskningen av stamhästbeståndet medförde, att årligen endast omkring 250 varmblodiga remonter behövde inköpas mot för närvarande omkring 510. Denna minskning skulle utan särskilda åtgärder komma att vålla kraftig nedgång i den varmblodiga hästaveln inom landet. På grund härav har kommittén föreslagit, att årligen dessutom skulle inköpas omkring 250 varmblodiga ackordhästar, varigenom den varmblodiga hästavelns avsättning skulle kunna bibehållas vid nuvarande nivå. De såsom ackordhästar avsedda varmblodiga hästarna kunde icke inköpas, innan de vore fullt utvuxna och inkörda, och komme på grund därav att betinga ett högre pris än kallblodiga ackordhästar. Prisskillnaden, 250 000 kronor per år, borde, då ett vidmakthållande av den varmblodiga aveln icke enbart vore ett försvarsintresse, bestridas från totalisatormedel.

Kommittén har såsom en ytterligare metod att stödja den varmblodiga aveln biträtt ett av 1945 års utredning rörande åtgärder för ridhästavelns befrämjande väckt förslag, att medgivande skulle lämnas beridna officerare och underofficerare att uppställa egna hästar i kronans stall, dock — såsom kommittén i ett den 23 september 1946 avgivet remissyttrande över nämnda utrednings betänkande anfört — endast i den mån anordningen icke förutsätter anskaffande av särskilt stallutrymme eller anställande av särskild personal för hästarnas skötsel.

Remissyttranden.

Chefen för armén har framhållit, att behovet av stamhästar i väsentlig grad vore beroende av kavalleriets krigsorganisation. Då utredningen härom ännu icke vore slutförd och då arméchefen endast förutsatte mindre förändringar i krigsorganisationen, kunde för närvarande en minskning i hästantalet av den omfattning, som försvarskommittén föreslagit, icke godtagas.

Militärbefälhavaren för II. militärområdet har funnit den föreslagna formen för att förse artilleriet med stamhästar icke lämplig. De varmblodiga stamdraghästarna kunde icke förutsättas vara användbara i spann, förrän de inridits. Dessförinnan kunde de icke placeras vid fältförbanden. Remontutbildning borde såsom hittills ske vid A 4. Härför erforderligt antal remontryttare borde upptagas på regementets stat.

Militärbefälhavaren för III. militärområdet har ifrågasatt, om det icke i

längden bleve billigare och ur beredskapssynpunkt tillförlitligare att bibehålla ett större antal stamridhästar än att basera tillgången på ridhästar vid mobilisering på befintliga varmblodiga ackordhästar.

Antalet ridhästar vid vissa staber borde icke minskas så kraftigt som kommittén föreslagit. Vid militärbefälsstab borde föreslaget antal ökas med minst 2. Vid det motoriserade artilleriet finnes alltså behov av ett antal ridhästar för att befälet, med hänsyn till förekommande transporter till beridna förband, skulle kunna bevara ridintresse och hästkunnighet. Fördelar med Gudhems remontdepå — den gynnsamma terrängen, de ypperliga betena och närheten till ett kavalleriregemente — påpekades.

Militärbefälhavaren för V. militärområdet har ansett, att den föreslagna minskningen av arméns hästar innebure ett dråpslag mot den varmblodiga hästaveln, som dock måste godtagas i den mån effektiv motorisering kunde genomföras. Svårigheter föreläge att vid infanteriregemente sköta och, under vissa perioder, motionera ett så stort antal hästar som 24. Antalet borde nedbringas till 12. Vid militärbefälsstab borde däremot antalet ökas till 8.

Militärbefälhavaren för VI. militärområdet har ansett, att en viss minskning av hästantalet vore befogad vid minskad fredsorganisation men att reduceringarna fått för stor omfattning såväl vid staber som vissa förband. Ridhästar borde finnas kvar vid motoriserade förband. Antalet ridhästar vid militärbefälsstab borde vara minst 8.

Militärbefälhavaren för VII. militärområdet har ansett att, med hänsyn till förekommande transport till beridet förband av officerare, ridhästar borde bibehållas även vid motoriserade artilleriförband.

Arméförvaltningen har ifrågasatt, om det av kommittén föreslagna systemet med inköp av inkörda varmblodiga ackordhästar i praktiken visar sig möjligt. Stora svårigheter kunde komma att uppstå att utackordera ett så stort antal varmblodiga hästar som kommittén räknat med. Den varmblodiga hästen hade icke stått sig i konkurrensen med den kallblodiga, då det gällde tyngre jordbruksarbete, och ställde avsevärt högre krav på körkunnighet och hästvana hos kusken. Det föreliggande förslaget rörande minskning av arméns ridhästbestånd i fred kunde med hänsyn till kravet på säkerställande av för krigsorganisationens behov erforderlig tillgång på varmblodiga ridhästar inom landet icke anses godtagbart. — I fråga om en eventuell indragning av en remontdepå har arméförvaltningen förordat, att Gudhem skulle bibehållas snarare än Herrevadskloster, främst med hänsyn till betesmarkernas bättre beskaffenhet och gräsbetets kvalitet.

Riksräkenskapsverket har erinrat, att totalisatormedlens specialbudget är upplöst, varför medel för remonteringsväsendet i vanlig ordning borde anvisas under fjärde huvudtiteln.

Statens organisationsnämnd har påpekat, att arméns 4 723 ridhästar representera en sammanlagd anskaffnings- och utbildningskostnad om lågt 33 miljoner kronor. Varje stabshäst droge i medeltal en kostnad av 1 400 kronor eller vid maskinrykt 1 200 kronor per år. Antalet stabshästar borde därför

begränsas till det minsta möjliga. Nämnden ifrågasatte, om icke antalet stabshästar skulle kunna begränsas ännu mera än försvarskommittén föreslagit.

Svenska militärveterinärsällskapet har i huvudsak anfört samma synpunkter som arméförvaltningen men har därjämte ifrågasatt, om icke även kostnaderna för remontdepåerna kunde bestridas från totalisatormedel.

Riksförbundet landsbygdens folk har icke haft någon erinran mot förslaget rörande arméns hästbestånd och reparationer.

Sveriges lantbruksförbund har ansett, att försvarskommitténs förslag rörande arméns hästar och deras reparation syntes möjliggöra den ädla hästavelns vidmakthållande i nuvarande omfattning.

I ingiven skrift har vidare *Kalmar läns södra hushållningssällskaps hästavelsnämnd* framhållit de olägenheter för hästaveln, som skulle vållas av kommittéförslagets genomförande.

Departementschefen.

Försvarskommitténs förslag innebär en betydande minskning av antalet ridhästar och ackordhästar samt en obetydlig ökning av antalet draghästar. Den föreslagna minskningen beräknades av försvarskommittén kunna genomföras under loppet av 3—4 budgetår. Det i tablåerna i betänkandet angivna hästantalet avspeglar läget sedan föreslagna minskningar helt genomförts samt dessutom den reducering skett av antalet reparationer, som en övergång till förkortad reparationutbildning medger. Huvuddelen av den av kommittén föreslagna minskningen av hästantalet sammanhänger med den tilltänkta indragningen av K 1, K 2 och A 2 samt motoriseringen av artilleriet i avsedd omfattning. Endast till en mindre del beror det minskade hästantalet på reducering av de s. k. stabshästarna.

Såsom framgått av redogörelsen för arméns truppförband kan jag icke nu föreslå huvuddelen av de fredsorganisatoriska förändringar, som främst skulle möjliggöra minskning av hästantalet. Starka skäl tala emellertid för att antalet hästar bör begränsas så långt detta med hänsyn till freds- och krigsorganisatoriska faktorer är möjligt. Skälen äro dels de betydande kostnader, som hästbeståndet drager, dels de svårigheter som visat sig föreligga att tillgodose behovet av arbetskraft för hästarnas skötsel och motionering. Å andra sidan måste, med hänsyn till krigsorganisationens behov av för ridbruk lämpade hästar, en viss försiktighet iakttagas vid beskarningar i hästbeståndet. En lämpligare anpassning av beridna förbands organisering efter landets tillgång på sådana hästar torde emellertid göra det möjligt att framdeles ytterligare begränsa ridstamhästarnas antal. En dylik omläggning tager dock avsevärd tid att planlägga och genomföra. En annan återhållande faktor i vad avser reducering av antalet varmblodiga hästar är den inverkan, som en sådan åtgärd har på den varmblodiga hästaveln inom landet.

Jag föreslår emellertid nu den begränsning av hästantalet, som vid undersökning bedömts med säkerhet möjlig med beaktande av nyss angivna faktorer. Förslaget får anses utgöra en första etapp härvidlag. Jag räknar med att — sedan viss förändring av mobiliseringsorganisationen och reparationutbild-

ningen ägt rum samt säkrare underlag erhållits för möjligheterna att genomföra ytterligare motorisering — i en andra etapp en ytterligare begränsning av hästantalet skall visa sig möjlig.

Dragstamhästarnas antal är i huvudsak lika i nuläget, i försvarskommitténs förslag och i det förslag, som här framlägges. Den ökning av antalet som skett beror på att de s. k. ekonomihästarna redovisats såsom stamdraghästar. Dessa hästar ha hittills utgjorts av ständigt inkallade ackordhästar. Då ständigt tjänstgörande hästar i princip böra vara stamhästar, finner jag denna ändring, som endast innebär en ändrad redovisning, lämplig. Ackordhästarna ha liksom i försvarskommitténs betänkande beräknats enligt nuvarande grunder. Antalet är direkt beroende av organisationens omfattning. Den uppräknig av antalet som skett i förhållande till försvarskommitténs förslag beror främst på A 2:s behov.

Med hänsyn till vad nyss är sagt torde det vara tillfyllest att här ingå endast på frågorna om ridstamhästarna samt dessas reparation och utbildning ävensom frågan om varmblodiga ackordhästar.

De förändringar av hästbeståndet som jag finner möjliga att genomföra i en första etapp framgår av efterföljande tablåer.

Den föreslagna minskningen omfattar totalt omkring 1 000 ridstamhästar. Denna minskning måste äga rum på sådant sätt, att de sämsta hästarna avföras, oberoende av nuvarande fördelning, så att den bästa delen av hästbeståndet bibehålles. Vidare böra de av dessa hästar, som därtill äro lämpade, med hänsyn till mobiliseringsbehovet av ridhästar överföras till ackordhästar. Detta kräver en hel del förberedelser och överflyttning av hästar. Huvuddelen av minskningen beror på indragningen av K 1. Om nedskärningen av antalet sker på för kort tid, finnes risk för att försäljning till liv av ridhästar icke kan ske i den utsträckning, som ur ekonomisk synpunkt är önskvärd. Med hänsyn till dessa förhållanden anser jag, att den i tablåen redovisade minskningen av ridhästantalet bör fördelas på de två närmaste budgetåren med omkring halva antalet vartdera året.

I tablå 1 angivet antal hästar för olika staber och förband torde i detta sammanhang endast böra närmare beröras i följande avseenden.

Försvarskommittén har föreslagit en minskning av antalet hästar för arméledningen m. fl. från 142 till 60. Här ha upptagits 100. Detta antal erfordras alltså för att efter K 1:s indragning förse de av kavallerimobiliseringscentralen organiserade förbanden med oundgängligen erforderligt antal ridhästar. Först efter den tidigare omnämnda översynen av kavalleriets mobiliseringsorganisation är den ytterligare minskning, som i och för sig synes möjlig, genomförbar.

Under kavalleriet har totalbehovet beräknats till 1 660 ridhästar. Av dessa ha 80 redovisats för ridskolans övningstrupp. Huruvida övningstruppen vid ridskolan skall ökas till en skvadron med 80 hästar eller icke är en fråga, som närmare måste utredas i samband med K 1:s avveckling. De 80 hästarna måste finnas för kavalleriets utbildningsbehov vare sig utbildningen sker vid ridskolan eller vid förbanden.

Tablå I. Stambästar, fördelning.

Truppslag m. m.	Förband m. m.	Nuvarande antal		Föreslaget antal		
		Ridhästar	Draghästar	Ridhästar	Draghästar	
					För utbildning	För ekonomisk mikroskolor
Staber och skolor ¹	Arméledningen m. m. ² ..	142	—	100	—	—
	I.—V. militärbefälsstaberna ..	55	—	³ 35	—	—
	VI. militärbefälsstaberna ..	14	—	7	—	—
	VII. militärbefälsstaberna ..	4	—	3	—	—
	KS med InfKS ..	⁴ 10	—	⁵ 60	—	2
	AUS ..	17	—	17	—	2
	Herrevadskloster (veterinär) ..	1	—	1	—	—
	Summa	243	—	223	—	4
¹ Remonter ej inräknade. — ² Arméledningen, försvarsstab, chefen FKE och KAFI. — ³ Vardera 7. — ⁴ Övriga hästar utgå ur K 1. — ⁵ Därav 10 för befälspersonal och 50 för elever.						
Infanteriet ¹	I 1 ..	13	² 5	12	² 11	2
	I 7 ..	12	1	12	6	³ 4
	I 18 ..	12	1	8	—	2
	Övriga regementen ..	348	148	⁴ 400	⁵ 192	⁶ 40
	JS ..	6	6	6	6	2
	InfSS ..	4	11	7	11	3
	Summa	395	172	446	226	53
¹ Remonter ej inräknade. — ² Därav 5 för KS övningskompani. — ³ Därav 2 i Ystad och 2 i Revinge. — ⁴ Per reg 25, även vid nuvarande cykelreg. — ⁵ Per reg 12. — ⁶ Per reg 2 samt dessutom 2 vid I 4 för Lv 2 och 6 vid I 3 för ArtSS. — ⁷ Därav 4 tidigare redovisade vid arméledningen.						
Kavalleriet ¹		² 2 120	—	³ 1 660	—	⁴ 8
¹ Remonter inräknade. — ² Därav 620 för K 1 (varav 70 för KHS, 50 för KS och 60 för Inf och KavKS) samt 500 för vart och ett av K 2—K 4. — ³ Därav 520 för vardera K 2 och K 3, 540 för K 4 och 80 för RS övningstrupp. — ⁴ Därav 2 för vart och ett av K 2—K 4 samt 2 för P 4, redovisade vid K 3.						
Artilleriet ¹	A 1 ..	320	—	² 175	—	2
	A 2 och A 4 ..	640	—	640	—	4
	A 3 ..	³ 25	—	³ 75	—	2
	A 5 ..	160	—	160	—	2
	A 6 ..	25	—	15	—	2
	A 7 ..	12	—	8	—	2
	A 8 ..	20	—	10	—	2
	A 9 ..	25	—	15	—	2
	ArtKS ..	84	—	—	—	—
Summa	1 311	—	1 098	—	18	
¹ Remonter nu inräknade för A 1, A 2, A 4, A 5 och ArtKS, i förslaget för A 2, A 4 och A 5. — ² Vid genomförd motorisering 15: överskjutande antal är reservstambästar. — ³ Härtill komma 55 reservstambästar. — ⁴ Därav 878 stambästar och 220 reservstambästar.						
Luftvärnet	LvSS ..	—	—	—	—	2

Truppslag m. m.	Förband m. m.	Nuvarande antal		Föreslaget antal		
		Rid- hästar	Drag- hästar	Rid- hästar	Draghästar	
					För ut- bildning	Förekon- mikörslor
Ingenjörtrupperna ¹		² 130	—	³ 75	—	⁴ 6
¹ Remonter inräknade. — ² Därav 40 för vardera Ing 1 och Ing 2 samt 25 för vardera Ing 3 och IngKS. — ³ Därav 35 för Ing 1 och IngKS, 25 för Ing 2 och 15 för Ing 3. — ⁴ 2 för vardera Ing 1—Ing 3.						
Signaltrupperna ¹		² 40	³ 100	⁴ 14	⁵ 60	⁶ 2
¹ Remonter ej inräknade. — ² Därav 30 för S1, 5 för vardera S1SK och S1B. — ³ Därav 60 för S1, 20 för vardera S1SK och S1B. — ⁴ Därav 10 för S1 och 2 för vardera S1SK och S1B. — ⁵ Därav 40 för S1 och 10 för vardera S1SK och S1B. — ⁶ För S1.						
Underhållstrupperna ¹		² 228	³ 80	⁴ 140	⁵ 80	⁶ 8
¹ Remonter inräknade. — ² Därav 52 för vardera T1—T4 och 20 för TrKS. — ³ Därav 20 för vardera T1 (U1)—T4 (U4). — ⁴ Därav 50 för U1 och TrKS och 30 för vardera U2—U4. — ⁵ Därav 2 för vardera U1—U4.						
	Ridskolan ¹	99	5	99	5	2
¹ Remonter inräknade.						

Tablå 2. Stamhästar, sammanfattning.

Förband m. m.	Föreslaget antal stamhästar			Årlig reparation	
	Ridhästar	Draghästar		Ridhästar 11 % (depå- remonter)	Draghästar 10 %
		för utbildning	för ekonomi- körslor		
Staber och skolor	223	—	4	24	—
Infanteriet	446	226	53	49	—
Kavalleriet	1 660	—	8	182	—
Artilleriet	878	—	18	96	—
Luftvärnet	—	—	2	—	—
Ingenjörtrupperna	75	—	6	9	—
Signaltrupperna	14	60	2	2	—
Underhållstrupperna	140	80	8	16	—
Ridskolan	99	5	2	11	—
Remonter för staber, infanteriet, A 1, A 3, A 6—A 9, signaltrupperna	167	—	—	18	—
Summa	¹ 3 702	371	103	² 407	48
		474			
Tillkommer för vid reparation störtade reparationer	—	—	—	13	—
Summa summerum	¹ 3 702	474		² 420	48
Nuvarande antal	4 723	359		510	36

¹ Härtill komma 268 reservstamhästar, reparationer inräknade, för A 1 och A 3.

² Härtill komma 30 reparationer för reservstamhästar vid A 1 och A 3.

Tablå 3. Ackordhästtjänstgöringsdagar och ackordhästar.

Truppslag	Behov enligt 1942 års försvarsbeslut				Beräknat behov			
	För 1. tjänstgöring och 1. repövning		För större repövning		För 1. tjänstgöring och 1. repövning		För 2. repövning	
	Tjänstgöringsdagar	Hästar	Tjänstgöringsdagar	Hästar	Tjänstgöringsdagar	Hästar	Tjänstgöringsdagar	Hästar
Infanteriet	196 000	3 920	17 700	1 180	¹ 184 500	3 690	² 17 200	860
Kavalleriet	2 250	45	—	—	3 000	60	—	—
Artilleriet	178 000	3 560	24 900	1 660	³ 125 000	2 500	⁴ 17 000	850
Ingenjörtrupperna	35 000	700	1 350	90	35 000	700	1 350	67
Signaltrupperna	7 000	140	650	44	7 000	140	650	33
Underhållstrupperna	56 000	1 120	2 100	140	56 000	1 120	2 100	105
Ridskolan	250	5	—	—	250	5	—	—
Arméns underofficersskola	1 800	36	—	—	1 800	36	—	—
Summa	476 000	9 526	46 700	3 114	412 550	8 251	38 300	1 915
	Ackordhästar 12 640				Ackordhästar 10 166			
	Ackordhästtjänstgöringsdagar .. 523 000				Ackordhästtjänstgöringsdagar .. 450 850			

¹ Därav för I 1 och I 7 vardera 3 000, för övriga regementen utom I 18 vardera 10 000, för InfKS 1 000, för InfSS 12 000, för JS 5 500.

² Därav för I 1 och I 7 vardera 400, för övriga regementen utom I 18 vardera 1 000, för JS 400.

³ Därav för A 2 och A 4 vardera 48 500, för A 5 28 000.

⁴ Därav för A 2 och A 4 vardera 6 500, för A 5 4 000.

Försvarskommittén har beräknat hästar för infanteriets och kavalleriets kadettskola samt arméns underofficersskola gemensamt vid I 8. I detta avseende har här för underofficersskolan beräknats hästar såsom nu. För krigsskolan med infanteriets kadettskola har gemensamt upptagits ett antal hästar, vilka tidigare ställts till förfogande från K 1. Slutligen har för kavalleriets kadettskola erforderliga hästar inräknats i K 3:s hästbestånd.

För artilleriets truppförband hade av försvarskommittén beräknats hästar endast för A 4 och A 8 (A 5). För de helmotoriserade artilleriförbanden hade inga hästar beräknats. Övergångsvis ha hästar måst upptagas för A 1 och A 3. I samband med ytterligare motorisering vid dessa regementen kommer detta antal successivt att kunna minskas till vad som gäller vid helmotoriserade förband. Vid de helt motoriserade artilleriförbanden har försvarskommittén icke räknat med några hästar. Jag anser, att en reducering av nuvarande antal kan ske, men finner de skäl, som av åtskilliga remissmyndigheter anförts för ett bibehållande av ett visst antal ridhästar vid dessa förband, beaktansvärda. Jag har därför räknat med ett reducerat antal.

Jämväl för ingenjörtrupperna, signaltrupperna och underhållstrupperna har jag ansett en minskning av hästbeståndet möjlig, dock i första etappen icke fullt i den utsträckning, som försvarskommittén föreslagit.

Avsedda förändringar i fråga om arméns hästbestånd torde böra genomföras under de närmaste två budgetåren. Föreslagna minskningar av hästantalet böra därvid fördelas ungefär lika på vardera budgetåret. Det torde närmast få ankomma på chefen för armén att planlägga och genomföra dessa förändringar.

Vad härefter angår frågan om reparation och reparationutbildning må till en början erinras, att antalet reparationer, som erfordras för utbildning till ridstamhästar, beräknats till 420 per år. Den minskning av reparationantalet, som sålunda kunnat ske, möjliggör icke för närvarande indragning av en reparationdepå. Tills vidare räknar jag sålunda med att reparationdepåerna bibehållas.

Den avkortning av reparationutbildningen, som nu försöksvis prövas i begränsad omfattning, har — även om hittills vunna erfarenheter varit goda — ännu icke framskridit så långt, att bestämda slutsatser kunna dragas rörande lämpligheten av att helt övergå till detta utbildningssystem. Som i det föregående angivits utgick emellertid försvarskommittén från att en sådan avkortning skulle ske. Kommittén räknade därför med allenast en årskull reparationer vid förbanden mot nuvarande två. I de i det föregående framlagda behovsberäkningarna har jag tills vidare räknat med två årskullar reparationer under utbildning vid förband. En övergång till den förkortade reparationutbildningen innebär därför automatiskt en minskning av ridstamhästarna med ett antal motsvarande en årskull reparationer. Ett genomförande av en omläggning av reparationutbildningen kräver en tid av tre år, varför en sådan minskning blir aktuell först i samband med den andra etappen av hästbeståndets revidering.

Uppköp av reparationer för 1948 äger rum under våren och till nuvarande antal — omkring 500. Det synes med hänsyn till försöksverksamhetens hittillsvarande resultat önskvärt, att största möjliga antal av dessa reparationer utbildas enligt det nya systemet. Detta förutsätter särskild utbildningspersonal vid reparationdepåerna samt stallar med spiltplatser. I sistnämnda avseende finnas för närvarande möjligheter endast vid Herrevadsklosters och Utnäslöt reparationdepåer. Vid Gudhems reparationdepå läres ombyggnad erfordras från hästboxar till spiltor, innan dylik utbildning där kan äga rum. En utbildning av denna art redan innevarande år förutsätter vidare, att personalbehovet provisoriskt tillgodoses.

Det torde få ankomma på chefen för armén att föreslå de åtgärder, som erfordras för en omläggning av utbildningen vid reparationdepåerna i det avseende, som här berörs. Härvid bör tillses, att det överskott av reparationstryttare, som kan förväntas uppkomma vid förbanden, i första hand kan utnyttjas för ombyggnad av den personalorganisation, som erfordras vid reparationdepåerna. Utbildningen av nu under utbildning varande reparationer bör fullföljas enligt nuvarande grunder. En fullständig omläggning av reparationdepåutbildningen kan ske tidigast med början 1949 och vara helt genomförd 1951. Med hänsyn härtill finner jag icke anledning att nu framlägga något förslag i berört avseende utan endast angiva min uppfattning i ärendet att ligga till grund för arméchefens planläggning och förslag.

Vad slutligen beträffar frågan om inköp av varmblodiga hästar i nuvarande utsträckning såsom en stödåtgärd åt den varmblodiga hästaveln vill jag erinra, att försvarskommittén räknat med att omkring 250 varmblodiga hästar, vilka icke erfordrades såsom ridhästremonter, årligen skulle inköpas såsom varmblodiga ackordhästar, dock först sedan de genom uppfödarens försorg blivit inkörda. Härigenom skulle den varmblodiga hästavelns avsättning kunna bibehållas vid nuvarande omfattning. Vissa remissmyndigheter ha starkt ifrågasatt dels huruvida det skulle visa sig möjligt att årligen utackordera ett så stort antal varmblodiga hästar, dels huruvida den relativt obetydliga höjningen av priset på dessa hästar skulle utgöra tillräcklig lockelse för uppfödaren att behålla hästarna ytterligare ett år samt att lägga ned tid och arbete på deras inkörning. Med det ridhästantal, som i det föregående angivits, utgör det årliga behovet av ridhästremonter tills vidare 420, varför behovet av ytterligare inköp av produkter från den varmblodiga hästaveln begränsats till 80 à 90 per år. Vid en ytterligare reduktion av stamhästantalet kommer sistnämnda antal att stiga, dock knappast i sådan utsträckning, att möjligheterna att utackordera dessa varmblodiga hästar behöva sättas i fråga. Vid en omläggning av utbildningsverksamheten på sätt i det föregående angivits synes det icke osannolikt, att även inkörningen av dessa övertaliga varmblodiga monter lämpligen äger rum vid remontdepåerna och att sålunda ett oförändrat antal inköpes för utbildning vid remontdepåerna, av vilket dock viss del är avsedd att därefter utackorderas. Beträffande sistnämnda hästars inridning ha vissa förslag framkommit, vilka dock ännu icke tagit sådan form, att jag finner anledning att här närmare beröra desamma. Frågan om inköp och utbildning av detta årliga överskott av varmblodiga monter synes jämväl böra upptagas till prövning av chefen för armén och förslag avgivas samtidigt med förslag rörande remontutbildningens organisation.

Den av försvarskommittén väckta frågan om medgivande för beridna officerare och underofficerare att uppställa egna hästar i kronans stall är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

IV. Kostnadsberäkningar för armén.

Arméns kostnader bero till väsentlig del på antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga. Detta antal dagar är i sin tur avhängigt av såväl värnpliktskontingenternas storlek som utbildningstidens längd. Enär jag som i annat sammanhang anförts icke nu är beredd att taga slutlig ställning till värnpliktsfrågorna, är det nu icke möjligt att på längre sikt framlägga någon kostnadsberäkning för samtliga anslag inom armén. I fråga om vissa anslag kunna emellertid de förändringar i kostnadshänseende, som av mig i det föregående förordade åtgärder medföra, redan nu överblickas. Jag avser därför att nedan redogöra för de viktigaste av dessa kostnadsändringar i förhållande till nu gällande

organisation, varjämte tjänstgöringsdagarnas inflytande belyses i vissa betydelsefulla avseenden. Beträffande kostnader för arméns krigsmateriel hänvisar jag till det förslag, som jag senare denna dag ämnar framlägga angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49.

Inrättandet av arméingenjörskåren medför en ökning av avlöningsanslaget med i runt tal 200 000 kronor. Denna kostnadsökning beror till huvuddelen på föreslagen ökning av antalet befattningar i förhållande till nuvarande provisorium, till mindre del på den högre löneställning för vissa befattningshavare som förslaget innebär. Förändringarna av 7 försvarsområdesbefälhavares ställning medför en ökning av samma anslag med 20 000 kronor. Utökningen av hemvärnsbefålet med 5 hemvärnsofficerare och 5 hemvärnsunderofficerare medför en kostnadsökning av cirka 35 000 kronor. Den föreslagna utbyggnaden av antalet överfurirsbeställningar kommer småningom att något påverka vissa anslag. Posten för avlöningar till viss arbetarpersonal är beroende av utbildningstidens längd i så måtto, att en förkortad utbildning kan påkalla en höjning av antalet arbetare för ombesörjande av hästvård, kasernunderhåll m. m. i mellanrummet mellan värnpliktsomgångarnas ut- och inryckning.

Nedgången i antalet hästar medför besparingar främst i fråga om furagering, remontering, veterinärvård och inventarier. Enligt av statens organisationsnämnd gjorda beräkningar drager en ridhäst en årlig kostnad av 1 400 kronor vid handrykt och 1 200 kronor vid maskinrykt. Enär minskningen av hästantalet belöper sig på cirka 1 000 ridhästar synes härigenom erhållas en årlig besparing på i runt tal 1 400 000 (1 200 000) kronor.

Omdisponeringen av K 1:s etablissement kommer att medföra icke oväsentliga besparingar, främst i fråga om hyror och löner till civil personal. Innan resultatet av den föreslagna utredningen angående utnyttjandet av K 1:s kasern föreligger, kan emellertid storleken av dessa besparingar icke närmare angivas.

Under förutsättning att någon övergång till inskrivning under 19:de levnadsåret med därav följande tidigare påbörjande av första tjänstgöringen icke genomföres kommer det antal värnpliktiga, som skall fullgöra första tjänstgöring, att minska kraftigt under de närmaste åren. Därav följer, att antalet tjänstgöringsdagar för de värnpliktiga kommer att variera i hög grad. Om längden av första tjänstgöringen antages utgöra 9 respektive 11 månader och antalet värnpliktiga kommer att variera på sätt som nyss angivits kommer under olika budgetår antalet tjänstgöringsdagar att fluktuera mellan 10 och 14 miljoner dagar. På grund härav kommer de värnpliktigas penningbidrag att växla mellan ungefär 13 och 17 miljoner kronor och familjebidraget mellan 6 och 7 miljoner kronor, sålunda en variation om 4 respektive 1 miljoner kronor. På samma sätt varierar alla s. k. öresanslag. Dessa variationer uppgå t. ex. vid mathållningsanslaget till 5—6 miljoner kronor och vid beklädnadsanslaget till cirka 3 miljoner kronor.

Under förutsättning att den fredsorganisation, med vilken jag tills vidare räknat, bibehålles, medför en avkortning av första tjänstgöringen från 11 till

9 månader — även för de värnpliktiga, som skola utbildas till gruppchefer (motsvarande) — en årlig kostnadsbesparing av åtminstone 6,5—8 miljoner kronor, allt efter växlingarna i värnpliktskontingenternas storlek. Därest gruppcheferna anses böra utbildas under längre tid än huvuddelen av de värnpliktiga — vilket från olika håll föreslagits — medför varje månads förlängning en merkostnad av 1,1—1,4 miljoner kronor.

I fråga om kostnaderna för vissa förbättringar i militärmusikpersonalens ekonomiska villkor och för förbättring av löneförmånerna åt värnpliktiga under utbildning till officer på aktiv stat torde få hänvisas till Avd. III. E och F.

Avd. V. MARINENS ORGANISATION.

I. Krigs- och fredsorganisation.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har förutsatt, att marinens fredsorganisation liksom hittills i sina huvuddrag skall överensstämma med krigsorganisationen. Därigenom tillgodosåges bäst krigsförberedelsearbetet och underlättades en snabb mobilisering. Krigsorganisationen hade därför i kommitténs förslag också utgjort grunden för fredsorganisationens utformning.

Krigs- och fredsorganisationernas huvuddrag framgå av betänkandet s. 479 samt av tablåer på s. 480 och 481.

Under hänvisning till vad kommittén anfört rörande den militärterritoriella indelningen har kommittén funnit sig i nuvarande läge böra utgå från att den befintliga marindistriktsorganisationen i princip skall bibehållas. I besparingssyfte borde emellertid Sydkustens och Öresunds marindistrikt sammanslås samt i fredsorganisationen chefen för Norrlandskustens marindistrikt med stab indragas. Vidare borde Härnösands kustartilleridetachment indragas och Hemsö kustartilleriförsvar i sinom tid nedläggas.

Kommittén har, såsom redan i annat sammanhang nämnts, föreslagit, att det marina luftvärn, som har territoriella uppgifter och som hittills organiserats av kustartilleriet, skall överföras till arméns luftvärn.

De marina stridskrafterna ha avsetts skola i fred rustas och uppsättas endast i den omfattning, som utbildningsskäl och krigsförberedelsearbete krävde.

Försvarskommittén har i detta sammanhang även anfört vissa synpunkter på frågan om beräkningen av den aktiva personalen vid marinen och därvid anfört i huvudsak följande.

Det hade under de gångna beredskapsåren visat sig, att en längre tids förstärkt försvarsberedskap vid marinen i vissa avseenden ställde större krav på personalorganisationen än krigsförhållanden kunde beräknas göra. Under förstärkt försvarsberedskap för neutralitetsvakt bleve det nämligen nödvändigt att i stor utsträckning krigsrusta fartygsmaterielen och kustartilleriförsvaren samtidigt som hela fredsutbildningen genomfördes. Den återhållsamhet, som varit nödvändig vid beräkningen av den aktiva personalen, kunde därför vid förstärkt försvarsberedskap medföra vissa svårigheter, när det gällde att förse såväl utbildningsanstalter som mobiliserade förband med kvalificerad personal. Kommittén ansåge dock, att man under förhandenvarande omständigheter borde kunna bortse härifrån.

Personalens fördelning i krigsorganisationen framgår av hemlig del av betänkandet, exempel på dess fördelning i fredsorganisationen framgår av tabeller på s. 519 och 538 i betänkandet.

I särskilda yttranden ha försvarskommitténs *ordförande* samt ledamöterna *Bjelle*, *Ewerlöf* och *Wallenberg* förklarat sig icke kunna biträda förslaget att nedlägga Hemsö kustartilleriförsvar med hänsyn till dess bety-

delse för Norrlandskustens försvar samt sjöstridskrafternas behov av en försvarad bas på denna kust.

Överste *Bonde* och konteramiral *Ericson* ha av samma skäl föreslagit, att Hemsö kustartilleriförsvar skall bibehållas.

I förenämnda yttranden har räknats med indragning av Härnösands kustartilleridetachment, varvid förutsatts, att för Hemsö kustartilleriförsvar erforderlig personal skulle utbildas vid annat truppförband.

Vidare har *Ericson* framhållit, att det luftvärn, som enligt kommitténs förslag skulle överföras från kustartilleriet till armén, vore avsett för de marina basernas försvar. Ifrågavarande luftvärn intoge inom marinen en ställning, som motsvarade arméns fältluftvärn, och vore vid sidan av sin huvuduppgift avsett för andra rent marina uppgifter, exempelvis inloppsförsvar. Även om den föreslagna överföringen komme till stånd, syntes det, med hänsyn till sjöfrontsartilleriets sannolika utveckling, bli nödvändigt att i framtiden bedriva luftvärnskanonutbildning inom kustartilleriet. Frågan om kustartilleriets luftvärn borde därför upptagas till förnyad, allsidig prövning. I avvaktan härpå borde detta luftvärn fortfarande tillhöra kustartilleriet. Kostnaderna för arméorganisationen kunde i motsvarande grad minskas.

Remissyttranden.

Yttranden berörande den föreslagna sammanslagningen av Öresunds marin-distrikt med Sydkustens marindistrikt redovisas under avsnittet om marindistrikten.

Överbefälhavaren har framhållit, att såväl det marina kravet på ett skyddat basområde på Norrlandskusten som kravet på ett i möjligaste mån starkt försvar av detta för invasion känsliga område krävde, att Hemsö kustartilleriförsvar bibehölls. Även kustartilleriförbandet i Härnösand borde kvarstå i fredsorganisationen. Kustartilleriets luftvärn borde i avvaktan på resultatet av utredningar rörande kustartilleriets ställning i sin nuvarande omfattning kvarstå inom kustartilleriet.

Marinledningen har på motsvarande skäl som de av överbefälhavaren anförda avstyrkt förslaget att nedlägga Hemsö kustartilleriförsvar. Detta borde bibehållas och dess stridsvärde förbättras. Marinledningen har särskilt understrukit, att det vore omöjligt för flottan att fylla sina uppgifter i Bottniska viken utan att inom detta vidsträckta operationsområde äga tillgång till ett försvarat basområde.

Även kustartilleriförbandet i Härnösand borde bibehållas. Svagheten i att icke äga tillgång till i fred på platsen utbildad personal, som under tjänstgöring därstädes erhållit grundlig kannedom om de lokala förhållandena, hade framstått med stor skärpa, då Hemsö fästning 1939 bemannades.

Marinledningen har avstyrkt jämväl luftvärnets överföring till armén.

I fråga om den återhållsamhet, som försvarskommittén iakttagit vid beräkningen av den aktiva personalen, vilket skulle kunna medföra svårigheter att vid förstärkt försvarsberedskap förse såväl utbildningsanstalter som mobili-

serade förband med kvalificerad personal, har marinledningen anfört, att nämnda svårigheter under den förflutna, förstärkta försvarsberedskapen icke endast medfört otillfredsställande utbildningsresultat, som medfört behov av kompletteringskurser lång tid efter beredskapens upphörande, utan bland annat även resulterat i ökat ianspråktagande av mera kvalificerad värnpliktig personal och reservpersonal.

Inspektören för kustartilleriet har bestämt avstyrkt, att i dagens osäkra utrikespolitiska situation kustartilleriets alla försvarsanstalter på Norrlandskusten nedläggas liksom även att effektiviteten och beredskapen sänkes genom indragning av truppförbandet i Härnösand. Kustartilleriets luftvärn borde i sin helhet kvarstå vid vapnet. Genom föreslagna rationaliseringsåtgärder vore inga besparingar att vinna på en överföring av delar av luftvärnet till armén.

Chefen för kustflottan har avstyrkt, att kustartilleriets territoriella luftvärn överföres till armén. Detta luftvärn vore ej jämförbart med arméns territoriella luftvärn utan hade tillkommit för försvar av kustflottans baser och inneliggande fartyg. Luftvärnet vid kustflottans baser vore bland annat ett av medlen att åstadkomma det skydd mot överrumpling, som upptagits i kommitténs målsättning för försvarets organisation.

Även ett flertal andra remissmyndigheter, däribland *militärbefälhavaren för II. militärområdet* och *länsstyrelsen i Västernorrlands län*, ha påyrkat, att Hemsö kustartilleriförsvar och truppförbandet i Härnösand bibehållas.

Departementschefen.

De i ett stort antal särskilda yttranden och remissyttranden framförda skälen mot att nedlägga Hemsö kustartilleriförsvar kunna enligt min mening icke lämnas obeaktade. Mot en sådan åtgärd tala hänsyn till sjöstridskrafternas behov av ett försvarat basområde på Norrlandskusten samt kravet på ett i möjligaste mån starkt invasionsförsvar. Jag anser sålunda, att Hemsö kustartilleriförsvar åtminstone tills vidare bör bibehållas.

Förslaget om utbildning av för nämnda kustartilleriförsvar avsedd personal vid annat truppförband än Härnösands kustartilleridetachment kan jag i nuvarande läge icke biträda. Detachmentet bör därför tills vidare kvarstå i organisationen.

Förslaget att överföra delar av kustartilleriets luftvärn till armén bör enligt min mening bedömas bland annat i samband med den större frågan om kustartilleriets ställning inom försvarsorganisationen. Då denna fråga för närvarande är under utredning, föreslår jag, att luftvärnet tills vidare i nuvarande omfattning kvarstår inom kustartilleriet, varvid dock organisationskostnaderna bära nedbringas genom den rationalisering av luftvärnskanoutbildningen, som jag i det följande föreslår.

Till vad försvarskommittén i förevarande avsnitt anfört beträffande marindistriktsorganisationen återkommer jag vid behandlingen av marindistriktet.

II. Marinens ledande organ.

Marinledningen utgöres av chefen för marinen samt marininstaben, kustartilleriinspektionen, tjänstegrensinspektörerna och marinförvaltningen.

Försvarskommittén har icke funnit anledning ifrågasätta någon mera djupgående ändring i marinledningens nuvarande organisation utan inskränkt sig till en översyn av densamma i rationaliserings- och besparingssyfte. Härvid har kommittén lämnat marinförvaltningen åsido, eftersom denna beräknats bli prövad av 1946 års militära förvaltningsutredning.

1. Marininstaben.

Försvarskommittén.

Av skäl, som närmare framgå av betänkandet (s. 482) har kommittén föreslagit, att vissa ärenden skola överföras från marininstaben till kustartilleriinspektionen. Härigenom skulle en klar gränsdragning mellan de nämnda organens verksamhetsområden vinnas och samtidigt personalbehovet inom marinledningen minska. I marininstaben borde sålunda handläggas dels flottans och dels för marinen gemensamma frågor berörande organisation, utbildning och personal ävensom marinens operativa frågor och därmed sammanhängande förbindelseärenden, under det att sådana organisations-, utbildnings- och personalfrågor, som uteslutande beröra kustartilleriet, borde handläggas inom kustartilleriinspektionen.

I samband härmed borde, enligt kommitténs mening, en minskning kunna ske av antalet kustartilleriofficerare i marininstaben från 7 (souschefen frånräknad) i 1942 års organisationsplan till 3. Som souschef i marininstaben borde i regel avses en sjöofficer. För att möjliggöra ett fritt personval inom marinen borde dock en beställning för souschefen i lönegrad Ma 12 upptagas på personalförteckningen för marininstaben.

I syfte att möta det konstant återkommande kravet på förstärkning av marinledningen med extra personal för att biträda vid utredningar och för handläggning av större remissärenden m. m. har kommittén upptagit en regementsofficer och en kompaniofficer till förfogande — båda ur flottan — i personalberäkningarna för staben.

Försvarskommittén har på skäl, som anförts i betänkandet s. 483, ansett sig för sin del böra tills vidare räkna med bibehållande av den förbindelsecentral, som alltsedan krigsutbrottet 1939 funnits upprättad i marinledningen.

Erfarenheterna hade enligt vad kommittén anförts visat, att de omfattande och betydelsefulla uppgifter, som måste åläggas marinstabens underrättelse detalj, icke kunnat lösas med den personal, som härför beräknats enligt 1942 års försvarsordning, nämligen en pensionerad officer i arvodesbefattning. Med hänsyn till att underrättelsetjänsten enligt krigs- och beredskaps erfarenheterna måste tillmätas avsevärt ökad betydelse förordade kommittén, att för den

samma skulle avses två officerare på aktiv stat, varav en i lönegrad Ma 10 och en i lönegrad Ma 9. Den befintliga arvodesbefattningen borde indragas.

Det av försvarskommittén beräknade behovet av militär personal för marin-staben framgår i vad avser krigsorganisationen av betänkandets hemliga del och i vad avser fredsorganisationen av dess öppna del s. 484.

Försvarskommittén har vidare föreslagit, att extra ordinarie befattningar skulle inrättas inom marin-staben för en stabsredaktör i 26 lönegraden och en chef för polisdetaljen, tillika vicevärd i marinledningens ämbetsbyggnad, i 25 lönegraden.

Remissyttranden.

Remissmyndigheterna ha i huvudsak icke gjort några erinringar mot den av försvarskommittén föreslagna organisationen av marin-staben.

Inspektören för kustartilleriet har ansett, att souschefen vid marin-staben, med hänsyn till att vissa kustartilleriärenden fortfarande avses skola handläggas i marin-staben, alljämt borde vara kustartilleriofficer.

Marinledningen har icke ingått på frågan om souschefen borde tagas företrädesvis ur flottan eller ur kustartilleriet men förordnat, att befattningen uppföres på marin-stabens stat, i syfte att möjliggöra ett fritt personval inom marinen. — För handläggning av rekryterings-, utbildnings- och krigsplacementsärenden m. m. rörande marinlottorna borde inom marin-staben — i likhet med vad försvarskommittén föreslagit beträffande flygstaben — tillkomma en kvinnlig befattningshavare (marinlotta) i lönegrad Ce 19. — Befattningen såsom redogörare vid marin-stabens kassaavdelning vore alltför krävande för en underofficer i arvodesbefattning. Den borde i stället upprätthållas av en förvaltare i kassatjänst på stat.

Försvarets civilförvaltning har ifrågasatt, om behov av särskild stabsredaktörsbefattning kunde anses föreligga vid försvarsgrensstab, då de vid försvarstaben anställda stabsredaktörerna syntes kunna betjäna försvaret i dess helhet.

Statens organisationsnämnd har ansett det principiellt sett icke vara riktigt att vid beräkningar av personalbehov vid staber m. m. räkna med särskild personal till förfogande. Vidare borde enligt nämndens mening polisdetaljen utgå ur marin-stabens organisation och det behov av biträde i polisiära frågor, som kunde finnas erforderligt inom staben, tillgodoses på annat sätt, exempelvis genom påfordrande av biträde från försvarsstabens inrikesavdelning.

Statens lönenämnd har också ifrågasatt behovet av nämnda detalj och rekommenderat anstånd med chefsbefattningens överförande till extra ordinarie stat.

Departementschefen.

Mot det av försvarskommittén föreslagna överförandet av vissa ärenden från marin-staben till kustartilleriinspektionen har jag intet att erinra liksom ej heller mot förslaget att i samband härmed överföra den befintliga beställningen för souschefen till personalförteckningen för marin-staben, i syfte

att medgiva ett friare personal. Jag finner icke anledning att härvid förorda, att souschefen skall företrädesvis vara från visst vapenslag ur marinen.

I likhet med försvarskommittén anser jag, att marinledningens förbindelsecentral åtminstone tills vidare bör bibehållas.

Marinledningens förslag att såsom redogörare vid marinstabens kassa-avdelning skall avses en förvaltare i kassatjänst på stat bör prövas i samband med den utredning angående marinens underofficerskårer, som jag i annat sammanhang avser att förorda. Efter särskild framställning har jag medgivit att en underofficer på aktiv stat vid flottan må tills vidare såsom vikarie uppehålla ifrågavarande arvodesbefattning.

Kommitténs beräkningar rörande behovet av militär personal för marin-staben finner jag i huvudsak vara välmotiverade.

I avseende på civil personal har bland annat föreslagits inrättande av extra ordinarie befattningar för en chef för polisdetaljen, tillika vicevärd i marinledningens ämbetsbyggnad, och för en stabsredaktör. I fråga om förstnämnda befattning återkommer jag vid framläggande av anslagsäskande under marinens avlöningsanslag. Behovet av en stabsredaktör i marin-staben finner jag icke tillräckligt styrkt.

Däremot vill jag, på av marinledningen anförda skäl, tillstyrka att en befattning tillkommer inom marin-staben för handläggning av ärenden rörande marinlottorna. Till frågan om löneställningen återkommer jag i annat sammanhang.

2. Kustartilleriinspektionen.

Försvarskommittén har icke förutsatt någon principiell ändring i inspektörens för kustartilleriet ställning och tjänsteutövning. Med hänsyn till att vissa ärenden av ren kustartillerinatur avsåges att överföras från marin-staben till kustartilleriinspektionen borde den sistnämnda enligt kommitténs mening tillföras en av de kaptener, som nu beräknades för marin-staben. Nuvarande personaltillgång hade icke medgivit ett kontinuerligt och snabbt studium och bearbetande av tillgängligt underrättelsesmateriel, varför staben borde förstärkas med en kapten, som dessutom borde bereda ärenden av taktisk natur.

I *remissyttrandena* ha erinringar icke framställts mot vad kommittén föreslagit beträffande kustartilleriinspektionen.

Inspektören för kustartilleriet har ansett benämningen inspektör vara missvisande beträffande de befogenheter och den ansvarsställning, som tillkomma kustartilleriets främste målsman, varför en återgång till benämningen chef för kustartilleriet borde ske.

Marinledningen har icke funnit skäl föreligga att ändra den nuvarande benämningen på inspektören för kustartilleriet.

Departementschefen.

Mot vad försvarskommittén anført rörande kustartilleriinspektionen har jag intet att erinra.

Med hänsyn bland annat till det läge, vari utredningen rörande kustartille-

riets ställning inom försvarsorganisationen för närvarande befinner sig, finner jag ej anledning nu ingå på frågan om att återinföra benämningen chef för kustartilleriet.

3. Tjänstegrensinspektörerna.

Tjänstegrensinspektörerna äro inspektören för sjöartilleriet, inspektören för torped- och ubåtsvapnen, inspektören för minväsendet, inspektören för marinens förbindelseväsende (tillika chef för marinstabens förbindelseavdelning) samt marinöverdirektören, marinöverintendenten och marinöverläkaren. Med stöd av Kungl. Maj:ts brev den 6 december 1946 har vidare chefen för marinstabens utbildningsavdelning förordnats att med bibehållande av innehavande befattning tills vidare tjänstgöra såsom inspektör för flottans manskapsskolor.

Försvarskommittén.

Beträffande marinöverintendentens och marinöverdirektörens funktioner såsom tjänstegrensinspektörer har försvarskommittén icke förutsatt någon ändring i nuvarande organisation. I avvaktan på statsmakternas beslut med anledning av 1944 års militärsjukvårdskommittés förslag har även marinöverläkaren beräknats skola bibehållas vid sina nuvarande inspektionsuppgifter. Vad angår övriga tjänstegrensinspektörer hade, enligt vad kommittén anför, erfarenheterna givit belägg för den stora betydelse, som deras verksamhet haft för att utveckla de olika vapengrenarna och fartygsslagen samt förbättra och rationalisera yrkesutbildningen. Med hänsyn till den snabba utveckling inom olika områden, som vore att vänta, har det synts kommittén ofrånkomligt att *i fred* icke endast behålla utan även förstärka organisationen i denna del. I motsats till vad nu är fallet borde emellertid inspektörerna utom inspektören för minväsendet jämte större delen av hos dem tjänstgörande personal vid krigsorganisation utnyttjas i andra krigsbefattningar, varvid inspektörstjänsterna med nämnt undantag skulle uppehållas av till flottans reserv överförd pensionerad personal. Härigenom skulle besparingar i flottans fredskader vinnas.

Kommittén har erinrat, att enligt 1942 års försvarsbeslut inspektörens för torped- och ubåtsvapnen verksamhetsområde skulle åtminstone tills vidare omfatta såväl övervattenstorpedvapnet som ubåtsvapnet. I praktiken hade emellertid, enligt vad kommittén anför, denna organisation aldrig kunnat helt genomföras. Med hänsyn till övervattenstorpedfartygens och ubåtarnas vitt skilda konstruktion samt till därav betingade olikheter i fråga om taktik och utbildning hade det nämligen befunnits olämpligt att förena dem under en gemensam målsman. Härtill komme, att utvecklingen efter år 1942 medfört en avsevärt utökad arbetsbörda för inspektören, framför allt beroende på att övervattenstorpedvapnet genom flottans ändrade sammansättning fått ökad omfattning och betydelse — en utveckling, som ännu ej vore avslutad. Med hänsyn härtill hade det ansetts erforderligt att fördela nuvarande inspektörens för torped- och ubåtsvapnen verksamhet på två befattningshavare, inspektören

för torpedvapnet och inspektören för ubåtsvapnet. Samtidigt borde den nu beräknade assistenten hos inspektören för torped- och ubåtsvapnen utgå ur organisationen.

Kommittén har vidare anfört, att erfarenheterna från beredskapen visat behovet av att ansvaret för krigsförberedelsearbetet beträffande hjälpfartygen samlades hos en särskild befattningshavare. Med hänsyn till att det största antalet hjälpfartyg utrustades för mintjänst, borde härför avses inspektören för minväsendet, vilken redan i gällande organisation hade att taga befattning med vissa hithörande frågor.

Kommittén har slutligen föreslagit, att för förbindelseväsendet och för flottans manskapsskolor icke borde avses särskilda inspektörer. I stället borde instruktionsmässigt stadgas, att chefen för marinstabens förbindelseavdelning ägde inspektionsrätt inom förbindelseväsendet, samt åt chefen för marinstabens utbildningsavdelning uppdragas inspektionsrätt över nämnda skolor.

Remissyttranden.

Marinledningen har understrukt betydelsen av att en särskild inspektör för övervattenstorpedtjänsten skulle tillkomma i enlighet med försvarskommitténs förslag. Däremot har marinledningen icke kunnat biträda kommitténs förslag att de särskilda befattningarna såsom inspektör för förbindelseväsendet och inspektör för flottans manskapsskolor skulle upphöra. Då några besparingar icke härigenom uppnåddes, syntes hittillsvarande goda erfarenheter av den nuvarande organisationen utgöra tillräckliga skäl för dess bibehållande.

Statens lönenämnd har förklarat sig icke ha blivit övertygad om nödvändigheten av att i nuvarande läge skapa en särskild inspektör för torpedvapnet.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har anfört, att den utbildning, som i skolor och kurser meddelades såväl värnpliktig som fast anställd personal, vore så viktig, att ett sammanförande av verksamheten till särskild tjänstegren under en inspektör, vilken skulle bära ansvaret för all till skolor och kurser hänförlig utbildning, vore väl motiverad.

Departementschefen.

Försvarskommitténs förslag, att vissa tjänstegrensinspektörer jämte större delen av hos dem tjänstgörande personal vid krigsorganisation skola utnyttjas i andra befattningar och inspektörstjänsterna därvid uppehållas av reservpersonal, finner jag lämpligt.

De på erfarenheter grundade skäl, som kommittén anfört för en uppdelning av den nuvarande inspektörens för torped- och ubåtsvapnen verksamhetsområde, anser jag vara bärande. Särskilt med hänsyn till den ökade betydelse, som övervattenstorpedvapnet fått och kommer att få inom flottan, synes den nuvarande ordningen icke tillfredsställande. Jag föreslår därför, att nyssnämnda inspektörs åligganden uppdelas på en inspektör för torpedvapnet och en för ubåtsvapnet, samtidigt som den befintliga tjänsten såsom assistent hos nuvarande inspektören för torped- och ubåtsvapnen indrages.

Då förslaget att särskilda inspektörer icke vidare skola avses för förbindelseväsendet och för flottans manskapsskolor icke medför besparingar och då erfarenheterna från nuvarande organisation äro goda, räknar jag icke med någon ändring i sådant avseende.

Vad försvarskommittén i övrigt anfört föranleder från min sida ingen erinran.

Försvarsväsendets underbefälsförbunds förslag om tillsättande av en inspektör för all utbildningsverksamhet finner jag mig icke kunna tillstyrka.

III. Marindistriktet.

Enligt gällande militärterritoriella organisation är territorialvattnet vid rikets kuster i sjömilitärt hänseende indelat i sex marindistrikt, nämligen Norrlandskustens, Ostkustens, Gotlands, Sydkustens, Öresunds och Väst-kustens. I vederbörliga marindistrikt ingå jämväl de särskilda marina försvarsområdena, nämligen Hemsö, Vaxholms och Karlskrona samt Göteborgs skärgårds försvarsområden.

Chef för marindistrikt underställda förband m. m. utgöras av i vederbörliga marindistrikt ingående lokala sjöstridskrafter (lokalstyrka eller fartygsdepå), örlogsstation och (eller) örlogsdepå, örlogsvarv samt kustartilleriförsvaret med vederbörligt kustartilleritruppförband. I krig (vid beredskap) tillkomma ytterligare förband, bland annat för kustbevakning m. m.

Vid utöandet av ledningen inom marindistriktet biträdes marindistriktschefen dels av en stab, marindistriktsstaben, dels — utom i Öresunds och Gotlands marindistrikt — av särskilda förvaltningsorgan, vilka tillsammans utgöra distriktsförvaltningen.

Försvarskommittén.

Kommittén har ansett endast sådana förändringar i marindistriktsorganisationen för närvarande böra vidtagas, som dels föranledas av de ändringar i gällande militärterritoriella indelning, vilka kommittén i annat sammanhang föreslagit, dels bli en följd av den minskade marinorganisationen, dels ock i fråga om personalorganisationen visa sig vara möjliga och lämpliga att genomföra på grundval av verkställda och pågående undersökningar i syfte att rationalisera verksamheten inom staber och förvaltningar.

Genom att Öresunds marindistriktsstab — som en följd av den av kommittén förordade sammanslagningen av Öresunds och Sydkustens marindistrikt — komme att indragas möjliggjordes, enligt vad kommittén anfört, en minskning av den nuvarande organisationen i personellt avseende. För särskild handläggning av ärenden rörande den marina verksamheten i Öresund borde avses en officer, som skulle ingå i Sydkustens marindistriktsstab. På denne borde jämväl ankomma att verkställa för verksamheten i Öresund erforderligt krigsförberedelsearbete. För befattningen borde avses beställningshavare i lönegrad Ma 11 eller Ma 10.

Den föreslagna indragningen av de marina förbanden och anstalterna inom Norrlandskustens marindistrikt syntes, anför kommittén vidare, möjliggöra, att detta marindistrikt organiserades endast såsom krigsmarindistrikt och att marindistriktsstaben uppsattes först vid beredskap eller krig. Det för marindistriktet erforderliga krigsförberedelsearbetet m. m. syntes lämpligen kunna ombesörjas direkt från marinledningen. För verkställande härav och handläggningen av marindistriktet i fråga berörande ärenden ävensom för upprätthållande av erforderlig kontakt med berörda militärbefälhavare borde avses en beställningshavare i lönegrad Ma 10. Denne borde i krigsorganisationen ingå såsom stabschef i den då organiserade marindistriktsstaben. Såsom chef för marindistriktet borde i krigsorganisationen avses flaggman eller kommandör i reserven.

Försvarskommittén har erinrat om ett av försvarets centrala organisationskommitté framlagt förslag, att med befattningen såsom chef för Västkustens marindistrikt skulle förenas befattningen såsom chef för Göteborgs örlogsstation, varvid innehavaren av dubbelbefattningen skulle biträdas av en för marindistriktet och örlogsstationen gemensam stab. Det syntes emellertid försvarskommittén icke vara möjligt att taga ställning till förevarande spörsmål, innan den föreslagna anordningen försöksvis prövats, varför kommittén vid sina beräkningar ansett sig böra utgå från nuvarande organisation.

I fråga om marindistriktens förvaltningsorganisation har kommittén tills vidare ej räknat med annan ändring än att marinens underofficersskola samt Hårsfjärdens örlogsdepå borde ingå i distriktsförvaltningen vid Ostkustens marindistrikt såsom särskilda förvaltningsorgan.

För befattningarna såsom chefer för Ostkustens, Sydkustens och Västkustens marindistrikt har kommittén i överensstämmelse med nuvarande organisation räknat med särskilda beställningar, för de två förstnämnda i lönegrad Mo 17 och för den sistnämnda i lönegrad Mo 14. Militärbefälhavaren på Gotland har förutsatts liksom hittills tillika vara marindistriktschef. Såsom chefer för de i VII. militärbefälsstaben ingående marina avdelningarna ha beräknats en officer ur flottan i lönegrad Ma 10 och en officer ur kustartilleriet i lönegrad Ma 9.

Vid beräkning av personalbehoven för staber och förvaltningar har kommittén tagit hänsyn dels till den minskade arbetsvolym, som kunde förutses bli en följd av den reducerade marinorganisationen, dels till föreliggande resultat av de särskilda organisationsundersökningar, som verkstälts och alltjämt påginge, i den mån desamma vore tillämpliga på den av kommittén föreslagna marinorganisationen. Kommittén har ansett möjligt, att de sålunda beräknade personalbehoven framdeles kunde komma att i viss utsträckning minskas genom de rationaliseringsåtgärder i fråga om stabernas och förvaltningsorganens organisation, som antingen fortlöpande vidtoges genom chefens för marinen eller de centrala förvaltningsmyndigheternas försorg eller kunde bli en följd av pågående särskilda organisationsundersökningar och utredningar.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren har ansett att, oberoende av att den nuvarande militärterritoriella indelningen tills vidare borde bibehållas, beslut dock kunde fattas om sammanslagning av Öresunds marindistrikt med Sydkustens.

Även *marinledningen* har tillstyrkt nämnda sammanslagning.

Vidare borde enligt marinledningens åsikt Norrlandskustens marindistrikt alltjämt ingå i fredsorganisationen under förutsättning att Hemsö kustartilleriförsvaret ej nedlades. Chefen för Hemsö kustartilleriförsvaret borde tillika vara chef för marindistriktet. Den av kommittén föreslagna beställningshavaren i Ma 10, avsedd att i marinledningen handlägga frågor rörande marindistriktet, borde placeras såsom stabschef. Arbetet i staben förutsattes i övrigt kunna utföras med anlitan av för Hemsö kustartilleriförsvaret avsedd personal. Ett bibehållande av marindistriktet inom fredsorganisationen skulle sålunda icke innebära några kostnadsökningar.

Marinledningen föreslår vidare, att för handläggning av lottaärenden skulle — i likhet med vad försvarskommittén föreslagit beträffande flygflottiljstaberna — tillkomma en deltidstjänstgörande befattningshavare (marinlotta) i lönegrad Ce 12 inom vardera av marindistriktsstaberna vid Norrlandskustens, Ostkustens, Sydkustens och Västkustens marindistrikt.

Marinledningen har bestämt avstyrkt anordnande av de av kommittén ifrågasatta försöken med sammanslagning av chefskapen för Västkustens marindistrikt och för Göteborgs örlogsstation. Sådana försök skulle för lång tid avsevärt undergräva krigsberedskapen på Västkusten. Den nuvarande organisationen hade visat sig lämplig såväl under beredskapsförhållanden som i fred.

Även *chefen för Västkustens marindistrikt* har — av motsvarande skäl som marinledningen — avstyrkt anordnande av försök av nyssnämnd art och bland annat framhållit, att vid krig under alla förhållanden måste finnas en särskild marindistriktschef och en stationschef.

Chefen för Öresunds marindistrikt har avstyrkt förslaget om distriktets sammanslagning med Sydkustens marindistrikt och bland annat anført, att beredskapsfarenheterna tydligt påvisat nödvändigheten av en särskild marindistriktschef med erforderliga organ i Malmö eller närliggande plats. De besparingar, som kunde vinnas genom en sammanslagning, bedömdes bli ytterst små och kunde ej motivera övergång till en organisation, som enligt marindistriktschefens uppfattning måste bedömas olämplig.

Chefen för Norrlandskustens marindistrikt har föreslagit, att en gemensam stabsorganisation för marindistriktet och kustartilleriförsvaret skapas enligt liknande grunder, som av marinledningen förordats.

Statens organisationsnämnd har anført, att inga sådana förändringar beträffande marindistriktet borde vidtagas som kunde föregripa resultatet av undersökningar rörande samordnandet av högre territoriella staber. Även försöken med sammanslagning av staberna inom Västkustens marindistrikt borde av nämnda skäl tills vidare anstå.

Departementschefen.

Såsom vid behandlingen av den militärterritoriella indelningen framhållits räknar jag på anförda skäl med att nuvarande indelning tills vidare i stort sett skall bibehållas i oförändrat skick. Jag förutsätter sålunda bland annat nu ingen ändring i avseende på de marina försvarsområdenas ställning.

Vid behandlingen av den förordade sammanslagningen av Öresunds marin-distrikt med Sydkustens marindistrikt har försvarskommittén framhållit, att handläggning i särskild ordning av ärenden rörande den marina verksamheten i Öresund samt av krigsplanläggningen för området i fråga alltjämt vore erforderlig. Med hänsyn till områdets ur sjömilitär synpunkt speciella natur samt den strategiska betydelse, som Östersjöinloppen i händelse av konflikt kunna komma att få, delar jag kommitténs åsikt i detta hänseende. I nuvarande läge är jag därför icke beredd att föreslå en förändring i gällande, under beredskapstiden prövade organisation. Jag anser sålunda, att Öresunds marindistrikt tills vidare skall bibehållas. Härigenom vinnes även, att frågan om den militärterritoriella indelningen, sedan härpå inverkan utredningar slutförts, kan upptagas till prövning i ett sammanhang.

I det föregående har jag föreslagit, att Hemsö kustartilleriförsvaret skall bibehållas. Vid sådant förhållande anser jag, att Norrlandskustens marin-distrikt icke bör, såsom försvarskommittén förutsatt, organiseras såsom krigsmarindistrikt utan att det bör ingå även i fredsorganisationen, varvid chefen för Hemsö kustartilleriförsvaret bör förordnas att tillika tjänstgöra såsom marindistriktschef i fred. Såsom stabschef i den för marindistriktet och kustartilleriförsvaret kombinerade stab, som i fred torde böra organiseras, bör placeras den beställningshavare ur flottan i lönegrad Ma 10, som kommittén avsett för krigsförberedelsearbete m. m. I krigsorganisationen bör befälet över marindistriktet, på sätt kommittén föreslagit, utövas av officer i reserven.

I avvaktan på resultatet av särskild utredning i fråga om möjligheterna för en samordning av vissa territoriella staber anser jag att försök med sammanslagning av chefskapen för Västkustens marindistrikt och för Göteborgs örlogsstation icke böra igångsättas.

Då jag anser, att marinens underofficersskola, av skäl som i annat sammanhang angivas, alltjämt bör vara direkt underställd chefen för marinen, räknar jag med att skolan liksom hittills i förvaltningsavseende skall lyda direkt under vederbörande centrala förvaltningsmyndigheter.

Mot vad försvarskommittén i övrigt anfört rörande marindistriktens har jag i princip intet att erinra.

Marinledningens förslag att för handläggning av lottaärenden skall tillkomma en deltidstjänstgörande marinlotta inom vissa marindistriktsstaber finner jag mig böra biträda utan att i detta sammanhang taga ställning till frågan om löneförmånerna.

IV. Flottan.

A. Fartygsmaterielen.

Enligt gällande försvarsordning uppdelas fartygsmaterielen — med undantag för sådana ännu icke utrangerade äldre fartyg, vilka tillhöra en allmän materielreserv — på linjeflotta, reservflotta och hjälpflootta. Denna indelning har fått praktisk tillämpning såsom utgångspunkt för planering av fartygsmaterielens förnyelse, underhåll, rustning och bemanning.

Försvarskommittén har i betänkandet s. 493 och 494 redogjort för de grunder, enligt vilka fartygsmaterielen fördelas till linjeflotta, reservflotta och hjälpflootta. I dessa indelningsgrunder har kommittén icke ifrågasatt några principiella ändringar.

1. Fartygens livslängder och utrangering.

De livslängder, som i anslutning till praktiska erfarenheter hittills utgjort riktlinjer för omsättning av flottans fartygsmateriel, framgå av följande sammanställning:

Fartygstyp:	Livslängd: År i		
	Linjeflotta	Reservflotta	Total
Pansarskepp	24	12	36
Kryssare	24	12	36
Jagare och kustjagare	20	10	30
Torpedbåtar	10	—	10
Ubåtar	14	7	21
Minsvepare, större	20	10	30
Minsvepare, mindre	10	5	15

De internationellt vedertagna livslängderna äro i allmänhet avsevärt kortare än de nu angivna.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har i betänkandet å s. 494—496 framlagt vissa allmänna synpunkter på frågan om fartygens livslängder och därvid bland annat framhållit, att ett krigsfartygs livslängd bestämdes av materielens tillstånd och modernitet, samt att livslängderna i linjeflotta och reservflotta icke vore gränser, som under alla förhållanden måste hållas, utan närmast utgjorde en erfarenhetsmässig beräkningsgrund för planering av en lämplig ersättningsbyggnad. Från fall till fall måste därför bedömas, huruvida en ökning eller sänkning kunde eller borde äga rum.

Kommittén har vidare anfört, att en teknisk brytningstid sådan som den

nuvarande ställde modernitetsfrågan i förgrunden och aktualiserade en omprövning av de livslängder, som hittills tillämpats. Intill dess förutsättningarna för en sådan omprövning föreläge syntes det lämpligast att utgå från hittills tillämpade livslängder och i dem vidtaga endast sådana jämkningar som i särskilda fall kunde visa sig påkallade.

Ett undantag av angiven art har kommittén ansett sig böra föreslå beträffande undervattensbåtarna. Som skäl härför har kommittén anfört i huvudsak följande.

Ubåtarna representera en fartygskategori av specifik natur, där svårigheten att tillgodose kravet på säkerhet är större än beträffande någon annan fartygstyp. Dessutom erfordra ubåtarnas dyrbara och jämförelsevis ömtåliga ackumulatorbatterier särskild hänsyn i vad gällde kontinuerlig vård och periodisk omsättning. För att hålla båtarna i brukbart skick måste denna vård ombesörjas oberoende av om de hänföras till linjeflottan eller reservflottan. Med hänsyn till ubåtarnas användning vid krig finnes heller ingen anledning att differentiera dem i linje- och reservfartyg. Kommittén har därför funnit starka skäl tala för att ubåtarna under hela sin livstid hänfördes till linjeflottan, men att de under ett år ungefär varje femårsperiod förläggas under översyn i samband med batteribytet.

Emellertid måste den nu tillämpade totala livslängden för ubåtar, 14 år i linjeflottan och 7 år i reservflottan, eller sammanlagt 21 år, anses för hög. En reduktion till 18 år synes här befogad. I förhållande till den internationellt vedertagna livslängden för ubåtar komma de svenska ändock att få 5 års längre livstid. I betraktande av att båtarna under hela tiden avses ingå i linjeflottan innebär denna beräkningsgrund i jämförelse med nuvarande en förlängning av livslängden i linjeflottan med 4 år och därigenom minskad ersättningsbyggnadskvot.

I anledning av vad sålunda anförts har kommittén vid sina beräkningar utgått från att ubåtarnas livslängd sattes till 18 år, under vilken tid de skulle hänföras till linjeflottan.

Med ledning av resultatet av verkställd undersökning av de olika fartygens tillstånd har kommittén av i det följande angivna skäl funnit sig böra föreslå vissa jämkningar i övrigt i de vedertagna normallivslängderna.

Pansarskeppen *Manligheten* och *Oscar II*, vilka genomgått omfattande modernisering, borde kvarstå till 1950.

Kryssaren *Fylgia* och minikryssaren *Clas Fleming* borde av motsvarande skäl kvarstå till 1953.

Beträffande jagare vore den vedertagna livslängden med hänsyn till utvecklingen att anse som hög. Befintliga jagare — utom de av Olandstypen — hade blivit färdigbyggda å sådan tid, att det ej varit möjligt att vid byggandet i nämnvärd grad beakta den tekniska utvecklingen under kriget. Därtill komme, att modern utrustning endast i begränsad utsträckning kunde införas på äldre fartyg. Med hänsyn härtill hade kommittén ansett sig böra räkna med en reducering av jagarnas livslängd till 16 år i linjeflottan och 8 år i reservflottan

för de fem äldsta, Klas Horn, Göteborg, Stockholm, Malmö och Karlskrona, samt till 18 år i linjeflottan och 9 år i reservflottan för Norrköping och Gävle. För Visby, Sundsvall, Hälsingborg och Kalmar hade av besparingsskäl räknats med 20 års livslängd i linjeflottan och 10 år i reservflottan, då dessa jagare trätt i tjänst först under senare delen av försvarsberedskapen och då de därjämte avsåges undergå en mera genomgripande modernisering.

Kustjagarna Mode, Magne, Munin, Mjölner, Romulus och Remus borde av motsvarande skäl hänföras till linjeflottan under 16 och till reservflottan under 8 år.

I avsaknad av erfarenhetssiffror hade för den större torpedbåtstypen uppskattningsvis beräknats en livslängd av 15 år i linjeflottan och 8 år i reservflottan. Det syntes dock icke osannolikt, att kommande erfarenheter kunde giva vid handen, att dessa fartyg lämpligen borde hänföras till linjeflottan under hela sin livstid.

Beträffande träng- och övningsfartyg borde liksom hittills livslängden beräknas från fall till fall med ledning av de särskilda fartygens tillstånd.

I betänkandets hemliga del har återgivits en i enlighet med de angivna riktlinjerna utarbetad sammanställning över livslängderna för fartygsmaterielen.

Försvarskommittén har erinrat, att en radikal utrangering av äldre fartyg enligt beslut av Kungl. Maj:t ägt rum under sommaren 1947 i syfte att undvika, att underhålls- och personalkostnader skulle nedläggas på fartyg av ringa stridsvärde. I betänkandet s. 498 har kommittén med utgångspunkt från i det föregående behandlade livslängder lämnat en förteckning över de ungefärliga tidpunkter, vid vilka utrangeringar under tioårsperioden ha förutsatts äga rum.

I särskilt yttrande har ledamoten *von Heland* framhållit, att livslängderna för flottans större fartyg vore mycket långa. En specialundersökning borde göras för att överväga, huruvida ej en utrangering av äldre fartyg borde göras i hastigare takt än hittills och huruvida det ur kostnadssynpunkt kunde vara riktigt att bibehålla större omoderna fartyg som övningsfartyg.

Remissyttranden.

Marinledningen har anslutit sig till kommitténs förslag beträffande livslängder för ubåtar och jagare.

Marinledningen har vidare framhållit, att efter den utrangering av vissa äldre fartyg, som nyligen genomförts, tillgången på smärre fartyg för sekundära uppgifter såväl vid neutralitetsvakt som krig vore helt otillfredsställande. Det syntes därför angeläget att så länge som möjligt bibehålla fartyg lämpade för dessa uppgifter. Med hänsyn härtill borde kustjagarna överföras till eskortfartyg och kunde i samband därmed givas en livslängd av 20 år i linjeflottan och 10 år i reservflottan. Med denna begreppsändring komme fartygen på sin naturliga taktiska plats och kraven på deras prestanda och behov av modernisering kunde hållas inom måttliga gränser.

Beträffande de större torpedbåtarna har det i avsaknad av erfarenhetssiffror

synts marinledningen lämpligt att tills vidare utgå från att de under hela sin livslängd — vilken borde sättas till 15 år — skulle tillhöra linjeflottan.

Med hänsyn till de reservationer för framtida teknisk utveckling och därav beroende omprövning av livslängderna, som kommittén gjort, har marinledningen ansett sig kunna i övrigt i princip godtaga vad kommittén anført.

Aven kommitténs förslag till utrangeringar har marinledningen kunnat i princip godtaga, varvid dock förutsatts, att utrangeringarna skulle från fall till fall övervägas mot bakgrunden av det utrikespolitiska läget och varje enskilt fartygs faktiska tillstånd vid tidpunkten i fråga.

Chefen för kustflottan har särskilt understrukit sistnämnda synpunkt samt framhållit, att återhållsamhet borde iakttagas vid utrangeringar av fartyg med större stridsvärde. Detta gällde t. ex. Sverigeskeppen samt sådana fartyg, exempelvis minsvepare, som enligt erfarenheter från två världskrig vore mera lämpade än hjälpfartyg för tjänst vid mobilisering, även om livslängderna överskridits.

Departementschefen.

De synpunkter och förslag, som försvarskommittén framlagt beträffande fartygens livslängder, kan jag i huvudsak godtaga.

Ubåtsmaterielens allt mer komplicerade natur i förening med de särskilda säkerhetskrav, som av hänsyn till personalen måste ställas på densamma, medför att den totala livslängd, som hittills tillämpats för ubåtar, nämligen 21 år, numera torde få anses vara alltför hög. Den av försvarskommittén föreslagna minskningen till 18 år synes mig därför väl motiverad. Skillnaden i avseende på underhåll och bemanning för ubåtar i linjeflottan och i reservflottan är redan nu vida mindre än för andra fartygstyper. De krav på bemanning och underhåll, som med hänsyn till den tekniska utvecklingen numera måste uppställas, medföra att åtskillnad mellan linje- och reservflotta icke längre torde böra upprätthållas beträffande ubåtar, vilka sålunda under hela sin livslängd böra hänföras till linjeflottan.

Aven förslaget om jämkningar i livslängderna för vissa i linjeflottan nu ingående jagare vill jag biträda.

Vad åter angår kustjagarna synes det mig uppenbart, att fordringarna på deras prestanda och modernitet med hänsyn till deras avsedda utnyttjande böra kunna sättas något lägre än för övriga jagare. Då därjämte tillgången på fartyg för lokalstyrkorna är starkt begränsad böra, såsom marinledningen föreslagit, kustjagarna hänföras till eskortfartyg och deras livslängd sättas till 20 år i linjeflotta och 10 år i reservflotta i stället för av försvarskommittén föreslagna 16 respektive 8 år.

Beträffande torpedbåtar av den större typen finner jag för närvarande icke anledning till annat uttalande än att det synes lämpligt att preliminärt räkna med en livslängd av 15 år i linjeflottan, medan erfarenheterna få utvisa, huruvida de därutöver kunna utnyttjas i reservflottan.

Mot försvarskommitténs på livslängdsberäkningarna grundade förslag till

ungefärliga tidpunkter för utrangering av vissa fartyg har jag i princip intet att erinra. Jag vill emellertid understryka, att förslaget icke får anses bindande. Det bör liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall avgöra tidpunkten för utrangeringar under hänsynstagande till såväl fartygens tillstånd och stridsvärde som det rådande utrikespolitiska läget.

Någon specialundersökning rörande utrangering av äldre fartyg finner jag åtminstone i nuvarande läge icke påkallad.

2. Ersättningsbyggnad.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har ansett sig böra framlägga en plan för ersättningsbyggnad för en tioårsperiod framåt och beräkna mot denna plan svarande årskvoter för ersättningsbyggnad av örlogsfartyg. Som skäl härför har kommittén anfört följande.

Sjöförsvarets effekt är främst beroende av flottans fartygsbestånd. Med fartygsbeståndet som utgångspunkt utformas flottans organisation. Förutsättningen för att största möjliga effekt skall kunna utvinnas ur organisationen är en planmässigt ordnad och kontinuerlig förnyelse av fartygsmaterielen. Samtidigt vinnes önskvärd stabilitet såväl i fråga om sjöförsvarets andra frågor som dess kostnader och arbetsförhållanden. Härigenom uppnås även möjligheten att kontinuerligt tillgodogöra flottan teknikens framsteg. Genom att fartygsbyggandet i god tid kan planeras, ernås besparingar i kostnaderna, varjämte arbetena lättare på ett lämpligt och smidigt sätt kunna inpassas i den civila industriens planer.

Linjeflottans fartygsbestånd den 1 juli 1948 (inberäknat nu under byggnad varande enheter) beräknas omfatta:

- 3 kryssare,
- 1 minfartyg,
- 12 jagare,
- 6 kustjagare,
- 21 torpedbåtar, mindre,
- 15 ubåtar,
- 9 kustubåtar,
- 18 minsvepare, större,
- 24 minsvepare, mindre,

eller tillsammans 109 fartyg med ett sammanlagt displacement av 62 800 ton standard.

Under tioårsperioden 1948—1958 skulle följande antal fartyg efter överskriden livslängd avföras ur linjeflottan:

- 4 jagare,
- 2 kustjagare,¹
- 15 torpedbåtar, mindre,

¹ Ytterligare 4 kustjagare avföras omedelbart efter periodens slut.

6 ubåtar,
 4 minsvepare, större,
 24 minsvepare, mindre,
 eller tillsammans 55 fartyg om sammanlagt cirka 12 150 ton standard.

Med hänsyn till den brist på materiel och arbetskraft, med vilken under de närmaste åren måste räknas, samt till önskemålet om en begränsning av försvarsutgifterna har kommittén ansett sig böra utgå från att ersättningsbyggnaden under den närmaste tioårsperioden måste bedrivas i något långsammare takt än avgången sker och omfatta följande fartyg:

2 jagare jämte påbörjande av ytterligare 2 jagare,
 4 torpedbåtar, mindre,
 12 torpedbåtar, större,
 6 ubåtar samt
 6 minsvepare, mindre.

Härigenom skulle linjeflottans fartygsbestånd komma att under perioden successivt nedgå till 84 fartyg om cirka 60 700 ton standard.

Kommittén har i betänkandets hemliga del lämnat en närmare redogörelse för de till nybyggnad föreslagna fartygstypernas egenskaper.

För att så långt som möjligt bringa upp moderniteten hos befintliga lätta fartyg, som beräknas över år 1958 kvarstå i linjeflottan, borde enligt kommitténs mening det moderniseringsprogram, som bifallits av 1947 års riksdag, omfattande ombyggnad av jagarna av Ehrensköldklassen till minsvepare, förbättring av luftvärnsbestyckningen på »stadsjagare» och större minsvepare, införande av viss ny teknisk hjälpmateriel på lätta övervattensfartyg och ubåtar m. m., fullföljas. Kommittén har räknat med att under tioårsperioden ytterligare omkring 10 miljoner kronor böra anvisas för dessa moderniseringsarbeten, varjämte eventuella besparingar på redan anvisade medel för nybyggnad av fartyg borde avses för moderniseringsarbeten.

För forsknings- och försöksverksamhet i samband med nya fartygskonstruktioner och nya vapen har kommittén räknat med 1 miljon kronor per år.

Den sammanlagda kostnaden för ersättningsbyggnad m. m. under tioårsperioden har kommittén efter prisläget den 1 juli 1947 beräknat sålunda:

2 jagare jämte påbörjande av ytterligare 2 jagare	62,5	milj.	kr.
4 torpedbåtar, mindre	5,0	»	»
12 torpedbåtar, större	48,0	»	»
6 ubåtar	48,0	»	»
6 minsvepare, mindre	5,5	»	»
Modernisering av äldre fartyg	10,0	»	»
Försöksverksamhet	10,0	»	»

Summa 189,0 milj. kr.

Såsom av kommitténs kostnadsberäkningar framgår har anslaget till ersättningsbyggnad under första femårsperioden beräknats till i genomsnitt 23,4 miljoner kronor per år för att under andra femårsperioden nedgå till i genomsnitt 14,4 miljoner kronor per år.

I särskilda yttranden ha ett flertal av kommitténs ledamöter och sakkunniga föreslagit ökade anslag till ersättningsbyggnad.

Ledamöterna *Bjelle* och *Wallenberg* ha såsom angivits i det föregående vid behandlingen av frågan om arméns materiel allmänt anfört, att de medel, som kommittén avsett för materielanskaffning för armén och marinen, vore otillräckliga, och därvid särskilt framhållit den bristande balans som under tioårsperioden komme att uppstå mellan materielanslagen och anslagen till organisation m. m. Vad särskilt beträffar frågan om ersättningsbyggnad för flottan ha *Bjelle* och *Wallenberg* föreslagit en anslagshöjning till i genomsnitt 30 miljoner kronor per år. Härigenom skulle den av kommittén föreslagna lätta flottan hållas uppe vid en styrka, som utgjorde ett minimum för att den skulle ha några utsikter att lösa sina uppgifter i riksförsvaret.

Ledamoten *Ewerlöf* har framhållit, att linjeflottan vid genomförande av kommitténs förslag skulle komma att minskas med ett stort antal lätta övervattensfartyg, samtidigt som dess stridsvärde skulle sjunka på grund av stigande medelålder hos fartygsbeståndet. Under åren närmast efter 1958 skulle ytterligare ett stort antal fartyg falla för åldersstrecket. De lätta övervattensfartygen skulle bli få och flottan olämpligt avvägd. Bland annat skulle minsvepningsförbanden bli helt otillräckliga.

För att tillgången på mindre fartyg skulle ökas och därmed den av kommittén önskade övergången till en lätt flotta underlättas borde programmet för ersättningsbyggnad under perioden ökas med 2 jagare, 6 större torpedbåtar och 18 mindre minsvepare. För att den stora avgången av fartyg närmast efter 1958 skulle kunna i tid motverkas borde vidare under periodens andra hälft 2 jagare, 5 ubåtar och 2 större minsvepare påbörjas. Genomförandet av detta program krävde en höjning av anslaget för ersättningsbyggnad till 31,9 miljoner kronor per år. Frågan om och på vilket sätt kryssaren *Gotland* skulle ersättas borde prövas vid senare tidpunkt.

Ledamoten *von Heland* har diskuterat ett program för flottans sammansättning med jagare som största enheter och utifrån detta ansett sig kunna konstatera, att ersättningsbyggnad av jagare icke förrän efter en avsevärd tid skulle behöva ifrågakomma. Den tid man i så fall skulle ha på sig för påbörjande av nya jagare borde användas till omprövning av fartygstyperna samt undersökning, huruvida den föreliggande nya jagartypen verkligen vore den lämpligaste för våra förhållanden.

von Heland har vidare anfört, att han för sin del skulle ha föredragit en flotta sammansatt av ubåtar, större och mindre torpedbåtar samt större och mindre minsvepare (till ett sammanlagt antal av 92 fartyg) men utan jagare. Arskostnaden för ersättningsbyggnad av denna flotta uppginge till i genomsnitt 23,8 miljoner kronor per år eller 9,4 miljoner kronor mer än medeltalet för de sista fem åren av tioårsperioden enligt majoritetens förslag men utan de stora tilläggsanslag, som majoriteten ansett nödvändiga, om flottans nuvarande organisation skulle bibehållas. Med hänsyn till befintligt fartygsbestånd behövde anslaget icke ökas utöver kommitténs förslag förrän i periodens slutläge.

Konteramiral *Ericson* har närmare redogjort för den successiva minskning av fartygsbeståndet, som vid genomförande av kommitténs förslag komme att äga rum under tioårsperioden ävensom för den omfattande avgången av fartyg ur linjeflottan under åren närmast efter periodens slut, vilken avgång komme att medföra en snabb minskning av flottans styrka, därest icke särskilda åtgärder vidtoges redan *under* tioårsperioden (betänkandet del II s. 74, 75, 88 och 89). Oavsett minskningen av fartygsantalet komme linjeflottans stridsvärde 1958 att vara lägre än 1948 beroende på fartygsbeståndets högre genomsnittsålder och därmed följande lägre stridsvärde.

1948 års fartygsbestånd medgäve organiserandet av tre operativa enheter samt innefattade ett godtagbart antal lätta fartygsenheter. En uppenbar svaghet vore dock, att stora torpedbåtar ännu saknades. 1958 års fartygsbestånd medgäve uppsättande av endast två operativa enheter, emedan dels antalet jagare vore för litet, dels kryssaren *Gotland* under loppet av år 1958 överförs till reservflottan. Antalet ubåtar vore tillfredsställande men antalet minsvepare däremot ytterligt otillräckligt, varjämte det totala antalet lätta enheter vore alldeles för litet. Härtill komme, att den ojämförligt största delen av fartygsbeståndet vid denna tidpunkt vore föråldrad. Endast på de större fartygen kunde man räkna med möjligheten att installera nya vapen och tekniska hjälpmedel. Totalt sett vore sålunda 1958 års flotta både väsentligt svagare och sämre avvägd än 1948 års.

Mot bakgrund härav och med stöd av skäl, som i yttrandet närmare utvecklas, har *Ericson* funnit en ökning av ersättningsbyggnadsverksamheten nödvändig. Den ledande principen borde härvid vara att kvantitativt bibehålla 1948 års fartygsbestånd samtidigt som ansträngningarna inriktades på att skapa efter den moderna tekniken avpassade nya vapen och fartygstyper. Med hänsyn till den snabba och delvis ovissa tekniska utvecklingen främst på atombombens och de fjärrstyrda vapnens område vore det berättigat att under tioårsperioden låta anstå med byggande av större fartyg. Kompletteringen av det lätta fartygsbeståndet borde ske på sådant sätt, att tre eskadrar kunde uppsättas samt att minskningen av antalet små torpedbåtar, ubåtar och minsvepare undvekes.

Ersättningsbyggnadsprogrammet för tioårsperioden borde givas följande sammansättning:

4 jagare samt påbörjande av ytterligare 2 jagare	154,0	milj. kr.
18 torpedbåtar, större	72,0	» »
14 torpedbåtar, mindre	25,0	» »
6 ubåtar samt påbörjande av ytterligare 5 ubåtar	88,5	» »
2 minsvepare, större, påbörjade	6,0	» »
26 minsvepare, mindre	25,5	» »
Modernisering av äldre fartyg	10,0	» »
Försöksverksamhet	10,0	» »
Särskilda konstruktionsarbeten	2,5	» »

Summa 393,5 milj. kr.

De påbörjade fartygen avsåges ersätta motsvarande fartyg, som under 1959 skulle avföras ur linjeflottan. Frågan om ersättande av kryssaren Gotland, som 1958 utginge ur linjeflottan, borde upptagas till omprövning i god tid före nämnda år. Vissa pågående undersökningar tydde på att anslaget till moderniseringar framdeles kunde behöva något ökas.

Överste *Bonde* har anfört, att flottans ersättningsbyggnad borde givas sådan omfattning, att 1948 års bestånd av lätta fartyg i linjeflottan kunde vidmakthållas och att den övergång till en lätt flotta, som kommittén ansett önskvärd, verkligen bleve möjlig. *Bonde* har föreslagit ett ersättningsbyggnadsprogram, som överensstämmer med det av konteramiral *Ericson* föreslagna.

Remissyttranden.

Marinledningen har — under hänvisning till i huvudsak motsvarande skäl som anförts av konteramiral *Ericson* — betecknat det av kommittén framlagda ersättningsbyggnadsprogrammet såsom icke godtagbart. Med hänsyn till att vissa skäl i nuläget talade för en viss återhållsamhet i avseende på fartygsbyggnader har marinledningen ansett sig under rådande förhållanden kunna ansluta sig till det av *Ericson* framlagda programmet såsom en godtagbar lösning, men har samtidigt velat framhålla, att nuvarande instabila förhållanden gjorde det svårt att ange de riktiga fartygskostnaderna.

Den för modernisering angivna summan har dock ansetts otillräcklig, även om moderniseringsarbetena inskränktes till fartyg, som med stor marginal komme att överleva tioårsperioden. *Marinledningen* ville emellertid i rådande läge föreslå en höjning av anslaget med endast 5 miljoner kronor för tioårsperioden i dess helhet.

Med hänsyn till den pågående, omfattande tekniska utvecklingen vore det enligt marinledningens mening av största betydelse att tillräckliga resurser ställdes till förfogande för försöksverksamhet. För innevarande budgetår vore för här ifrågavarande ändamål anvisade 3 055 000 kronor för försök berörande vitt skilda områden. Då en begränsning av anslaget skulle medföra allvarliga konsekvenser, måste marinledningen kräva en höjning av anslaget till 3 miljoner kronor per år.

Slutligen vore ett belopp, som kunde uppskattas till 0,4 miljoner kronor per år, erforderligt för omsättning av min-, ammunitions- och provianttransportpråmar, vattenbåtar, oljebåtar m. m.

Enligt marinledningens mening borde sålunda anslaget till ersättningsbyggnad ökas med 2,9 miljoner kronor per år utöver vad *Ericson* föreslagit eller till sammanlagt 42,2 miljoner kronor per år.

Överbefälhavaren har anfört, att det av försvarskommittén föreslagna nybyggnadsprogrammet vore alltför starkt beskuret för den erforderliga utbyggnaden av det lätta fartygsbeståndet. Ett vidgat program i huvudsaklig överensstämmelse med marinledningens förslag syntes därför erforderligt. Materielanskaffningen borde dock icke bindas för en så lång period som tio år utan ett program borde nu fastställas endast för de närmaste årens nybygg-

nadsverksamhet och i övrigt riktlinjer uppdragas för den vidare ersättningsbyggnaden, medgivande fortlöpande anpassning efter den militärtekniska utvecklingen.

Departementschefen.

Till vad försvarskommittén under förevarande avsnitt inledningsvis anfört om att sjöförsvarets effekt främst är beroende av flottans fartygsbestånd samt om betydelsen av en planmässigt ordnad och kontinuerlig förnyelse av fartygsmaterielen kan jag helt ansluta mig.

Med utgångspunkt från de allmänna synpunkter, som jag i det föregående framfört, anser jag att flottans ersättningsbyggnad för den närmaste framtiden bör inriktas på att vidmakthålla beståndet av jagare och lättare fartygstyper samt komplettera detsamma med ett antal större torpedbåtar, avsedda att plan enligt ingå i operationsgrupperna. I fråga om vilka fartygstyper, som i nuvarande läge böra bli föremål för ersättningsbyggnad, delar jag sålunda försvarskommitténs uppfattning. Däremot är jag icke beredd att nu framlägga ett närmare utformat förslag till ersättningsbyggnad för en så lång tidsperiod, som kommittén avsett.

I anslutning till det ersättningsbyggnadsprogram med vilket försvarskommittén räknat för tioårsperiodens första del föreslår jag — utan att därvid vilja binda mig för den takt, i vilken fartygen böra färdigställas — att under budgetåret 1948/49 påbörjas byggandet av två jagare, en division ubåtar om tre fartyg samt fyra mindre torpedbåtar. Jagarna böra vara av modifierad landskapstyp och avses ersätta jagare, som skola avföras ur linjeflottan. Ubåtarna, vilka avses ersätta båtar, som skola utsträngas, böra vara av ny typ. Jag vill i detta sammanhang framhålla de betydande fördelar ur ekonomisk och teknisk synpunkt, som stå att vinna vid samtidig nybyggnad av flera fartyg av samma typ. För de mindre torpedbåtarna finnas motorer tillgängliga.

Då förevarande fråga är av den art att närmare upplysningar rörande fartygstyper m. m. icke kunna lämnas till statsrådsprotokollet, torde få hänvisas till handlingar, som komma att ställas till riksdagens vederbörande utskotts förfogande.

Jag har i annat sammanhang understrukt vikten av att försvaret beredes möjlighet att tillgodogöra sig den tekniska utvecklingen under kriget samt att genom försök med nya vapen, tekniska hjälpmedel m. m. komma fram till för våra förhållanden lämpliga konstruktioner. Jag anser det sålunda vara av stor betydelse att den redan påbörjade moderniseringen av flottans fartyg fullföljes och att erforderliga medel avses för fortsättande av den försöksverksamhet, som pågår och vilken avser såväl fartygsmateriel som vapen, ammunition m. m. av delvis helt nya typer.

I avseende på medelsbehovet för här berörda ändamål under budgetåret 1948/49 får jag anledning återkomma i annat sammanhang.

3. *Fredsrustningar.*

Med hänsyn till kravet på hög krigsberedskap förutsattes i 1942 års försvarsbeslut fredsrustning och depåförläggning av fartygen i så stor utsträckning, som befanns möjlig med hänsyn till personalens omfattning.

Försvarskommittén.

Kommittén har ansett sig böra räkna med en begränsning av fredsrustningarna till vad som ur utbildningssynpunkt måste anses oundgängligen nödvändigt och därmed i viss utsträckning minska kravet på krigsberedskap. I princip förutsattes, att omkring en tredjedel av det totala fartygsbeståndet, motsvarande omkring hälften av linjeflottan, skulle hållas rustad i fred för övningar. De rustade fartygen beräknades till större delen av året rörligt förlagda, då icke översyner lade hinder i vägen.

Kommittén har räknat med att de rustade fartygen i princip skulle organisatoriskt vara sammanförda till en övningsflotta (kustflottan) under chefen för kustflottan. Såsom lokala sjöstridskrafter avsåges endast smärre förband, som erfordrades för viss specialutbildning eller andra särskilda ändamål eller utgjordes av fartyg, som ur underhållssynpunkt lämpligen borde vara försedda med kärnbesättningar.

Remissyttranden.

Marinledningen, som icke närmare ingått på vad försvarskommittén här anför, har förutsatt, att rustningar, avrustningar och fartygens förbandsindelning skall fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av marinchefen i enlighet med vad som för närvarande är föreskrivet.

Marinledningen har vidare i detta sammanhang behandlat frågan om medelsbehovet för underhåll av flottans fartyg och erinrat, att kommittén, utifrån vad kommittén räknat med i fråga om fredsrustningar, härför beräknat i genomsnitt 14 925 000 kronor per år. Detta belopp komme enligt marinledningens mening med största sannolikhet att visa sig vara för lågt. Marinledningen hade för sin del beräknat medelsbehovet till genomsnittligt 16,2 miljoner kronor per år, men ville framhålla, att det syntes bli nödvändigt att för varje år i samband med anslagsäskandena taga slutlig ställning till behovet av underhållsmedel med hänsyn till materielens tillstånd, rustningarnas verkliga omfattning m. fl. faktorer.

Cheferna för Syd kustens och Väst kustens marindistrikt ha framhållit önskvärdheten av att lokalstyrkor — av utbildnings- och andra skäl — finnas organiserade vid respektive marindistrikt. Även *chefen för Ost kustens marindistrikt* har påpekat betydelsen av att rustade fartyg finnas till marindistriktschefens direkta förfogande.

Departementschefen.

Behovet av fredsrustningar bestämmes främst av utbildnings- och beredskapskrav. Försvarskommittén har från sina utgångspunkter ansett sig böra

i viss mån skjuta de sistnämnda i bakgrunden och räkna med rustningar endast i den omfattning, som erfordras för utbildning. Av vad jag tidigare anfört vid behandlingen av de strategiska synpunkterna samt försvarsorganisationens utformande framgår, att jag anser, att även beredskapssynpunkterna åtminstone i nuvarande läge måste beaktas vid bestämmande av fredsrustningarnas omfattning. Då det emellertid ankommer på Kungl. Maj:t att inom ramen för tillgängliga medel besluta om rustningar och förbandsindelning, finner jag icke anledning att här närmare ingå på denna fråga.

Beträffande anslaget för underhåll av flottans fartyg vill jag erinra, att vissa svårigheter för närvarande föreligga att på längre sikt beräkna medelsbehovets storlek, beroende bland annat på tillkomsten av ny, komplicerad materiel i betydande omfattning. Även fredsrustningarnas storlek påverka behovet av medel för underhåll, vilket behov för övrigt ej oväsentligt varierar från år till år. Jag förutsätter, att medelsbehovet i vanlig ordning kommer att mot bakgrund av rådande förhållanden prövas i samband med de årliga medelsäskandena.

B. Artillerimateriel m. m.

Försvarskommittén har för omsättning av artillerimateriel m. m. räknat med i genomsnitt 7,5 miljoner kronor per år under femårsperioden 1948/49—1952/53 och 7,0 miljoner kronor per år under perioden 1953/54—1957/58. Härutöver har kommittén räknat med ett sammanlagt belopp om 26 miljoner kronor för nyanskaffning av radar- och hydroakustisk materiel uppdelat på hela tioårsperioden.

Kommittén har angivit den ungefärliga fördelningen på olika materielslag av nyssnämnda årskvoter för materielomsättningen på sätt framgår av en sammanställning på s. 501 i betänkandet. Närmare beräkningsgrunder för vissa av de olika materielslagen ha angivits i betänkandets hemliga del.

I några av de avgivna särskilda yttrandena har föreslagits ökning av anslaget till artillerimateriel m. m.

Ledamöterna *Bjelle* och *Wallenberg* ha sålunda i anslutning till sitt i det föregående vid behandlingen av arméns materiel återgivna allmänna uttalande rörande materiel för armén och marinen föreslagit en ökning av medelsanvisningen till artillerimateriel m. m. för flottan med omkring 2,5 miljoner kronor per år.

Ledamoten *Ewerlöf* har ansett en ökning av här ifrågakvarande anslagsmedel till i medeltal 14,5 miljoner kronor per år vara erforderlig.

Konteramiral *Ericson* har anfört, att de belopp, som kommittén avsett för artillerimateriel m. m., vore så lågt beräknade, att de icke medgäve täckande av förefintliga brister, tillfredsställande omsättning av materielen eller godtagbara möjligheter att följa med i den pågående, snabba utvecklingen på det vapentekniska området. Även med beaktande av de särskilda skäl till sparsamhet, som föreläge, vore det nödvändigt att öka de av kommittén beräknade

anslagen med 5,5 miljoner kronor per år. Av denna summa avsåges 1,5 miljoner kronor för konstruktion och anskaffning av vissa vapen och tekniska hjälpmedel av helt ny typ samt en något förbättrad omsättning av särskilt viktig materiel, medan 4 miljoner kronor erfordrades i följd av den av Ericson föreslagna ökade ersättningsbyggnaden av fartyg. Sistnämnda belopp hade beräknats enligt samma strängt återhållsamma normer, som tillämpats av kommittén.

Överste *Bonde* har räknat med samma höjning av förevarande anslag som konteramiral *Ericson*.

Remissyttrande.

Marinledningen har i en hemlig del av sitt yttrande närmare redogjort för de grunder, efter vilka medelsbehovet enligt marinledningens mening borde beräknas. Härav framginge, att det av kommittén upptagna beloppet icke medgäve komplettering av nu förefintliga brister, tillfredsställande omsättning av materielen eller godtagbara möjligheter att följa med i den nu pågående snabba utvecklingen på det vapentekniska området. *Marinledningen* har enligt i yttrandet angivna grunder beräknat här ifrågakvarande anslagsmedel till i genomsnitt 23 186 000 kronor per år.

Departementschefen.

Såsom marinledningen framhållit föreligga för närvarande vissa brister i avseende på vapen, ammunition och tekniska hjälpmedel. Sedan erfarenheterna från kriget nu i större omfattning blivit tillgängliga har också uppkommit behov av anskaffning av sådan materiel av helt nya typer ävensom av modernisering av viss befintlig materiel. Den materielanskaffning, som ägde rum under kriget, avsåg av naturliga skäl delvis materiel av förkrigstyp. Försök med ny teknisk materiel pågå för närvarande i betydande omfattning.

Jag finner det angeläget att flottan beredes möjlighet att på ett tillfredsställande sätt följa med i den vapentekniska utvecklingen och avhjälpa föreliggande brister. Emellertid finner jag mig icke nu böra taga närmare ställning till medelsbehovet, vilket i vanlig ordning torde böra prövas från år till år.

C. Basorganisationen.

1. Allmänna synpunkter.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har framhållit den stora betydelse, som en fullgod basorganisation har för flottans uthållighet och förmåga att fylla sin uppgift och särskilt betonat vikten av att fartyg och basanläggningar beredas ett effektivt skydd mot flyganfall och mot fjärrverkande vapen.

Bland de åtgärder, som i detta syfte borde vidtagas vore, anför kommittén, enligt krigserfarenheterna de viktigaste anordnande av i berg insprängda fullträffsäkra fartygstunlar, av vilka vissa borde anordnas såsom dockor, insprängning av viktigare verkstadsanläggningar och förråd i berg, spridning av

fartyg och anläggningar inom varje basområde, utnyttjande av ett flertal basområden för att möjliggöra basväxling samt maskering av fartyg och anläggningar. Härtill komme, liksom i fråga om andra anläggningar av betydelse, behov av luftvärn och jaktflyg, vilka behov minskade i den mån fartyg, verkstäder och förråd insprängdes i berg.

Under senare tid och framför allt under beredskapen ha en hel del åtgärder av nyssnämnda slag vidtagits. Kommittén har kommit till den uppfattningen, att en fortsatt successiv utveckling av flottans basorganisation borde komma till stånd i förut angiven riktning. Av ekonomiska och andra skäl har det emellertid ansetts uteslutet att utbygga alla de basområden, som vid krig kunde behöva utnyttjas såsom operationsbaser, till fullständigt skyddade baser. En differentiering beträffande anläggningarnas omfattning vore därför nödvändig. Kommittén har förordat, att primära basområden ordnas i Stockholms, Göteborgs och Karlskrona skärgårdar samt att därutöver ett begränsat antal sekundära baser iordningställas, företrädesvis avsedda såsom mer eller mindre tillfälliga operationsbaser vid krig.

Den närmare omfattningen av de arbeten, som kommittén funnit erforderliga för moderniseringar av flottans basorganisation, framgår av betänkandets hemliga del.

Kommittén har framhållit, att frågan om en utflyttning av Stockholms örlogsstation och örlogsvarv ånyo bleve aktuell i samband med den föreslagna moderniseringen av basorganisationen i Stockholms skärgård. De avsevärda nackdelar bland annat ur luftförsvarsynpunkt, som vore förenade med nuvarande förläggning av dessa anstalter, påkallade i detta sammanhang beaktande. Enligt kommitténs mening vore frågan av den art och omfattning, att den syntes böra hänskjutas till särskild utredning. I avbidan härpå hade kommittén i sina personal- och kostnadsberäkningar räknat med nuvarande förläggning av station och varv.

I särskilt yttrande har ledamoten *von Heland* anført, att det syntes ofrånkomligt, att en centralisering av flottans örlogsstationer och varv skulle medföra högst betydande besparingar. Huru långt en dylik centralisering vore möjlig ur krigssynpunkt vore däremot ovisst. Den av kommittén föreslagna utredningen rörande flyttning av Stockholms örlogsstation och varv borde sålunda utvidgas att gälla hela problemet om flottans stationer och varv. Utredningen, som borde vara uttömmande och förutsättningslös, borde snarast verkställas. *von Heland* har i fem punkter angivit utgångspunkterna för den av honom föreslagna utredningen. Härutinnan torde få hänvisas till betänkandets del II s. 37.

Remissyttranden.

Marinledningen har i princip anslutit sig till de allmänna synpunkter, som kommittén uttalat, samt understrukit vikten av att de föreslagna åtgärderna i syfte att bereda förbättrat skydd mot flyganfall och mot fjärrverkande vapen dels snarast igångsättas, dels genomföras i snabbare takt än kommittén räk-

nat med. Särskilt gällde detta fartygstunnlarna, för vilkas utbyggnad det icke kunde anses försvarligt att räkna med en alltför lång tidsperiod. Vissa ytterligare synpunkter och förslag ha av marinledningen framlagts i hemlig del av yttrandet.

Den av kommittén föreslagna utredningen om flyttning av Stockholms örlogsstation och örlogsvarv borde enligt marinledningens mening snarast igångsättas.

Överbefälhavaren har understrukt vad marinledningen anfört om nödvändigheten av en snabbare utbyggnad av bergrum för sjöstridskrafterna. De av försvarskommittén för ändamålet avsedda medlen vore starkt begränsade och utbyggnadsperioden följaktligen längre än vad som med hänsyn till kravet på säkerhet kunde godtagas.

Överståthållarämbetet har framhållit, att en skyndsam förflyttning av Stockholms örlogsvarv och örlogsstation vore nödvändig såväl av hänsyn till civilbefolkningen som ur militära synpunkter.

Chefen för kustflottan har framhållit, att den föreslagna utbyggnaden av flottans basorganisation vore av den största betydelse för att bereda de operativa sjöstridskrafterna operationsfrihet. Frågan har närmare behandlats i en hemlig del av yttrandet.

2. Örlogsstationerna.

I nuvarande organisation ingå örlogsstationer i Stockholm, Karlskrona och Göteborg. Enligt Kungl. Maj:ts uppdrag har den till statens organisationsnämnd anknutna försvarets centrala organisationskommitté i samråd med chefen för marinen verkställt organisationsundersökningar vid respektive örlogsstationer. För Göteborgs örlogsstation äro undersökningarna i huvudsak avslutade, medan för Karlskrona och Stockholms örlogsstationer undersökningar beträffande förvaltningsorganisationen alltjämt pågå. Den nuvarande organisationen av stationerna i stora drag framgår av betänkandet s. 503 och 504.

Försvarskommittén.

Kommittén har med hänsyn till bland annat behovet av förläggnings- och skolutrymmen räknat med att de tre örlogsstationerna skola bibehållas, dock att frågan om förläggningen av Stockholms örlogsstation såsom tidigare nämnts borde särskilt utredas. Kommittén har vidare — med hänsyn till föreslagna personalminskningar — utgått från att nu vid Karlskrona örlogsstation befintliga två avdelningar, Sparre och Anckarstierna, kunna sammanslås till en. Vid beräkning av stationernas personalbehov har kommittén utgått från organisationskommitténs dittillsvarande summariska personalberäkningar. Kommittén har förutsatt, att det skulle ankomma på marinchefen att på grundval av de principbeslut rörande flottans personalorganisation, till vilka kommitténs förslag kunde föranleda, i detalj utforma stationernas organisation i erforderlig samverkan med organisationskommittén.

Remissyttrande.

Marinledningen har i huvudsak biträtt de av kommittén anförda synpunkterna beträffande örlogsstationerna. Chefen för Karlskrona örlogsstation hade i yttrande till chefen för marinen framlagt vissa förslag till ändrad disposition av byggnader för marindistriktsstaben och örlogsstationen i Karlskrona. Då förslaget kunde innebära möjligheter till rationalisering och besparingar, borde det bli föremål för bearbetning och därefter prövas.

3. Örlogsvarven.

Den nuvarande marinorganisationen omfattar tre örlogsvarv, nämligen i Karlskrona, Stockholm och Göteborg med kapacitet i förhållande inbördes ungefär som 5:4:1. Efter en år 1944 beslutad omorganisation äro Karlskrona och Stockholms örlogsvarv organiserade på dels tre militärtekniska avdelningar, dels en affärsdrivande verkstadsavdelning (marinverkstäderna). Göteborgs örlogsvarv är — fränsett formen för verkstadsdriften — i princip organiserat i överensstämmelse med de andra örlogsvarven.

Försvarskommittén.

Kommittén har, med hänsyn bland annat till att flottans tonnage vid ett genomförande av kommitténs förslag komme att nedgå under tioårsperioden, övervägt frågan, huruvida en minskning av antalet örlogsvarv skulle kunna genomföras, men av strategiska skäl samt med hänsyn till den ökade fara för anfall från luften, som en koncentration av varvsverksamheten skulle medföra, räknat med att de tre örlogsvarven tills vidare skulle bibehållas.

I syfte att så långt som möjligt nedbringa fredskostnaderna har kommittén efter vissa preliminära undersökningar i princip förordat, att vissa arbetsuppgifter i fred skulle överföras från Stockholm till Karlskrona örlogsvarv. Någon minskning av den marina varvskapaciteten på västkusten borde enligt kommitténs åsikt icke ifrågakomma.

I avsende på örlogsvarvens organisation har kommittén icke funnit skäl att nu föreslå några principiella förändringar.

Remissyttranden.

Marinledningen har framhållit, att det icke vore riktigt att enbart lägga fredsmässiga synpunkter på frågan om fördelningen av arbetsuppgifter mellan Stockholms och Karlskrona örlogsvarv. Även beredskaps- och mobiliseringssynpunkter borde därvid beaktas. Marinledningen har förutsatt närmare utredning av hithörande frågor.

Även *statens organisationsnämnd* har ansett en ytterligare utredning av nyssnämnda frågor nödvändig. Det förefölle nämnden vidare, som om kommittén icke tillräckligt beaktat de civila varvsresurser, som finnas i Göteborg. En ytterligare minskning i verkstadsdriften vid Göteborgs örlogsvarv borde kunna ske.

Statskontoret har funnit, att kommittéledamoten von Heland anfört över-

tygande skäl för sin uppfattning, att i vart fall Göteborgs örlogsvarv borde nedläggas. Då enligt vad statskontoret erfarit svårigheter vidare föreläge att bereda även de större örlogsvarven full sysselsättning, syntes en koncentrerings av verksamheten förtjänt att närmare övervägas.

Chefen för Göteborgs örlogsvarv har anfört, att det, även om man för reparationer och översyn av örlogsfartygen i största utsträckning anlitate civila varv och verkstäder, dock i såväl fred som krig erfordrades ett organ på västkusten för örlogsvarvets nuvarande uppgifter, såsom omhändertagande av dit förlagda örlogsfartyg, underhålls- och reparationsarbeten, som ej lämpligen kunna utföras vid civila företag, exempelvis av fartygens vapenmateriel, förrådshållning och militär utrustning av hjälpfartyg. Göteborgs örlogsvarv borde sålunda bibehållas vid nuvarande omfattning.

Försvarsverkens civila personals förbund har yrkat, att arbetsomslutningen vid marinverkstäderna i Stockholm bibehålles genom att den vid verkstäderna tidigare placerade militära arbetsstyrkan bibehålles och genom att andra statliga och privata beställningar i full utsträckning utnyttjas. Härigenom skulle enligt förbundet staten få största möjlighet att erhålla erforderliga arbeten utförda till rimlig kostnad.

4. Övriga basanläggningar.

I den nuvarande organisationen ingå två örlogsdepåer, nämligen en vid Hårsfjärden och en vid Gustafsvik. Dock- och verkstadsanläggningarna vid den sistnämnda äro i fredstid utarrenderade till privat företag. Därutöver finnas vissa ytterligare basanläggningar — närmast förråd av skilda slag — på ett antal olika platser.

Enligt *försvarskommitténs* åsikt borde beträffande Hårsfjärdens örlogsdepå inga förändringar nu vidtagas i avvaktan på resultatet av den föreslagna utredningen rörande flyttning av Stockholms station och varv. Vid sina personalberäkningar har kommittén därför räknat med oförändrad organisation.

Gustafsviks örlogsdepå föreslås skola i fred bibehållas vid nuvarande organisation. Såsom av betänkandets hemliga del framgår har kommittén räknat med vissa anordningar i anslutning till depån för att förbättra baseringsförhållandena vid beredskap och krig.

Med den av 1942 års riksdag i princip beslutade men ännu icke påbörjade övningsbasen vid Marstrand borde enligt kommitténs mening anstå, intill dess beslut fattats rörande vissa förslag till förändringar av flottans basorganisation på västkusten, som kommittén berört i betänkandets hemliga del.

Enligt 1942 års försvarsbeslut skulle i Färösund ordnas en förrådsdepå. Någon särskild organisation för handhavande av de flottan tillhöriga förråd m. m., som finnas i Färösund, hade emellertid aldrig skapats och syntes icke heller erforderlig, enär förråden kunde omhänderhavas av kustartilleriets personal. Begreppet Färösunds förrådsdepå borde därför utgå ur marinorganisationen.

Departementschefen.

Till försvarskommitténs uttalande om den stora betydelse, som en fullgod basorganisation har för flottans uthållighet och förmåga att fylla sina uppgifter, kan jag helt ansluta mig. Behovet av tillfredsställande skydd för basanläggningar och inelligande fartyg mot flyganfall och mot fjärrverkande vapen framstår, bland annat med hänsyn till landets militärgeografiska läge och den utveckling, som de nämnda anfallsmedlen undergått, såsom särskilt betydelsefullt. I enlighet med vad kommittén föreslagit bör sålunda en modernisering och utbyggnad av basorganisationen komma till stånd, främst syftande till ökat utnyttjande av bombsäkra anläggningar för skydd av fartyg, verkstäder och förråd. Våra vidsträckta skärgårdar erbjuda särskilt gynnsamma förutsättningar för en sådan utveckling. Jag vill här erinra, att jag redan i annat sammanhang föreslagit, att medel skola anvisas för påbörjande av vissa fartygstunnlrar.

Utan att nu vilja binda mig för den omfattning, i vilken utbyggnaden av basorganisationen bör äga rum, anser jag dock, att vad kommittén i detta avseende räknat med bör kunna tjäna som en riktpunkt för den fortsatta utvecklingen. Såväl överbefälhavaren som marinledningen ha ansett betydelsefullt, att framför allt fartygstunnlarna utbyggas i snabbare takt än som vid genomförande av kommitténs förslag skulle bli möjligt. Även om jag finner de anförda synpunkterna beaktansvärda, anser jag, att det årliga medelsbehovet — och därmed även utbyggnadstakten — bör i vanlig ordning prövas från år till år med hänsyn till det vid den aktuella tidpunkten rådande läget.

Försvarskommittén har räknat med att nuvarande örlogsvarv och örlogsstationer skola bibehållas. De skäl, som härför åberopats, finner jag bärande. Det i ett remissyttrande framförda förslaget om nedläggande av Göteborgs örlogsvarv kan jag sålunda icke biträda, bland annat med hänsyn till det av strategiska skäl betingade kravet på att i såväl fred som krig kunna basera örlogsfartyg på Västkusten. De civila varven i Göteborg, som redan nu utnyttjas i stor utsträckning, kunna icke övertaga örlogsvarvets uppgifter. Någon särskild utredning angående möjligheterna att centralisera varv och stationer finner jag i nuvarande läge icke påkallad. En sådan centralisering skulle medföra uppenbara nackdelar ur beredskaps- och mobiliseringssynpunkt. I övrigt vill jag, förutom till strategiska skäl, hänvisa till att en koncentration av verksamheten — i varje fall så länge icke fullträffsäkra verkstadsanläggningar stå till förfogande — synes mig stå i strid med krigserfarenheterna, vilka tvärtom tala för en spridning av anläggningar av denna art med hänsyn till faran för anfall från luften.

I likhet med försvarskommittén anser jag, att den ånyo aktualiserade frågan om flyttning av Stockholms örlogsstation och örlogsvarv — vilkas nuvarande förläggning otvivelaktigt är förenad med nackdelar ur såväl militär som civil synpunkt — bör hänskjutas till särskild utredning. At denna torde böra uppdragas att med beaktande av såväl militära som ekonomiska, tekniska och sociala faktorer snarast utarbeta förslag med kostnadsberäkningar till flyttning af såväl station som varv till plats inom Stockholms skärgård.

Det nära sambandet mellan station och varv riktar uppmärksamheten på behovet av att de förflyttas samtidigt och förläggas i anslutning till varandra. Själva utflyttningen, vilken åtminstone i sina huvuddrag även bör planläggas av utredningen, torde lämpligen böra äga rum i etapper. I vad mån Hårsfjärdens örlogsdepå, underofficersskolan vid Berga och andra inom det aktuella området befintliga marina anläggningar beröras av utflyttningen bör särskilt klarläggas, varvid även bör beaktas den av försvarskommittén i annat sammanhang berörda frågan angående behov av tjänstebostäder för viss instruktionspersonal vid Berga. I samband med utredningen bör undersökas, vilket belopp som kan beräknas inflyta vid en försäljning helt eller delvis av örlogsbasens nuvarande områden i Stockholm. Slutligen torde vid utredningen även böra prövas försvarskommitténs förslag om förskjutning av vissa arbetsuppgifter i fred från Stockholms till Karlskrona örlogsvarv.

Till frågan om örlogsstationernas inre organisation finner jag — i avvaktan på resultatet av pågående organisationsundersökningar — icke anledning att nu taga ställning.

Vad försvarskommittén anfört under rubriken Övriga basanläggningar föranleder från min sida ingen erinran.

D. Flottans personal.

1. Officerare.

Försvarskommittén.

Kommittén har icke förutsatt någon förändring beträffande amiralitetets sammansättning. Chefen för kustflottan beräknas i krig vara chef för den beroende på krigsfallet mest betydelsefulla operativa sjöstyrkan, tillika chef för en av eskadrarna, och i fred vara chef för den för övningar sammandragna sjöstyrkan.

Försvarskommittén har anfört, att den i personalförteckningen för budgetåret 1947/48 upptagna staten för flottans officerare kunde sägas motsvara mobiliseringsbehovet för den vid sagda budgetårs ingång befintliga organisationen. Hänsyn hade dock härvid icke tagits till den personalökning, som bleve erforderlig för fartygen genom tillkomsten av modern radarmateriel och stridsledningsorganisation. Under budgetåret beräknades de båda kryssarna och en jagare ingå i flottan, medan å andra sidan viss utträngning av fartyg nyligen ägt rum.

Kommittén har, såsom framgår av föregående avsnitt, räknat med dels viss rationalisering av marinledningen och flottans organisation, varvid hänsyn tagits till av organisationsnämnden verkställda undersökningar, dels den beslutade eller föreslagna utträngningen av stridsfartyg. Enär den föreslagna ersättningsbyggnaden under närmast förestående tioårsperiod icke täcker avgången av fartyg, skulle fartygsbeståndet år 1958 vara mindre än det nuvarande. Med anledning härav har det syntts kommittén möjligt att vidtaga icke oväsentliga minskningar av den aktiva officerskadern.

Liksom hittills skett har kommittén vid sina personalberäkningar utgått

från flottans krigsorganisation. Sedan denna reviderats i enlighet med vad i annat sammanhang angivits och sedan hänsyn tagits till angiven ökning för nytillkommen modern materiel på fartygen, skulle, enligt kommitténs beräkningar, ett sammanlagt behov av 521 stamofficerare föreligga vid tioårsperiodens slut. Beräkningarna framgå närmare av betänkandets hemliga del och innebära bland annat att officerare och underofficerare i reserven samt värnpliktigt befäl i besparingssyfte utnyttjas i betydligt större utsträckning än hittills i stället för personal på aktiv stat. På sätt som framgår av hemliga delen beräknar kommittén, att nämnda behov skall kunna täckas med en fredskader av 498 officerare.

Beräkningarna rörande personalorganisationens omfattning i fred med hänsyn till utbildningskraven m. m. visade, enligt vad kommittén vidare anfört, på ett behov av 525 officerare. Genom att utnyttja vissa beräknade personaltillgångar, nämligen 15 fredstjänstgörande fänrikar i flottans reserv, 8 officerare av flottans stam, vilka skulle kvarstå i tjänst de två närmaste åren efter uppnådd pensionsålder, samt 4 officerare i flottans reserv, vilka i särskild ordning skulle inkallas för tjänstgöring på statens isbrytarfartyg, har kommittén ansett det möjligt att begränsa fredskadern till den omfattning, som erfordras för att tillgodose krigsorganisationen.

Försvarskommittén räknar sålunda med att ett antal av 426 officerare på flottans stat samt 72 fänrikar eller tillhoppa 498 officerare skall vara tillfyllest jämväl för flottans fredsorganisation.

Försvarskommittén har beräknat sjöofficerskårens sammansättning på sätt, som framgår av tabell på s. 509 i betänkandet.

Såsom kommandörer i lönegrad Mo 14 har kommittén upptagit chefen för marininstaben och chefen för marinförvaltningens vapenavdelning, som kommandörer i lönegrad Mo 12 cheferna för Stockholms och Karlskrona örlogsstationer. Därest befattningarna som chefer för Karlskrona och Stockholms örlogsvarv bekläddes med militär personal, borde de liksom nu upptagas i lönegrad Mo 14 respektive Mo 12.

Beträffande de principer, som kommittén tillämpat för fördelningen av övriga regementsofficersbeställningar på befattningar, torde få hänvisas till vad kommittén därom anfört på s. 510 i betänkandet. Beräkningen av antalet återstående beställningshavare samt deras placering i olika befattningar framgår av betänkandets hemliga del.

Av beställningar, som vid sidan av flottans respektive kustartilleriets avdelningar i personalförteckningen redovisas under andra rubriker, nämligen — förutom amiralitetet — marindistriktet och vissa utbildningsanstalter, borde enligt vad kommittén i annat sammanhang föreslagit beställningarna som chefer för Norrlandskustens och Öresunds marindistrikt indragas. Av återstående beställningar, vilka principiellt kunna tillsättas med officerare, som tillhöra antingen flottan eller kustartilleriet, beräknades 4 regementsofficerare och 3 kompaniofficerare komma från flottan, 3 regementsofficerare och 2 kompaniofficerare från kustartilleriet. Utan att frånga denna beräknings-

grund hade kommittén ansett lämpligt, att souschefen vid marinens underofficersskola upptoges i lönegrad Ma 10 eller Ma 9, varigenom personvalet skulle underlättas. Härtill komme souschefen vid marinstabens.

Kommittén hade vidare räknat med att ett antal av de på försvarsstabens stat upptagna officerarna skulle rekryteras från marinen, varav bland annat 4 befattningar som marinattachéer. Dessa beställningshavare hade icke redovisats i flottans och kustartilleriets personaltabeller. Årskontingenten officerare och antalet officerare vid marinens stabskurser hade dock dimensionerats med hänsyn härtill.

Antalet arvoden för pensionerade officerare har, chefen för sjövärnsskåren och statens isbrytardirektör inräknade, beräknats till 20, vilket innebär en minskning med 3.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* framhållit, att officerspersonalen på aktiv stat vid tioårsperiodens slut i förhållande till kommitténs beräkningar måste ökas med 30 beställningar med hänsyn till av *Ericson* framlagt förslag om ökad ersättningsbyggnad. Detta antal hade beräknats enligt av kommittén tillämpade beräkningsgrunder, vilka dock vore ägnade att inge betänkligheter.

Remissyttranden.

Marinledningen har, av motsvarande skäl som av konteramiral *Ericson* anförts, påyrkat en ökning av antalet stamofficerare vid tioårsperiodens slut med 30.

Oavsett detta vore den stamofficerskader, som av kommittén beräknats för krigsorganisationen, enligt marinledningens mening för kraftigt nedskuren. Den nuvarande tillgången på reserv- och värnpliktiga officerare täckte icke de av kommittén redovisade behoven. En reduktion av stamofficerskadern borde med hänsyn härtill åtminstone icke verkställas under de närmaste åren.

Marinledningen har vidare framhållit, att de av kommittén redovisade extra tillgångarna av officerspersonal i fred — 15 fänrikar i flottans reserv, 4 officerare i flottans stam efter uppnådd pensionsålder samt 4 officerare i flottans reserv för tjänstgöring å statens isbrytarfartyg — vore osäkra. *Marinchefen* borde bemyndigas, därest denna extra tillgång icke stode att erhålla, att till frivillig tjänstgöring inkalla reservofficerare.

I personalförteckningen för försvarets forskningsanstalt funnes upptagna två officerare från flottan, varav en i lönegrad Ma 10 eller Ma 9. I personalförteckningen för flottan funnes emellertid endast en beställning i lönegrad Ma 10 eller Ma 9, nämligen för nautiska assistenten i marinförvaltningen. Antalet sådana beställningar borde sålunda ökas till två samtidigt som antalet beställningar i lönegrad Ma 9 kunde minskas med en.

Svenska officersförbundet har bland annat framhållit, att större minskningar av antalet arvodesbefattningar borde undvikas av hänsyn till den därav berörda personalen.

Marinledningen, *Sveriges redareförening* samt *centralstyrelsen för de*

svenska reservofficersförbunden ha vid behandlingen av flottans reservpersonal närmare berört svårigheterna att tillgodose behovet av nautiskt utbildat befäl i reserven och värnpliktigt befäl i den omfattning, som försvarskommittén räknat med.

Departementschefen.

Försvarskommitténs beräkningar av personalbehovet hänföra sig till tioårsperiodens slut, då behovet — på grund av den successiva minskning, som fartygsbeståndet enligt kommitténs förslag skulle undergå — är mindre än i nuläget. Med hänsyn till mina i det föregående angivna allmänna utgångspunkter är jag icke beredd att grunda mina personalberäkningar på behovet vid en så avlägsen tidpunkt.

Såsom av avsnittet om flottans reservpersonal närmare framgår har kommittén i besparingssyfte räknat med att officerare och underofficerare i reserven samt värnpliktigt befäl skulle utnyttjas i betydligt större utsträckning än hittills skett. Emellertid täcker tillgången på sådan personal åtminstone för närvarande icke det beräknade behovet, vilket förhållande kan väntas bestå under åtskilliga år i varje fall i avseende på den nautiskt utbildade personalen. Med hänsyn härtill och då de av kommittén tillämpade beräkningsgrunderna skulle medföra bestämda nackdelar ur beredskapssynpunkt kan jag icke nu förorda en övergång till nämnda beräkningsgrunder.

Nu gällande stater för officerare motsvara, som försvarskommittén antytt, i huvudsak mobiliseringsbehovet vid nuvarande organisation. Jag räknar sålunda med att nämnda stater tills vidare skola i stort sett bibehållas.

Av mig i andra sammanhang föreslagna organisationsförändringar torde i vad rör officerspersonalen böra genomföras inom ramen för befintliga stater, dock att den nuvarande beställningen för chefen för Norrlandskustens marindistrikt i lönegrad Ma 12 eller Ma 11, bör indragas. De nuvarande beställningarna för kommandörer, vilka till antalet överensstämmer med de av kommittén beräknade, böra fördelas till befattningar i krigs- och fredsorganisationen på sätt kommittén föreslagit.

Den beställning i lönegrad Ma 10, som nu är avsedd för assistenten hos inspektören för torped- och ubåtsvapnen, bör i stället avses för stabschefen i Norrlandskustens marindistriktsstab.

2. Underofficerare.

I personalförteckning för budgetåret 1947/48 äro för flottan upptagna beställningar för 69 förvaltare, 409 flaggunderofficerare och 1 113 underofficerare av 2. graden. Underofficerarna tillhöra endera Stockholms, Karlskrona eller Göteborgs örlogsstation och bilda vid respektive stationer särskild kår med stationschefen som chef.

Försvarskommittén.

Kommittén har räknat behovet av stamunderofficerare vid flottan vid tioårsperiodens slut till 1 210.

I syfte att åvägabringa större enhetlighet i avseende på befodringsförhållandena för å ena sidan flottans underofficerare och å andra sidan underofficerare vid andra försvarsgrenar har kommittén föreslagit en procentuell ökning av antalet beställningar i de båda högre lönegraderna från nuvarande 30 % till 35 % av totala antalet underofficerare.

Av motsvarande skäl samt med beaktande av att vissa nya befattningar för förvaltare avsåges tillkomma har försvarskommittén — trots minskningen av antalet underofficerare — räknat med en ökning av antalet befattningar för förvaltare till 80. Antalet förvaltare skulle härigenom komma att öka från 4,3 % till 6,5 % av totala antalet underofficerare.

Det förhållandet att förvaltarbeställningarna tidigare helt låsts fast till vissa befattningar hade, framhåller kommittén, medfört avsevärda svårigheter, när det gällt att åstadkomma nödvändiga omflyttningar inom förvaltarkåren. Förhållandet hade tidigare uppmärksammats av försvarets civilförvaltning, som ifrågasatt, att allmänna riktlinjer borde uppdragas med avseende å dels de befattningar, i vilka förvaltare skola placeras, dels ock förutsättningarna för befordran till förvaltare, närmast med avseende på kvalifikationer och utbildning m. m. Kommittén hade för sin del räknat med att de föreslagna 80 förvaltarbeställningarna företrädesvis skulle utnyttjas för befattningar, som framgå av tablå på s. 512 i betänkandet.

Underofficerskårens stat har av kommittén beräknats till 80 förvaltare, 344 flaggunderofficerare och 786 underofficerare av 2. graden.

Antalet arvoden för pensionerade underofficerare har beräknats till 74, vilket innebär en minskning med 3.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* av samma skäl som anförs beträffande officerare räknat med en ökning av 91 underofficerare i förhållande till kommitténs beräkningar.

Remissyttranden.

Marinledningen har, i avsikt att förebygga de olägenheter, som vore förenade med att förvaltarbeställningarna fastlåstes till vissa angivna befattningar, föreslagit, att rörliga förvaltarbeställningar, förslagsvis 5, borde tillkomma, vilka skulle kunna tagas i anspråk efter medgivande av Kungl. Maj:t. Beställningarna borde uppföras som alternativa beställningar för förvaltare eller flaggunderofficerare varvid antalet beställningar för flaggunderofficerare kunde minskas med 5.

Den av marinledningen föreslagna ökningen av ersättningsbyggnaden medförde ett behov vid tioårsperiodens slut av 91 beställningar för underofficerare utöver kommitténs stater. Av dessa beställningar borde 2 upptagas som förvaltare, 27 som flaggunderofficerare och 62 som underofficerare av 2. graden.

Chefen för Karlskrona örlogsstation har anfört, att musikpersonalen icke kunde rymmas i det antal underofficerare och manskap, som avsetts för Karlskrona örlogsstation. Särskild stat för musikpersonalen borde tillkomma utöver de av kommittén föreslagna staterna.

Chefen för Göteborgs örlogsstation har beträffande musikpersonalen framfört samma synpunkter som chefen för Karlskrona örlogsstation samt vidare förordat en utredning om avvägningen mellan flottans underofficersgrader i syfte att åstadkomma bättre befordringsmöjligheter för underofficerarna.

Försvarets civilförvaltning har ånyo understrukit angelägenheten av att frågan om allmänna riktlinjer för förvaltares placering och befordran tages under övervägande.

Statens organisationsnämnd har anfört, att kommitténs förslag att öka antalet förvaltarbeställningar, bland annat för att bringa befordringsgången inom flottans underofficerskår i närmare överensstämmelse med den inom övriga försvarsgrenar, vore ett principiellt felaktigt tillvägagångssätt vid skapandet av nya befattningar. Nämnden ville med skärpa framhålla, att ett godkännande av en sådan organisationsprincip självfallet icke kunde anses förenligt med vad som menas med en rationellt uppbyggd organisation. Inrättandet av nya förvaltarbeställningar borde ske efter på platsen vidtagna grundliga organisationsundersökningar. Vid utmätandet av antalet förvaltarbeställningar hade hänsyn heller icke tagits till de förslag, som nämnden framlagt rörande undersökningarna vid Västkustens marindistrikt. Innan organisationsundersökningarna avslutats borde nya förvaltarbeställningar ej inrättas.

Svenska underofficersförbundet har framhållit, att någon sakligt motiverad grund för att befordringsförhållandena för flottans underofficerare skulle vara sämre än för underofficerare vid övriga försvarsgrenar enligt förbundets mening icke föreläge. Försvarskommitténs förslag kunde, även om det i berörda avseende innebure vissa förbättringar, icke betraktas som en definitiv lösning av frågan. Förslaget kunde dock av förbundet tillstyrkas såsom en provisorisk lösning, intill dess frågan kunde bli föremål för den fortsatta utredning, som enligt förbundets mening borde komma till stånd. Då vad sålunda anförts i allt väsentligt även gällde kustartilleriet, borde i denna utredning även kustartilleriets underofficerskår inneslutas.

I avbidan på resultatet av denna utredning ville förbundet, för att temporärt förbättra relationerna mellan de olika tjänstegraderna vid marinens underofficerskårer föreslå, att de av försvarskommittén föreslagna beställningarna för pensionerade underofficerare i arvodesbefattning — 74 vid flottan och 12 vid kustartilleriet — utbyttes mot flaggunderofficersbeställningar på aktiv stat vid flottan respektive kustartilleriet. Enligt förbundets mening skulle detta icke föregripa en fortsatt utredning angående förändringar i de militära pensionsåldrarna, då pensionsåldern för marinens underofficerare — undantagandes förvaltare — redan vore fastställd till 55 år, d. v. s. den pensionsålder som 1944 års militära pensionssakkunniga ifrågasatt som lämplig. De pensionssakkunnigas förslag innebure dessutom just utbyte av ifrågasvarande arvodespersonal mot personal på aktiv stat.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har anfört, att befordringsförhållandena inom sjöunderofficerskåren, trots den av kommittén föreslagna förbättringen, alltfört komme att vara synnerligen ogynnsamma jämförda med

motsvarande förhållanden inom armén och flygvapnet. Det syntes förbundet synnerligen angeläget, att ytterligare förskjutning från den lägre underofficersgraden till de båda högre komme till stånd bland annat genom utbyte av arvodesbefattningar mot beställningar för flaggunderofficerare på aktiv stat.

Tjänstemännens centralorganisation har likeledes påpekat, att de sämre befordringsförhållandena för marinens underofficerare, jämfört med motsvarande personal inom andra delar av försvaret, skulle komma att kvarstå, även om försvarskommitténs förslag genomfördes.

Särskild framställning.

Med en den 7 januari 1948 dagtecknad skrift har tjänstemannen vid marinförvaltningen B. Östergren överlämnat ett förslag till omorganisation av marinens maskinistkårer utarbetat av marinens maskinbefälsorganisationer. Förslaget, som är avsett att motverka avgångarna från och befrämja rekryteringen av kårerna i fråga, innebär betydande förändringar i den ifrågavarande personalens utbildning, avlöning, tjänsteställning m. m. Östergren har hemställt, att maskinbefälsorganisationen vid marinen måtte göras till föremål för särskild utredning, varvid det framlagda förslaget borde beaktas. För att förhindra ytterligare avgång under den tid utredningen påginge föreslås därjämte, att ett provisoriskt avlöningsreglemente fastställs för maskinpersonalen med retroaktiv verkan från den 1 oktober 1947. Som en provisorisk åtgärd borde även förvaltargraden avsevärt utökas för maskinister vid marinen.

Över framställningen har chefen för marinen — efter hörande av marinförvaltningen, marinöverdirektören och svenska underofficersförbundet — avgivit yttrande. Marinchefen har därvid framhållit betydelsen av att åtgärder snarast vidtagas för att bereda personalen sådana anställnings- och arbetsvillkor, att de marina myndigheterna bättre än nu kunna hävda sig i konkurrensen om den kvalificerade arbetskraften. En ingående utredning borde sålunda komma till stånd rörande hela de marina underofficerskårernas arbetsuppgifter, tjänsteställning, anställningsvillkor m. m. Något förslag till provisoriska avlöningsbestämmelser ansåge sig marinchefen med hänsyn till meddelade direktiv om åtgärder i utgiftsbegränsande syfte nu icke kunna komma med.

Svenska underofficersförbundet har funnit ett flertal av de i framställningen framförda synpunkterna riktiga. Då de emellertid gällde även underofficerare vid övriga yrkesgrenar och yrkesavdelningar inom marinen, kunde förbundet icke biträda åtgärder, som endast skulle beröra maskinisterna. Förbundet vidhölle därför sitt i det föregående omnämnda förslag om fortsatt utredning av befordringsförhållandena för marinens underofficerare.

Departementschefen.

Såväl i försvarskommitténs betänkande som i vissa remissyttranden har behandlats frågan om de skiljaktigheter, som för närvarande föreligga i avseende på befordringsförhållanden mellan flottans underofficerare och mot-

svarande personal vid armén och flygvapnet. Dessa skiljaktigheter kunna i sin mån ha bidragit till de betydande vakanser bland flottans underofficerare, som nu föreligga framför allt inom maskinavdelningen och vilka äro av den omfattning, att särskilda åtgärder kunna visa sig erforderliga. Vad särskilt beträffar maskinpersonalen ha vissa förslag framlagts i nyssnämnda särskilda framställning rörande utredning av maskinbefälsorganisationen. Jag delar chefens för marinen av underofficersförbundet stödda åsikt att en närmare utredning bör komma till stånd rörande underofficerarnas arbetsuppgifter, ansvarsområden, tjänsteställning, anställningsvillkor m. m., liksom att utredningen bör avse marinens underofficerskårer i deras helhet. Vid utredningen, som snarast bör verkställas, bör bland annat frågan om uppdragande av allmänna riktlinjer för förvaltares placering och befordran tagas under övervägande, varjämte bör undersökas, huruvida och i vilken omfattning det kan vara möjligt att ersätta underofficerare i mindre kvalificerade befattningar med långtjänstunderbefäl.

I avvaktan på resultatet av den föreslagna utredningen räknar jag för det närmaste budgetåret med i huvudsak oförändrad organisation i vad avser flottans underofficerskår. Då det emellertid synes mig sannolikt, att utredningen kommer att giva vid handen, att en viss begränsning av underofficerskårens storlek kan bli möjlig, bör genom de marina myndigheternas försorg en viss återhållsamhet vid rekryteringen tills vidare iakttagas.

3. *Manskap.*

I vederbörlig personalförteckning för flottan för budgetåret 1947/48 ha upptagits beställningar för 340 högbåtsmän, 1 700 furirer, 425 korpraler och 1 590 meniga. Antalen överensstämma med vad 1944 års manskapsutredning i sitt förslag till successiv ändring av manskapsstaternas sammansättning och omfattning förutsatt för nämnda budgetår.

Försvarskommittén.

Kommittén har i huvudsak anslutit sig till de förslag, som framlades av 1944 års manskapsutredning rörande begränsning av manskapsrekryteringen genom utnyttjande av långtjänstunderbefäl och av värnpliktiga såsom ersättning för stamunderbefäl. Behovet av stamunderbefäl för flottans krigsorganisation vid tioårsperiodens slut har av kommittén beräknats till 1 889, vilket i förhållande till slutläget enligt manskapsutredningens förslag innebure en minskning med 637 beställningar. För fyllande av detta behov har räknats med 505 högbåtsmän, 1 168 furirer, 216 korpraler och 1 090 meniga.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* anfört, att den av honom föreslagna ökade ersättningsbyggnaden av fartyg medförde ett i förhållande till kommitténs beräkningar ökat behov av underbefäl och meniga vid tioårsperiodens slut med 176 respektive 140.

Remissyttranden.

Marinledningen har ansett, att hänsyn borde tagas till de av försvarskommittén framlagda synpunkterna på ny utbildningsgång. Befordran till korpral skulle enligt denna äga rum vid andra anställningsårets slut och vederbörande under hela tredje anställningsåret tillhöra korpralsgraden. I förhållande till nuvarande organisation, där manskapet tillhör korpralsgraden endast sista halvåret av tredje anställningsåret, skulle antalet korpralslöner därför behöva ökas till det dubbla. I anslutning härtill skulle motsvarande minskning kunna göras av antalet beställningar för meniga.

Marinledningen har vidare anfört, att det icke vore möjligt att med de av kommittén beräknade staterna för korpraler och meniga tillgodose rekryteringsbehovet till furirsgraden. I det yttrande över manskapsutredningens betänkande, som marinchefen avgav i februari 1946, ansågs visserligen teoretisk möjlighet föreligga att med av utredningen förordade stater fylla manskapskadern. Utredningen hade räknat med att ett stort antal furirer efter första anställningstiden skulle kvarstå i tjänst. I praktiken hade emellertid detta icke blivit fallet. Även om furirernas löneställning numera avsevärt förbättrats ansåge marinledningen en rekapitulering i den omfattning manskapsutredningen räknat med som över huvud taget icke möjlig. En utökning av såväl antalet korpraler som antalet meniga vore av denna anledning ofrånkomlig.

Med utgångspunkt från det av kommittén beräknade behovet vid tioårsperiodens slut av 1 889 stamunderbefäl för flottans krigsorganisation skulle med anledning av vad sålunda anförts erfordras en stat omfattande beställningar för 505 högbåtsmän, 1 129 furirer, (255 + 255 =) 510 korpraler och 1 080 meniga, d. v. s. en sammanlagd ökning i förhållande till kommitténs förslag med 245 beställningar.

Den utökning av fartygsbeståndet, som marinledningen föreslagit, krävde en ökning av 176 stamunderbefäl i krigsorganisationen. För fyllande av detta behov borde ovannämnda stat ökas med 144 furirer, (32 + 32 =) 64 korpraler och 140 meniga.

Cheferna för Karlskrona och Göteborgs örlogsstationer ha, såsom vid behandlingen av flottans underofficerare nämnts, föreslagit, att särskild stat för musikpersonalen borde tillkomma utöver de av kommittén föreslagna staterna.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har helt anslutit sig till kommitténs förslag om utökning av antalet beställningar för högbåtsmän. Förbundet räknade dessutom med att det, sedan tillräckliga erfarenheter av de värnpliktigas utbildning och utnyttjande i mera kvalificerade befattningar erhållits, skulle bli möjligt att ytterligare öka antalet ordinarie beställningar för manskap i utbyte mot extra ordinarie.

Departementschefen.

Marinledningen har, som av föregående redogörelse framgår, påyrkat en utökning av de lägre manskapsgraderna i förhållande till de högre i syfte att erhålla ett tillräckligt rekryteringsunderlag till furirsgraden. Även om man-

skapet hittills icke kvarstått i tjänst i den omfattning, som 1944 års manskapsutredning räknade med, anser jag dock, att verkan av den år 1947 vidtagna löneregleringen för manskapet ävensom erfarenheter från lugnare förhållanden på arbetsmarknaden böra avvaktas, innan manskapsutredningens principer för manskapsstatens uppbyggnad frångås. I likhet med manskapsutredningen räknar jag med att ledig beställning för furir eller korpral, som ej kan besättas med kompetent befattningshavare, må ersättas med beställning för korpral eller menig.

Behovet av underbefäl kan icke slutligt fastställas, förrän resultatet av den tidigare föreslagna utredningen rörande marinens underofficerskårer föreligger.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag mig i nuvarande läge icke böra räkna med några mera väsentliga förändringar i fråga om flottans manskapsstat. En omprövning av frågan torde böra äga rum så snart förutsättningar härför föreligga.

4. Reservpersonal.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har i besparingssyfte räknat med att officerare och underofficerare i reserven samt värnpliktigt befäl skulle kunna utnyttjas i betydligt större utsträckning än hittills skett. Kommittén har härvid förutsatt, att det skall ankomma på krigsplacerande myndigheter att från fall till fall avväga proportionerna mellan i reserven anställd och värnpliktig befälspersonal på fartyg och inom landorgan.

Beträffande möjligheterna att tillgodose ett sålunda ökat behov av reservpersonal och värnpliktigt befäl har försvarskommittén i fråga om officerare framhållit de svårigheter, som vid förstärkt försvarsberedskap och krig måste vållas av konkurrensen mellan örlogs- och handelsflottan om den nautiskt utbildade personalen. Enligt kommitténs mening skulle den ytterligare utbildning inom sjövärnsskåren av värnpliktig befälspersonal vid flottan, som kommittén i annat sammanhang förordat, bidra till att minska dessa svårigheter. I övrigt har kommittén icke förutsatt någon ändring i förhållande till vad för närvarande gäller. Därest utbildning av det antal elever i officerskurser, som angivits vid behandlingen av sjökrigsskolan, komme till stånd, räknade kommittén med att flottans behov av reserv- och värnpliktiga officerare kunde fyllas.

Vad beträffar underofficerare har försvarskommittén framhållit, att möjligheterna att fylla behovet av reservunderofficerare och värnpliktiga underofficerare vore beroende av flera svårbestämbara faktorer. Försvarskommittén hade beträffande rekrytering av denna personal icke förutsatt några större ändringar i förhållande till nu gällande organisation samt räknade med att behoven av reservunderofficerare och värnpliktiga underofficerare under alla förhållanden kunde fyllas under den närmaste femårsperioden genom att

flottan hade tillgång till under beredskapstjänst utbildad personal av dessa kategorier. Utvecklingen på detta område borde självfallet följas med uppmärksamhet, så att på längre sikt eventuellt erforderliga åtgärder kunde vidtagas.

Remissyttranden.

Marinledningen har ansett, att försvarskommittén bedömt möjligheterna att tillgodose det enligt kommitténs förslag ökade behovet av befäl i reserven och värnpliktigt befäl alltför optimistiskt. Brist på såväl nautiskt som på annat sätt utbildad personal av nämnda kategorier vore att befara. Elevantalet vid reservofficerslinje A (sjökaptener) hade sålunda under de senaste åren nedgått högst avsevärt. Reservofficerare utbildade över linje B (studenter) kunde å andra sidan, med undantag för ett proportionsvis ringa antal, erfarenhetsmässigt icke utnyttjas i alla de befattningar, där reservofficerare måste placeras — framför allt icke ombord. Den av kommittén föreslagna omorganisationen av sjövärnsskåren kunde i och för sig knappast anses garantera ökad rekrytering av kåren. Motsvarande synpunkter gällde även värnpliktiga underofficerare. Särskilt ville marinledningen framhålla de svårigheter att tillgodose maskinistbehovet, som gjort sig starkt gällande under den förstärkta försvarsberedskapen. En mycket besvärande befälsbrist komme enligt marinledningens mening säkerligen att göra sig gällande, om försvarskommitténs förslag genomfördes.

Sveriges redareförening har anfört, att åtgärden att i besparingssyfte räkna med ökat utnyttjande av reservpersonal och värnpliktig personal vore ytterst olycklig. Föreningen ville erinra om befälsbristen under beredskapstiden samt att tillströmningen av reservbefäl sedan 1945 varit mycket ringa. Kommitténs beräkningar rörande tillgången på reservpersonal vore alltför optimistiska. Den tyvärr otillräckliga rekryteringen av handelsflottans befälskårer inverkade givetvis. Åtgärder borde icke nu vidtagas, som vid ofred skulle ytterligare försvåra handelsflottans bemanning med befäl.

Centralstyrelsen för de svenska reservofficersförbunden har anfört, att orsaken till den på senare år dåliga rekryteringen av reservofficerare till linje A (sjökaptener) vore att söka i — förutom den allmänna bristen på examinerade sjökaptener — den sänkning med omkring 50 % av de ekonomiska förmånerna under pågående utbildning till reservofficer, som numera vidtagits. En ökning av dessa förmåner skulle sannolikt medföra större möjligheter att rekrytera flottans reservofficerare bland sjökaptenerna. Den valda utvägen att söka fylla rådande brister genom ökad rekrytering av linje B (studenter) syntes centralstyrelsen olycklig. Denna kategori borde endast tagas i anspråk för befattningar i landorganisationen, medan för befattningar ombord borde räknas med nautiskt utbildad personal. Snabba åtgärder borde vidtagas för ökad rekrytering av flottans reservofficerare bland sjökaptener.

Departementschefen.

Frågan om i vad mån officerare och underofficerare i reserven samt värn-

pliktigt befäl — bland annat med hänsyn till tillgången på sådan personal — kunna utnyttjas i större utsträckning än hittills skett har jag tidigare berört vid behandlingen av flottans officerare. I vad avser underofficerare bör denna fråga beaktas vid den föreslagna utredningen rörande marinens underofficerskårer.

Vid den otillräckliga rekrytering av handelsflottans befälspersonal, som enligt vad Sveriges redareförening framhållit, för närvarande föreligger, kan det befaras, att tillgången på nautiskt utbildad reserv- och värnpliktig personal vid flottan icke under de närmaste åren kommer att förbättras. Jag förutsätter, att marinchefen beaktar detta förhållande och vidtager på honom ankommande åtgärder för att i den mån så är möjligt förbättra rekryteringen av sådan personal till flottan.

5. Övrig personal.

Försvarskommittén.

Det av kommittén beräknade behovet av civil ordinarie och extra ordinarie personal med avlöning från avlöningsanslag har redovisats i särskilda personalförteckningar. För vissa vid beräkningarna tillämpade principer redogöres i betänkandet å s. 516.

Vid beräkning av behovet av civil personal i fredsorganisationen har kommittén dels verkställt de reduktioner, som direkt föranletts av den minskade marinorganisationen, dels utgått från att den rationalisering av tjänsten inom staber, förvaltningar och utbildningsanstalter m. m., som kunde föranledas av pågående eller planerade organisationsundersökningar, komme att medgiva en minskning av den civila personalen. I den mån resultat av verkställda organisationsundersökningar förelegat och ansetts tillämpliga på den av kommittén föreslagna organisationen har hänsyn till dessa tagits vid behovsberäkningarna av civil personal. Härutöver har kommittén, såsom i annat sammanhang angivits, i besparingssyfte ansett sig böra i viss utsträckning räkna med utnyttjande av värnpliktig ekonomipersonal i stället för civil personal.

Remissyttrande.

Marinledningen har icke kunnat i sitt yttrande taga ställning till huruvida de av kommittén föreslagna inskränkningarna i antalet extra ordinarie tjänstemän (utom manskap) vore möjliga att genomföra. *Marinledningen* har förutsett, att innan indragningar av tjänster komme till stånd, frågan härom prövades av försvarets civilförvaltning i samråd med berörda myndigheter. *Marinledningen* ville vidare framhålla, att det av kommittén förutsatta utbytet av värnpliktig ekonomipersonal mot civil personal måste ske med största försiktighet med hänsyn till de konsekvenser i fråga om materielvärden, som kunde följa härav. Ett utbyte borde icke komma till stånd, där personal ansvarade för dyrbar materiel eller där kravet på kontinuitet vore framträdande.

Departementschefen.

De grunder, enligt vilka försvarskommittén beräknat behovet av civil personal, äro i åtskilliga avseenden icke tillämpliga på den av mig föreslagna organisationen. Med hänsyn härtill och då kommitténs beräkningar hänföra sig till tioårsperiodens slut, finner jag icke anledning att här närmare ingå på desamma. Jag förutsätter sålunda, att behovet av civil personal kommer att i vanlig ordning prövas från år till år.

6. Rekrytering.*Försvarskommittén.*

Försvarskommittén har erinrat, att behovet av värnpliktiga för flottan bestämmes icke endast av hänsyn till krigsorganisationen utan jämväl av fredsorganisationens behov. Enär årskontingenten sjömanshusinskrivna värnpliktiga icke är tillräcklig för att täcka flottans behov, tilldelas densamma även andra vapenföra värnpliktiga. Sjömanshusinskrivna jämte till grupp K hänförliga kvarstå hela sin värnpliktstid vid flottan, vilket däremot icke är fallet med övriga.

Kommittén har vidare anført, att det antal årsklasser av icke sjömanshusinskrivna värnpliktiga, som skall kvarstå vid flottan, av olika skäl icke läte sig en gång för alla slutgiltigt fastslås. Kommittén har emellertid räknat med att de 10 yngsta årsklasserna av nämnda kategori skola avses för tjänst vid flottan för att därefter överföras till armén, där en mindre del anses kunna utnyttjas i befattningar, för vilka deras tidigare utbildning gjort dem lämpliga och övriga ingå i den allmänna personalreserven.

Försvarskommittén har sålunda räknat med att hela tjänstgöringstiden i fred för såväl sjömanshusinskrivna som övriga värnpliktiga vid flottan uttages för tjänstgöring vid flottan.

Det totala årsbehovet av tjänstgörande värnpliktiga vid flottan har av kommittén beräknats sålunda.

Värnpliktiga i allmänhet (därav högst 300 i lägsta besiktningsgrupp) ...	2 680
Specialister, officersaspiranter och mariningenjöraspiranter	175
Sjökaptenen och likställda	45
	Summa 2 900

Av ovan angivna 2 680 värnpliktiga beräknades erfarenhetsmässigt omkring 1 200 tillhöra kategorien sjömanshusinskrivna.

I fråga om rekryteringen av officerare, underofficerare och manskap vid flottan har försvarskommittén icke funnit anledning föreslå någon ändring.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* anført, att det av kommittén beräknade antalet värnpliktiga vid flottan skulle komma att medföra

vissa svårigheter för utbildningsarbetet i fred redan vid den av kommittén föreslagna flottorganisationen. Svårigheterna komme att öka vid den av Ericson föreslagna utökade organisationen. Ericson har ansett, att antalet värnpliktiga vid flottan borde höjas till 3 200 per år.

Remissyttranden.

Marinledningen har anfört, att det av kommittén beräknade behovet av värnpliktiga för flottan vore för lågt. Med stöd av ingående organisationsundersökningar utförda i samråd med försvarets centrala organisationskommitté hade det oundgängliga behovet för landorganisationen beräknats till omkring 300 man mer än kommittén räknat med. Av dessa kunde omkring 200 tillhöra lägsta besiktningsgrupp. En beskäring på sätt försvarskommittén föreslagit skulle äventyra organisationens funktionsduglighet. En reducering av besättningar för de fredsrustade fartygen med tillhopa omkring 300 värnpliktiga, varmed kommittén räknat, skulle enligt erfarenheterna från de två senaste åren medföra allvarliga konsekvenser i fråga om vården av fartygen och den ömtåliga stridsmaterielen. Därjämte minskades möjligheterna att bedriva effektiv stridsutbildning. En reducering av besättningarna borde följaktligen såvitt möjligt undvikas. För av kommittén föreslagen organisation skulle sålunda årligen erfordras ($2\ 900 + 300 + 300 =$) 3 500 tjänstgörande värnpliktiga.

Därest det av marinledningen vid behandlingen av flottans manskap framförda förslaget om en utökning av rekryteringsunderlaget till furirsgraden vunne beaktande, nedginge behovet av tjänstgörande värnpliktiga med omkring 200. Marinledningens nybyggnadsprogram medförde icke ökat krav på värnpliktstilldelning.

Marinledningen ville slutligen framhålla sin avsikt att i händelse av vakanser bland stammanskapet begära en häremot svarande ersättning av värnpliktiga. Sådan ersättning borde erhållas för vakanser bland jungmän och 2. klass sjömän samt även för sådana 2. klass sjömän, som utnyttjades för att täcka vakanser bland underbefälet.

Statens organisationsnämnd har ansett det riktigt, att försvarskommittén sökt minska flottans årliga värnpliktskontingent och har den uppfattningen att efter genomförande av vissa rationaliseringsåtgärder ytterligare minskningar skulle kunna göras.

Departementschefen.

Vad marinledningen anfört rörande årsbehovet av värnpliktiga för flottan i fred anser jag beaktansvärt. En ökning av det av försvarskommittén beräknade antalet torde vara påkallad, vilket bestyrkes av de senaste årens erfarenheter. Då det emellertid ankommer på Kungl. Maj:t att i kommandoväg reglera denna fråga, saknar jag anledning att här taga ställning till densamma.

E. Utbildningen.

1. De värnpliktigas utbildning.

Försvarskommittén har på s. 520—525 i betänkandet behandlat frågan om de värnpliktigas utbildning. Som jag tidigare anfört återkommer jag härtill i särskild proposition. Jag vill här endast framhålla, att kommittén som ett led i rationaliseringen av värnpliktsutbildningen förordat, att den grundläggande utbildningen i land för flottans värnpliktiga, innan sjökommendering tager sin början, skall ordnas centralt vid en för de tre örlogsstationerna gemensam värnpliktsskola. Härigenom skulle vinnas påtagliga fördelar ur såväl utbildningssynpunkt som ekonomisk synpunkt. Kommitténs förslag synes mig välgrundat och jag förordar sålunda, att en central värnpliktsskola skapas, oavsett vilket beslut i fråga om värnpliktstidens längd som kan komma att fattas. Skolan torde till en början böra givas en försöksmässig karaktär. Till frågan om dess organisation återkommer jag vid behandlingen i det följande av marinens undervisningsanstalter.

2. Fast anställt manskaps utbildning jämte underofficersutbildning.

Försvarskommittén.

Kommittén har ansett, att det nuvarande systemet för utbildning av fast anställt manskap och underofficersutbildning, vilket av kommittén åskådliggjorts i ett på s. 525 i betänkandet återgivet principalschema, i stort sett fungerat tillfredsställande. De senaste årens utveckling av stridsmedlen, vilka blivit alltmera komplicerade och svårskötta, i förening med den av kommittén föreslagna omläggningen av de värnpliktigas utbildning gjorde det emellertid enligt kommitténs mening nödvändigt att nu söka ytterligare rationalisera det fast anställda manskapets utbildning i syfte att få fram mera yrkeskunnigt underbefäl.

Av flera skäl har kommittén icke funnit det möjligt att framlägga ett definitivt förslag till omläggning av här ifrågavarande utbildning. Härom har kommittén anfört i huvudsak följande.

Vid en sådan omläggning måste hänsyn tagas till bland annat de förändringar i utbildningen av befäl vid handelsflottan, som kunde föranledas av vad 1943 års sjöbefälssakkunniga föreslagit i sitt nyligen avgivna betänkande. Målsättningen för de olika utbildningslinjerna vid navigationsskolorna vore nämligen av väsentlig betydelse för utformandet av det fast anställda manskapets utbildning då likställighet mellan civil och militär utbildning borde eftersträvas i sådana ämnen, vari kunskaper erfordrades för erhållande av maskinist-, skeppar- och styrmansbrev. Även den nyligen igångsatta utredningen rörande undervisningen i de allmänbildande ämnena vid försvarets manskapsskolor kunde komma att inverka på detaljplaneringen av det fast anställda manskapets utbildning.

I sina personal- och kostnadsberäkningar hade kommittén därför i princip

utgått från nuvarande organisation, men förutsatt, att en rationalisering av yrkesutbildningen skulle komma till stånd genom att centralisera undervisningen för samtliga elever inom vissa yrkesgrenar. Härigenom kunde icke oväsentliga besparingar göras.

Kommittén har utgått från att en närmare utredning rörande det fast anställda manskapets utbildning skulle komma till stånd så snart förutsättningar härför föreläge. Kommittén har emellertid velat redan nu framlägga vissa principiella synpunkter på frågan.

För att inte rubba överensställelsen med de övriga försvarsgrenarna räknar kommittén härvid med att den hittillsvarande utbildningstiden till furir av 3 år icke ökas samt att omfattningen av den allmänbildande undervisning, som hittills meddelats under nämnda treårsperiod, icke minskas i förhållande till nu. Kommittén anser det emellertid nödvändigt, att med hänsyn till den tekniska utvecklingen utöka den rent militära delen av utbildningen till furir. Under sådana omständigheter har kommittén ansett, att en omläggning av utbildningen under första kontraktstiden (4½ år) borde övervägas i syfte att sammanföra den allmänbildande undervisningen — i den mån den ej erfordrades för yrkesutbildningen — till första kontraktstidens sista halvår, d. v. s. till första hälften av femte anställningsåret. Såväl den militära utbildningen under de tre första åren som den allmänbildande undervisningen kunde enligt kommitténs mening avsevärt effektiviseras genom en sådan åtgärd.

Kommittén har beaktat att den yngre furiren härigenom, bland annat i brist på utbildning i exempelvis militärpedagogik, icke bleve lämpad som trupputbildare. Med den centralisering av särskilt värnpliktsutbildningen, som kommittén föreslagit, komme dock enligt kommitténs mening behovet av underbefäl för trupputbildning att nedgå så att det kunde fyllas med enbart äldre underbefäl, vilket enligt kommitténs mening även i och för sig vore en fördel.

Hur omläggningen av manskapsutbildningen skulle komma att te sig vid en lösning efter dessa linjer har kommittén åskådliggjort i ett principschema på s. 527 i betänkandet. Utbildning till officer har avsetts skola börja vid samma tidpunkt som i nuvarande organisation, d. v. s. under fjärde utbildningsåret.

Remissyttranden.

Marinledningen har i huvudsak anslutit sig till de synpunkter, som kommittén anfört rörande det fast anställda manskapets utbildning.

Vidare har marinledningen erinrat, att chefen för försvarsdepartementet tidigare berört frågan om en förflyttning av marinens tekniska linje från försvarets läroverk, bland annat på grund av svårigheter att i Uppsala erhålla fullgoda lärare i tekniska ämnen. Att utbildningen i tekniska ämnen meddelades av kompetenta lärare hade även sjöbefälssakkunniga satt som en fordran för att utbildningen skulle kunna likställas med den vid handelsflottan. Då

jämväl andra förhållanden talade för en sådan förflyttning, föresloge marinledningen, att den tekniska linjen vid läroverket förlades till respektive örlogstationer med anknötning till tekniskt läroverk.

Försvarets socialbyrå har ansett, att den av försvarskommittén diskuterade utbildningsgången skulle medföra en försämring av det fast anställda manskapets allmänbildningsunderlag. Bland annat med hänsyn härtill borde frågan hänskjutas till försvarets skolutredning. I avvaktan på resultatet av utredningen borde chefen för marinen bemyndigas att temporärt vidtaga de ändringar i fastställda utbildningsplaner som betingades av tillkomsten av ny materiel m. m.

Svenska underofficersförbundet har ansett sig icke enbart på i sammanhanget förebragta skäl vilja förorda en lösning, som innebure ett avlägsnande från underbefälsutbildningen av huvuddelen av den allmänbildande undervisning, som nu meddelades i sjömans- och underbefälsskolorna.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har ansett sig icke kunna till någon del ansluta sig till de av kommittén framförda synpunkterna på utbildningsgången för det fast anställda manskapet. Med hänsyn till den allmänbildande undervisningens betydelse för den mera tekniskt betonade utbildningen — för vilken den utgjorde en omistlig grundval — och för själva tjänsten som underbefäl ansåge förbundet att en omläggning av utbildningen för flottans fast anställda manskap i avvaktan på skolutredningens resultat icke för närvarande borde ske.

Departementschefen.

Jag delar försvarskommitténs uppfattning, att en rationalisering av stammanskapets vid flottan utbildning bör äga rum med hänsyn bland annat till de tekniska hjälpmedlens snabba utveckling och de växande kraven på underbefälens yrkesskicklighet och befälsförmåga. Däremot kan jag icke helt ansluta mig till det principförslag som kommittén i sitt betänkande skisserat. Bland annat finner jag den markerade koncentration av den allmänbildande undervisningen till första kontraktstidens senare del, som ifrågasatts, vara ägnad att inge vissa betänkligheter.

I likhet med försvarskommittén anser jag, att utbildningstiden till furir vid flottan bör vara tre år. Under denna tid bör manskapet bibringas yrkesutbildning i en omfattning, som gör det fullt användbart såsom underbefäl i stridstjänsten ombord eller för tjänst vid utbildningsanstalterna i land samt därjämte en grad av allmänbildning, som gör det möjligt för underbefälet att på ett tillfredsställande sätt utöva befäl även som trupputbildare. Utbildningsgången inom den angivna tidsramen bör enligt min mening också ordnas så att rekrytering till stammanskap av de inkallade värnpliktiga underlättas.

På mitt uppdrag har chefen för marinen låtit närmare undersöka möjligheterna att ordna utbildningen för det fast anställda manskapet vid flottan utifrån dessa förutsättningar. Undersökningen har resulterat i ett förslag till utbildningsgång, som skulle medge att, bland annat genom en viss begränsning

av tiden för praktisk tjänst ombord, i treårsperioden inrymma såväl den erforderliga ökningen av yrkesutbildningen som en allmänbildande utbildning av minst samma omfattning som för närvarande. Förslaget innebär bland annat en förskjutning av den allmänbildande undervisningen från första till andra utbildningsåret. Härigenom vinnes möjlighet att utforma utbildningen för stammanskapet under det första anställningsåret i nära överensstämmelse med värnpliktsutbildningen, vilket skulle underlätta rekryteringen av stampersonalen från de värnpliktiga.

Den sålunda föreslagna utbildningsgången synes mig vara i huvudsak lämplig. Jag förordar därför, att den provisoriskt tillämpas i avvaktan på att slutlig ställning kan tagas till frågan om utbildningen av stampersonalen vid flottan. Den av försvarskommittén förordade centraliseringen av yrkesutbildningen till för samtliga tre örlogsstationer gemensamma skolor finner jag ändamålsenlig.

Den fortsatta utbildningen till underofficer och officer vid försvarets läroverk och marinens underofficersskola bör ske efter i huvudsak nuvarande principer. Jag anser mig böra förordas, att den av chefen för marinen föreslagna överflyttningen av marinens tekniska linje vid försvarets läroverk till tekniska läroverk försöksvis prövas.

3. Officersutbildningen.

Enligt 1942 års försvarsbeslut skulle rekryteringen av sjöofficerskåren ske enligt tre olika linjer, nämligen studentlinjen, manskaplinjen och reservofficerslinjen. Huruvida sistnämnda linje skulle bibehållas även sedan organisationen utbyggt, ansågs tveksamt och förutsattes bli föremål för vidare överväganden.

Försvarskommittén.

Kommittén har anfört, att något behov av rekrytering över reservofficerslinjen i nuvarande läge icke syntes föreligga annat än i undantagsfall, varför ifrågavarande linje icke borde ingå bland de regelmässiga rekryteringsvägarna. I övrigt hade kommittén icke funnit anledning föreslå ändringar beträffande officersutbildningen.

Remissyttranden.

Marinledningen har icke haft något att erinra mot vad försvarskommittén anfört.

Centralstyrelsen för de svenska reservofficersförbunden har ansett, att reservofficerslinjen borde bibehållas. Det syntes vara av värde för örlogsflottan att dess befälskår årligen erhöle ett tillskott av i handelsflottan utbildad befäl. Ett bibehållande av denna rekryteringsväg syntes även kunna bidra till att förbättra rekryteringen till reservofficerslinje A (sjökaptener och likställda).

Departementschefen.

Den s. k. reservofficerslinjen tillkom på sin tid såsom ett provisorium för att underlätta en snabb rekrytering av sjöofficerskåren. Den har i praktiken endast utnyttjats i mycket begränsad omfattning. Tillräckliga skäl för att nu upptaga den bland de regelmässiga rekryteringsvägarna synes mig icke föreligga. Däremot torde möjligheten böra lämnas öppen att om så i undantagsfall skulle befinnas lämpligt utnyttja densamma. Jag vill sålunda beträffande förevarande avsnitt ansluta mig till vad försvarskommittén anfört.

V. Kustartilleriet.**A. Kustartilleriets lokala organisation.****1. Kustartilleriförsvarens organisation.***Försvarskommittén.*

Försvarskommittén har såsom i det föregående angivits räknat med att Hemsö kustartilleriförsvår skall nedläggas. Följande kustartilleriförsvår skulle därefter komma att finnas, nämligen Stockholms, Gotlands, Blekinge och Göteborgs kustartilleriförsvår.

I fråga om kustartilleriförsvarens organisation i stort och deras lydnadsställning har försvarskommittén icke förutsatt någon ändring i avvaktan på Kungl. Maj:ts ståndpunkttagande till frågan om befälsförhållandena inom marindistriktet. I anslutning härtill och till kommitténs förslag beträffande den militärterritoriella indelningen har kommittén räknat med att cheferna för Stockholms och Blekinge kustartilleriförsvår tillika skola vara försvarsområdesbefälhavare för Vaxholms respektive Karlskrona försvarsområde samt att cheferna för Gotlands och Göteborgs kustartilleriförsvår tillika böra vara truppförbandschefer.

Till kustartilleriförsvarschefers förfogande borde enligt försvarskommitténs mening alltjämt stå en särskild kustartilleriförsvårsstab. Härför erforderligt behov av personal ur kustartilleriet har kommittén med ledning av pågående organisationsförsök inom Stockholms kustartilleriförsvår beräknat på sätt framgår av tablå på s. 529 i betänkandet.

Den regionala förrådshållningen av kustartilleriets materiel är för närvarande föremål för undersökningar. Kommittén har med ledning av preliminära resultat av dessa undersökningar i betänkandets hemliga del angivit kustartilleriförsvarens ungefärliga indelning i materielområden och det beräknade behovet av regionala uppbördsmän och civil arbetarpersonal.

I hemlig del till betänkandet har av försvarskommittén föreslagits omfattning av de olika kustartilleriförsvåren m. m. angivits.

Särskilda yttranden och remissyttranden.

I anslutning till den i det föregående lämnade redogörelsen för marinens krigs- och fredsorganisation ha redovisats ett flertal särskilda yttranden och

remissyttranden, i vilka påyrkats, att Hemsö kustartilleriförsvaret skall bibehållas i försvarsorganisationen. I övrigt har *marinledningen* anfört bland annat att — intill dess slutligt resultat föreligger av försöksorganisationen vid Stockholms kustartilleriförsvaret — inga inskränkningar borde göras i fråga om sammansättningen av kustartilleriförsvarens staber. Även med hänsyn till de olika kustartilleriförsvarens speciella lokal-, materiel- och kommunikationsförhållanden syntes viss återhållsamhet böra iakttagas, då det gällde att beträffande personalbehov m. m. draga slutsatser om organisationens slutliga utformning. Av de fortsatta försöken kunde sannolika slutsatser dock redan nu dragas beträffande vissa av marinledningen närmare angivna personalfrågor.

Chefen för Ostkustens marindistrikt har i hemligt yttrande påyrkat, att vissa försvarsanstalter inom Stockholms kustartilleriförsvaret skola bibehållas eller läggas i materielreserv i stället för att nedläggas.

Cheferna för Gotlands, Sydkustens och Västkustens marindistrikt ha i hemliga yttranden föreslagit vissa förstärkningsåtgärder inom vederbörliga kustartilleriförsvaret.

Statens organisationsnämnd har anfört, att ytterligare förenklingar syntes kunna göras i organisationen vid Stockholms kustartilleriförsvaret med ty åtföljande besparingar. Resultatet av de fortsatta försöken borde därför avvaktas, innan definitivt beslut fattades om kustartilleriförsvarens organisation.

2. Kustartilleriets truppförband m. m.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har anfört, att såsom en följd av det föreslagna nedläggandet av Hemsö kustartilleriförsvaret kravet på utbildning av värnpliktiga för nämnda kustartilleriförsvaret bortföller, varför Härnösands kustartilleridetachment kunde indragas. Därefter komme kustartilleriets truppförband att bli följande: Vaxholms kustartilleriregemente (KA 1), Karlskrona kustartilleriregemente (KA 2), Gotlands kustartillerikår (KA 3) och Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4).

Det av försvarskommittén i avvaktan på resultatet av pågående organisationsförsök beräknade personalbehovet för truppförbandsstaber, bataljons- och kompanistaber samt truppförbanden i övrigt framgår av tabblår på s. 531—533 i betänkandet.

Som följd av förslaget att överföra det territoriella luftvärnet till armén har kommittén föreslagit en minskning av regementenas fredsorganisation med en bataljon. I övrigt har icke ifrågasatts någon ändring i truppförbandens indelning.

I särskilda yttranden till kommitténs betänkande har i förevarande hänseende anförts följande.

Kommitténs *ordförande* samt ledamöterna *Bjelle, Ewerlöf* och *Wallenberg* ha föreslagit, att Hemsö kustartilleriförsvaret, som enligt deras mening borde

bibehållas, skulle bemannas på sådant sätt, att Härnösands kustartilleridetachment kunde indragas.

Konteramiral *Ericson* har föreslagit, att för Hemsö kustartilleriförsvaret avsedda värnpliktiga, vilka hittills i huvudsak utbildats vid Härnösands kustartilleridetachment, normalt borde utbildas vid annat truppförband, varigenom utbildningen kunde ordnas mera rationellt och ekonomiskt. Repetitionsövningar borde dock normalt äga rum inom Hemsö kustartilleriförsvaret. Detachmentets kaserner borde bibehållas i nuvarande omfattning, dels för ovan nämnda repetitionsövningar, dels för att möjliggöra annan utbildning. — I fråga om kustartilleriets luftvärn har *Ericson* — som enligt vad som framgår av det föregående föreslagit, att detsamma åtminstone tills vidare i nuvarande omfattning borde kvarstå vid kustartilleriet — förordnat, att luftvärnskanonutbildningen koncentreras till ett truppförband, varigenom utbildningsarbetet kunde rationaliseras och besparingar göras. För luftvärnskanonutbildningen borde organiseras en luftvärnsbataljon om stab och två kompanier.

Remissyttranden.

Ett antal remissmyndigheter, däribland *marinledningen*, ha, såsom framgår av det föregående, föreslagit att truppförbandet i Härnösand skall bibehållas. *Marinledningen* har därjämte, med biträdande av förslag av inspektören för kustartilleriet, föreslagit att benämningen på ifrågavarande truppförband av praktiska skäl ändras från detachment till kår med förkortad benämning KA 5. — *Marinledningen*, som föreslagit, att kustartilleriets luftvärn skulle i nuvarande omfattning kvarstå vid vapnet, har anslutit sig till förslaget att centralisera luftvärnskanonutbildningen, vilken borde förläggas till Vaxholms kustartilleriregemente. — Vad beträffar personalbehovet för truppförbanden har *marinledningen* förutsatt, att någon omorganisation ej skall genomföras, förrän organisationsförsöken vid Stockholms kustartilleriförsvaret avslutats. *Marinledningen* har dock anslutit sig till vissa av inspektören för kustartilleriet framförda förslag om vissa personalökningar vid truppförbandsstaberna.

Statens organisationsnämnd har likaledes anfört, att resultatet av organisationsförsöken borde avvaktas, innan någon normalorganisation för kustartilleriets truppförband fastställs. Ytterligare förenklingar av organisationen kunde enligt nämndens uppfattning göras.

3. Kustartilleriets skjutskola.

Chef för skjutskolan är enligt 1942 års beslut en regementsofficer. Av lärarna äro för närvarande en regementsofficer eller kapten och en kompaniofficer.

Försvarskommittén.

Kommittén har framhållit, att en jämförelse med motsvarande befattningshavare vid arméns artilleriskjutskola och luftvärnsskjutskola samt hänsyn

till mobiliseringsbehovet syntes tala för att som skolchef vid kustartilleriets skjutskola borde avses en överste eller överstelöjtnant och som lärare 2 majorer eller kaptener. Kommittén har därför beräknat följande personal med ordinarie tjänstgöring vid skjutskolan, nämligen 1 chef (tillika lärare), överste eller överstelöjtnant, 1 adjutant (tillika lärare), kapten, 2 lärare, majorer eller kaptener, 1 expeditionsunderofficer samt 1 kontorsbiträde. En nu tillämpad anordning, att viss personal vid skjutskolan under tider, då övningar icke pågå vid skolan, tjänstgör i befattning vid kustartilleriinspektionen, borde upphöra, enär personalen helt krävdes för arbeten, som tillhörde skjutskolans verksamhetsområde och som icke kunde eftersättas utan men för tjänsten.

Remissyttranden.

Inspektören för kustartilleriet har anfört, att, i konsekvens med förslaget om skolchefens löneställning, förste läraren vid skolan borde vara överstelöjtnant eller major.

Marinledningen har biträtt vad inspektören för kustartilleriet sålunda föreslagit.

Departementschefen.

Som jag tidigare framhållit, anser jag, att Hemsö kustartilleriförsvaret och Härnösands kustartilleridetachment åtminstone tills vidare böra bibehållas.

Till frågan om beräkningen av personal för kustartilleriförsvaret, däri inbegripet den regionala förrådsorganisationen, samt för truppförbanden anser jag mig icke kunna taga ställning, förrän resultaten av pågående organisationsförsök föreligga.

Som jag tidigare anfört, räknar jag med att kustartilleriets luftvärn i nuvarande omfattning kvarstår vid vapnet. I avsikt att rationalisera utbildningsarbetet föreslår jag, att luftvärnskanonutbildningen för hela kustartilleriet sammandrages till luftvärnsbataljonen vid Vaxholms kustartilleriregemente. Av den vid varterdera av Karlskrona och Älvsborgs kustartilleriregementen befintliga luftvärnsbataljonen bör i samband härmed stab och ett kompani indragas samt återstående kompani hänföras till sjöfrontsbataljon.

I fråga om kustartilleriets skjutskola finner jag lämpligt, att till skolan knuten personal helt får ägna sig åt uppgifter sammanhängande med verksamheten vid skolan.

Beträffande omfattningen av kustartilleriets krigsorganisation torde få hänvisas till handlingar, som i särskild ordning komma att ställas till riksdagens vederbörande utskotts förfogande.

B. Kustartilleriets materiel.

Kustartilleriets materiel omfattar i huvudsak fast och rörligt sjöfrontsartilleri, luftvärnsartilleri samt materiel för kontrollerbara mineringar av olika slag.

Försvarskommittén.

Kommittén har, såsom framgår av det föregående, räknat med att de luftvärnsförband, som ha territoriella uppgifter, skola överföras till armén. I kustartilleriet borde därför ingå endast det närluftvärn, som organisatoriskt tillhör sjöfrontförbanden eller depåerna.

För anskaffning av kustartillerimateriel har försvarskommittén för hela 10-årsperioden beräknat medelsbehovet till för anskaffning av artillerimateriel m. m. 29,65 miljoner kronor samt för fartygsbyggnader 5,1 miljoner kronor. För anskaffningsbehovet har kommittén närmare redogjort i betänkandets hemliga del.

För underhåll av kustartilleriets materiel har kommittén räknat med i genomsnitt 3,3 miljoner kronor för år.

Beträffande innehållet i vid betänkandet fogade särskilda yttranden må följande anföras.

Vissa ledamöter av kommittén ha påyrkat höjning av anslaget för anskaffning av artillerimateriel m. m., nämligen ledamöterna *Bjelle* och *Wallenberg* med cirka 1,4 miljoner kronor per år samt *Ewerlöf* med 2,3 miljoner kronor per år. I nämnda belopp ingå bland annat medel för viss ombestyckning av Hemsö kustartilleriförsvär.

Konteramiral *Ericson* har yrkat, att 63,3 miljoner kronor skulle anvisas för anskaffning av artillerimateriel m. m. samt för fartygsbyggnader under 10-årsperioden, nämligen för ombestyckning av visst sjöfrontsartilleri vid Hemsö kustartilleriförsvär med utnyttjande av pjäser från utrangerade pansarskepp 4 miljoner kronor (cirka 2 miljoner kronor ha dessutom föreslagits för i fred erforderliga fortifikatoriska anläggningar vid detta kustartilleriförsvär), för anskaffning av medelsvåra automatiska sjöfrontspjäser 8 miljoner kronor, för ersättningsanskaffning av lätt sjöfrontsartilleri 9 miljoner kronor, för övriga ändamål, såsom radarmateriel, centralinstrument, ammunition, minmateriel, teleteknisk materiel m. m. 35 miljoner kronor samt för fartygsbyggnader 7,3 miljoner kronor.

Överste *Bonde* har räknat med samma ökning av kustartilleriets materielanslag som konteramiral *Ericson*.

Remissyttranden.

Marinledningen har anfört, att av försvarskommittén föreslaget belopp för artillerimateriel m. m. vore så lågt beräknat, att det icke medgäve tillfredsställande komplettering och omsättning av materielen eller godtagbara möjligheter att följa den vapentekniska utvecklingen. Av skäl, som närmare utvecklas i hemligt yttrande, har marinledningen upptagit behovet för ifrågasvarande ändamål till 82,4 miljoner kronor, i vilket belopp även ingå medel för viss ombestyckning i Hemsö kustartilleriförsvär enligt konteramiral *Ericsons* förslag. För fartygsbyggnader har marinledningen beräknat 9 miljoner kronor. — Med utgångspunkt från att kustartilleriets luftvärn kvarblir inom marinen och att Hemsö kustartilleriförsvär icke nedlägges har marin-

ledningen beräknat kostnaderna för underhållet av kustartilleriets materiel till 3,7 miljoner kronor per år.

Överbefälhavaren har ansett, att kustartilleriets årliga materielanslag borde höjas i enlighet med marinledningens yttrande, så att en rimlig vapenteknisk utveckling möjliggjordes.

Departementschefen.

Vad jag i det föregående anfört beträffande artillerimateriel m. m. för flottan gäller i allt väsentligt även för kustartilleriet.

C. Kustartilleriets personal.

1. Officerare.

Försvarskommittén.

Kommittén har beräknat kustartilleriets behov av stamofficerare till 230. I detta antal ingå vissa för marinen gemensamma beställningar ur kustartilleriet, nämligen tre regementsofficerare och två kompaniofficerare, samt den på amiralitetet upptagna beställningen som inspektör för kustartilleriet. I övrigt har kommittén beräknat kustartilleriets officerskår enligt en på s. 534 och 535 i betänkandet angiven fördelning.

Beträffande de högre graderna innebär förslaget icke annan ändring i förhållande till nuläget än att en överstebeställning i Ma 12 utbyts mot en beställning för alternativt överste eller överstelöjtnant. Totala minskningen av antalet officerare utgör 50.

Kommittén har beräknat 9 arvoden för pensionerade officerare, vilket i förhållandet till nuläget innebär en minskning med 4.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* i anslutning till sitt förslag om kustartilleriets organisation beräknat en ökning av antalet officerare vid kustartilleriet med 17 i förhållande till försvarskommitténs förslag.

Remissyttrande.

Marinledningen har i anslutning till sina förslag beträffande kustartilleriets organisation föreslagit en ökning i förhållande till försvarskommitténs förslag med 37 beställningar, varav för Hemsö kustartilleriförsvar m. m. 1 regementsofficer och 15 kompaniofficerare, för en luftvärnsbataljon vid Vaxholms kustartilleriregemente 1 regementsofficer och 11 kompaniofficerare samt för försvarsstaben, kustartilleriförsvarsstaber och truppförband i övrigt 1 regementsofficer och 8 kompaniofficerare. Vad marinledningen föreslagit beträffande kustartilleriförsvarens organisation föranledde i förhållande till kommitténs förslag en ökning med 4 pensionerade officerare i arvodesbefattningar.

Departementschefen.

Som jag tidigare framhållit, anser jag mig med hänsyn till pågående organisationsförsök icke nu kunna taga ställning till den slutliga utformningen av kustartilleriets lokala organisation. Koncentreringen av luftvärnskanonutbildningen till en plats torde i och för sig medge en viss minskning av officerskåren. Då den avkortade första tjänstgöringen för de värnpliktiga kräver effektivisering av utbildningen bland annat genom ökat antal specialutbildade instruktionsofficerare och då nytillkommen materiel såsom radar och materiel för stridsledning medför krav på helt ny utbildning, som ännu ej kan överblickas, är jag icke nu beredd att av denna anledning föreslå några förändringar i kustartilleriets officerskår. Emellertid räknar jag, såsom tidigare anförts, med att beställningen för souschefen i marininstaben överföres från kustartilleriets till marinstabens stat.

2. Underofficerare.*Försvarskommittén.*

Kommittén har beräknat kustartilleriets behov av underofficerare — musikpersonalen oräknad — till 387, vilket innebär en minskning med 111 i förhållande till antalet i gällande personalförteckning upptagna.

Av underofficerarna ha 35 beräknats vara förvaltare, varav 6 i kassatjänst. Härvid har hänsyn tagits till de preliminära resultaten av pågående organisationsförsök vid Stockholms kustartilleriförsvar och Vaxholms kustartilleriregemente. Förvaltarnas ungefärliga fördelning framgår av tablå på s. 536 i betänkandet.

Med bibehållande i stort sett av nuvarande proportion mellan flaggunderofficerare och underofficerare av 2. graden har kommittén i övrigt föreslagit följande sammansättning av underofficerskåren (musikpersonalen ej inräknad), nämligen 117 flaggunderofficerare och 235 underofficerare av 2. graden.

Den ungefärliga fördelningen av underofficerskåren på yrkesavdelningar har beräknats enligt sammanställning på s. 536 i betänkandet.

Antalet arvoden för pensionerade underofficerare har beräknats till 12, vilket innebär en minskning med 21 befattningar.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* angivit behovet av underofficerare vid den av honom föreslagna kustartilleriorganisationen till 408, eller 21 mer än enligt kommitténs förslag.

Remissyttranden.

Marinledningen har i anslutning till avgivna förslag i likhet med inspektören för kustartilleriet föreslagit, att underofficerskåren i förhållande till försvarskommitténs förslag skulle ökas med 4 förvaltare, 8 flaggunderofficerare och 20 underofficerare av 2. graden för Hemsö kustartilleriförsvar m. m., 6 flaggunderofficerare och 11 underofficerare av 2. graden för luftvärnsbataljonen samt 14 flaggunderofficerare och 6 underofficerare av 2. graden för vissa

andra i yttrande av inspektören för kustartilleriet närmare angivna behov. — Marinledningen har även biträtt förslag av inspektören för kustartilleriet om vissa jämkningar i förhållande till kommitténs förslag beträffande fördelningen av underofficerskåren på yrkesavdelningar. — Antalet arvoden för pensionerade underofficerare har beräknats till 17.

Svenska underofficersförbundet har föreslagit viss ökning av antalet underofficerare i stabs- och förvaltningstjänst vid kustartilleriförsvarsstaber och truppförband. I fråga om ett av förbundet väckt förslag om utredning angående underofficerskårens sammansättning m. m. i avsikt att skapa med övriga försvarsgrenar jämförliga befodringsförhållanden samt om arvodesbeställningarna vid marinen torde få hänvisas till vad förbundet yttrat beträffande flottans personal.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har anfört, att åtgärder borde vidtagas i syfte att förbättra befodringsförhållandena även för kustartilleriets underofficerare. Detta kunde ske dels genom utbyte av ett tjugotal beställningar för underofficerare av 2. graden mot beställningar för flaggunderofficerare, dels genom överförande av de av kommittén föreslagna 12 arvodistbefattningarna till beställningar för flaggunderofficerare på aktiv stat.

Departementschefen.

Såsom jag vid behandlingen av flottan anfört, anser jag, att en utredning rörande de marina underofficerskårens arbetsuppgifter, rekryteringsmöjligheter m. m. bör verkställas. Även om denna utredning för kustartilleriets vidkommande sannolikt torde komma att utvisa vissa möjligheter till en mindre reducering av underofficerskåren, anser jag mig sakna anledning att föregripa utredningen genom att nu föreslå några förändringar beträffande denna kår. Emellertid förutsätter jag, att i avvaktan på utredningsresultatet en viss återhållsamhet iakttages i fråga om rekryteringen av underofficerskåren.

3. Manskaps.

Försvarskommittén.

Kommittén har, med utgångspunkt från manskapsutredningens beräkningsgrunder, beräknat kustartilleriets manskapskader (utom musikpersonalen) till 70 överfurirer, 317 furirer, 109 korpraler samt 231 vicekorpraler och meniga, eller tillhopa 727 beställningar, med i betänkandet (s. 537) närmare angiven ungefärlig fördelning på yrkesavdelningar.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* i anslutning till sitt i det föregående angivna förslag upptagit ett antal manskapsbeställningar, som med 78 överstiger det av kommittén föreslagna antalet.

Remissyttranden.

Marinledningen har i anslutning till beräkningar av kustartilleriets manskapskader, som inspektören för kustartilleriet gjort med utgångspunkt från

manskapsutredningens beräkningsgrunder och med hänsyn till av honom föreslagna organisationsförändringar, påyrkat en ökning av manskapspersonalen med 91 beställningar i förhållande till kommitténs förslag. Manskapsstaten (musikpersonalen ej inräknad) skulle härigenom komma att upptaga 818 beställningar, varav 110 överfurirer, 342 furirer, 117 korpraler samt 249 vicekorpraler och meniga.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har framhållit, att antalet överfurirer vid kustartilleriet enligt försvarskommitténs förslag endast utgjorde 18 % av antalet färdigutbildade underbefäl, medan motsvarande siffror för armén komme att uppgå till cirka 45 % och för flottan skulle utgöra cirka 30 %. Enligt förbundets uppfattning hade kommittén vid beräkningen av antalet överfurirsbeställningar ej sträckt sig så långt som det med hänsyn till tjänstgöringsuppgifternas art varit möjligt. Härutinnan har förbundet gjort vissa jämförelser med motsvarande uppgifter vid armén och flottan.

Om behovet av färdigutbildat underbefäl skulle kunna fyllas, måste enligt förbundets mening ett betydande antal överfurirsbeställningar tillkomma, vilket skulle möjliggöra en minskning av antalet furirer och av det kontraktsanställda manskapet.

Förbundet har föreslagit, att antalet överfurirer upptages till 144, varvid förutsatts, att Härnösands kustartilleridetachment nedlägges.

Förbundet har liksom beträffande högbåtsmän vid flottan hemställt att frågan prövas om inträde i reserven för överfurir vid kustartilleriet, vilken lämnar den aktiva tjänsten.

Även *svenska underofficersförbundet* har ansett det böra tagas under övervägande att till fördel för utbildningsarbetet utbyta ytterligare ett antal beställningar för furirer mot överfurirsbeställningar.

Departementschefen.

Föreliggande stora manskapsvakanser vid kustartilleriet ha medfört, att 1944 års manskapsutrednings beräkningsgrunder ej kunnat prövas i praktiken. Med hänsyn härtill och till det förhållandet, att den kommande utredningen om underofficerskåren torde komma att påverka även manskapsstatens omfattning och sammansättning anser jag mig för närvarande icke böra frångå ifrågavarande beräkningsgrunder. Då det emellertid synes ogörligt att anställa överfurirer i den takt manskapsutredningen förutsatt, beräknar jag, att antalet överfurirer för de närmaste budgetåren ej kommer att överstiga 110. Huruvida en ytterligare ökning av detta antal, i avsikt att begränsa rekryteringsbehovet av fast anställt manskap, framdeles bör komma till stånd, kan icke nu avgöras.

4. *Övrig personal.*

Beträffande *försvarskommitténs* förslag i fråga om civil personal vid kustartilleriet med avlöning från avlöningsanslag torde få hänvisas till personal-

förteckningar, som uppgjorts i anslutning till betänkandet. Beträffande kustartilleriets nuvarande reservstat har kommittén icke förutsatt någon ändring.

Marinledningen har anfört, att i personalförteckningen till betänkandet upptaget behov av extra ordinarie tjänstemän för kustartilleriförsvaren och kustartilleriets truppförband icke vore tillräckligt. Intill dess organisationsundersökningarna slutförts, borde civil personal tilldelas kustartilleriförsvaren och truppförbanden i huvudsak enligt nu gällande grunder.

Departementschefen.

I fråga om övrig personal hänvisar jag till vad jag tidigare anfört under flottans motsvarande avsnitt.

5. Rekrytering.

Försvarskommittén.

Kommittén har beräknat kustartilleriets ungefärliga årsbehov av värnpliktiga till 1 625 man, varav 175 avsedda för ekonomitjänst. Härtill komma omkring 15 officers- och 15 reservofficersaspiranter.

I fråga om rekryteringen av officerare, underofficerare och manskap vid kustartilleriet har kommittén icke förutsatt någon principiell förändring.

I särskilt yttrande har konteramiral *Ericson* anfört, att kustartilleriets värnpliktskontingent med hänsyn till i yttrandet föreslagna ändringar i organisationen borde ökas med 350 man i förhållande till kommitténs förslag.

Remissyttrande.

Marinledningen har i anslutning till föreslagna ändringar i kustartilleriets organisation beräknat kustartilleriets ungefärliga årsbehov av värnpliktiga till 2 080 man, varav 200 avsedda för ekonomitjänst. Härutöver ha beräknats omkring 15 officers- och 20 reservofficersaspiranter.

Departementschefen.

Vid den organisation av kustartilleriet, med vilken jag här räknat, erfordras en större årlig tilldelning av värnpliktiga än kommittén förutsatt. Enär det ankommer på Kungl. Maj:t att i kommandoväg reglera denna fråga, saknar jag anledning att här närmare beröra densamma.

VI. För marinen gemensam personal.

A. Marinintendenturkåren.

Försvarskommittén.

Kommittén har erinrat, att den nuvarande omfattningen av marinintendenturkåren — 75 beställningar på aktiv stat — fastställdes av 1945 års riksdag på grundval av då framlagt förslag rörande kårens arbetsuppgifter (jfr

propositionen 1945: 170 s. 137—167, riksdagens skrivelse nr 353). Kommittén har icke ifrågasatt någon ändring i fråga om kårens arbetsuppgifter. Förslagen minskning i marinens organisation, vidtagna eller planerade rationaliseringsåtgärder samt ökad användning av reservpersonal i krigsorganisationen ha emellertid synts kommittén möjliggöra en viss minskning av marinintendenturkåren. Härom har kommittén anfört i huvudsak följande.

Genom att Norrlandskustens marindistriktsstab icke organiserades i fred samt Hemsö kustartilleriförsvär med Härnösands kustartilleridetachment utginge ur organisationen, minskades behovet av intendenturofficerare med 2. Då fartygsdepåer icke avsåges ingå i den av kommittén föreslagna marinorganisationen, kunde de för dessa depåer särskilt beräknade 3 intendenturofficerarna utgå. Genom rationaliseringsåtgärder samt med hänsyn jämväl till den i vissa avseenden minskade arbetsbelastning, som i fred förutsattes uppstå inom en på sätt kommittén föreslagit beskuren marinorganisation, beräknades vidare en minskning med 5 befattningshavare bli möjlig. I anslutning till de sålunda föreslagna minskningarna syntes de i nuvarande organisation såsom personalreserv beräknade 5 beställningarna kunna minskas till 4.

Mot det redovisade minskade behovet av intendenturofficerare svarade emellertid ett ökat behov av en beställningshavare för utbildningen vid särskilda skolor och kurser. Ehuru från marint håll anförts vissa skäl för en ökning av antalet i marinförvaltningen tjänstgörande intendenturofficerare, ansåge kommittén att med ett ståndpunkttagande till spørsmålet härom borde anstå i avbidan på resultatet av pågående utredning rörande försvarets centrala förvaltning och på ett klarläggande av frågan, huruvida en fortsatt rationalisering av marinens regionala och lokala förvaltningar kunde komma att möjliggöra en överflyttning av intendenturofficerare från dessa förvaltningar till marinförvaltningen.

Personalens ungefärliga fördelning i fredsorganisationen enligt kommitténs beräkningar har av kommittén angivits i en tabell på s. 543 i betänkandet.

Med utgångspunkt från den föreslagna fredsorganisationen och det beräknade behovet av personal å aktiv stat i krigsorganisationen har kommittén föreslagit följande fördelning av marinintendenturkårens personal på beställningar:

Chef, marinöverintendent	1
Kommendör	1
Kommendörkapten av 1. graden	5
Kommendörkapten av 2. graden	8
Kaptener	30
Löjtnanter	20
	Summa 65

Förslaget innebär i förhållande till nuvarande organisation minskning med 1 kommendörkapten av 2. graden, 5 kaptener och 4 löjtnanter, eller tillhoppa 10 beställningar.

Utöver angivet antal beställningshavare ha beräknats dels 9 fänrikar för kårens rekrytering, dels ock liksom nu två befattningar för pensionerade intendenturofficerare i arvodesbefattningar.

Försvarskommittén har icke förutsatt någon ändring i de bestämmelser, som nu gälla för personal i marinintendenturkårens reserv. Reservens omfattning borde enligt hittills gällande grunder bestämmas med utgångspunkt från behovet av reservpersonal i krigsorganisationen, varvid borde beaktas dels vad kommittén i det föregående anfört om utbyte av stampersonal mot reservpersonal, dels ock möjligheterna att i större utsträckning än tidigare i stället för reservpersonal utnyttja värnpliktiga intendentur, vilkas utbildning numera vore avsevärt bättre än förut.

Beträffande marinintendenturkårens rekrytering och utbildning har försvarskommittén icke funnit skäl ifrågasätta någon ändring i den ordning, som nu gäller och som varit föremål för prövning vid 1945 års riksdag. Kommittén har icke heller funnit anledning till erinran mot att i samband därmed beslutad särskild obligatorisk efterutbildning anordnas efter ett antal års praktisk tjänstgöring och i enlighet med det förslag till dylik utbildning, som chefen för marinen enligt vad kommittén inhämtat hade för avsikt att framlägga.

I fråga om den reservanställda personalens rekrytering har försvarskommittén icke förutsatt någon ändring.

Remissyttranden.

Av *marinledningen* har framhållits, att den av kommittén föreslagna minskningen av marinintendenturkåren endast i vad avsåge två beställningar motsvarades av en nedskärning av krigsorganisationen. I övrigt vore de föreslagna reduceringarna framför allt hänförliga till förutsatta möjligheter att nedbringa behovet av intendenturofficerare i fredsorganisationen såsom en följd av pågående eller planerade organisationsundersökningar och därav följande rationaliseringsåtgärder. Försvarskommitténs förslag innebure sålunda en avsevärd uttunning av antalet stamofficerare i krigsorganisationen, varvid man räknat med att ersätta dessa med i första hand reservpersonal. Enligt tidigare erfarenheter medförde en alltför stor uttunning av personalen i fred, att krigsförberedelsearbetet bleve eftersatt och att utvecklingen stagnerade till men för krigsberedskapen.

Marinledningen har vidare ansett, att det för förvaltningsledningens effektivitet och funktionsduglighet vore synnerligen angeläget, att arbetskrafterna inom marinförvaltningens intendenturavdelning förstärktes med minst två intendenturofficerare, vilka tills vidare i avvaktan på förvaltningsutredningens förslag borde tillsättas endast på förordnande. Med hänsyn härtill och om Hemsö kustartilleriförsvaret bibehölls, borde minskningen av marinintendenturkåren begränsas till tre kaptens- och tre löjtnansbeställningar, varigenom det totala antalet beställningar vid kåren skulle komma att utgöra 69 i stället för nuvarande 75.

Tidpunkten för ett genomförande av de ifrågasatta reduceringarna vore beroende av när de rationaliseringsåtgärder inom intendenturförvaltningens område, till vilka reduceringarna till största delen vore att hänföra, hunne

genomföras och träda i kraft. Det förefölle icke sannolikt att så kunde ske till tidpunkt, som försvarskommittén förutsatt. Det vore också för befordringsförhållandena vid kåren av betydelse att rekryteringen hunne anpassas med hänsyn till en minskning.

Vad kommittén anfört beträffande reservpersonalen samt i fråga om kårens rekrytering och utbildning har icke föranlett något uttalande från marinledningens sida.

Inspektören för kustartilleriet har uttalat, att organisationsändringarna inom kustartilleriförsvaren icke vore av den art, att intendenturpersonalens arbetsbörda nämnvärt minskades. Av kommittén föreslagen indragning av en intendenturofficer vid vardera av Stockholms och Göteborgs kustartilleriförsvaret vore därför icke motiverad.

Statens organisationsnämnd har anfört, att resultatet av de organisationsundersökningar, som av nämnden bedrivits vid marinens regionala och lokala förvaltningar, gäve vid handen, att en ytterligare minskning av marinintendenturkårens personal i förhållande till försvarskommitténs förslag vore möjlig. Med ett slutligt ståndpunkttagande till frågan om marinintendenturkårens sammansättning borde vid sådant förhållande anstå.

Departementschefen.

I det föregående har jag föreslagit, att **Hemsö kustartilleriförsvaret** med truppförband åtminstone tills vidare bibehålles i organisationen. De två intendenturofficerare, som avses för dessa enheter, böra därför tills vidare bibehållas. De av försvarskommittén föreslagna minskningarna i övrigt hänföra sig såsom marinledningen också framhållit till det förutsatta behovet av stampersonal i fred och motsvaras icke av en beskärning av krigsorganisationen. Marinledningen har framfört betänkligheter mot den uttunning av antalet stamofficerare i krigsorganisationen, som vid sådant förhållande skulle bli följden, ävensom framhållit olägenheterna därav för fredsarbetet.

De inom marinen pågående särskilda organisationsundersökningarna beröra bland annat intendenturförvaltningens område. Den tidpunkt, då resultaten av dessa undersökningar kunna föreligga och slutlig ställning tagas till därav föranledda förslag, kan icke nu fastställas. Förutom av här berörda organisationsundersökningar kan marinintendenturkårens omfattning komma att röra inverkan av pågående utredning angående den centrala försvarsförvaltningen. Härtill kommer, att frågan om kustartilleriets ställning i försvarsorganisationen alltjämt är under utredning.

Under angivna omständigheter och då frågan om marinintendenturkårens omfattning såvitt möjligt synes mig böra prövas i ett sammanhang, när samtliga på frågans lösning inverkan faktorer föreligga, bör marinintendenturkåren enligt min mening tills vidare bibehållas vid sin nuvarande omfattning. Då emellertid anledning finnes till antagande, att genom förenämnda särskilda undersökningar och utredningar skall klarläggas, att en viss minskning av stampersonalen är möjlig, synes kårens rekrytering redan nu i görligaste mån

böra anpassas därefter. Såsom utgångspunkt härför torde tills vidare böra tagas den av försvarskommittén beräknade omfattningen av kåren. Det bör ankomma på vederbörande myndigheter att i här angivet syfte snarast vidtaga erforderliga åtgärder.

B. Mariningenjörkåren.

1. Stampersonal.

Mariningenjörkårens stampersonal utgöres i nuvarande organisation dels av egentliga mariningenjörer (skeppsbyggnadsingenjörer), dels av specialingenjörer (elektro-, artilleri-, torped-, min-, tele-, verkstads- och stationsingenjörer samt kemist). Personalförteckningen för budgetåret 1947/48 upptager totalt 105 beställningar, varav 59 egentliga mariningenjörer och 46 specialingenjörer.

Frågan om en effektivisering och rationalisering av den tekniska tjänsten inom marinen, såvitt avser mariningenjörkåren, har nyligen efter uppdrag av chefen för försvarsdepartementet utretts av en utav chefen för marinen tillsatt kommitté, den s. k. tekniska kommittén. I skrivelse den 20 december 1946 har chefen för marinen avgivit vissa förslag i anslutning till utredningen, i huvudsak syftande till en förbättrad löneställning för vissa befattningar. I övrigt har chefen för marinen förklarat sig i avvaktan på försvarskommitténs förslag icke vara beredd att taga ställning till förslaget i dess helhet.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har — liksom redan 1941 års försvarsutredning — föreslagit, att vissa specialingenjörer, nämligen verkstads- och stationsingenjörerna samt kemisten, skulle avföras från kåren och ersättas med civil personal från sakanslag. För närvarande finnes 5 dylika beställningar, av vilka 3 vore vakanta och icke borde återbesättas och 2 borde överföras å övergångsstat med full tjänstgöringsskyldighet för innehavarna.

Kommittén har anfört, att vid tillämpning på den av kommittén föreslagna marinorganisationen av de av tekniska kommittén angivna grunderna för beräkning av personalbehovet antalet ingenjörer, varmed mariningenjörkåren skulle behöva utökas, beräknats till icke mindre än 17. Toges hänsyn endast till de såsom mest angelägna betecknade behoven skulle emellertid den ifrågasatta totalökningen kunna begränsas till 10 beställningar. Den faktiska ökningen i förhållande till nuvarande organisation skulle emellertid bli större, enär vissa beställningshavare genom den föreslagna beskringen av marinorganisationen skulle frigöras för användning i andra befattningar än dem, för vilka de nu vore avsedda.

Mariningenjörkåren skulle efter vidtagandet av förenämnda ändringar komma att omfatta $(105 - 5 + 10 =)$ 110 beställningar, av vilka 60 egentliga

mariningenjörer och 50 specialingenjörer. Personalens ungefärliga fördelning framgår av tabell på s. 547 i betänkandet.

Från marint håll hade anförts, att frågan om löneställningen för mariningenjörkårens personal borde särskilt beaktas. För att marinens materiel skulle kunna hållas på höjden av effektivitet måste stora krav ställas på försvarsgrenens tekniska personal. För att dessa krav skulle kunna uppfyllas vore det erforderligt att erbjuda sådana villkor, att marinen i konkurrens med civila myndigheter och privata företag tillfördes ingenjörpersonal med fullgoda kvalifikationer. Vid bifall till de mest angelägna marina önskemålen, skulle mariningenjörkårens personal komma att fördelas på beställningar enligt kol. 4 i nedanstående tabell.

Kol. 1	Kol. 2	Kol. 3	Kol. 4	Kol. 5	Kol. 6
Tjänstegrad	Lönegrad	Antal i nuvarande organisation	De mest angelägna behoven	Ökning	Minskning
Chef, marinöverdirektör	Cp 17	1	1	—	—
Förste marindirektörer	Co 14	—	2	2	—
Förste marindirektörer	Co 10	—	2	2	—
Marindirektörer av 1. graden	Ca 33	5	10	5	—
Marindirektörer av 2. graden (specialingenjörer av 1. graden)	Ca 31	15	18	3	—
Förste mariningenjörer (specialingenjörer av 2. graden)	Ca 30	27	37	10	—
Mariningenjörer av 1. graden (specialingenjörer av 3. graden)	Ca 27	30	16	—	14
Mariningenjörer av 2. graden	Ca 25	22	24	2	—
Summa	—	100 ¹	110	24	14

¹ 2 verkstadsingenjörer, 2 stationsingenjörer och 1 kemist, som föreslagits skola avföras från mariningenjörkåren, äro här icke upptagna.

De i tabellen upptagna beställningarna i lönegraderna Co 14, Co 10 samt Ca 33 och Ca 31 avsåges för vissa å s. 549 i betänkandet redovisade befattningar.

Försvarskommittén har uttalat att, även om utvecklingen av den tekniska tjänsten inom marinen kunde påkalla en relativ förstärkning av här ifrågavarande personal och även en viss förbättring av dess lönevillkor, återhållsamhet dock syntes böra iakttagas i avvaktan på närmare erfarenheter rörande den fortsatta utvecklingen på förevarande område. Härtill komme, att flertalet av de högre beställningarna vore avsedda för marinförvaltningen, vars organisation och personaluppsättning fölle under 1946 års militära förvaltningsutrednings bedömande. I anslutning till sitt i det föregående gjorda allmänna uttalande, att frågor om inrättande av nya beställningar eller befattningar borde i vanlig ordning prövas för varje särskilt budgetår, räknade försvarskommittén med att de mest trängande åtgärderna för tillgodoseende

av kårens personalbehov efter närmare prövning i varje särskilt fall skulle successivt vidtagas inom den ovan angivna mera begränsade ramen, med iakttagande dock av att förvaltningsutredningens blivande förslag därigenom icke föregrepes.

Vad beträffar specialingenjörernas ställning inom mariningenjörkåren förutsatte försvarskommittén — liksom 1941 års försvarsutredning — att ett enhetligt system för antagning och utbildning av all stampersonal vid mariningenjörkåren skulle tillämpas, varigenom den nuvarande uppdelningen i egentliga mariningenjörer och specialingenjörer kunde slopas. Intill dess här berörda ändrade ordning hunnit genomföras och verka, syntes det erforderligt att bibehålla möjligheterna att tillgodose behovet av specialingenjörer genom direkt anställning på sätt nu skedde. I avvaktan på ändringens genomförande syntes jämväl specialingenjörer, antagna enligt nu gällande ordning, böra kunna befordras till marindirektörer av 1. och 2. graden.

Remissyttranden.

Marinöverdirektören har anfört, att för mariningenjörkåren sedan länge funnes väl motiverade behov av bland annat ökat antal beställningar och av förbättrad löneställning. Såväl dessa som andra för kåren betydelsefulla problem hade behandlats eller berörts i ett flertal utredningar under det senaste decenniet utan att dock i samband därmed framlagda förslag blivit i nämnvärd grad beaktade. Den nedgång i kvantitativt och kvalitativt avseende, som kåren undergått, berodde till stor del på nuvarande otillfredsställande förhållanden och ovissheten, hur framtiden komme att gestalta sig. I nuvarande läge, då den tekniska utvecklingen och de starkt beskurna anslagen medförde skärpta krav på mariningenjörkårens prestationer, vore det därför nödvändigt att alla de åtgärder, som kunde göra det möjligt för mariningenjörkåren att fylla sin uppgift, skyndsamt vidtoges. I sådant syfte innebure försvarskommitténs förslag påtagliga fördelar, även om omfattande åtgärder därutöver krävdes.

Marinöverdirektören har framhållit, att det vid den utredning, som chefen för marinen på uppdrag av chefen för försvarsdepartementet låtit verkställa, hade ansetts nödvändigt att mycket starkt begränsa antalet mariningenjörer, trots det påtagliga behovet av en mera omfattande ökning av kårens personal. Det antal av 117 beställningar, som försvarskommittén framräknat med ledning av principerna i nämnda utredning, och vilket rätteligen borde vara 119, motsvarade alltså icke minimibehovet. Utöver de befattningar, som kunna tillgodoses inom ramen av förenämnda antal, har marinöverdirektören angivit ett betydande antal, för vilka mariningenjörer borde avses. Med hänsyn härtill och då försvarskommittén ansett sig böra reducera detta redan otillräckliga antal beställningar till 110 vore det enligt marinöverdirektörens mening klart, att mariningenjörkåren icke kunde tillfredsställande fylla sin uppgift i organisationen.

I betraktande av det för närvarande förefintliga stora antalet vakanser och

i avvaktan på vidare erfarenheter har marinöverdirektören dock ansett visst fog föreligga för att nu bestämma antalet mariningenjörer till 119. I förhållande till försvarskommitténs förslag förutsattes härvid en ökning med följande antal beställningar, nämligen 2 i Ca 33, 3 i Ca 30 och 7 i Ca 27 samt minskning med 1 beställning i Ca 31 och 2 beställningar i Ca 25. Ökningen av beställningarna i Ca 33 hänför sig till föreslagen omvärdering av två tjänster i Ca 31.

Mot försvarskommitténs förslag beträffande specialingenjörernas ställning inom mariningenjörkåren har marinöverdirektören intet haft att erinra.

Marinöverdirektören har slutligen berört frågan om löneställningen för mariningenjörkårens personal samt föreslagit vissa ändringar härutinnan.

Marinledningen har i princip anslutit sig till de synpunkter och förslag, som framförts av marinöverdirektören, samt framhållit nödvändigheten av att åtgärder nu vidtoges, som gjorde det möjligt för mariningenjörkåren att effektivt fylla sin uppgift i den marina organisationen.

Statens organisationsnämnd har anfört, att det enligt erfarenheterna från organisationsförsöken vid Stockholms kustartilleriförsvaret icke föreläge behov av ingenjörer vid ett kustartilleriförsvaret i den omfattning försvarskommittén räknat med. Med hänsyn härtill och av skäl, som ytterligare anförts, borde stor försiktighet iakttagas vid tillskapandet av nya befattningar för ingenjörer inom marinen.

Statsverkens ingenjörsförbund har ansett försvarskommitténs förslag beträffande de civilmilitära ingenjörorganisationerna i stort sett lämpliga. Kommittén syntes dock vid beräkning av personalbehovet icke ha tagit tillbörlig hänsyn till teknikens snabba utveckling. Inom exempelvis teletekniken syntes denna komma att medföra en betydande omläggning och modernisering av utrustningen med därav följande ökade krav på den tekniska personalen. Armé-, marin- och flygingenjörer borde i större utsträckning än hittills anlitas vid kontaktverksamheten med de inom krigsmaterielutvecklingen ledande nationerna och där placeras såsom tekniska försvarsattachéer.

Den föreslagna ökningen av mariningenjörkåren borde komma till stånd snarast. Det syntes nödvändigt, att rekrytering i viss utsträckning skedde genom antagning i kåren vid sidan av den normala aspirantvägen, varigenom möjlighet funnes att erhålla krafter med erfarenheter från teknikens senaste rön inom respektive specialfack.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har såsom eget yttrande överlämnat till förbundet av anslutna föreningar — bland annat Mariningenjörföreningen — ingivna yttranden. I samband därmed har förbundet särskilt understrukit lämpligheten och önskvärdheten av likartade civilmilitära ingenjörorganisationer inom alla försvarsgrenar samt framhållit, att det med teknikens allt hastigare utveckling icke vore rationellt att fastläsa dessa i fråga om antalet beställningar samt beträffande lönegrader.

Mariningenjörföreningen har uttalat, att antalet mariningenjörer, beräknat enligt de i försvarskommitténs förslag angivna grunderna, vilka förde till ett

verkligt behov av 119 ingenjörer, icke motsvarade minimibehovet för rationell teknisk tjänst. Utöver nämnda antal har föreningen på anförda skäl — främst hänförliga till den tekniska utvecklingen och tillkomsten av ny materiel samt till ökade krav på utbildningsverksamheten — ansett behov föreligga av 11 ingenjörer. Otillräcklig eller mindre kvalificerad personal medförde enligt föreningens mening ofelbart ökade utgifter för materielens anskaffning och underhåll. Föreningen har därför icke ansett sig kunna förorda, att mariningenjörkårens fredsorganisation gäves mindre omfattning än 130 beställningar.

I fråga om specialingenjörerna har föreningen förordat försök med rekrytering enligt försvarskommitténs förslag, men ansett, att möjligheten till direktanställning dock allttjämt borde hållas öppen.

Föreningen har även berört frågan om löneställningen för mariningenjörerna och därvid framlagt vissa förslag.

Svenska teknologföreningen har framhållit bland annat, att ingenjörer med hänsyn till den fortgående utvecklingen av tekniken måste i högre grad än vad nu är fallet komma att utnyttjas inom försvaret. De högre ingenjörställningarna måste förenas med sådana lönevillkor, att det bleve möjligt tillföra försvaret ingenjörer med goda kvalifikationer i konkurrens med civila myndigheter och privata företag. En utredning borde enligt föreningens mening göras om löneställningen, särskilt i fråga om högre befattningar.

Departementschefen.

De utredningar, berörande den tekniska tjänsten inom marinen, som under senare år företagits, få anses ha bestyrkt behovet av en förstärkning av den för denna tjänst erforderliga personalen. Av skilda orsaker är det emellertid icke möjligt att för närvarande definitivt fastställa omfattningen av den erforderliga personalökningen. Den tekniska tjänsten är allttjämt under snabb utveckling och lämnar icke säkra hållpunkter för ett bedömande av personalbehovet och dettas fördelning på skilda tekniska tjänstegrenar. Härtill kommer att den centrala försvarsförvaltningen för närvarande är föremål för särskild utredning samt att vissa örlogsvarvens organisation berörande frågor, såsom jag i annat sammanhang anført, avses upptagas till prövning. Vidare komma de inom marinen pågående särskilda organisationsundersökningarna att jämväl beröra de förvaltningsområden, som mariningenjörerna representera. Jag är därför icke beredd att nu taga slutlig ställning till frågan om mariningenjörkårens omfattning. En ökning av antalet mariningenjörer är emellertid enligt min mening under alla förhållanden ofrånkomlig oberoende av resultaten av förenämnda utredningar. I fråga om storleken av denna avsluter jag mig till försvarskommitténs förslag. Jag förutsätter därför att mariningenjörkåren oavsett pågående eller planerade utredningar och särskilda undersökningar successivt skall kunna utökas med 10 beställningar efter närmare prövning i varje särskilt fall. I annat sammanhang avser jag att framlägga förslag rörande vissa personalförändringar vid kåren från och med budgetåret 1948/49.

Försvarskommitténs förslag att ur mariningenjörkåren avföra beställningarna för specialingenjörer i verkstadsingenjör-, stationsingenjör- och kemistbefattningar tillstyrker jag. De av dessa beställningar, som nu äro besatta, torde få övergångsvis bibehållas i avvaktan på vakans. Det förutsättes härvid, att för befattningarna i fråga skall i mån av behov i fortsättningen avses civil personal, avlönad av sakanslag. Vad försvarskommittén i övrigt föreslagit beträffande specialingenjörerna inom mariningenjörkåren synes mig lämpligt bland annat på grund av de förutsättningar, som därigenom skulle skapas för slopande av den nuvarande uppdelningen på egentliga mariningenjörer och specialingenjörer och för ett enhetligt befordringssystem inom mariningenjörkåren. Jag föreslår därför att åtgärder vidtagas för en successiv avveckling av kategorien specialingenjörer i dess nuvarande form genom övergång till aspirantrekrytering av all personal inom kåren. Intill dess denna nya organisation hunnit genomföras och verka bör möjligheten till direktanställning av specialingenjörer alltjämt förefinnas.

På vissa i remissyttrandena över förevarande del av betänkandet berörda löneställningsfrågor saknar jag anledning att här närmare ingå. Dessa frågor liksom de spörsmål av denna art som innefattas i försvarskommitténs förslag torde få i vanlig ordning prövas vid framläggandet av anslagsäskanden under marinens avlöningsanslag.

2. *Reservpersonal.*

Försvarskommittén.

Kommittén har i fråga om mariningenjörkårens reserv icke förutsatt annan ändring än den som följer av kommitténs förslag till ändring i systemet för antagning och utbildning av specialingenjörer, vilket skulle möjliggöra införande av reservanställning jämväl för andra fackområden än skeppsbyggeri.

Kommittén har, liksom hittills skett, beräknat omfattningen av mariningenjörkårens reserv med utgångspunkt från behovet av reservpersonal i krigsorganisationen och med beaktande dels av de svårigheter, som under beredskapstiden visat sig föreligga att frigöra denna personal från civil tjänst, dels ock möjligheterna att utnyttja värnpliktiga ingenjörer i stället för reservpersonal.

Antalet marinunderingenjörer syntes — med hänsyn till att såväl stammen som reserven skulle kunna tillföras erforderligt antal — kunna beräknas till 10 per år. Antalet stipendier för mariningenjörer av 2. graden i mariningenjörkårens reserv kunde i anslutning härtill beräknas till högst 10. Då varje stipendium avsåges utgå under 18 månader, bleve antalet årsstipendier sålunda 15.

Remissyttranden.

Marinöverdirektören, till vilkens yttrande *marinledningen* i princip anslutit sig, har intet haft att erinra mot försvarskommitténs synpunkter och förslag

i vad rör mariningenjörkårens reserv. Att värnpliktiga ingenjörer i förhållandevis stort antal måste utnyttjas i krigsorganisationen vore dock otillfredsställande i betraktande av minskningen i utbildningstid. Först efter år 1958, då verkningarna av ökningen i antalet marinunderingenjörer började framträda, inträdde en successiv förbättring härutinnan.

Departementschefen.

Mot vad försvarskommittén här föreslagit har jag intet att erinra.

3. Rekrytering och utbildning.

Försvarskommittén.

Kommittén har i huvudsak icke ifrågasatt någon ändring i nu gällande ordning för utbildning av egentliga mariningenjörer (jfr betänkandet s. 551). Motsvarande utbildningsorganisation borde, såsom i det föregående berörts, tillämpas jämväl för specialingenjörer.

Remissyttranden.

Marinöverdirektören, till vilkens yttrande *marinledningen* i princip anslutit sig, har tillstyrkt försvarskommitténs förslag i förevarande del.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra mot vad försvarskommittén anfört i förevarande frågor. Vissa här icke nämnda av kommittén och marinöverdirektören väckta spörsmål beträffande omläggning av tiden för den obligatoriska första reservtjänstgöringen och kompletterande utbildning av vissa specialingenjörer, antagna enligt nu gällande ordning, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att närmare reglera.

C. Marinläkarkåren.

Försvarskommittén.

Kommittén har erinrat om att behovet av läkare för marinens sjukvård i nuvarande organisation tillgodoses *dels* med marinläkare vid stammen, vilka kunna vara helårstjänstgörande ordinarie läkare med fast lön på marinläkarkårens stat eller ock tills vidare eller för visst antal år förordnade icke-ordinarie läkare vid marinläkarkåren med begränsad årlig tjänstgöringsskyldighet och avlönade medelst arvode, *dels* med marinläkare i reserven med tjänstgöringsskyldighet enligt reservbefälskungörelsen, *dels ock* med för marinen uttagna värnpliktiga läkare med i värnpliktslagen fastställd tjänstgöringstid. Regelmässigt tillgodoses det för marinledningen, marindistriktens och kustartilleriförsvarens sjukvårdsförvaltningar samt de marina förbanden i land föreliggande ständiga behovet av läkare med ordinarie personal, under det att för det periodvis skiftande behovet av läkare vid förband och för fartyg av-

ses icke-ordinarie marinläkare, marinläkare i reserven eller värnpliktiga läkare. Undantag utgör Härnösands kustartilleridetachment, vid vilket förband civil läkare finnes anställd mot ett i förteckning å vissa arvoden och särskilda ersättningar upptaget arvode av 9 000 kronor, varav 1 500 kronor utgör ersättning för fullgörande av tjänst såsom stabsläkare och chef för sjukvårdsförvaltningen vid Norrlandskustens marindistrikt jämte Hemsö kustartilleriförsvaret.

A ordinarie stat vid marinläkarkåren äro i nuvarande organisation upptagna 1 marinöverläkare i lönegrad Co 10, 3 förste marinläkare i lönegrad Ca 31 och 15 marinläkare av 1. graden, av vilka en — sjukhusläkare — i lönegrad Ca 29, sju i lönegrad Ca 27 och sju i lönegrad Ca 25. Beställningshavernas placering till tjänstgöring framgår av den redogörelse härför, som kommittén lämnat på s. 553—554 i betänkandet.

Försvarskommittén har framhållit, att marinens behov av läkarpersonal samt dettas tillgodoseende i den föreslagna marinorganisationen bleve beroende av statsmakternas ställningstagande till de förslag rörande militärsjukvårdens organisation, som framlagts av 1944 års militärsjukvårdskommitté. Vid avvägningen av i vilken omfattning marinens behov av läkare i den av kommittén föreslagna marinorganisationen bör tillgodoses med helårstjänstgörande ordinarie personal eller med icke-ordinarie marinläkare, marinläkare i reserven och värnpliktiga läkare, har kommittén utgått från de grunder, som framlagts av militärsjukvårdskommittén.

Försvarskommittén har föreslagit en ökning av den ordinarie marinläkarpersonalen med två beställningar för marinläkare av 1. graden i lönegrad Ca 25, en i marinledningen, avsedd att ersätta å marinöverläkarens expedition växelvis tjänstgörande icke-ordinarie marinläkare, och en biträdande stationsläkare vid Göteborgs örlogsstation, vilken förutsatts kunna vid behov anlitas jämväl för Älvsborgs kustartilleriregemente. Med hänsyn bland annat till sist berörda anordning har försvarskommittén ansett sig kunna räkna med endast en marinläkare vid nämnda regemente i stället för två som militärsjukvårdskommittén föreslagit. De nuvarande, för distriktsläkare vid Stockholms och Karlskrona örlogsstationer avsedda två beställningarna ha föreslagits skola utnyttjas för befattningar som biträdande stationsläkare vid nämnda örlogsstationer. Härvid har förutsatts, att distriktsläkarna skulle ersättas med civila verksläkare i huvudsaklig överensstämmelse med de principer, som framlagts av militärsjukvårdskommittén.

I anslutning till sitt förslag om att Hemsö kustartilleriförsvaret med Härnösands kustartilleridetachment skall utgå ur organisationen, har försvarskommittén ansett, att det till den civile läkaren därstädes utgående arvodet kan indragas.

Det periodvis skiftande behov av läkare för tjänstgöring å fartyg, vid örlogsstationer och inom kustartilleriförsvaret, som föreligger utöver det med ordinarie marinläkare tillgodosedda ständiga behovet av läkarpersonal, har försvarskommittén beräknat till 139 tjänstgöringsmånader, varav 86 för

flottan och 53 för kustartilleriet. Ifrågavarande behov har förutsatts i första hand skola täckas med facktjänstgörande värnpliktiga läkare och med marinläkare i reserven vid fullgörandet av repetitionsövningar enligt reservbefälskungörelsen. Det sammanlagda antalet tjänstgöringsmånader har kommittén beräknat till 48 för värnpliktiga läkare, varvid kommittén räknat med en facktjänstgöringstid av 4 månader och 12 värnpliktiga läkare, samt till 20 för marinläkare i reserven. Återstående 71 tjänstgöringsmånader borde tillgodoses med arvodesavlönade icke-ordinarie marinläkare. Då den årliga tjänstgöringsskyldigheten för dessa, vilka i nuvarande organisation utgöras av dels marinläkare av 2. graden, dels marinläkarstipendiater, utgör högst 60 dagar, skulle med försvarskommitténs beräkningar erfordras 36 sådana läkare. Samtliga ha föreslagits skola upptagas såsom beställningar för marinläkare av 2. graden. Kommittén hade nämligen kommit till den uppfattningen, att ett bibehållande av marinläkarstipendiatororganisationen kunde ifrågasättas ur ekonomisk synpunkt. Enligt nuvarande ordning kunde de värnpliktiga söka och erhålla stipendiattjänster före avslutande av facktjänstgöringen. Härigenom minskade tillgången på tjänstgöringsmånader för värnpliktiga läkare och ökade behovet av icke-ordinarie marinläkare med ty åtföljande kostnadsökning. Ett dylikt läge kunde icke uppstå, när fråga vore om beställning såsom marinläkare av 2. graden, då för sådan beställning krävdes legitimation och all facktjänstgöring hunne uttagas innan sådan erhöles.

För en ögonläkare vid Ostkustens marindistrikt har försvarskommittén tills vidare räknat med samma årsarvode, som för närvarande utgår, eller 5 040 kronor.

I fråga om de bestämmelser, som nu gälla för personal i marinläkarkårens reserv, har försvarskommittén icke ifrågasatt någon ändring.

Det av kommittén beräknade behovet av reservpersonal i krigsorganisationen framgår av betänkandets hemliga del.

Remissyttranden.

Marinöverläkaren har anfört, att det vore ofrånkomligt att inrätta en särskild tjänst såsom läkare vid den av försvarskommittén föreslagna värnpliktskolan, enär vid skolan skulle komma att tjänstgöra omkring 760 personer, varav 700 värnpliktiga, vilka skulle utbytas mot lika många nya fyra gånger årligen. Enligt all erfarenhet beredde personal av denna kategori förbandsläkaren avsevärt mycket mera arbete än ett motsvarande antal stampersonal. Härtill komme en i förhållande till andra förbandsläkare mera omfattande undervisningsskyldighet, som måste åligga läkaren vid värnpliktsskolan. Under anförda förhållande och då omfattningen av personalen, fränsett värnpliktsskolan, väl motiverade två läkare, har marinöverläkaren beräknat ett totalt behov av tre ordinarie läkare för Karlskrona örlogsstation.

Marinöverläkaren har vidare ansett det synnerligen tveksamt, om den föreslagne biträdande stationsläkaren vid Göteborgs örlogsstation skulle — såsom försvarskommittén förutsatt — vid behov kunna anlitas jämväl för Älvsborgs-

kustartilleriregemente, enär arbetsuppgifterna vid örlogsstationen syntes komma att kräva läkarens fulla tjänstgöring där samt betydande organisatoriska svårigheter föreläge att anordna en dylik växeltjänstgöring.

Försvarskommitténs förslag att för Älvsborgs kustartilleriregemente endast avse en ordinarie läkare har marinöverläkaren ansett kunna godtagas endast under två uttryckliga förutsättningar, nämligen dels att personalstyrkan icke komme att överstiga den i betänkandet på s. 538 för regementet angivna, dels att sjukvården för bland annat den kollektivavtalsanställda personalen ordnades enligt verksläkarprincipen såsom militärsjukvårdskommittén förutsett. I annat fall syntes inrättandet av en tjänst såsom biträdande regementsläkare vid regementet ofrånkomligt.

Om Hemsö kustartilleriförsvar jämte truppförband bibehölles i organisationen, borde enligt marinöverläkaren för dessa enheter avses en marinläkare av 1. graden i Ca 27, stabsläkare tillika detachementsläkare. Behovet hade vitsordats av militärsjukvårdskommittén.

Marinöverläkaren har vidare anfört, att det av försvarskommittén för det periodvis skiftande behovet av läkare beräknade antalet tjänstgöringsmånader icke vore till fyllest. För flottans del erfordrades 100 tjänstgöringsmånader, innebärande en ökning av antalet icke-ordinarie marinläkare med 7. Härutöver har marinöverläkaren beräknat 6 tjänstgöringsmånader (sommarrhalvåret) för stabsläkare å kustflottan. För att i någon mån tillgodose kontinuitetskravet för denna befattning har marinöverläkaren föreslagit att särskilda stabsläkartjänster inrättades för icke-ordinarie marinläkare med 3 i stället för 2 månaders årlig tjänstgöringsskyldighet och med arvode överstigande det för marinläkare av 2. graden nu gällande.

Marinöverläkaren har härjämte yrkat, att löneställningarna för den ordinarie marinläkarpersonalen skulle på angivet sätt regleras utan avvaktan på utredning om anställnings- och avlöningsförhållandena för försvarets läkarpersonal. Vad försvarskommittén i övrigt anfört och föreslagit har icke givit marinöverläkaren anledning till erinran.

Marinledningen har i princip anslutit sig till de synpunkter, som framförts av marinöverläkaren, samt framhållit vikten av att frågan om marinläkarnas löneställning snarast löstes i överensstämmelse med marinöverläkarens förslag ävensom av en ökning av det av försvarskommittén beräknade antalet tjänstgöringsmånader för täckning av det skiftande läkarbehovet vid flottan.

Inspektören för kustartilleriet har ansett det nödvändigt att avse ytterligare en läkare för Älvsborgs kustartilleriregemente samt att, om Härnösands kustartilleridetachment bibehölles, en ordinarie marinläkare borde beräknas för detta. Det periodvis skiftande behovet av läkare har av inspektören för kustartilleriet beräknats till 67 tjänstgöringsmånader per år i stället för av försvarskommittén angivna 53. Vid denna beräkning har förutsatts, att förenämnde biträdande läkare för Älvsborgs kustartilleriregemente tillkommer, att Härnösands kustartilleridetachment bibehålles samt att kustartilleriets territoriella luftvärn kvarbliver vid marinen.

Chefen för Göteborgs örlogsstation har ansett, att den biträdande stationsläkaren icke kunde dela sin tjänst på såväl örlogsstationen som Älvsborgs kustartilleriregemente.

Chefen för kustflottan har anfört, att såsom stabsläkare å kustflottan borde avses en äldre, erfaren läkare på marinläkarkårens stat, om erforderligt i utbyte mot någon av de i landtjänst upptagna befattningarna. Den hittills rådande diskontinuiteten bland fartygens läkarpersonal och särskilt stabsläkaren vore ytterst menlig för tjänsten.

Försvarets sjukvårdsförvaltning har ansett sig icke kunna biträda försvarskommitténs uppfattning, att den för marinöverläkarens expedition föreslagne marinläkaren utan svårighet kunde inordnas i en eventuell centraliserad sjukvårdsledning. Sjukvårdsförvaltningen har vidare anfört, att biträdande läkare borde finnas vid örlogsstationerna och kustartilleriregementena samt att vid Karlskrona örlogsstation måste beräknas en biträdande läkare för den föreslagna värnpliktskolan. Sjukvårdsförvaltningen har även föreslagit reglering av löneställningen för vissa marinläkare.

Statens lönenämnd har framhållit, att försvarskommitténs förslag beträffande marinläkarstipendiaterna syntes medföra konsekvenser även för fältläkarstipendiaternas del, enär det eljest skulle uppstå alltför stor olikhet mellan försvarsgrenarna i fråga om villkoren för de arvodesavlönade läkarna.

Statens organisationsnämnd har anfört, att åtgärder, som kunde föregripa ett genomförande av 1944 års militärsjukvårdskommittés förslag, icke borde vidtagas.

Svenska militärläkarföreningen har beträffande den ordinarie läkarpersonalen anfört synpunkter och framlagt förslag i huvudsak överensstämmande med dem, som i enlighet med den föregående redogörelsen framförts av marinöverläkaren.

Departementschefen.

Såsom jag i det föregående anfört är jag icke beredd att för innevarande års riksdag framlägga förslag om militärsjukvårdens organisation i anledning av det betänkande i ämnet, som avgivits av 1944 års militärsjukvårdskommitté. Jag räknar därför med att den nuvarande organisationen för den marina hälso- och sjukvården tills vidare bibehålles.

Försvarskommitténs förslag om en ny beställning för en biträdande läkare hos marinöverläkaren anser jag mig med hänsyn till vad sjukvårdsförvaltningen anfört icke kunna biträda. Däremot tillstyrker jag, på de skäl kommittén anfört, att en ny beställning för en marinläkare av 1. graden inrättas vid Göteborgs örlogsstation från och med budgetåret 1948/49. Denne läkare bör kunna tagas i anspråk för tjänst jämväl vid Älvsborgs kustartilleriregemente. Vidare finner jag mig böra biträda marinmyndigheternas förslag om en särskild läkare vid flottans värnpliktskola. Jag beräknar för detta ändamål en marinläkare av 1. graden från tidpunkten för skolans inrättande. Utöver dessa utökningar av personalorganisationen, vilka icke torde

innebära något föregripande av en eventuell omorganisation av den marina sjukvården, anser jag mig icke kunna förorda någon ändring av marinläkarkårens nuvarande omfattning i vad avser ordinarie personal och arbetsuppgifter. För Norrlandskustens marindistrikt jämte Hemsö kustartilleriförsvaret och Härnösands kustartilleridetachment torde nuvarande anordning i förevarande hänseende böra tills vidare bibehållas. Till frågorna om den ordinarie marinläkarpersonalens löneställningar tar jag icke ställning i detta sammanhang.

Behovet av icke-ordinarie marinläkarpersonal torde få liksom hittills särskilt prövas för varje budgetår med utgångspunkt från då föreliggande totalt behov av tjänstgöringsmånader och med hänsyn tagen till i vilken utsträckning dessa kunna tillgodoses med facktjänstgörande värnpliktiga läkare och med marinläkare i reserven, vilka fullgöra dem åliggande repetitionsövningar. Till den av marinöverläkaren ånyo upptagna frågan om inrättande av särskilda beställningar för stabsläkare å kustflottan är jag icke heller nu beredd att taga ställning. Huruvida marinläkarstipendiaterna, såsom försvarskommittén föreslagit, böra utgå ur organisationen och ersättas med marinläkare av 2. graden torde, såsom lönenämnden påpekat, böra ses i samband med motsvarande fråga för armén och tarvar fördenskull ytterligare överväganden, innan definitiv ställning kan tagas.

D. Marinens poliskår.

Marinens poliskår är för närvarande i huvudsak avsedd för bevakning av anläggningarna vid örlogsvarv och örlogsstationer med dit förlagda fartyg och förråd. Den nuvarande organisationen omfattar sammanlagt 49 ordinarie och extra ordinarie beställningar, varav 2 polisöverkonstaplar, tillika poliskommissarier, 3 polisöverkonstaplar och 44 poliskonstaplar.

Härutöver finnas vid marinens poliskår i Göteborg anställda 3 extra poliskonstaplar, varjämte framställning föreligger om anställande av ytterligare 3 extra poliskonstaplar.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har beträffande denna personal icke ifrågasatt annan ändring än att för de nämnda sex extra poliskonstaplarna för poliskåren i Göteborg borde upptagas extra ordinarie beställningar.

Kommittén har emellertid föreslagit en utbyggnad av polisorganisationen med personal för att bestrida sådan kriminal- och ordningstjänst vid örlogsstationerna, som under tiden för den förstärkta försvarsberedskapen ankommit på särskilt beordrad krigspolispersonal. Dylik personal tjänstgjorde i viss utsträckning alltjämt vid marindistriktet för örlogsstationernas räkning. Enligt kommitténs mening föreläge även under fredsförhållanden behov av personal med uppgifter motsvarande krigspolisens. För ändamålet borde finnas anställda sammanlagt 7 poliskonstaplar. De borde tills vidare erhålla extra ordinarie anställning och hänföras till marinens poliskår.

Efter den utvidgning av arbetsuppgifterna, som därmed skulle tillkomma poliskåren, syntes densamma icke längre böra lyda under vederbörande varvschefer utan böra underställas vederbörande marindistriktschefer och personalen fördelas till tjänstgöring såväl vid vederbörligt örlogsvarv som vid marindistriktet i övrigt.

Marinens poliskår borde sålunda enligt kommitténs beräkningar omfatta sammanlagt 62 beställningar med följande fördelning.

Beställning	Antal				Lönegrad
	Stockholm	Karlskrona	Göteborg	Summa	
<i>Ordinarie personal.</i>					
Polisöverkonstaplar, tillika poliskommis-sarier	1	1	—	2	Ca 18
Polisöverkonstaplar	1	1	—	2	Ca 16
Poliskonstaplar	15	17	—	32	Ca 14
<i>Extra ordinarie personal.</i>					
Polisöverkonstapel	—	—	1	1	Ce 16
Poliskonstaplar	4	7	14	25	Ce 13
Summa	21	26	15	62	

Remissyttranden.

Marinledningen har anfört att — förutom personal tillhörande marinens poliskår — för närvarande viss stampersonal (personal anställd å vakanta löner), som tidigare fullgjorde tjänst inom krigspolisorganisationen, tjänstgjorde i polistjänst vid örlogsstationerna. Av denna personal tjänstgjorde vid vardera örlogsstationen en i egenskap av överkonstapel. Dessa överkonstapels-tjänster borde alltjämt bibehållas, varför tre extra ordinarie beställningar för polisöverkonstaplar i lönegrad Ce 16 utöver vad kommittén föreslagit borde tillkomma.

Eftersom polispersonalen vore truppregraderad vid örlogsstationerna och då det dessutom ålåg vederbörande stationschef att tillhandahålla viss för krigspolisorganisationen avsedd personal, vore det ändamålsenligt, att marinpoliskåren personellt underställdes vederbörande stationschef.

Av marinmyndigheterna i övrigt dela *chefen för Sydkustens marindistrikt* samt *cheferna för Karlskrona och Göteborgs örlogsstationer* marinledningens uppfattning, att polispersonalen bör underställas vederbörande stationschef medan *cheferna för Ostkustens och Västkustens marindistrikt* jämte *örlogsvarvscheferna i Stockholm och Karlskrona* ha ansett, att den alltjämt borde vara underställd vederbörande varvschef. Ett flertal marina lokalmyndigheter yrka på utökning av polispersonalen på respektive platser utöver vad försvarskommittén föreslagit, nämligen *chefen för Stockholms örlogsstation* med en överkonstapel, *chefen för Sydkustens marindistrikt* med två överkonstaplar och tre konstaplar samt *chefen för Göteborgs örlogsvarv* med en överkonsta-

pel, tillika kommissarie, vilken jämte nio av de av försvarskommittén för marinens poliskår i Göteborg beräknade extra ordinarie konstaplarna borde beredas ordinarie anställning. Vidare har *chefen för Göteborgs kustartilleriförsvar* anmält behov av särskild polispersonal för bevakningen vid Älvsborgs kustartilleriregemente samt härför beräknat elva konstaplar.

Statens organisationsnämnd har funnit försvarskommitténs förslag innebära en i princip lämplig lösning av bevakningstjänsten vid varv och stationer. Nämnden förutsatte dock, att genom föreslagen ökning av marinpoliskåren de värnpliktiga, som bestrede vakttjänst vid stationer och varv, skulle utgå ur organisationen, ävensom att antalet nytillkommande beställningar icke fastställdes, förrän resultatet av pågående organisationsundersökningar vid marindistrikt och stationer föreläge.

Svenska polisförbundet har bland annat ansett, att marinens poliskår i Göteborg borde utgöras av två ordinarie polisöverkonstaplar, varav en tillika poliskommissarie, samt nio ordinarie och fem extra ordinarie poliskonstaplar.

Departementschefen.

Mot försvarskommitténs förslag i vad rör den för bevakningen vid Göteborgs örlogsstation och örlogsvarv avsedda polispersonalen har jag intet att erinra. Den härav föranledda ökningen av marinens poliskår med sex beställningar för extra ordinarie poliskonstaplar bör vidtagas från och med budgetåret 1948/49.

Kommitténs förslag, att marinens poliskår nu tillkommande uppgifter skulle på föreslaget sätt vidgas samt att poliskåren i anslutning härtill skulle tillföras ett antal nya beställningar torde böra ytterligare övervägas. Jag är sålunda icke nu beredd att taga ställning till denna fråga liksom ej heller till den i remissyttrandet upptagna frågan om behovet av polispersonal för kustartilleriet. Vid sådant förhållande synes mig anledning icke föreligga att nu vidtaga någon ändring i fråga om polispersonalens lydndsställning.

VII. Utbildningsanstalter.

Försvarskommittén.

Kommittén har beträffande sjökrigshögskolan i stort sett icke funnit anledning föreslå några förändringar i organisationen. Den vid behandlingen av marinintendenturkåren omnämnda vidareutbildningen för marinintendenturofficerare har förutsatts äga rum vid skolan.

Av kommittén för skolan beräknad personal framgår av s. 561 och 562 i betänkandet och särskilda personalförteckningar.

Ej heller i sjökrigsskolans organisation har kommittén föreslagit några principiella förändringar. Skolans omfattning hade avpassats med hän-

syn till det ungefärliga antal officerare m. fl., som normalt skola tillföras de olika kårerna varje år. Antalet framgår av sammanställning på s. 562 i betänkandet.

Kommittén har, trots i stort sett oförändrat elevantal, räknat med att en icke obetydlig minskning av skolans personal skall kunna genomföras i sammand med en rationalisering av verksamheten. För skolan beräknad personal framgår av s. 562 och 563 i betänkandet och särskilda personalförteckningar.

Marinens underofficersskola, som för närvarande lyder direkt under chefen för marinen, har av försvarskommittén föreslagits bli underställd chefen för Ostkustens marindistrikt, enär chefen för marinen i största möjliga utsträckning borde befrias från den direkta ledningen av lokala organ.

I övrigt har kommittén icke föreslagit några förändringar i fråga om skolans principiella organisation eller dess förläggning. Däremot medförde de av kommittén föreslagna kaderminskningarna, att dess personal kunde minskas.

För skolan beräknad personal framgår av s. 564 i betänkandet och särskilda personalförteckningar.

Kommittén har ansett det önskvärt, att tjänstebostäder för instruktionspersonalen i viss utsträckning anlades vid skolan. Denna fråga syntes böra upptagas till särskild prövning, eventuellt i samband med den av kommittén förordade utredningen om en utflyttning av Stockholms örlogsstation och varv.

Genom tillkomsten av flottans värnpliktsskola i Karlskrona komme vissa för Stockholms örlogsstations värnpliktsskola nu ianspråktaga utrymmen vid Berga att bli disponibla för andra ändamål. Kommittén har räknat med att yrkesutbildningen för huvuddelen av däcksmanskapet från samtliga tre örlogsstationer skulle förläggas till Berga och där underställas chefen för underofficersskolan.

Försvarskommittén har, av motsvarande skäl som anförts beträffande marinens underofficersskola förordat, att flottans sjömansskola, som nu i avseende på utbildningen lyder direkt under chefen för marinen, helt skall underställas chefen för Sydkustens marindistrikt.

På grund av den minskning, som kommittén i annat sammanhang föreslagit beträffande sjömanskårernas omfattning, har kommittén ansett det möjligt att betydligt reducera skolans personal.

Omfattningen av den för skolan beräknade personalen framgår av s. 565 i betänkandet och särskilda personalförteckningar.

Försvarskommittén har, såsom tidigare nämnts, föreslagit att den förberedande militära utbildningen i land för flottans värnpliktiga skall centraliseras till en gemensam skola, flottans värnpliktsskola.

Kommittén har förordat, att skolan förlägges till Karlskrona i nuvarande avdelning Sparres kaserner och skollokaler, vilka vid av kommittén förordade kaderminskningar och organisationsförändringar kunde frigöras för sagda ändamål. Denna avdelning hade förläggningsplatser för upp till 900

man. Varje omgång värnpliktiga komme vid det föreslagna inkallelsesystemet att utgöras av omkring 700 man. De utrymmen, som icke behövde tagas i anspråk för förläggning, avsåges för erforderlig utökning av redan befintliga lektions- och övningslokaler samt för personaluttagningsdetalj.

Kommittén, som fäst stor vikt vid att de värnpliktiga omsorgsfullt prövas och uttagas så, att de kunna placeras vid lämpligaste yrkesgren och så, att deras personliga kvalifikationer bäst kunna utnyttjas, har föreslagit, att en personaluttagningsdetalj organiseras vid skolan under ledning av en härför särskilt utbildad officer. Denna detalj borde även kunna betjäna flottans sjömansskola.

Värnpliktsskolan borde enligt kommitténs mening underställas chefen för Karlskrona örlogsstation. I avvaktan på närmare erfarenheter av bland annat det i annat sammanhang föreslagna nya inkallelsesystemet för värnpliktiga borde skolans organisation till en början givas en försöksmässig karaktär.

Det beräknade personalbehovet för skolan vore enligt vad kommittén angivit mindre än motsvarande behov vid en på de tre stationerna uppdelad värnpliktsutbildning.

Remissyttranden.

Marinledningen har utgått från att de av kommittén angivna personalbehoven för marinens utbildningsanstalter icke vore bindande utan kunde anpassas efter till anstalterna förlagda skolor och kurser samt efter antalet elever, ävensom efter de behov, som befunnits föreligga vid företagna organisationsundersökningar.

Marinens underofficersskola borde alltjämt vara direkt underställd chefen för marinen, med hänsyn till skolans karaktär av en för marinen gemensam utbildningsanstalt, som, för att rätt fylla sin uppgift, fordrade direkt kontakt med de organ inom marinledningen, som handlägga med skolans verksamhet sammanhängande frågor.

Även *chefen för marinens underofficersskola* har av motsvarande skäl ansett att skolan alltjämt bör lyda direkt under chefen för marinen. Enligt skolchefens mening måste utbildning även under krig äga rum vid skolan, varför densamma borde ingå i krigsorganisationen.

Cheferna för utbildningsanstalterna ha i övrigt huvudsakligen endast anfört erinringar mot kommitténs beräkningar av personalbehoven vid de olika skolorna.

Statens organisationsnämnd har anmält, att nämnden efter hemställan från de marina myndigheterna nyligen påbörjat kompletterande organisationsundersökningar vid marinens underofficersskola, varav resultatet torde föreligga innevarande år. Enligt nämndens uppfattning kunde frågan om skolans organisation komma att upptagas i ett vidare sammanhang, därest föreslagen utredning om utflyttning av Stockholms örlogsstation och varv komme till stånd.

Vad nämnden i annat sammanhang anfört om de stora administrations-

kostnader en fristående förläggning av skolor medförde gällde även marinen. I princip borde skolorna ansluta till ett förband och därigenom utnyttja dettas stabs- och förvaltningsorganisation.

Departementschefen.

Försvarskommitténs förslag beträffande marinens undervisningsanstalter innebär i stort, att en ny skola, flottans värnpliktsskola, inrättas, under det att några principiella förändringar beträffande nu befintliga skolor icke förutsatts förutom i fråga om lydnadsställningen för två av skolorna.

Såsom tidigare vid behandling av utbildningen vid flottan anförts anser jag, att en centralisering av den förberedande militära utbildningen för de värnpliktiga till en flottans värnpliktsskola bör komma till stånd. Verkställda undersökningar ha givit vid handen, att denna — även vid de något ändrade förutsättningar beträffande personalens omfattning m. m., som bli en följd av mina i det föregående framlagda förslag — lämpligen bör förläggas till kasern Sparre i Karlskrona samt underställas chefen för Karlskrona örlogsstation. Jag delar försvarskommitténs uppfattning, att särskild vikt bör ägnas frågan om de värnpliktigas prövning och uttagning och vill sålunda biträda de förslag i detta avseende, som kommittén framlagt. I övrigt finner jag icke anledning här närmare ingå på skolans organisation, vilken i enlighet med försvarskommitténs förslag till en början bör givas en försöksmässig karaktär. Jag räknar med att verksamheten vid skolan skall kunna taga sin början hösten 1948.

Förslaget att flottans sjömansskola skall helt underställas chefen för Syd-kustens marindistrikt finner jag lämpligt. Vad åter beträffar frågan om lydnadsställning för marinens underofficersskola anser jag, att de skäl, som av marinledningen anförts mot förslaget att ställa skolan under chefen för Ost-kustens marindistrikt, äro beaktansvärda. Jag räknar därför med att skolan tills vidare skall liksom hittills lyda direkt under chefen för marinen.

I vad mån behov av tjänstebostäder för instruktionspersonalen vid underofficersskolan kan anses föreligga bör närmare undersökas. Frågan har av mig tidigare berörts i samband med förslag om utredning angående förflyttning av Stockholms örlogsstation och varv.

Med utgångspunkt från de förslag beträffande marinens personalkadrer, vilka jag i det föregående framlagt, komma de premisser, på vilka försvarskommittén grundat sina beräkningar av personalbehovet vid de olika utbildningsanstalterna, att i vissa avseenden rubbas. Behovet i fråga är för övrigt icke konstant utan kan år från år undergå växlingar beroende på elevantal m. m. Vad särskilt beträffar marinens underofficersskola torde personalbehovet komma att påverkas av resultatet av den tidigare föreslagna utredningen rörande marinens underofficerare ävensom av pågående organisationsundersökningar. I avseende på flottans värnpliktsskola kunna slutliga personalberäkningar göras först sedan erfarenheter vunnits. Jag förutsätter sålunda, att behovet av personal för marinens utbildningsanstalter på vanligt sätt

prövas från år till år och att därvid de principer, enligt vilka försvarskommittén verkställt sina beräkningar, bli i tillämpliga delar beaktade.

Vad försvarskommittén i övrigt under förevarande avsnitt anfört föranleder ingen erinran från min sida.

VIII. Frivilliga organisationer.

I fråga om den maritima ungdomsverksamheten ifrågasätter jag ingen ändring. Jag kan därför i det följande begränsa mig till att något närmare ingå på frågan om sjövärnsskåren.

Sjövärnsskåren är en på frivillighetens väg rekryterad kår, ingående i sjöförsvaret, med uppgift att vid förstärkt försvarsberedskap (mobilisering) ävensom eljest då så finnes lämpligt ställa särskilt utbildad personal till krigsmaktens förfogande.

Med skrivelse den 17 april 1947 har *chefen för marinen* överlämnat förslag till nytt reglemente för sjövärnsskåren, enligt vilket kårens verksamhet skulle i vissa hänseenden omorganiseras. Den ledande tanken har därvid varit att — med utnyttjande av de erfarenheter som vunnits under den förstärkta försvarsberedskapen — i sjövärnsskåren skapa ett organ, vid vilket utbildningen för i första hand värnpliktig befälspersonal men även menig värnpliktig personal kunde effektiviseras och underhållas efter avslutad värnpliktsutbildning.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har för egen del utgått från att kåren i stort sett skall erhålla den i marinchefens förslag angivna utformningen. Kommittén har på s. 567 o. ff. i betänkandet lämnat en redogörelse för sjövärnsskårens organisation samt för rekryteringen av kårens personal ävensom för personalens tjänstgöring och utbildning enligt förslaget.

I personalorganisatoriskt avseende innebär förslaget i huvudsak den förändringen i förhållande till vad nu gäller, att personalen icke längre skall förordnas till särskilda tjänstegrader inom sjövärnsskåren. I stället skall förordnande ske vid flottan, varvid de nuvarande underofficerarna och officerarna vid sjövärnsskåren ersättas av en ny kategori värnpliktigt befäl vid flottan, kategori B. Rekryteringen till befälskategorierna sker helt på frivillighetens grund. Fortsatt befälsutbildning avses skola fullgöras med tjänstgöring utöver ordinarie värnpliktstjänstgöring under 60 dagar för underofficersutbildning och därutöver 90 dagar för officersutbildning. För sjövärmän förutsätts vidare obligatoriska repetitionskurser, vilka skola fullgöras efter inkallelse till flottan. Vid sjövärnsskåren avses frivillig tjänstgöring skola äga rum för sjövärmanspiranter och sjövärmän.

Den föreslagna organisationen har beräknats medföra ökade kostnader med 50 000 kronor för år i förhållande till de medel, som för närvarande avses för kårens verksamhet. Merkostnaderna hänföra sig så gott som helt till nya

utgifter till föreslagna ersättningar till personal inom kår- och flottiljstaberna samt förmåner till sjövärnsmän och aspiranter under frivillig tjänstgöring.

Remissyttranden.

Marinledningen har understrukit vikten av att den av försvarskommittén förordade omorganisationen av sjövärnskåren snarast genomföres.

Chefen för sjövärnskåren har i allt väsentligt tillstyrkt det av kommittén framlagda förslaget och framhållit, att det för kårens fortsatta verksamhet vore nödvändigt, att omorganisationen snarast komme till stånd.

Maritima ungdomsrådet har funnit den föreslagna organisationen av sjövärnskåren ändamålsenlig.

Departementschefen.

Den föreslagna omorganisationen av sjövärnskåren syftar till att ge fastare form åt den verksamhet, som för flottan tjänar samma ändamål som hemvärnet och den frivilliga befälsutbildningen för armén. Av särskild betydelse synes mig vara att med den föreslagna organisationen skapas förutsättningar för en förbättrad utbildning och därmed vidgad användbarhet av framför allt den värnpliktiga befälspersonalen vid flottan. Den ökade tillgång på bättre utbildat värnpliktigt befäl, som härigenom kan vinnas, kan, såsom försvarskommittén också räknat med, bidra till att behovet av stam- och reservpersonal i sinom tid minskas. Jag vill därför tillstyrka, att sjövärnskåren omorganiseras i huvudsak i enlighet med förslaget. Jämväl i vad förslaget avser särskilda ersättningar åt viss personal vid kåren samt ökade förmåner till aspiranter och sjövärnsmän kan jag i princip tillstyrka detsamma. De föreslagna ersättningarna och förmånerna överensstämmer i stort sett med vad i motsvarande hänseenden utgår till personal vid hemvärnet och den frivilliga befälsutbildningen.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t redan framlagt förslag om anslag till sjövärnskåren för budgetåret 1948/49. Härutinnan ifrågasätter jag ingen ändring. Det är emellertid önskvärt, att omorganisationen av kåren genomföres snarast möjligt. Jag förutsätter därför, att verksamheten vid sjövärnskåren i dess nya form skall under nästa budgetår få bedrivas inom ramen för de medel, som för samma budgetår avsetts för kåren.

IX. Kostnadsberäkningar för marinen.

Såsom framgår av vad jag tidigare anfört, har jag tills vidare förutsatt endast mindre ändringar i marinens nuvarande organisation. Till följd härav ändras ej heller i avsevärdare grad de nuvarande grunderna för beräkning av kostnaderna för marinen. Härutinnan får jag anföra följande.

Organisationskostnaderna, vartill bland annat hänföres anslag till personalens avlöning och förmåner i övrigt samt till frivilliga organisationer,

påverkas dels av de föreslagna mindre ändringarna i vad rör den fast anställda personalen, dels av den förutsatta minskade tjänstgöringstiden för de värnpliktiga, dels ock av den förordade omorganisationen av sjövärnskåren.

För den fast anställda personalen innebära de föreslagna ändringarna vid fullt genomförd organisation en merkostnad av omkring 175 000 kronor, i huvudsak hänförlig till de förutsatta mindre ökningarna av mariningenjör- och marinläkarkårerna samt marinens poliskår.

Minskningen av tjänstgöringstidens längd för de värnpliktiga från 14 till 12 månader medför en minskning av de nuvarande kostnaderna för de värnpliktigas förmåner av omkring 1,4 miljoner kronor.

Beträffande kostnaderna för vissa förbättringar i militärmusikpersonalens ekonomiska villkor och för förbättring av löneförmånerna åt värnpliktiga under utbildning till officer på aktiv stat torde få hänvisas till Avd. III. E och F.

Av omorganisationen av sjövärnskåren följer såsom tidigare nämnts en kostnadsökning av omkring 50 000 kronor vid genomförd organisation.

Såväl kostnaderna för personalen som organisationskostnaderna i övrigt kunna på längre sikt förväntas påverkas av resultaten av dels pågående organisationsundersökningar och särskilda utredningar, dels de av mig i det föregående förutsatta utredningarna i vissa avseenden bland annat angående eventuell utflyttning av Stockholms örlogsstation och varv, eventuell omorganisation av marinens underofficerskårer m. m.

De av mig förordade ändringarna i vad rör utbildningen av flottans fast anställda manskap och av flottans värnpliktiga ävensom den föreslagna centraliseringen av kustartilleriets luftvärnskanonutbildning kommer — såvitt nu kan överblickas — att vid genomförd organisation medföra vissa besparingar främst i vad avser övningskostnaderna. Storleken av dessa besparingar kan icke angivas, förrän närmare erfarenheter föreligga av de ändrade utbildningsorganisationerna. I övrigt har jag icke förutsatt någon ändring i de grunder, enligt vilka övningskostnaderna beräknas.

Såsom framgår av vad jag anfört vid behandlingen av marinens materiel, har jag icke framlagt någon plan på längre sikt för ersättningsbyggnad och modernisering av fartyg samt anskaffning av vapenmateriel m. m. Frågan i vilken omfattning medel för här berörda ändamål liksom även för sagda materiels underhåll bör anvisas har jag förutsatt skola prövas år från år.

Den utbyggnad av flottans basanläggningar, som jag i det föregående förordat, kommer att medföra ett ökat medelsbehov för ersättning till marinens delfond av försvarets fastighetsfond. Då den omfattning och den takt, i vilken utbyggnaden avses skola ske, förutsatts skola prövas år från år kan storleken av ifrågavarande merkostnad icke nu beräknas.

Avd. VI. FLYGVAPNETS ORGANISATION.

I. Krigsorganisationen.

Flygvapnets organisation i krig skulle enligt 1942 års försvarsbeslut omfatta flygledningen i högkvarteret, krigsflygförband, fem flygbasområden, basförband, depåer, utbildningsanstalter samt centrala flygverkstäder. Organisationen har genom beslut av 1944 års riksdag utökats med en jaktflottilj. 1947 års riksdag har beslutat utökning av jaktflyget på bekostnad av övriga flygslag. Denna omvandling av vissa flygförband har delvis genomförts.

Försvarskommittén.

Kommittén har föreslagit, att flygvapnets krigsorganisation skall omfatta:

1. *Flygledningen* i högkvarteret, bestående av chefen för flygvapnet med flygstaben och flygöverläkaren samt flygförvaltningen. 2. *Krigsflygförband*. 3. Fem *flygbasområden*, vardera under befäl av en flygbasområdeschef med stab. 4. *Krigsbasförband*. 5. *Depåer*. 6. *Utbildningsanstalter*. 7. *Flygverkstäder*. 8. *Flygtransportförband*. 9. *Radarorganisation*, dels för luftbevakningen, dels för övriga ändamål.

Försvarskommittén har i betänkandets hemliga del lämnat närmare redogörelse för den föreslagna krigsorganisationen.

Beträffande krigsflygförbandens styrka i förhållande till 1942 års organisation och till den genom 1947 års riksdagsbeslut modifierade organisationen torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i det föregående under rubriken Huvuddragen av försvarskommitténs förslag. Av försvarskommitténs ledamöter och sakkunniga i särskilda yttranden anförda synpunkter på flygvapnets sammansättning ha redovisats under samma avsnitt.

Remissyttranden.

Dessa ha i huvudsak återgivits i det föregående under rubriken Huvuddragen av försvarskommitténs förslag. I det följande behandlas endast vissa specialfrågor rörande flygvapnets sammansättning.

Beträffande minfällning från flygplan har anförts följande.

Marinledningen har framhållit, att försvarskommittén icke närmare behandlat denna viktiga fråga. Krigserfarenheterna hade till fullo bestyrkt, att minfällning av detta slag utgjort ett betydelsefullt drag i såväl den offensiva som defensiva sjökrigföringen. Det vore ställt utom allt tvivel, att flygfällning av bottenminor i många fall skulle utgöra ett effektivt medel att försvåra och framför allt fördröja en invasion.

Överbefälhavaren har under hänvisning till marinledningens yttrande i denna fråga framhållit, att möjligheten till framtida minfällning med olika flygplantyper komme att undersökas ur teknisk och operativ synpunkt.

Beträffande den föreslagna flygtransportkåren vid flygvapnet, vilken skulle organiseras med utnyttjande av den civila transportflygplanparkens huvuddel samt härför erforderlig civil flygande, teknisk och administrativ personal, har framhållits följande.

Chefen för armén har anfört, att även för andra försvarsgrenar än flygvapnet kunde tillgång i viss utsträckning till transportflyg vara av betydelse för operationerna, såsom för att underhålla inneslutna truppstyrkor ävensom förband, som opererade i för transportmedel svårframkomlig terräng. Det praktiska tillvägagångssättet borde utrönas genom en tillräckligt omfattande försöksverksamhet och de organisatoriska möjligheterna borde därefter undersökas.

Försvarets sjukvårdsförvaltning har under hänvisning till krigserfarenheterna framhållit nödvändigheten av en organisation för sjuktransporter med flygplan. Det borde snarast utredas i vad mån den föreslagna flygtransportkåren kunde utnyttjas för detta ändamål. Därest så icke vore fallet, borde utredningen inriktas på att få fram ett förslag antingen till utökning av nämnda kår eller också till utformande av en för sjuktransport avsedd särskild flygorganisation.

Luftfartsstyrelsen har i princip ej haft något att erinra mot den föreslagna flygtransportkåren. Med hänsyn till erfarenheterna från det senaste kriget ville styrelsen dock understryka betydelsen av att vårt land i krig bereddes tillfälle att så långt möjligt upprätthålla flygförbindelse med utlandet.

Departementschefen.

Mot de av försvarskommittén anförda principerna för flygvapnets organisation i krig har jag ingen annan erinran än att även den optiska luftbevakningen — såsom jag föreslagit i annat sammanhang — bör infogas i denna organisation.

Omfattningen av den av kommittén föreslagna krigsorganisationen bör anpassas med hänsyn till de ändringar i fråga om antalet förband m. m., som jag i det föregående föreslagit.

Vad slutligen beträffar vissa specialfrågor rörande flygförbandens utnyttjande för olika ändamål må följande framhållas.

Våra möjligheter att fälla minor från flygplan, vilken verksamhet chefen för marinen tillmätt särskild betydelse, böra även enligt min mening närmare undersökas.

Betryggande tillgång på transportflygplan är i krig en viktig förutsättning för att flygvapnets rörlighet skall kunna utnyttjas och dess materielunderhållstjänst fungera. Då flygvapnet av kostnadsskäl ej kunnat tilldelas egen flygtransportorganisation i fred, är det i krig i flygtransporthänseende helt beroende av tillgången på uttagna civila transportflygplan. I vad mån dessa kunna utnyttjas även för andra transportuppgifter, vilket ifrågasatts av chefen för armén och försvarets sjukvårdsförvaltning, beror främst på den civila flygplanparkens storlek och flygplantypernas lämplighet för ifrågasvarande ända-

mål ävensom på flygoperationernas omfattning. Jag förutsätter, att denna fråga kommer att uppmärksammas inom högkvarteret, och att flygtransportorganisationens omfattning och uppgifter med hänsyn till transportbehovet komma att anpassas efter den växande civila flygplantillgången.

II. Fredsorganisationen.

A. Flygvapnets ledande organ m. m.

1. Flygstaben.

Beträffande flygstabens nuvarande organisation torde få hänvisas till försvarskommitténs betänkande s. 607.

Försvarskommittén.

Kommittén har föreslagit följande ändringar i flygstabens organisation.

Utbildningsavdelningens personalsektion borde, såsom redan provisoriskt genomförts, organiseras som en fristående personalavdelning. Flygsäkerhets- och haveriavdelningen borde benämnas flygsäkerhetsavdelning.

Av flygstabens avdelningschefer vore i nuvarande organisation 3 överstelöjtnanter, 1 överstelöjtnant eller major och 1 major. Då det ansvar, som numera åvilade dessa avdelningschefer, ej motiverade olikartad lönegradsplacering, borde samtliga upptagas som alternativt överstelöjtnanter eller majorer. Härigenom skulle även personalplaceringarna underlättas. Huruvida personalsektionens ombildning till en särskild avdelning borde föranleda ändrad lönegradsplacering för dess chef — nu major — borde enligt kommitténs mening bli beroende av framtida överväganden. Såsom chef för flygstabens expedition borde avses en pensionerad officer i arvodesbefattning (löneklass 31) i stället för en major på aktiv stat.

Vid operationsavdelningen borde en pensionerad underofficer i arvodesbefattning utgå.

Vid organisationsavdelningen borde likaledes en pensionerad underofficer i arvodesbefattning utgå. Med hänsyn till avdelningens uppgifter borde en kapten i intendenturbefattning tillkomma. Denne skulle tillika utgöra erforderlig men nu ej förefintlig reserv för övriga officerare i intendenturbefattning. För handläggning av rekryterings-, utbildnings- och krigsplaceringsärenden rörande flyglottorna borde avdelningen slutligen tillföras en heltidsanställd kvinnlig befattningshavare i lönegraden Ce 19 (flyglotta).

Från utbildningsavdelningen borde såsom nämnts avskiljas personalsektionen, bestående av 1 regementsofficer, 1 kapten, 1 pensionerad officer och 1 pensionerad underofficer i arvodesbefattning. I samband med inrättande av föreslagen inspektion för den tekniska tjänsten borde en kapten ur utbildningsavdelningen överföras till detta inspektionsorgan. En pensionerad underofficer i arvodesbefattning borde utgå. Med hänsyn till den ökade använd-

ningen av undervisningsfilm i utbildningsarbetet borde en särskild målsman för flygvapnets filmverksamhet — en kapten såsom filmofficer — tillkomma.

Vid den nyinrättade personalavdelningen borde tjänstgöra den personal, som enligt 1942 års försvarsbeslut avsåges ingå i utbildningsavdelningens personalsektion, varjämte med hänsyn till ökad arbetsbelastning en fanjunkare borde tillkomma.

Signaltjänsten, som bland annat utgjorde ett viktigt element inom flygsäkerhetstjänsten, hade under flygvapnets successiva utbyggnad kommit att öka i såväl omfattning som betydelse. Belastningen å signalavdelningen hade som följd härav ökats betydligt. En förstärkning av denna avdelning borde därför komma till stånd.

Som signalofficer och chef för flygledningens signalstation avsåges enligt 1942 års försvarsbeslut en av de båda sektionsscheferna vid signalavdelningen. Då arbetsbelastningen inom signalavdelningen ej längre medgäve sådan dubbeltjänstgöring, hade en kompaniofficer ur något förband numera måst placeras i denna befattning. Eftersom förbandens personalbehov icke beräknats med hänsyn härtill, borde vid signalavdelningen tillkomma ytterligare en kapten för ifrågavarande uppgift. Som chef för den i signalstationen ingående teleprintercentralen, som bland annat vore central för den militära och den civila väderlekstjänstens fjärrskriftsförbindelser, borde tillkomma en underofficer. Med hänsyn till det med befattningen förenade ansvaret — särskilt i fråga om flygsäkerhetssignaleringen — borde denne vara förvaltare i signalbefattning. För att åstadkomma bättre kontinuitet i tjänsterna som vaktchefer vid teleprintercentralen och för att giva vaktcheferna en mot ansvaret svarande ställning borde 4 signalister tillhörande det fast anställda manskapet utbytas mot 4 underofficerare. Vid teleprintercentralen tjänstgjorde även — förutom viss civil personal — 7 värnpliktiga som teleprintersignalister. Med en omprövning av frågan om utbyte av dessa värnpliktiga mot lika många civila tekniska biträden i lönegraden Ce 11 (jfr propositionen 1947: 130) borde anstå, till dess ytterligare erfarenheter av nuvarande organisation vunnits.

På grund av den ökade användningen av radar inom flygvapnet och med hänsyn till att flygvapnet avsåges skola handha försvarets radarluftbevakning borde flygstabens signalavdelning förstärkas med en radarsektion, som åtminstone tills vidare ansåges kunna begränsas till 2 kaptener.

Inspektionen av signaltjänsten borde tills vidare alltjämt handhas av chefen för flygvapnet med biträde av chefen för signalavdelningen. För att i större utsträckning än som nu vore möjligt frigöra avdelningschefen för denna uppgift borde en major såsom ställföreträdande avdelningschef tillföras avdelningen.

På grund av flygsäkerhetstjänstens allt mer ökade omfattning borde enligt kommitténs mening flygsäkerhetsavdelningen förstärkas med en kapten såsom chef för haverisektionen. En i 1942 års försvarsbeslut för flygsäkerhetsavdelningen beräknad flygingenjör borde överföras till den av kommittén föreslagna inspektionen för den tekniska tjänsten.

Enligt 1942 års försvarsbeslut skulle en regementsofficer, placerad som assistent i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, tjänstgöra jämväl i flygsäkerhetsavdelningen. Denne regementsofficer, som numera fått sin verksamhet förlagd till luftfartsstyrelsen, borde med hänsyn till de ökade arbetsuppgifterna helhetsplaceras därstädes.

Det syntes ej osannolikt, att flygsäkerhetsavdelningen framdeles kunde behöva ytterligare förstärkas.

Det senaste kriget hade medfört en avsevärd utveckling av väderlekstjänsten. Bland annat hade det för prognostjänsten betydelsefulla aerologiska observationsmaterialet flerdubblats. Den civila luftfartens utveckling komme med sannolikhet att medföra ytterligare utökning av de kontinuerliga meteorologiska underrättelserna utifrån. Detta arbetsunderlag för prognostjänsten vore av stor betydelse för vår egen väderlekstjänst, som vore ett viktigt led i flygsäkerhetstjänsten. För att det sålunda utvidgade arbetsunderlaget skulle kunna rätt utnyttjas, erfordrades förstärkning av väderleksavdelningen med 2 militärmeteorologer i lönegraden Ca 26.

Vid pressektionen borde nuvarande pensionerade officer i arvodesbefattning ersättas med en stabsredaktör i lönegraden Ce 26.

Chefen för expeditionen (en major på stat) borde ersättas med en pensionerad officer i arvodesbefattning. En av de pensionerade underofficerarna i arvodesbefattning borde utgå. Såsom ersättning för sammanlagt 4 pensionerade underofficerare vid flygstaben borde dess civila expeditionspersonal utökas med 1 kontorsskrivare i lönegraden Ca 17, 2 kanslibiträden i lönegraden Ca 11 och 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål. Ett av kanslibiträdena borde tjänstgöra som sekreterare åt chefen för flygstaben. Expeditionen borde vidare tillföras en förste vaktmästare i lönegraden Ca 11 och en bilförare i lönegraden Ce 10.

Avdelningarnas m. m. organisation efter de föreslagna ändringarna framgår närmare av betänkandet s. 607—612.

Remissyttranden.

Försvarets civilförvaltning har icke ansett sig kunna tillstyrka, att en befattning i lönegrad Ce 19 — avsedd för handläggning av ärenden rörande flyglottorna — inrättas vid organisationsavdelningen. Ifrågavarande ärenden borde liksom för närvarande kunna ombesörjas av en flyglotta mot härför avsett arvode (högst 1 500 kronor för budgetår).

Ifrågasatt utbyte av 7 värnpliktiga i signalavdelningens teleprintercentral mot samma antal civila teleprintersignalister i lönegrad Ce 11 borde komma till stånd.

Behovet av att inrätta en särskild stabsredaktörsbefattning vid flygstaben kunde ifrågasättas, eftersom de vid försvarsstaben anställda stabsredaktörerna syntes kunna betjäna försvaret i dess helhet.

Statskontoret har ifrågasatt behovet av en stabsredaktör vid flygstaben. Därest befattningen skulle tillkomma, borde den dock icke inrättas som pensionsberättigande tjänst utan avlönas medelst arvode.

Statens organisationsnämnd har anfört, att ett ersättande av den nuvarande försvarsgrensindelningen med en för försvarsmakten i dess helhet uppbyggd ledningsorganisation skulle medföra ökad effektivitet och ytterligare besparingar i organisationen. Med hänsyn härtill funne nämnden icke anledning att taga ställning till den föreslagna organisationen för flygstaben.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut har framhållit, att fem års erfarenheter av värnpliktiga teleprintersignalister i teleprintercentralen vid flygstabens signalavdelning otvetydigt visade, att värnpliktiga ej vore lämpliga i denna tjänst, eftersom huvuddelen av trafiken vore av meteorologisk natur. De borde därför ersättas med civila biträden för skriv- och kontorsgöromål. — Till följd av den förhållandevis fåtaliga biträdespersonalen vid väderleksavdelningen syntes det uppenbart, att avdelningens meteorologer antingen i viss utsträckning nödgades utföra arbeten av förberedande och biträdande natur eller också måste låta materialet ligga helt eller delvis outnyttjat. Det aerologiska materialet, som krävde en omfattande förberedande bearbetning, hade flerdubblats under de senaste åren. Med hänsyn till det anförda borde personalen utökas med tre meteorologassistenter i Ce 16—19 och två tekniska biträden i Ca eller Ce 8.

Departementschefen.

De av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut framförda motiven för att förstärka väderleksavdelningen med viss biträdespersonal finner jag bärande. Jag föreslår därför i likhet med institutet, att avdelningen tillföres tre meteorologassistenter och två tekniska biträden.

Med hänsyn till betydelsen av att signalavdelningens teleprintercentral är bemannad med fullt kvalificerad personal föreslår jag — med hänvisning till vad försvarets civilförvaltning samt Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut anfört — att sju värnpliktiga teleprintersignalister vid ifrågavarande central utbytas mot lika många civila tekniska biträden.

Försvarets civilförvaltning har ifrågasatt behovet av att i enlighet med försvarskommitténs förslag ersätta nuvarande mot arvode avlönade flyglotta i organisationsavdelningen med en extra ordinarie befattningshavare. Förslaget torde ha avsett att säkerställa tillgång till en så väl kvalificerad befattningshavare för ifrågavarande uppgifter, att eljest erforderlig utökning med en kompaniofficer kunde undvikas. Under dessa förhållanden vill jag ej motsätta mig kommitténs förslag men återkommer i annat sammanhang till frågan om löneställningen.

Liksom försvarets civilförvaltning och statskontoret har jag icke blivit övertygad om behovet av att ersätta nuvarande pensionerade officer i arvodesbefattning vid pressektionen med en stabsredaktör.

I östra flygbasområdesstaben upptagen kassaavdelning bör i överensstämmelse med civilförvaltningens förslag överföras till flygstaben.

I övrigt har jag ej något att erinra mot försvarskommitténs förslag till organisation för flygstaben och därmed sammanhängande personalberäkningar.

2. Inspektionsmyndigheter.

Försvarskommittén.

Kommittén har framhållit, att arbetsbördan för flygledningen genom flygvapnets utsvällning blivit så stor, att inspektionen av den tekniska tjänsten samt av signaltjänsten och flygsäkerhetstjänsten icke kunnat genomföras i den omfattning, som syntes erforderlig. En effektivisering av denna inspektionsverksamhet borde därför komma till stånd.

Inspektionen av den tekniska tjänsten krävde tillgång på sakkunnig personal med långt driven specialisering. Med hänsyn härtill och till denna inspektionsverksamhets stora omfattning borde ett direkt under chefen för flygvapnet lydande särskilt inspektionsorgan, benämnt inspektionen för den tekniska tjänsten, inrättas. Denna borde förläggas till Stockholm och erhålla följande sammansättning: 1 inspektör, överste i Mo 14, 1 flygdirektör av 2. graden eller major, 2 kaptener, 2 flygingenjörer, 2 mästare, 1 pensionerad underofficer i arvodesbefattning samt 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål. Därest en för uppgiften lämpad tekniker skulle stå till förfogande, borde det icke vara uteslutet att utse honom till inspektör.

Signaltjänsten och flygsäkerhetstjänsten vore två tjänstegrenar, som i den praktiska tillämpningen vid förbanden hade nära samröre med varandra. Från flygmilitärt håll hade därför uttalats ett önskemål, att dessa båda tjänstegrenar skulle inspekteras av ett och samma organ, en direkt under chefen för flygvapnet lydande inspektion för signal- och flygsäkerhetstjänsten. Försvarskommittén, som vore benägen för återhållsamhet vid inrättande av nya inspektions- och stabsorgan, insåge till fullo den betydelse för flygsäkerheten en väl ledd signal- och flygsäkerhetstjänst ägde. Kommittén hade emellertid icke blivit övertygad om nödvändigheten av att vid sidan av flygstabens signal- och flygsäkerhetsavdelningar inrätta en särskild inspektionsmyndighet för de tjänstegrenar, som vore företrädda i nämnda avdelningar. Kommittén hade vid sitt ståndpunkttagande även fäst avseende vid den omständigheten, att varje flygande officer måste äga insikter beträffande flygsäkerhetstjänsten, under det att signaltjänsten vore en specialgren, för vilken endast ett fåtal officerare utbildades. I avvakten på ytterligare erfarenheter borde signaltjänsten därför alltjämt inspekteras av chefen för flygvapnet med biträde av flygstabens signalavdelning. För att i erforderlig utsträckning frigöra avdelningschefen, vilken i viss omfattning torde komma att på uppdrag av chefen för flygvapnet företaga självständiga inspektionsresor till förband och utbildningsanstalter, från rutinärendena vid avdelningen, borde denna tillföras en major såsom ställföreträdande avdelningschef. Inspektionen av flygsäkerhetstjänsten borde däremot kunna förenas med inspektionen av spaningstjänsten m. m.

Med den av försvarskommittén föreslagna organisationen av spaningsförbanden komme 4. flygeskadern i fred icke att få karaktären av en eskader. Viss spaningsutbildning — exempelvis för den av kommittén föreslagna

reservflygkåren — skulle sålunda bedrivas vid andra förband än spaningsförbanden. I nära sammanhang med spaningen stode fotografitjänsten. Denna hade undergått stark utveckling under kriget och kommit att tillmätas allt större betydelse. Som följd härav hade flygvapnet tillförts effektivare men samtidigt mera komplicerad och mera omfattande fotografimateriel. Hänsyn såväl till fotografitjänstens betydelse för flygvapnets verksamhet i krig som till den dyrbara och komplicerade materielen talade för att enhetlig inspektion av all fotografitjänst borde åvägbringas.

På grund av vad sålunda anförts borde den nuvarande eskaderledningen vid 4. flygeskadern omvandlas till en direkt under chefen för flygvapnet lydande inspektion för främst spaningstjänsten med eskaderchefen såsom inspektör. Med angivna uppgift borde jämväl förenas inspektionen av fotografitjänsten vid flygvapnet. I krig, då en spaningseskader fortfarande borde organiseras, borde spaningsinspektören med stab fungera som eskaderchef med eskaderstab. Krigsplanlägningsarbetet för denna eskader borde därför åvila spaningsinspektören. På honom borde jämväl läggas planläggningen och ledningen av flygvapnets underrättelsetjänst, eftersom denna i krig dominerades av de genom spaningsförbanden inhämtade underrättelserna.

Även om arbetsområdet för ifrågavarande inspektör avsåges skola omspänna vissa grenar av verksamheten vid samtliga flottiljer, borde denne med hänsyn till den föreslagna begränsningen av spaningsorganisationen kunna omhändertaga även inspektionen av flygsäkerhetstjänsten vid samtliga förband och vissa utbildningsanstalter. En särskild inspektion för spanings- och flygsäkerhetstjänsten borde därför inrättas. Denna borde förläggas till Stockholm och bestå av: 1 inspektör, överste i Mo 14, med stab omfattande 1 major, 4 kaptener, 1 stabsutbildad officer ur vardera armén och marinen, 1 pensionerad officer och 1 pensionerad underofficer, båda i arvodesbefattning, 1 tekniskt biträde i Ca 11 samt 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål. En flygingenjör (fotografiingenjör) ur flygförvaltningen borde deltidstjänstgöra i inspektionen.

I jämförelse med den enligt 1942 års försvarsbeslut tillkomna organisationen för 4. flygeskaderns stab innebär förslaget vissa besparingar (betänkandet s. 616).

Överste *Silfverberg*, militär sakkunnig inom försvarskommittén, har i särskilt yttrande framhållit bl. a. följande beträffande inspektionen av signal- och flygsäkerhetstjänsten.

Erfarenheterna av nuvarande organisation visade såväl att chefens för flygvapnet arbetsbörda vore för stor för att det skulle vara rimligt att pålägga honom inspektionen av signal- och flygsäkerhetstjänsten som att cheferna för flygstabens signal- och flygsäkerhetsavdelningar med hänsyn till dem i övrigt åvilande uppgifter endast sporadiskt kunde lösgöras för att i samband med inspektioner lämna sakkunnigt biträde. Det borde i detta sammanhang beaktas, att inspektionen av signal- och flygsäkerhetstjänsten i den föreslagna

organisationen avsåges omfatta 25 olika förband m. m., spridda över hela landet. För att effektivt lösa så omfattande inspektionsuppgifter erfordrades ett inspektionsorgan, som obundet av övriga uppgifter tillräckligt ofta kunde besöka de olika inspektionsföremålen och därför måste vara mycket rörligt. Det vore även ett starkt framträdande önskemål, att inspektionen av signal- och flygsäkerhetstjänsten utövades av ett och samma organ. En funktionssäker signaltjänst vore nämligen en oundgänglig förutsättning för tillfredsställande flygsäkerhetstjänst. Dessa båda verksamhetsgrenars beroende av varandra hade ökats genom utvecklingen på det teletekniska området. Radar utgjorde numera stommen i flygsäkerhetsorganisationen. Utvecklingen av flygsäkerhetsradar och ansvaret för dess rätta nyttjande fölle däremot inom signalinspektionens område.

Försvarskommittén hade vid sitt förslag att förena inspektionen av spaningstjänsten och flygsäkerhetstjänsten ej tillräckligt beaktat omfattningen av de uppgifter, som fölle inom respektive inspektionsområden. Inspektören för spaningstjänsten vore sålunda i egenskap av flygslagsinspektör ansvarig för utvecklingen av sitt flygslag samt avsåges inspektera spaningstjänsten vid spaningsflottiljen, flygbaskårens spaningsförband samt den vid flygkadetskolan tidvis organiserade reservflygkåren ävensom den spaningsverksamhet i övrigt, som bedrevs vid jakt- och attackflottiljerna. Han vore tillika inspektör för fotografitjänsten vid flygvapnets förband och utbildningsanstalter samt avsåges leda flygvapnets underrättelsetjänst. Då inspektören för spaningstjänsten i krig skulle leda den då organiserade spaningseskadern, vore han tillika ansvarig för spaningseskaderns krigsförberedelsearbete. Att med dessa uppgifter förena den ansvarsfyllda inspektionen av flygsäkerhetstjänsten vid omkring 25 olika flygförband och utbildningsanstalter m. m. vore ej rimligt.

Att en betryggande flygsäkerhet upprätthölles vore icke endast en vital fråga för flygvapnet med stort inflytande på rekryteringen och personalens moral utan syntes även vara ett samhällsintresse. Inrättandet av en inspektion för signal- och flygsäkerhetstjänsten skulle medföra en årlig merkostnad i förhållande till försvarskommitténs förslag av cirka 20 000 kronor. Om ifrågasvarande inspektionsorgan skulle medföra en sådan effektivisering av flygsäkerhetstjänsten, att endast *ett* krigsflygplan kunde räddas, skulle de årliga merkostnaderna för detta organ vara täckta för 20 år framåt. Under dessa ekonomiska förutsättningar borde chefen för flygvapnet, som bure det yttersta ansvaret för flygsäkerheten, ej förvägras ett hjälpmedel, som han funne betydelsefullt för flygsäkerhetens upprätthållande.

Remissyttranden.

Chefen för flygvapnet har framhållit vikten av att den av honom i olika sammanhang föreslagna och för flygsäkerhetens främjande betydelsefulla inspektionen för signal- och flygsäkerhetstjänsten tillfördes flygvapnet. I övrigt biträdades de i överste Silfverbergs särskilda yttrande framlagda synpunkterna på detta inspektionsorgan.

Statens lönenämnd har funnit tveksamt, huruvida för den föreslagna beställningen som inspektör för den tekniska tjänsten erfordrades en så hög placering som 14:e lönegraden av löneplan nr 2. Med hänsyn till svårigheten att bedöma föreliggande spörsmål ville lönenämnden dock icke framställa någon erinran mot förslaget. Då även en tekniker avsåges kunna komma i fråga för beställningen, syntes densamma böra upptagas alternativt i lönegraden Mo 14 eller Co 14.

Statens organisationsnämnd har framhållit att, då frågan om inspektionsmyndigheter sammanhängde med utformandet av den högsta ledningens organisation inom försvarsmakten — närmare berört i det föregående under rubriken Flygstaben — nämnden icke funne anledning taga ställning till förslaget att tillskapa nya inspektionsorgan. Nämnden delade dock försvarskommitténs uppfattning, att viss återhållsamhet borde iakttagas vid inrättande av nya inspektionsmyndigheter. Resultatet av förvaltningsutredningen kunde även komma att påverka organisationen av inspektionsorganen.

Civilmilitära tjänstemannaförbundet har framhållit, att en i inspektionen för den tekniska tjänsten upptagen elektromästare med hänsyn till arbetsuppgifternas art borde utbytas emot en verkmästare i elektrobefattning.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har anfört, att då det vore ändamålsenligt, att den högste målsmannen för tekniken inom flygvapnet, flygöverdirektören, övervakade den tekniska tjänsten och den tekniska utbildningen, så syntes chefskapet för inspektionen för den tekniska tjänsten böra utövas av denne.

Svenska teknologföreningen har ansett, att inspektören för den tekniska tjänsten borde upptagas som överste i lönegraden Mo 14 eller förste flygdirektör i lönegraden Co 14.

Departementschefen.

Med hänsyn till betydelsen av en effektiv ledning och kontroll av den tekniska utbildningen samt dennas tillämpning vid förbanden m. m. biträder jag försvarskommitténs förslag att från och med budgetåret 1948/49 inrätta en direkt under chefen för flygvapnet lydande inspektion för den tekniska tjänsten. Jag ansluter mig likaledes till föreslagen sammansättning av detta inspektionsorgan, dock med följande jämkningar. Då inspektören avses vara officer eller tekniker, bör denna beställning upptagas alternativt i lönegraden Mo 14 eller Co 14. I syfte att vidga kretsen av dem, som kunna ifrågakomma till den betydelsefulla befattningen såsom assistent hos inspektören, bör här för avses alternativt en flygdirektör av 1. eller 2. graden eller också en överstelöjtnant eller major. Två av försvarskommittén föreslagna flygingenjörer i lönegraden Ca 30 böra — med hänsyn till att beställning för dylik personal i denna lönegrad icke torde böra nyinrättas — i stället upptagas, en i lönegraden Ca 31 och en i lönegraden Ca 29. Med hänsyn till vad som i det följande anföres i avsnittet Flygvapnets personal angående överförande av vissa underofficerare i teknisk tjänst till civilmilitära beställningar, bör

i inspektionen upptagen materielmästare tills vidare ersättas med en fanjunkare. Civilmilitära tjänstemannaförbundets förslag att ersätta en elektromästare med en verkmästare kan jag — såsom närmare framgår av redogörelsen för flygvapnets personal — för närvarande ej biträda.

Försvarskommitténs förslag beträffande flygsäkerhetsinspektionen skulle ej medföra enhetlig ledning och kontroll av flygsäkerhetstjänsten — varmed jag i detta sammanhang menar dels egentlig flygsäkerhetstjänst, dels de med denna verksamhet nära förbundna verksamhetsgrenarna signaltjänst (inklusive radartjänst) och väderlekstjänst. Den för inspektion av egentlig flygsäkerhetstjänst ansvarige befattningshavaren skulle därjämte belastas med inspektion av spanings- och fotografitjänsten m. m. Då man med denna organisation ej torde ernå en väl ledd flygsäkerhetstjänst, kan jag ej biträda kommitténs förslag i detta hänseende. Jag kan ej heller ansluta mig till det från flygmilitärt håll framlagda förslaget att inrätta en direkt under chefen för flygvapnet lydande signal- och flygsäkerhetsinspektion. I likhet med försvarskommittén är jag nämligen ej övertygad om nödvändigheten och lämpligheten av att inrätta ett fristående inspektionsorgan vid sidan av de i flygstaben ingående signal-, flygsäkerhets- och väderleksavdelningarna. Med denna organisation skulle dessutom företrädare för väderlekstjänsten saknas inom inspektionsorganet. Med hänsyn till det sagda föreslår jag, att inspektionen av flygsäkerhetstjänsten — i dess vidsträckta bemärkelse — ålägges flygstaben, varest för detta ändamål bör tillkomma en inspektör för flygsäkerhetstjänsten, överste i lönegraden Mo 14. Flygstabens flygsäkerhets-, signal- och väderleksavdelningar böra fungera som arbetsorgan åt inspektören och i frågor, som falla inom dennes verksamhetsområde, vara direkt underställda honom. Dessa avdelningar böra av denna anledning förstärkas enligt försvarskommitténs förslag. Inspektören för flygsäkerhetstjänsten bör tillkomma under budgetåret 1948/49.

Försvarskommitténs förslag att ombilda den i nuvarande organisation ingående spaningseskaderstaben till en inspektion för spanings- och flygsäkerhetstjänsten kan jag ej biträda dels med hänsyn till att jag i det föregående ansett mig böra föreslå en annan organisation för inspektion av flygsäkerhetstjänsten, dels när den lämpligaste formen för ledning av spaningsförbandens verksamhet i fred ej torde kunna överblickas, förrän erfarenhet vunnits av den föreslagna nya spaningsorganisationen. Jag räknar därför med att nuvarande spaningsledning — eskaderchef med eskaderstab — bibehålles tills vidare och att inspektionen av flygvapnets fotografitjänst skall åvila denna. Till spaningseskaderstabens sammansättning återkommer jag i avsnittet Flygförband m. m.

Såsom närmare framgår av det föregående föreslår jag, att en fast fredsorganisation för luftbevakningen skall inrättas och att i samband därmed inom flygledningen skall tillkomma en luftbevakningsinspektion. Jag återkommer härtill i avsnittet Luftbevakningen.

3. Flygöverläkaren.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har anfört, att då av 1944 års militärsjukvårdskommitté framlagt förslag ännu ej slutbehandlats, det ej vore möjligt att överblicka den kommande utformningen av försvarets och försvarsgrenarnas sjukvårdsledning. Försvarskommittén hade därför lagt nuvarande organisation till grund för sina beräkningar och endast föreslagit de ändringar av denna, som under alla omständigheter syntes erforderliga.

Militärsjukvårdskommittén har föreslagit, att flygvapnet skulle tillföras en undersökningsläkare, förste flygläkare i lönegraden Ca 29, avsedd att centralt verkställa undersökningar av aspiranter och stamflygförare, följa utvecklingen på det flygmedicinska området, vara ledamot av haverikommissioner m. m. Enligt försvarskommitténs mening borde en sådan befattning tillkomma vid flygledningen.

I nuvarande organisation ingå 9 arvodesanställda flygläkare av 2. graden med begränsad årlig tjänstgöringsplikt. Då försvarskommittén — såsom närmare framgår av s. 617 i betänkandet — räknat med ett behov av extra läkarkrafter motsvarande 1575 tjänstgöringsdagar per år, borde antalet flygläkare av 2. graden med nu gällande årlig tjänstgöringsplikt utökas från 9 till 26.

Organisationen för flygöverläkaren efter nämnda förändringar framgår av s. 617 i betänkandet.

Remissyttranden.

Försvarets sjukvårdsförvaltning har biträtt förslaget att inrätta en befattning såsom undersökningsläkare — förste flygläkare i lönegraden Ca 29 — vid flygledningen.

Statens organisationsnämnd har framhållit, att åtgärder, som kunde föregripa ett genomförande av militärsjukvårdskommitténs förslag till organisation av försvarsmaktens sjukvårdsledning, nu icke borde vidtagas.

Departementschefen.

Försvarskommitténs förslag beträffande flygöverläkaren och den till hans förfogande ställda personalen, vilket begränsats till vad som synes erforderligt att genomföra oavsett resultatet av en bearbetning av militärsjukvårdskommitténs förslag, ger mig icke anledning till erinran.

4. Flygförvaltningen.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har med hänsyn till pågående förvaltningsutredning endast föreslagit de jämkningar i flygförvaltningens organisation, som i huvudsak sammanhängde med den för flygvapnet i övrigt föreslagna krigs- och fredsorganisationen.

Vid materielavdelningen borde tillkomma 1 flygingenjör (fotografiingenjör)

med deltidstjänstgöring i inspektionen för spanings- och flygsäkerhetstjänsten, 2 mästare samt 2 flygtekniker med deltidstjänstgöring vid flygstabens signalavdelning. Samtidigt kunde 2 underofficerare vid materielavdelningen samt 2 överfurirer vid flygstabens signalavdelning utgå.

Enligt 1942 års försvarsbeslut avsåges 4 flygingenjörer placeras som eskaderingenjörer och 4 kompaniofficerare såsom eskaderintendenter, samtliga med deltidstjänstgöring inom flygförvaltningen. I praktiken hade dessa befattningshavare blivit placerade till tjänstgöring vid flygförvaltningen. 1 avvaktan på förvaltningsutredningens blivande förslag ville försvarskommittén ej föreslå någon ändring i nu rådande förhållanden.

Vid försökscentralen borde 3 kompaniofficerare tillkomma, 2 underofficerare ersättas med stamflygförare samt 1 förvaltare utgå. Vid centralförråden borde 2 mästare utgå.

Tabell å s. 618 i betänkandet visar den personal med lön från flygvapnets avlöningsanslag, som efter ovan nämnda förändringar i nuvarande organisation skulle ingå i flygförvaltningen.

Remissyttrande.

Civilmilitära tjänstemannaförbundet har framhållit, att av vid flygförvaltningens materielavdelning placerade 7 mästare 6 med hänsyn till tjänsteuppgifternas art borde utbytas mot verkmästare.

Departementschefen.

I fråga om flygförvaltningen har försvarskommittén med hänsyn till pågående förvaltningsutredning i huvudsak begränsat sitt förslag till sådana ändringar av nuvarande organisation, som äro en följd av den föreslagna krigs- och fredsorganisationen för flygvapnet i övrigt. Jag har härutinnan ingen annan erinran än att den föreslagne fotografiingenjören bör deltidstjänstgöra i spaningseskaderstaben i stället för i den av kommittén föreslagna inspektionen för spanings- och flygsäkerhetstjänsten. Till civilmilitära tjänstemannaförbundets förslag att utbyta 6 mästare mot lika många verkmästare kan jag ej taga ställning i avvaktan på resultatet av förvaltningsutredningen. Som följd av det förslag beträffande luftbevakningen, som jag i det följande framlägger, böra en flygdirektör av 2. graden och två civila ingenjörer tillkomma.

5. Personal till staber m. m. utom flygvapnet.

Försvarskommittén.

Kommittén har föreslagit följande ändringar i nu gällande organisation.

Vid försvarsstaben borde tjänstgöra 1 överstelöjtnant eller major och 7 kompaniofficerare ur flygvapnet. Härtill kunde komma ett antal officerare för egen utbildning. Ur flygvapnet borde tillkomma 1 major eller kapten vid arméhögskolan, 1 major vid försvarets forskningsanstalt samt 1 underofficer som kompaniadjutant vid försvarets läroverk.

Enligt nuvarande organisation avsåges en regementsofficer som assistent i luftfartsstyrelsen med deltidstjänstgöring i flygstabens flygsäkerhets- och haveriavdelning. Den civila luftfartens starka utveckling hade emellertid ställt ökade krav på sambandspersonal ur flygvapnet vid luftfartsstyrelsen. I denna borde därför ingå en militärbyrå med uppgift att uppgöra mobiliseringsplaner för de delar av civilflyget, som i krig ställdes till chefens för flygvapnet förfogande, att biträda vid samordnandet av civil och militär flygsäkerhetstjänst, att ur militär synpunkt granska nybyggnads- och ändringsplaner avseende civila flygfält och därtill hörande anläggningar, att ur militär synpunkt typgranska viss för civilflyget avsedd materiel samt att tjänstgöra som chefens för flygvapnet kontrollorgan för det civila statsunderstödda privatflyget. I militärbyrån borde ur flygvapnet ingå ovan nämnde regementsofficer — överstelöjtnant eller major — samt en kapten. En flygingenjör ur flygförvaltningen borde deltidstjänstgöra vid byrån.

Tabell å s. 620 i betänkandet visar den personal, som efter ovan nämnda förändringar i nuvarande organisation skulle tjänstgöra vid staber m. m. utom flygvapnet.

Remissyttrande.

Luftfartsstyrelsen har framhållit, att den föreslagna organisationen för styrelsens militärbyrå med tanke på förhållandena för dagen och för den närmaste framtiden måhända kunde synas väl omfattande men att den — sett på längre sikt — vore ändamålsenlig och önskvärd. Då personalläget enligt vad som inhämtats dessutom knappast medgäve, att militärbyrån i dess helhet inrättades förrän vid senare tidpunkt, borde styrelsen, som för närvarande biträdades av en flygassistent med deltidstjänstgöring, till en början tillgodoseas i så måtto, att den bemyndigades anställa en militärassistent.

Departementschefen.

Jag har ingen annan erinran mot försvarskommitténs beräkningar beträffande personalbehov vid staber m. m. utom flygvapnet än att, med hänsyn till vad luftfartsstyrelsen anfört, med inrättandet av en militärbyrå vid styrelsen bör anstå. Tills vidare bör nu vid luftfartsstyrelsen deltidstjänstgörande flygassistent heltidsplaceras därstädes.

B. Luftbevakningen.

En redogörelse för luftbevakningens ställning inom försvarsorganisationen har i det föregående lämnats under avd. III. Särskilda frågor. D. Luftförsvaret. Av denna redogörelse framgår bland annat, att den av överbefälhavaren tillsatta luftförsvarskommittén föreslagit luftbevakningens snara överförande till flygvapnet, att försvarskommittén i avvaktan på resultatet av denna frågas vidare bearbetning inom högkvarteret ej tagit ställning härtill samt att chefen för flygvapnet tillstyrkt luftförsvarskommitténs förslag. Av

den tidigare redogörelsen framgår även, att överbefälhavaren i skrivelse den 19 februari 1948 avgivit förslag till luftbevakningens ordnande, som i stort sett innebär att luftbevakningens ledning i krig och fred ävensom krigsförberedelsearbetet skall åvila chefen för flygvapnet och under honom flygbasområdescheferna i samråd med respektive militärbefälhavare (motsvarande), att inom flygledningen skall inrättas en luftbevakningsinspektion, varjämte flygförvaltningen och flygbasområdesstaberna skola förstärkas med viss personal, att försvarsområdesstaberna skola kvarstå som organiserande och utrustande myndigheter för huvuddelen av luftbevakningsförbanden medan en mindre del (vissa luftförsvarscentraler) organiseras och utrustas av flygflottiljerna samt att utbildningen skall handhas dels av flygflottiljerna, dels av försvarsområdesstaberna (huvuddelen av den frivilliga utbildningen).

I det följande redogöres för de förslag till modernisering och närmare utformning av luftbevakningen, som framlagts av försvarskommittén, överbefälhavaren och chefen för flygvapnet och som ej framgå av den tidigare lämnade redogörelsen.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har framhållit, att den nuvarande luftbevakningsorganisationen icke fyllde de krav, som måste ställas på densamma för att luftförsvarsmedlen skulle kunna utnyttjas effektivt och för att civilförsvaret skulle erhålla tillräcklig förvarningstid. Med moderna flyghastigheter vore sålunda den optiska luftbevakningen, som grundade sig på direkta syn- och hörselobservationer av flygplan, helt otillräcklig och måste kompletteras med radar. Endast härigenom kunde flygföretag upptäckas på så långt håll, att erforderlig förvarningstid erhöles. Nu befintlig radarapparatur vore emellertid omodern och till antalet otillräcklig. För rapportering från luftbevakningens olika stationer och centraler erfordrades även i stor utsträckning direkta telefon- och radioförbindelser. Sådana saknades f. n., vilket medförde alltför långa rapporteringstider samt vid livlig flygverksamhet överbelastning på telegrafverkets riksledningar.

Försök hade sedan våren 1945 bedrivits med en ny luftbevakningsorganisation, som även provisoriskt genomförts i en del av landet. Försöken hade fortskridit så långt, att överbefälhavaren ansett sig kunna förorda organisationens genomförande i hela landet. Härvid hade dock förutsatts, att den i fredstid skulle utbyggas fullständigt endast inom vissa viktigare områden. Inom övriga delar av landet inskränktes utbyggnaden så att en del signalförbindelser tills vidare finge anstå. Medel för en första etapp av omorganisationen hade anvisats av 1947 års riksdag, varjämte vissa överskotts- och rabattmedel tagits i anspråk för ändamålet. Försvarskommittén funne det vara av stor vikt, att den påbörjade moderniseringen och omorganisationen av luftbevakningen fullföljdes så snabbt som omständigheterna medgäve. Med hänsyn till bland annat läget på arbetsmarknaden och svårigheten att anskaffa material hade kommittén dock icke ansett sig kunna räkna med kortare tid härför än sju år, räknat från och med budgetåret 1947/48.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren har i sin nyssnämnda skrivelse med förslag till luftbevakningens ordnande erinrat, att försvarskommittén anmält behov av medel för teknisk modernisering och effektivisering av den optiska luftbevakningen, till vilken även de för luftförsvaret gemensamma centralerna hänfördes, samt dessutom under flygvapnet beräknat medel för radarluftbevakningen. Dessa förbättringar förutsattes komma till utförande. I fortsättningen har överbefälhavaren gått in på den närmare utformningen av luftbevakningsorganisationen och har i detta hänseende framhållit följande.

1. Luftbevakningens ledning.

Luftbevakningens omfattande personalorganisation och dess uppdelning på olika tjänstegrenar hade givit luftbevakningen karaktären av ett särskilt truppslag. En särskild målsman för luftbevakningen med uppgift att leda det omfattande konstruktions-, organisations- och utbildningsarbetet borde därför snarast tillsättas. Vid flygledningen borde sålunda inrättas en luftbevakningsinspektion omfattande en överste (Mo 14) som chef, en major eller kapten som stabschef, tre kaptener, varav en för radarfrågor, en för utbildning och en — jämväl deltidstjänstgörande i flygförvaltningen — för organisation och utrustning, samt ett kanslibitråde, som tillika skulle förestå expeditionen. Till inspektionen borde dessutom kommenderas en officer ur luftvärnet.

Flygförvaltningen borde förstärkas med en flygingenjör av 1. graden samt två civila ingenjörer (Ce 27 och Ce 24).

Arbetet vid flygbasområdesstaberna bleve under luftbevakningens omorganisation mycket omfattande. På grund av de tekniska hjälpmedlens ständiga och snabba utveckling komme detta fredsarbete sannolikt icke att minska efter utbyggnadstidens slut. För att det regionala planläggningsarbetet m. m. i fred samt ledningen i krig skulle kunna läggas på flygbasområdesstaberna, borde dessa förstärkas med en kapten med uppgift att handha krigsförberedelsearbetet, leda den frivilliga utbildningen, organisera luftbevakningen vid tillämpningsövningar samt samarbeta med militärbefälsstaberna, telegrafverket och andra myndigheter. I krig, då omfattande materiella och personella värden kunde stå på spel, därest luftbevakningens rapporterings-, orienterings- och stridsledningssystem icke fungerade effektivt, komme mycket stort ansvar att åvila flygbasområdescheferna. Med hänsyn härtill och till att den för flygmaterieltjänsten i krig erforderliga underhållstjänsten numera i allt större omfattning ålades ifrågavarande chefer, hade chefen för flygvapnet ansett, att dessa borde vara aktiva officerare (i lönegraden Mo 12) inom Södra, Västra, Östra och Norra flygbasområdena. På grund av pågående utredning angående den territoriella organisationen kunde överbefälhavaren för närvarande ej tillstyrka detta. Då befattningarna borde besättas med pensionsavgångna flottiljchefer, borde arvodet dock avpassas med hänsyn härtill (löneklass 2: 12 i stället för 1: 37).

Vid flygbaskåren funnes i nuvarande organisation endast *en* regementsofficer, vilken hade till uppgift att dels vara stabschef inom Övre Norrlands flygbasområde, dels vid flygbaskåren biträda kårchefen med utbildnings- och förvaltningsfrågor. Då luftbevakningsuppgifter skulle påläggas flygbasområdesstaben och då flygförband enligt försvarskommitténs förslag komme att uppsättas jämväl vid flygbaskåren, bleve det ej längre möjligt att kombinera dessa båda befattningar. Flygbaskåren borde därför tillföras en major.

Med hänsyn till det stora antal värnpliktiga, som komme att truppregistreras vid F 4 och F 21, borde dessa förband tillföras vardera ett biträde för skriv- och kontorsgöromål.

2. Förvaltning samt övergång från freds- till krigsorganisation.

Enligt nuvarande organisation vore försvarsområdena organiserande och utrustande myndigheter för huvuddelen av luftbevakningsförbanden. Materielen — utom radarmateriel — vore tagen till uppbörd vid försvarsområdestaberna och redovisades vid armé-(marin-)förvaltningen. Övervägande skäl talade för att försvarsområdena borde bibehålla ovannämnda uppgifter även sedan den föreslagna omläggningen av luftbevakningsorganisationen genomförts. Luftförsvarscentraler avsedda för ständig jaktstridsledning borde dock uppsättas av flygvapnet och telematerielen i sin helhet borde omhänderhas av flygförvaltningen. Huruvida övrig materiel — d. v. s. för försvarsgrenarna i stort sett likartad tyg- och intendenturmateriel — som fortfarande avsäges förvaras i försvarsområdesförråden, skulle bibehållas vid armé- och marinförvaltningarna eller övertagas av flygförvaltningen kunde avgöras genom överenskommelse förvaltningsmyndigheterna emellan.

Fortifikationsförvaltningen borde centralt handlägga byggnadstekniska ärenden ävensom förvaltningen av byggnader inom den nya luftbevakningsorganisationen. Lokalt borde byggnadsfrågorna handläggas av den myndighet, som handhade organisering och utrustning av vederbörande förband.

3. Personal och utbildning.

I och med att luftbevakningen övertoges av flygvapnet borde den nu krigsplacerade personalen ställas till flygvapnets förfogande och truppregistreras vid flygflottiljerna. Utbildning måste snarast igångsättas för att fylla vakanserna samt vidmakthålla den äldre personalens kunskaper, så länge den gamla organisationen tillämpades. Därtill komme behov av att omskola och nyutbilda personal för den nya organisationen.

För att täcka behovet av officerare och underofficerare erfordrades — utöver den personal, som kunde bli disponibel genom att successivt omskola äldre luftbevakningspersonal samt genom att ianspråktaga viss för annan tjänst utbildad officerspersonal ur de tre försvarsgrenarna — utbildning av värnpliktiga officerare och underofficerare i luftbevakningstjänst vid flygvapnet. Denna utbildning, som tills vidare skulle avse 45 officers- och 15 underofficerslevar årligen, kunde förläggas till flygkadettskolan i Uppsala. Det bleve härvid nödvändigt att förstärka denna skola med en kapten, två löjtnanter och ett ekonomibiträde. I fråga om värnpliktstidens längd, premier och övriga bestämmelser förutsattes överensstämmelse med motsvarande utbildning inom armén.

För att tillgodose behovet av underbefäl och meniga kunde i princip tvenne vägar väljas — frivillig utbildning av icke krigstjänstskyldig personal eller utbildning av värnpliktiga under första tjänstgöringen. Våra begränsade personella resurser och luftbevakningstjänstens särskilda lämplighet för frivilliga insatser talade för det förra systemet. En frivillig organisation omfattande 10 000 medlemmar — omkring $\frac{2}{3}$ av luftbevakningens personalbehov — skulle med ett årligt anslag av omkring 500 000 kronor kunna åstadkommas under den föreslagna sjuåriga uppbyggnadsperioden för luftbevakningen. Med hänsyn till nämnda kostnader och till instruktörsbristen under de närmaste åren räknades tills vidare endast med 4 500 frivilliga — i huvudsak befäl och lottor i centraltjänst — vid fullt utbyggd organisation. Utbildningen förutsattes skola ske efter de riktlinjer, som för närvarande tillämpades inom befälsutbildnings- och lottarörelserna. Luftbevakningsofficeren vid flygbas-

områdesstaben beräknades tjänstgöra som ordinarie instruktör för den frivilliga utbildningen vid försvarsområdena. Av det sagda framginge att behovet av manskap tills vidare måste fyllas genom att utbilda värnpliktiga under första tjänstgöring vid flygvapnet. Under de närmaste åren bleve det nödvändigt att årligen utbilda cirka 700 man för den optiska luftbevakningen. Någon ökning av flygvapnets värnpliktskontingent erfordrades icke av denna anledning.

Överbefälhavaren har särskilt framhållit betydelsen för luftbevakningsorganisationens effektivitet av årliga tillämpningsövningar.

Överbefälhavaren har slutligen föreslagit, att omorganisationen av luftbevakningen skall påbörjas den 1 juli 1948 och genomföras så snabbt utbildnings- och förvaltningstekniska förhållanden medgiva.

Kostnaderna för luftbevakningen behandlas i det följande under rubriken Kostnadsberäkningar för flygvapnet.

Chefen för flygvapnet har redogjort för den personalförstärkning, som skulle erfordras vid flygvapnet, därest luftbevakningen omorganiserades enligt luftförsvarskommitténs förslag och överfördes till flygvapnet. Denna personalförstärkning överensstämmer med den av överbefälhavaren föreslagna. *Chefen för flygvapnet* har dock föreslagit, att cheferna för Södra, Västra, Östra och Norra flygbasområdena skola aktiveras och placeras i lönegraden Mo 12.

Departementschefen.

Såsom närmare framgår av avd. III. Särskilda frågor. D. Luftförsvaret har jag biträtt överbefälhavarens förslag att överföra luftbevakningen till flygvapnet samt att inrätta en fast fredsorganisation för densamma.

Jag biträder försvarskommitténs av överbefälhavaren tillstyrkta förslag att, så snabbt omständigheterna medgiva, fullfölja påbörjad modernisering av luftbevakningen, avseende omläggning — i stort sett oberoende av luftbevakningens ställning inom försvarsorganisationen — av luftbevakningssystemet och i samband därmed bland annat anordnande av vissa centraler, utökning och modernisering av radarluftbevakningen samt anordnande av direkta signalförbindelser. Försvarskommittén har med utgångspunkt från läget på arbetsmarknaden och svårigheten att anskaffa material ansett sig icke kunna räkna med kortare tid än sex år för att fullfölja ifrågavarande åtgärder. Med hänsyn till den särskilda betydelsen såväl för riksförsvaret i dess helhet som för samhällslivet av att luftbevakningen fungerar effektivt, vill jag understryka vikten av att moderniseringen av luftbevakningen — om detta visar sig möjligt ur utbildnings- och materielanskaffningssynpunkt — genomföres i snabbare takt än försvarskommittén räknat med.

Vad beträffar luftbevakningsorganisationens närmare utformning biträder jag överbefälhavarens förslag att för tillgodoseende av luftbevakningens ledning dels inrätta en luftbevakningsinspektion med av överbefälhavaren angiven sammansättning, dels på angivet sätt förstärka flygförvaltningen, flygbasområdesstaberna, F 4 och F 21. I flygförvaltningen tillkommande beställningshavare tillhörande flygingenjörspersonalen bör dock — med hänsyn till att

beställning i lönegraden Ca 30 ej bör nyinrättas — upptagas i lönegraden Ca 31. Chefen för flygvapnet har föreslagit, att cheferna för Södra, Västra, Östra och Norra flygbasområdena med hänsyn till det större ansvar och de ökade arbetsuppgifter, som vore en följd av luftbevakningens överförande till flygvapnet samt pågående omläggningar av flygvapnets underhållstjänst, skulle upptagas såsom officerare på aktiv stat med placering i lönegraden Mo 12. Även om vissa skäl tala för en sådan åtgärd, är jag icke beredd att nu taga ställning till denna fråga utan anser i likhet med överbefälhavaren, att densamma bör upptagas till prövning i samband med pågående utredning angående den territoriella organisationen. Däremot kan jag biträda förslaget, att till ifrågavarande befattningshavare, som normalt beräknas vara pensionsavgångna flottiljchefer, skall utgå arvode enligt löneklass 2: 12.

Mot överbefälhavarens förslag angående principerna för handläggning av förvaltningsfrågor rörande luftbevakningsorganisationen samt för uppsättning av luftbevakningsförband m. m. vid krig har jag intet att erinra.

Jag kan biträda av överbefälhavaren föreslagna åtgärder för att tillgodose luftbevakningens personalbehov ävensom angivna principer för utbildning av luftbevakningspersonal. Utbildning av officerare och underofficerare i luftbevakningstjänst bör sålunda införas vid flygvapnet och förläggas till flygkadett-skolan, som i samband härmed bör förstärkas på angivet sätt. Det bör ankomma på chefen för flygvapnet att utarbeta förslag till de författningsändringar, som bli en följd av att dessa nya värnpliktskategorier införas. I avvaktan på erfarenheterna av den planerade luftbevakningsutbildningen förutsätter jag i likhet med överbefälhavaren, att flygvapnets behov av värnpliktiga i luftbevakningstjänst — utom radartjänst — kan tillgodoses utan ökning av värnpliktskontingenten. För att tillgodose behovet av värnpliktiga i radartjänst bör flygvapnets värnpliktskontingent utökas med det antal värnpliktiga, som försvarskommittén avsett för detta ändamål.

C. Indelning i flygbasområden.

Försvarskommittén.

Kommittén har anfört, att den, då frågan om den militärterritoriella indelningen alltjämt vore under utredning inom den högsta militära ledningen, vid sina beräkningar i princip utgått från nuvarande organisation. Kommittén hade strävat efter att giva flygförbanden en fredsorganisation, som så långt möjligt överensstämde med krigsorganisationen. Härigenom skapades förutsättningar för att utan dröjsmål insätta krigsflygförbanden vid krigsutbrott. Detta vore med hänsyn till främst jaktförbandens uppgifter — att bjuda sådant motstånd i luften, att krigsmakten kunde mobiliseras och grupperas samt samhällsapparaten omställas till krigsdrift — av vital betydelse för krigföringen i stort. En förutsättning för att flygförbanden skulle kunna utnyttja sin höga krigsberedskap och snabbt insättas vid krig vore emellertid, att bas- och underhållstjänsten kunde träda i funktion tillräckligt snabbt. Ur denna synpunkt kunde det te sig önskvärt, att även basförbanden funnes organiserade i fred.

Man hade emellertid — främst med hänsyn till kostnaderna — måst inskränka sig till att i fred förfoga över de staber, som i krig skulle leda basförbandens verksamhet. Tillvaron redan i fred av med krigsuppgifterna väl förtrogna flygbasområdesstaberna utgjorde en förutsättning för att basförbanden snabbt skulle kunna organiseras och grupperas samt för att bas- och underhållstjänsten i krig skulle komma i gång utan dröjsmål. Med hänsyn till betydelsen av att nyckelposterna i krig inom flygbasområdesstaberna redan i fred vore besatta med den för krigsorganisationen avsedda personalen kunde försvarskommittén icke förorda att — såsom ifrågasatts av f. d. generaldirektören A. Granholm i samband med en på föranstaltande av statens sakrevision verkställd undersökning angående krigsflygfältens tillstånd m. m. — i fred överföra flygbasområdesorganisationens nuvarande löpande förvaltnings- och övriga arbetsuppgifter till flygflottiljerna eller att draga in vissa befattningar vid flygbasområdesstaberna i annan utsträckning än som framginge av kommitténs förslag.

Enligt 1942 års försvarsbeslut skulle intendent i fred — i motsats till i krig — ej ingå i flygbasområdesstab. Med hänsyn till de uppgifter, som åvilade flygbasområdescheferna, hade det sedermera blivit erforderligt att placera en officer på stat i intendenturbefattning vid varje flygbasområdesstab. Härför hade utnyttjats en av de båda intendenten, som enligt försvarsbeslutet skulle finnas vid vissa större flottiljer. Denna personalplacering borde bli permanent. En i flygbasområdesstaberna enligt 1942 års försvarsbeslut ingående signalutbildad underofficer på stat kunde utgå.

Redogörelse för övriga smärre jämkningar i flygbasområdesstabernas organisation samt en sammanställning av dessas personalbehov ha lämnats å s. 623 i betänkandet.

Remissyttranden.

Chefen för flygvapnet har — såsom närmare framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen för frågan om den militärterritoriella indelningen — framhållit, att någon ändring av den flygterritoriella indelningen ej borde komma till stånd, förrän frågan om luftförsvarets sammanförande under enhetlig ledning blivit fullständigt löst.

Militärbefälhavaren för VII. militärområdet har ansett, att — oberoende av om förslag till samordning av de territoriella staberna kunde framläggas eller ej — den ändringen redan nu borde vidtagas beträffande Gotland, att militärbefälhavaren för VII. militärområdet tillika bleve flygbasområdeschef för ett Gotlands flygbasområde och i detta avseende underställdes chefen för flygvapnet.

Statens organisationsnämnd har med hänsyn till pågående organisationsundersökningar vid de högre territoriella staberna avstyrkt, att förslag till ändringar nu framlägges angående flygbasområdesstabernas organisation.

Länsstyrelsen i Gotlands län har anfört, att ett särskilt Gotlands flygbasområde — med befälhavaren för VII. militärområdet som chef — borde in-

rättas. Härigenom skulle enhetligare ledning av Gotlands samtliga försvarsanstalter ernås.

Departementschefen.

Såsom framgår av i det föregående lämnad redogörelse för den militärterritoriella indelningen har jag — i likhet med försvarskommittén — utgått från att nuvarande indelning i flygbasområden skall bibehållas i avvaktan på resultaten av pågående utredningar beträffande såväl den militärterritoriella organisationen som luftförsvarets organisation.

Mot försvarskommitténs förslag till sammansättning av flygbasområdesstab har jag ingen annan erinran än att arvode till flygbasområdeschef — med hänsyn till vad som i det föregående anförts under rubriken Luftbevakningen — bör utgå enligt löneklass 2: 12, samt att flygfältmästare i likhet med vad nu är fallet tills vidare bör avlönas från sakanslag. Den i östra flygbasområdesstaben upptagna kassaavdelningen bör — såsom jag vid behandlingen av flygstaben föreslagit — i överensstämmelse med civilförvaltningens förslag överföras till flygstaben. I anledning av vad organisationsnämnden anført vill jag framhålla, att ett beslut angående flygbasområdesstabernas organisation ej föregriper pågående organisationsundersökningar vid de högre territoriella staberna men gör det möjligt att utan dröjsmål tillvarataga förefintliga besparingsmöjligheter.

D. Flygförband m. m.

1. Indelning i flygslag och flygflottiljer.

Enligt 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut skulle i flygvapnets fredsorganisation ingå 17 flygflottiljer, varav 7 jaktflottiljer, 6 bombflottiljer, 1 torpedflottilj, 1 fjärrspaningsflottilj, 1 arméspaningsflottilj och 1 marinspaningsflottilj. Erfarenheterna från det senaste kriget ävensom utvecklingstendenserna efter kriget på luftkrigföringens område ha gjort det angeläget att förstärka jaktflyget. 1947 års riksdag beslöt därför att omvandla 2 bombflottiljer samt fjärrspaningsflottiljen till jaktflottiljer. Detta har redan genomförts beträffande bombflottiljerna, under det att fjärrspaningsflottiljens (F 11) omvandling beräknas komma till stånd under de närmaste åren. Denna förskjutning från bomb- och spaningsförband till jaktförband innebär icke, att det av 1941 års försvarsutredning beräknade behovet av bomb- och spaningsförband skulle ha minskat, utan har uteslutande föranletts av nödvändigheten att vid ifrågavarande tidpunkt åstadkomma den i hög grad angelägna förstärkningen av jaktförbanden utan samtidig ökning av organisationen i stort. 1947 års riksdag medgav även, att torpedflottiljen skulle få organiseras såsom bombflottilj. Förberedelserna härför pågå.

Efter dessa redan beslutade organisationsförändringar skulle den genom beslut av 1942 och 1944 års riksdagar tillkomna flygvapenorganisationen erhålla följande indelning i flygflottiljer:

10 jaktflottiljer (F 4, F 8, F 9, F 10, F 11, F 12, F 13, F 15, F 16, F 18), 5

bombflottiljer (F 1, F 6, F 7, F 14, F 17), 1 arméspaningsflottilj (F 3) samt 1 marinspaningsflottilj (F 2). Samtliga jaktflottiljer äro dagjaktflottiljer.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har framhållit, att den visserligen räknat med en successiv ökning av medelstilledningen till flygvapnet även i fortsättningen men funnit sig nödsakad föreslå, att denna ökning begränsades i förhållande till vad som förutsatts i 1942 års försvarsbeslut med däri sedermera av riksdagen beslutade jämkningar. För att möjliggöra en sådan begränsning borde två flygflottiljer indragas. Då en viss minimistyrka hos jaktflyget bland annat vore en förutsättning för att övriga stridskrafter ur de olika försvarsgrenarna skulle kunna operera, borde detta flygslag ej försvagas. Med hänsyn till avsaknaden av nattjaktflyg vore det i stället erforderligt att på bekostnad av övriga flygslag utöka jaktflyget med en nattjaktflottilj. Av nu anförda skäl borde *dels* en spaningsflottilj, nämligen Roslagens flygflottilj (F 2), Hägernäs (Stockholm), samt en bombflottilj, nämligen Västgöta flygflottilj (F 6), Karlsborg, indragas, *dels ock* en bombflottilj — Västmanlands flygflottilj (F 1), Västerås — omvandlas till nattjaktflottilj. För att i viss mån motverka försvagningen av spaningsflyget borde i fred tillkomma en spaningsdivision vid Norrbottens flygbaskår. Vidare borde en flygräddningsgrupp tillkomma och förläggas till den av försvarskommittén föreslagna radarskolan, som avsåges övertaga F 2:s nuvarande etablissement. Bombförbanden borde benämnas attackförband.

Efter ovan föreslagna ändringar i nuvarande organisation skulle flygvapnet i fred omfatta femton flygflottiljer med följande fördelning på flygslagen:

10 dagjaktflottiljer (F 4, F 8, F 9, F 10, F 11, F 12, F 13, F 15, F 16, F 18), 1 nattjaktflottilj (F 1), 3 attackflottiljer (F 7, F 14, F 17) samt 1 spaningsflottilj (F 3). Härtill skulle komma ovannämnda spaningsdivision vid flygbaskåren och flygräddningsgrupp.

Övergången till den av kommittén föreslagna organisationen har beräknats skola ske i följande ordning. F 2 skulle indragas från och med den 1 juli 1949 och F 6 från och med den 1 juli 1955. Omorganisationen vid spaningsförbanden borde ske i ett sammanhang omkring den 1 juli 1949 och F 17 borde ombildas till attackflottilj senast under budgetåret 1948/49. F 1:s omvandling till nattjaktflottilj borde äga rum så snart ske kunde men beräknades ej kunna komma till stånd förrän i samband med nästa flygmaterielförnyelse vid denna flottilj, d. v. s. omkring 1953/54. F 7, som för närvarande vore utrustad med enmotoriga flygplan, beräknades ej kunna förses med tvåmotoriga flygplan förrän vid den till omkring 1955 planerade flygmaterielförnyelsen.

Vid den föreslagna indelningen av flygvapnet i flottiljer hade hänsyn bland annat tagits till behovet av att i krig disponera ett minimiantal operativa enheter. Om det i framtiden bleve aktuellt att förstärka flygvapnet, syntes det försvarskommittén som om detta skulle kunna åstadkommas på så sätt, att man — sedan behovet av operativa enheter blivit tillgodosett — utökade de särskilda flygflottiljernas styrka.

Flertalet ledamöter och militära sakkunniga inom försvarskommittén ha i särskilda yttranden uttalat sig angående flygvapnets sammansättning. I den mån dessa yttranden avsett behovet av flygstridskrafter, ha de återgivits i det föregående under rubriken Huvuddragen av försvarskommitténs förslag. Kommittéledamoten *Hagberg* har härutöver framhållit, att en ytterligare omprövning av flygvapnets organisation och principerna för dess verksamhet borde ske. En utredning hade visat, att man vid uppsättning av en ny flottilj kunde ernå väsentliga besparingar genom att fördela denna på äldre flottiljer och därvid förstärka befintliga divisioner. En sådan förstärkning av äldre flottiljer i krig borde kunna begränsa fredskostnaderna.

Remissyttranden.

Innehållet i remissyttrandena i vad angår behovet av flygstridskrafter har återgivits i det föregående under rubriken Huvuddragen av försvarskommitténs förslag. Härutöver ha *statens organisationsnämnd* och *centralstyrelsen för de svenska reservofficersförbunden* erinrat om försvarskommitténs uttalande, att om det framdeles skulle bli aktuellt att förstärka flygvapnet, skulle detta kunna åvägabringas genom att utöka de särskilda flygflottiljernas styrka. Detta uppslag vore beaktansvärt, eftersom det innebure, att man i stället för att nyuppsätta flottiljer hade möjlighet att genom förstärkning av befintliga förband än mer utnyttja den nuvarande flottiljorganisationen. Dessa besparingsmöjligheter borde tillvaratagas.

Departementschefen.

I det föregående har jag under rubriken Huvuddragen av försvarskommitténs förslag föreslagit, att flygvapnet i fred skall omfatta följande flygförband, nämligen 10 dagjaktflottiljer (F 3, F 4, F 8, F 9, F 10, F 12, F 13, F 15, F 16, F 18), 1 nattjaktflottilj (F 1), 4 attackflottiljer (F 6, F 7, F 14, F 17), 1 spaningsflottilj (F 11) om fyra flygande divisioner samt en spaningsdivision vid flygbaskären. Jag har även uttalat mig för successiv förstärkning av de tio dagjaktflottiljerna med 50 % i förhållande till nu gällande organisation och har framlagt förslag om att härvid i första hand förstärka tre flottiljer. Försvarskommitténs förslag att uppsätta en flygräddningsgrupp med förläggning tills vidare till den radarskola (i nuvarande F 2:s etablissement), som även enligt min mening bör komma till stånd, kan jag även biträda.

Innebörden av förslaget att förstärka de särskilda dagjaktflottiljerna med 50 % framgår närmare av den redogörelse, som lämnas i det följande under rubriken Flygflottiljerna. Denna metod för förstärkning av flygvapnet — inom flottiljorganisationens ram — synes ligga i linje med de synpunkter på hit hörande spörsmål, som anlagts av vissa remissmyndigheter, bland andra statens organisationsnämnd.

Vad beträffar övergången till den av mig föreslagna organisationen räknar jag med att spaningsflottiljen F 2 indrages från och med den 1 juli 1949 och att i samband därmed en av dess divisioner överföres till flygbaskären F 21 och en till spaningsflottiljen F 11, att spaningsflottiljen F 3 omvandlas till

dagjaktflottilj så snart ske kan, vilket enligt vad nu kan överblickas torde kunna bli fallet omkring 1949/50, att förstärkningen av tre dagjaktflottiljer med 50 %, som beräknas kunna komma till stånd under de närmaste tre budgetåren, genomföres så snabbt som materielleveranserna medge och att — såsom jag i det föregående angivit — en plan för fortsatt förstärkning av dagjaktflyget enligt samma grunder förelägges 1949 års riksdag, att attackflottiljen F 1 ombildas till nattjaktflottilj så snart lämpliga flygplan kunna levereras, att torpedflottiljen F 17 omvandlas till attackflottilj under budgetåret 1948/49 samt att attackflottiljen F 7 organiseras som tvåmotorig flottilj i samband med F 1:s ombildning till nattjaktflottilj och med utnyttjande av denna flottiljs nuvarande attackflygplan. Såsom jag i det föregående anfört tala starka skäl för att attackflottiljen F 6, som nu är utrustad med enmotoriga flygplan, skall organiseras som tvåmotorig flottilj vid tidpunkten för nästa flygmaterielförnyelse vid detta förband. Då denna beräknas skola ske först omkring 1955, synes det kunna anstå med slutligt ståndpunkttagande till denna fråga. Det ligger i sakens natur, att här angiven tidsplan är ungefärlig, och det bör ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till flygmateriel- och omskolningsläget m. fl. förhållanden närmare fastställa tidpunkter för ifrågasvarande organisationsändringar ävensom vilka tre dagjaktflottiljer, som i första hand skola förstärkas.

2. Flygeskaderna.

Ändrade grunder för ledning av jakt- och spaningsförbanden samt av 1947 års riksdag beslutad förskjutning mellan flygslagen ha föranlett betydande ändringar i den eskaderindelning, som tillkom genom 1942 års försvarsbeslut. Eskaderindelningen är för närvarande följande:

1. flygeskadern, bombeskader, omfattande samtliga fem bombflottiljer,
2. flygeskadern, jakteskader, omfattande fyra jaktflottiljer,
3. flygeskadern, jakteskader, omfattande fem jaktflottiljer,
4. flygeskadern, spaningseskader, omfattande tre spaningsflottiljer och flygbaskären.

En av de i 4. flygeskadern ingående spaningsflottiljerna (F 11) avses enligt 1947 års riksdagsbeslut skola omvandlas till jaktflottilj och i samband därmed överföras till en av jakteskaderna.

Försvarskommittén.

Enligt kommitténs mening borde jakt- och attackförbanden liksom nu sammanföras flygslagsvis i eskaderförband. Såsom i annat sammanhang nämnts borde spaningseskadern ej längre vara organiserad i fred och 4. eskaderstaben borde omvandlas till en inspektion för spanings- och flygsäkerhetstjänsten. I samband härmed borde spaningsförbanden i fred underställas inspektören för spanings- och flygsäkerhetstjänsten i fråga om flygslagsutbildning, krigsberedelsearbete och flygsäkerhet. I övriga avseenden borde de lyda direkt under chefen för flygvapnet.

Med utgångspunkt från det ovan sagda och från av försvarskommittén före-

slagna förbandsindragningar och förskjutningar mellan flygslagen borde flygvapnet i fred indelas i tre flygeskadrar med följande sammansättning:

1. flygeskadern, attackeskader med stab i Stockholm, omfattande attackflottiljerna F 7, F 14 och F 17;

2. flygeskadern, jakteskader med stab i Göteborg, omfattande dagjaktflottiljerna F 4, F 9, F 10, F 12 och F 15;

3. flygeskadern, jakteskader med stab i Stockholm, omfattande nattjaktflottiljen F 1 samt dagjaktflottiljerna F 8, F 11, F 13, F 16 och F 18.

Eskaderindelningen borde ej fastläsas utan det borde vara möjligt att på samma sätt som i nuvarande organisation anpassa indelningen efter ändrade förhållanden i fråga om eskadrarnas krigsuppgifter m. m.

Utöver de arbetsuppgifter för eskadercheferna, som förutsetts av 1941 års försvarsutredning, hade det under årens lopp visat sig nödvändigt att pålägga dessa chefer vissa ytterligare uppgifter. Detta sammanhänge med den genom flygvapnets successiva utbyggnad ökade belastningen på flygledningen. Eskadercheferna borde med hänsyn härtill tilldelas befälsrätt i fred över eskaderns förband i alla avseenden utom i fråga om förvaltningstjänst samt sådan verksamhet, som borde påläggas särskilda inspektionsorgan eller som av kostnads- eller effektivitetsskäl krävde central ledning.

Vad angår eskaderchefernas lönegradsplacering hade 1941 års försvarsutredning föreslagit, att sådana befattningshavare — utan åtskillnad dem emellan — skulle kunna inneha beställning i lönegrad motsvarande med nuvarande beteckningar antingen Mo 17 eller Mo 14. Vid anmälan av propositionen 1942: 210 hade föredragande departementschefen förklarat, att han icke vore övertygad om att eskadercheferna då borde placeras i högre lönegrad än den sistnämnda. Emellertid hade departementschefen funnit det icke uteslutet, att en omprövning av löneställningen kunde befinnas påkallad, sedan erfarenheter vunnits rörande eskaderchefs ansvar och arbetsuppgifter.

Från flygmilitärt håll hade nu — har försvarskommittén vidare anfört — ifrågasatts att placera eskadercheferna i lönegrad Mo 17. Även om berörda befattningshavares arbetsuppgifter skulle komma att utökas vid ett genomförande av försvarskommitténs förslag, borde dessa — med iakttagande av den återhållsamhet i fråga om löneuppflyttningar, som kommittén i nuvarande läge funne motiverad — även i fortsättningen i regel placeras i lönegrad Mo 14. I särskilda fall kunde dock skäl föreligga för en högre lönegradsplacering. Med hänsyn härtill borde eskadercheferna placeras i alternativt lönegrad Mo 17 eller Mo 14.

I nuvarande organisation för eskaderstab avsåges bland annat ingå en underhållsavdelning, bestående av en kompaniofficer såsom chef, en kompaniofficer i intendenturbefattning såsom eskaderintendent och en flygingenjör såsom eskaderingenjör. De båda senare avsåges jämväl tjänstgöra i flygförvaltningen. Då försvarskommittén föreslagit, att eskaderchef icke skulle påläggas några förvaltningsuppgifter rörande eskaderns förband, syntes det möjligt att slopa underhållsavdelningen, varvid — såsom nämnts i annat sam-

manhang — eskaderintendenterna och eskaderingenjörerna borde överföras till flygförvaltningen, där denna personal hade visat sig erforderlig och i praktiken kommit att helt utnyttjas. En såsom signalunderofficer i eskaderstaben placerad underofficer syntes jämväl kunna utgå.

Eskaderstabernas indelning och sammansättning i fred efter ovan nämnda förändringar framgår närmare av tabellen å s. 629 i betänkandet.

Remissyttranden.

Chefen för flygvapnet har beträffande eskaderchefernas löneställning framhållit, att sedan denna fastställts ytterligare uppgifter pålagts dessa befattningshavare. Enligt försvarskommitténs förslag skulle eskadercheferna med hänsyn härtill tilldelas befälsrätt i fred över eskaderns förband i flertalet avseenden. Eskaderchefernas ansvar och arbetsuppgifter komme härigenom att öka i väsentlig grad och de borde därför placeras i lönegraden Mo 17.

Statens organisationsnämnd har anfört, att pågående organisationsundersökningar vid de högre territoriella staberna avsåges skola utsträckas även till eskaderstaberna. Med hänsyn härtill borde i rådande läge något förslag till ändringar i dessa stabers organisation ej framläggas.

Svenska underofficersförbundet har ifrågasatt lämpligheten av att i eskaderstaberna ingående signalutbildade underofficerare, som bland annat vore uppbördsmän för signalmaterielen, utginge ur organisationen.

Departementschefen.

Med följande avvikelser kan jag biträda den av försvarskommittén föreslagna eskaderindelningen.

Såsom redan delvis berörts under avsnittet Inspektionsmyndigheter kan jag i avvaktan på erfarenheter rörande den av mig föreslagna spaningsorganisationen ej tillstyrka förslaget att i fred slopa spaningseskadern och ersätta nuvarande ledning av spaningsförbanden med en spaningsinspektion. Fjärde flygeskadern bör sålunda tills vidare bibehållas och bör omfatta F 11, F 21, flygräddningsförbandet och den i fred tidvis organiserade reservflygkåren, som jag i annat sammanhang föreslår skola uppsättas. Eskaderchefen bör tillika vara inspektör för flygvapnets fotografitjänst.

Med hänsyn till att jag i det föregående föreslagit, att F 6 skall bibehållas och att F 3 i stället för F 11 skall omvandlas till dagjaktflottilj, bör första flygeskadern utökas med F 6 samt F 3 i stället för F 11 ingå i tredje flygeskadern.

Jag förutsätter, att det liksom för närvarande skall ankomma på Kungl. Maj:t att anpassa eskaderindelningen efter ändrade förhållanden i fråga om eskadrarnas krigsuppgifter m. m.

I avvaktan på resultatet av den utredning rörande löneställningen för vissa högre statstjänstemän, som kan komma till stånd, är jag ej beredd att nu taga ställning till frågan om förbättrad löneställning för eskadercheferna.

Jag biträder försvarskommitténs förslag till sammansättning av eskader-

staberna, vilket syftar till att — utan föregripande av de av statens organisationsnämnd förebådade organisationsundersökningarna vid dessa staber — så snart ske kan tillvarataga befintliga besparingsmöjligheter. Fjärde eskaderstaben, som enligt mitt i det föregående framlagda förslag skall bibehållas, bör erhålla samma sammansättning som första och andra eskaderstaberna.

En fotografiingenjör ur flygförvaltningen bör deltidstjänstgöra i fjärde eskaderstaben.

3. Flygflottiljerna.

Flygflottiljerna äro enligt 1942 års försvarsbeslut organiserade på chef, flottiljstab och fyra divisioner, varav tre flygande (övnings- och skoldivisioner) och en uteslutande för marktjänst avsedd specialdivision.

Vid utformningen av flottiljens fredsorganisation enligt 1942 års försvarsbeslut var grundprincipen, att flygförbanden skulle ha erforderlig krigsberedskap. Vid beräkningen av personalbehovet räknades för övningsdivisionerna med ett personalbehov, som avsågs tillgodose kravet på hög krigsberedskap, medan för flottiljen i övrigt beräknades personal i den utsträckning, som erfordrades för att fredstjänsten skulle kunna bedrivas rationellt och effektivt.

Försvarskommittén.

Kommittén har anfört, att det vore en fråga av största vikt för vår totala krigsberedskap, att vid flygflottiljerna i fredstid bedrevs flygövningar i sådan omfattning, att största möjliga antal divisioner innehade hög krigsberedskap. Någon avvikelse från de allmänna riktlinjer för flottiljförbandets organisation och för beräkningen av personalbehovet, som uppdragits i 1942 års försvarsbeslut, borde därför ej göras.

Kommittén har i avvaktan på resultaten av pågående organisationsundersökningar räknat med att den nuvarande indelningen av flottiljen och dess underavdelningar i stort sett bibehålles. Vissa ändringar nödvändiggjordes emellertid, har kommittén anfört, dels av vunna erfarenheter, dels av ändringar i grundvalarna för den personalorganisation, som fastställdes genom 1942 års försvarsbeslut. En del av dessa ändringar hade redan börjat genomföras, bland annat införande av stamflygförare i stället för flygförarutbildade reservofficerare, underofficerare och visst fast anställt manskap samt övergång från militära överfurirer och civila kontraktsanställda montörer i teknisk tjänst till civilmilitära flygtekniker och i samband härmed minskning av antalet fast anställt manskap. Försvarskommittén föresloge därjämte bland annat ytterligare minskning av antalet fast anställt manskap, övergång från i teknisk tjänst sysselsatta underofficerare till civilmilitär verkmästar- och mästarpersonal, införande av en civilmilitär flottiljpolisorganisation i stället för militära vaktplutoner samt centraliserad grundläggande utbildning för det fast anställda manskapet.

Av s. 633—640 i betänkandet framgå detaljer i beräkningen av personalbehovet vid en normal dagjaktfloottilj, av kommittén benämnd normalflottilj,

ävensom flottiljens inre organisation. Till kommitténs redogörelse i dessa delar torde här få hänvisas.

I sammanställning på s. 641 i betänkandet har kommittén angivit normalflottiljens sammanlagda personalbehov (utom kollektivanställd samt viss annan personal). Den närmare innebörden av förslaget i fråga om olika personalkategorier framgår av avsnittet Flygvapnets personal i det följande.

I sammanfattning skulle förslaget medföra följande förändringar i jämförelse med den beräknade personaluppsättningen enligt 1942 års försvarsbeslut med däri vidtagna ändringar.

Minskning	Ökning
1 kapten	4 verkmästare
1 löjtnant	4 materielmästare
2 förvaltare	3 övriga mästare
10 fanjunkare	83 flygtekniker
15 sergeanter	14 flottiljpoliser
42 överfurirer	1 civil
102 övrigt stammanskap	
1 pensionerad underofficer i arvodesbefattning	
60 värnpliktiga (avser normalbehovet)	
234	109
Nettominskning 125	

Vid jämförelsen har hänsyn dock icke tagits till de efter beslut av 1946 och 1947 års riksdagar påbörjade men ej helt genomförda organisationsändringarna rörande stammanskapet och de civila divisionsmontörerna och ej heller till befintligheten för närvarande av viss extra civil personal, som försvarskommittén i viss utsträckning föreslagit skola erhålla extra ordinarie anställning.

Personalbehovet vid de olika flottiljerna framgår av tablåer på s. 672—679 i betänkandet. Kommittén har framhållit, att detta behov uppvisade smärre skiljaktigheter i jämförelse med normalflottiljen och har på s. 640, 642 och 643 redogjort för de viktigaste avvikelserna. Härav inhämtas bland annat följande.

Dagjaktflottiljernas föreslagna organisation och personalbehov överensstämmer i allt väsentligt med normalflottiljens. För F 8 och F 16 föreslås dock med hänsyn till vissa speciella uppgifter ytterligare personal.

Attackflottiljernas organisation påverkas av att de utrustas med tvåmotoriga flygplan, vilka kräva mera personal än normalflottiljens flygplan.

I fråga om den föreslagna nattjaktflottiljens organisation och personalbehov — som beräknats i huvudsaklig överensstämmelse med attackflottiljernas — har kommittén framhållit, att inhemska erfarenheter av nattjakt praktiskt taget saknas. Av denna anledning kunde justeringar framdeles visa sig erforderliga.

Den föreslagna organisationen för spaningsflotttiljen (F 3) överensstämmer i princip med normalflotttiljens, ehuru personalbehovet beräknats större på grund av att i de flygande divisionerna ingå flera flygplan än vid normalflotttiljen. Vid F 3 borde enligt kommitténs förslag även de stamflygförare m. fl., som avses skola placeras vid F 21:s spaningsdivision, erhålla sin grundläggande flygslagsutbildning. Personalbehovet vid F 3 enligt samma förslag framgår av tablå på s. 644 i betänkandet.

Remissyttranden.

Statens organisationsnämnd har anfört, att de vid vissa flygflotttiljer bedrivna organisationsundersökningarna, vilka avsåge stabs- och förvaltnings-tjänsten och vissa därmed samhöriga utbildningsorganisatoriska frågor, hittills i stort sett givit till resultat, att vissa besparingar vore möjliga, särskilt i fråga om värnpliktiga, i förhållande till såväl 1942 års försvarsbeslut som försvarskommitténs förslag. Ändringsförslag, som kunde föregripa nämndens blivande förslag, borde därför icke nu genomföras.

Även i ett flertal andra remissyttranden ha flottiljförbandets organisation och personalbehov berörts. I sistnämnda avseende torde få hänvisas till vad nedan anföres under avsnittet Flygvapnets personal.

Departementschefen.

Mot de allmänna synpunkter, som försvarskommittén anlagt på frågan om flygflottiljernas organisation, har jag intet att erinra.

Med hänsyn till pågående organisationsundersökningar kan jag icke nu taga slutlig ställning till detaljfrågorna rörande flottiljernas organisation. Försvarskommitténs förslag — som i allt väsentligt överensstämmer med av chefen för flygvapnet utarbetade organisationsförslag — skulle emellertid medföra betydande besparingar i förhållande till den organisation, som fastställdes genom 1942 års försvarsbeslut. Med hänsyn härtill finner jag mig böra — även om ytterligare besparingar sedermera kunna vinnas — med de avvikelser och förbehåll, som i det följande framgå av avsnittet Flygvapnets personal, lägga detsamma till grund för beräkningarna rörande personalbehovet vid fullt genomförd organisation och därmed sammanhängande kostnader. Jag har härvid utgått från att åtgärder, som kunna föregripa ett genomförande av resultatet av pågående organisationsundersökningar, nu ej vidtagas.

Det förslag till förstärkning av vissa dagjaktflotttiljer, som jag framlagt i det föregående, innebär med avseende på de enskilda flottiljerna ingen ökning av vare sig stabs- eller administrationspersonal utan berör endast de flygande divisionerna. Vid varje division utökas antalet krigsflygplan med 50 % och tillkommer motsvarande antal flygförare och flygplanmekaniker. Därjämte erfordras en mindre utökning av divisionens verkstadstropp. För *en flottilj* skulle fredsbehovet av personal ökas med i genomsnitt 3—4 subal-

ternofficerare, 11—12 stamflygförare (varav 2—3 under grundläggande flygslagsutbildning), 28—29 flygtekniker, 7 hjälptekniker och 57 värnpliktiga (avser normalbehovet) eller sammanlagt omkring 108 man, vilket i förhållande till försvarskommitténs förslag rörande normalflottiljen innebär en ökning av den fast anställda personalen med cirka 15 % och av den sammanlagda personalstyrkan med cirka 20 %.

Jag får slutligen erinra om, att jag i det föregående föreslagit, att Södermanlands flygflottilj (F 11) — i stället för Östgöta flygflottilj (F 3) enligt försvarskommitténs förslag — skall bibehållas som spaningsflottilj och därvid organiseras med fyra flygande divisioner.

4. Flygbaskåren (F 21).

Flygbaskårens nuvarande huvuduppgifter i fred äro dels att utbilda personal för de basförband, som uppsättas vid krig, dels att med basförband bemanna ett antal flygbaser i Övre Norrland, vid vilka flygvapnets övriga förband utbildas för tjänst under de speciella norrländska förhållandena.

Kåren är organiserad på chef (överste i lönegrad Ma 12, tillika chef för Övre Norrlands flygbasområde), regementsofficer till förfogande, kårstab (tillika flygbasområdesstab), specialdivision och basbataljon.

Försvarskommittén.

Kommittén har icke förutsatt någon annan principiell ändring av flygbaskårens organisation än att — som i det föregående berörts — en reducerad spaningsdivision borde förläggas till kåren. Motsvarande ändringar, som föreslagits i fråga om flottiljförbandets organisation, borde i tillämpliga delar genomföras även vid flygbaskåren. Med hänsyn till att flygförband föreslagits skola organisatoriskt ingå i kåren borde kårchefen — i likhet med flottiljchefer — placeras i lönegraden Mo 12 med pensionsåldern 55 år. Härvid hade hänsyn tagits även till kårchefens arbetsuppgifter och ansvar som flygbasområdeschef.

Personalbehovet vid kåren enligt kommitténs beräkningar framgår av tablåer på s. 645 och 672—679 i betänkandet.

Departementschefen.

Jag kan i huvudsak godtaga försvarskommitténs förslag rörande flygbaskåren, vad personalbehovet beträffar dock med de avvikelser och förbehåll, som framgå av avsnittet Flygvapnets personal. I detta sammanhang får jag endast erinra, att jag i det föregående under avsnittet Luftbevakningen föreslagit, att kåren skall tillföras ytterligare 1 major och 1 kapten. Jag förutsätter, att stabs- och förvaltningstjänsten vid detta förband skall göras till föremål för organisationsundersökningar, sedan undersökningarna vid flottilj avslutats.

E. Centrala flygverkstäder.

I nuvarande organisation ingå tre centrala flygverkstäder med uppgift främst att utföra större reparations- och översynsarbeten på flygmaterielen. För att minska underhållskostnaderna har varje verkstad specialiserats på underhållsarbeten å vissa flygplan- och motortyper m. m.

Försvarskommittén.

Kommittén har i en på s. 647 i betänkandet intagen tabell angivit ett inom flygledningen beräknat behov av på flygvapnets personalförteckning upptagen personal vid de centrala flygverkstäderna. Detta förslag innebure i förhållande till det i 1942 års försvarsbeslut upptagna personalbehovet dels vissa personalförskjutningar mellan de olika verkstäderna, dels utökning med 2 elektromästare (föranledd av förstärkningen av flygvapnets radarorganisation), dels slutligen utbyte av 4 flygingenjörer mot samma antal flygdirektörer. Kommittén ville icke taga ställning till frågan om utbytet av flygingenjörer mot flygdirektörer, enär spörsmålet härom måste sättas i samband med 1946 års militära förvaltningsutrednings blivande förslag, men hade icke något att erinra mot personalberäkningen i övrigt.

Departementschefen.

Till det ifrågasatta utbytet av ett antal flygingenjörer mot flygdirektörer är jag — i avvaktan på bland annat 1946 års militära förvaltningsutrednings förslag och resultatet av den av chefen för finansdepartementet förebådade allmänna ingenjörutredningen — icke beredd att nu taga ställning. Jag beräknar tills vidare ifrågavarande personalbehov enligt försvarskommitténs förslag.

F. Flygvapnets personal.

1. Allmänna grunder.

Den personalorganisation, som fastställdes genom 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut angående F18, har efter hand undergått vissa förändringar. De mest genomgripande ändringarna ha skett genom 1946 och 1947 års riksdagsbeslut. Jämlikt 1946 års riksdagsbeslut (propositionen 120, punkt 4, riksdagens skrivelse 365) har en ny manskapskategori — korttidsanställda stamflygförare — börjat införas. Dessa ersätta flygförarpersonal tillhörande kategorierna underofficerare på stat, enligt förutvarande grunder rekryterat fast anställt manskap, reservofficerare, reservunderofficerare och värnpliktiga. Som följd av 1947 års riksdagsbeslut (propositionen 130, punkt 3, riksdagens skrivelse 327) har en ny kategori av långtidsanställd civilmilitär teknisk personal, flygtekniker, tillkommit. Flygteknikerna ersätta överfurirer och ett stort antal annat fast anställt manskap i teknisk tjänst ävensom civila kontraktsanställda divisionsmontörer.

Försvarskommittén.

Kommittén har anført, att den, såsom en följd av strävandena att ge flygvapnet en med krigsorganisationen så nära som möjligt överensstämmande fredsorganisation, vid beräkandet av flygvapnets personalstyrka i fred utgått från krigsbehovet. Kostnadshänsyn samt kravet på att den ständigt tjänstgörande personalen skulle vara fullt sysselsatt i fred hade dock i vissa fall lett till avsteg från vad som ur krigsorganisatorisk synpunkt bedömts lämpligt. I sådana fall hade det blivit nödvändigt att för krigsorganisationen avse personal med lägre kvalifikationer.

Beredskaps- och effektivitetssynpunkter talade enligt försvarskommittén för att all i flygstyrkorna ingående personal borde vara fast anställd. Kommittén hade av nyss anført skäl dock måst begränsa den fast anställda personalen i flygstyrkorna till $\frac{3}{4}$ av hela antalet. Återstående personal utgjordes av reservpersonal (vissa flygsignalister) och värnpliktiga (f. d. stamflygförare).

I avvaktan på slutbehandlingen av 1944 års militärsjukvårdskommittés förslag angående försvarets sjukvårdsorganisation samt resultatet av 1946 års militära förvaltningsutrednings verksamhet har försvarskommittén vid beräkning av personalbehovet för flygvapnets sjukvårdsorganisation samt för flygförvaltningen i huvudsak byggt på nuvarande organisation.

Det av försvarskommittén beräknade behovet av från avlöningsanslag avlönad, ständigt tjänstgörande personal vid flygvapnets staber och förband m. m. framgår av tablåer på s. 672—679 i betänkandet.

I särskilt yttrande till försvarskommitténs betänkande har kommittéledamoten *Hagberg* ansett det kunna diskuteras, om icke stamflygförarkategorien borde kompletteras av en kategori värnpliktiga flygförare, som under ett färre antal år stode till flygvapnets förfogande och kunde användas i en krigsorganisation, som vore större än fredsorganisationen.

Remissyttrande.

Chefen för flygvapnet har — bland annat med hänsyn till pågående organisationsundersökningar och i avvaktan på ytterligare erfarenheter av redan vidtagna omläggningar i personalorganisationen — endast i princip kunnat tillstyrka försvarskommitténs förslag.

Departementschefen.

Jag kan i allt väsentligt lämna min anslutning till de allmänna synpunkter, försvarskommittén utgått från vid beräkandet av flygvapnets personalbehov. Den av försvarskommittén enligt det följande föreslagna allmänna utformningen av flygvapnets personalorganisation finner jag också i stort sett lämplig. Vad beträffar den av kommittéledamoten *Hagberg* väckta frågan om att komplettera stamflygförarkategorien med en kategori värnpliktiga flygförare — varmed synes ha avsetts andra än f. d. stamflygförare — får

jag till en början erinra, att ett av motiven för att den tidigare kategorien värnpliktiga flygförare avskaffades var, att utvecklingen mot alltmer komplicerad materiel ansågs göra det omöjligt att vidmakthålla flygskickligheten hos denna personal och att i erforderlig utsträckning omskola den till nya flygplantyper. Om nu skulle inrättas en ny kategori av värnpliktiga flygförare, vilka endast under mycket kort tid kunde utnyttjas i krigsorganisationen, skulle detta medföra en stark ökning av det antal flygförare, som årligen måste utbildas. Ett sådant utökat utbildningsbehov skulle medföra synnerligen höga utbildningskostnader och en väsentlig utökning av utbildningsorganisationen. Dessutom skulle den flygande personalens genomsnittliga kvalitet sjunka och beredskapen nedgå. Jag kan av dessa skäl icke förorda, att en kategori värnpliktiga flygförare återinföres.

Det är uppenbart, att bland annat resultatet av pågående organisationsundersökningar och den tekniska utvecklingens krav kunna komma att föranleda jämkningar i olika avseenden beträffande personalorganisationen. De beräkningar rörande behovet av personal vid *fullt genomförd personalorganisation*, som jag i det följande framlägger, äro därför närmast att betrakta såsom en grund för beräkningen av flygvapnets årskostnader vid genomförd organisation och som en riktlinje vid personalrekryteringen. Vid beräkningarna har hänsyn tagits till de jämkningar i personalbehovet, som sammanhånga med de av mig föreslagna ändringarna i förhållande till försvarskommitténs förslag — i huvudsak bibehållande av Västgöta flygflottilj (F 6), uppsättande av ytterligare en spaningsdivision, förstärkning av tre dagjaktflottiljer och inrättande av en luftbevakningsorganisation. Då annat icke särskilt anges, har jag vid beräkningarna i huvudsak tillämpat de av försvarskommittén använda beräkningsgrunderna. Med hänsyn till att jag ansett det kunna anstå med slutligt ståndpunkttagande till frågan om att utrusta F 6 med tvåmotoriga flygplan, har personalbehovet för denna flottilj beräknats såsom för övriga enmotoriga flottiljer.

2. *Militär personal.*

Försvarskommittén.

Behovet av officerare (utom officerare i intendenturbefattning samt musikpersonal) uppgår enligt försvarskommitténs beräkningar till 617 (enligt 1942 års försvarsbeslut med däri sedermera gjorda ändringar 723), vilka samtliga förutsättas vara flygande. Denna betydande minskning av antalet officerare sammanhänger, anför kommittén, därmed att besparingar kunnat göras genom rationalisering av organisationen och att stamflygförarkategorien tillkommit samt med att enligt kommitténs förslag två flottiljer indragas, en flottiljpolisorganisation tillkommer och en officer per flottilj (motsvarande) ersättes med en förvaltare, chef för förbandets signalstation.

Trots föreslagna förbandsindragningar borde enligt kommitténs mening antalet officerare i intendenturbefattning — dock med förbehåll,

som gjorts vid behandlingen av flygvapnets ledande organ (flygförvaltningen) — oförändrat uppgå till 36, vilket berodde på att behov av ytterligare 2 officerare i intendenturbefattning uppstått, varav 1 vid flygstabens organisationsavdelning (tillika reserv) och 1 vid den av kommittén föreslagna radarskolan.

Kommittén har erinrat, att enligt 1942 års försvarsbeslut med däri sedermera gjorda ändringar antalet underofficerare (utom musikpersonal) skulle uppgå till 853, varav 364 flygande (flygförare och flygsignalister). Dessa underofficerare skulle enligt försvarsbeslutet utgöras av förvaltare i flygstationsbefattning, i förrådsbefattning och i kassatjänst samt övriga underofficerare såsom flygförare, såsom signalunderofficerare och flygsignalister, såsom stationsunderofficerare, materielunderofficerare och förrådsunderofficerare, såsom stabsunderofficerare och trupputbildare samt i kassatjänst.

Den nya manskapskategorien stamflygförare ersätter, som förut nämnts, bland annat underofficerare på aktiv stat i flygförartjänst. 1944 års manskapsutredning, vars förslag låg till grund för beslutet om inrättandet av stamflygförarkategorien liksom för beslutet om flygteknikerinstitutionen, hade för sina beräkningar av möjligheterna att begränsa rekryteringsbehovet av korttidsanställt manskap vid flygvapnet utgått från av flygledningen framlagda förslag om bland annat utbyte av vissa underofficerare i teknisk tjänst mot civilmilitär personal. I avvaktan på resultatet av försvarskommitténs arbete upptogs dessa förslag icke till prövning (se propositionen 1947: 130, punkt 3).

Försvarskommittén har nu upptagit bland annat även här åsyftade personalfrågor. Kommittén har föreslagit, att av de nuvarande underofficerarna förvaltare i flygstationsbefattning och i förrådsbefattning (flygmateriel) samt stationsunderofficerare och förrådsunderofficerare skulle utbytas mot civilmilitära verkmästare respektive materielmästare. Kommittén har framhållit, att rekryteringsunderlaget för nämnda underofficersbefattningar — underofficerare i flygförartjänst — numera börjat ersättas med stamflygförare. Som särskilda skäl för förslagen har anförts, att allt stationsbefäl vid flottiljerna — vilket nu utgöres av både underofficerare och, sedan beslutad omorganisation genomförts, från flygtekniker rekryterade civilmilitära mästare — borde rekryteras från tekniskt utbildad personal och uttagas bland de skickligaste flygteknikerna och mästarna, vilka förenade mångårig, kvalificerad praktisk tjänst inom yrket med förmåga att leda arbeten vid en stationsavdelning. Enligt kommitténs mening ägde det anförda i viss utsträckning tillämpning även på de nämnda underofficerarna i förrådstjänst.

Kommittén har vidare föreslagit, att samtliga underofficerare i kassatjänst skulle, med hänsyn till det ökade ansvar som efter omorganisationen av flottiljernas (motsvarande) kassaförvaltningar åvilade chef för kassaavdelning, vara förvaltare.

Försvarskommittén har funnit det möjligt att ersätta den som chef för flottiljs (motsvarande) signalstation placerade officeren med en underofficer,

vilken med hänsyn till det med befattningen förenade ansvaret borde vara förvaltare (i signalbefattning).

Enligt 1942 års försvarsbeslut skulle flottiljs (motsvarande) byggnadsavdelning förestås av en officer på stat med en pensionerad underofficer i arvodsbefattning som biträde. I samband med att byggnadsförvaltningen centraliseras har det syntts kommittén möjligt att ersätta båda dessa befattningshavare med antingen en civil kasernföreståndare eller en underofficer—förvaltare i kasernbefattning. Vad beträffar valet mellan dessa möjligheter har kommittén anfört att, då visst överskott på stabsutbildade underofficerare (trupputbildare) tillfälligt syntes komma att uppstå genom ersättandet av nuvarande vaktplutoner med flottiljpoliser, en förvaltare syntes kunna tills vidare avses för denna befattning. På resultatet av pågående utredningar borde bero, om befattningen framdeles skulle besättas med civil befattningshavare eller med underofficer. En förvaltare i kasernbefattning borde tills vidare avses även för flygvapnets centrala skolor och för flygvapnets radarskola (nuvarande F 2:s etablissement).

Behovet av underofficerare såsom flygsignalister har, enligt vad kommittén anfört, minskat genom den redan genomförda omvandlingen av två bombflottiljer till dagjaktflottiljer. Införandet av flottiljpoliser som ersättning för nuvarande vaktplutoner medförde vidare, att behovet av underofficerare (trupputbildare) avsevärt nedginge. Slutligen hade erfarenheterna visat, att de nuvarande materielunderofficerarna vid flottiljernas (motsvarande) materielavdelningar kunde utgå.

Efter här angivna förändringar beträffande underofficerspersonalen borde denna enligt kommitténs förslag uppdelas på två yrkesgrenar — signalister och trupputbildare — som rekryterades från motsvarande manskapskategorier. Underofficerarna borde utgöras av dels förvaltare i förrådsbefattning (vid intendenturförråd), i kassatjänst, i signalbefattning och i kasernbefattning, dels ock övriga underofficerare såsom signalunderofficerare och flygsignalister samt såsom stabsunderofficerare och trupputbildare.

Försvarskommittén har med utgångspunkt från vad sålunda föreslagits beräknat behovet av underofficerare (utom musikpersonal) till 349, varav 151 flygande (såsom flygsignalister).

Vad beträffar stammanskapet har försvarskommittén erinrat, att antalet manskap (utom musikpersonal) enligt 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut skulle uppgå till 4 535, varav 292 flygande (flygförare, flygsignalister och flygskyttnar). Manskapet skulle vara uppdelat på yrkesgrenarna flygplanmekaniker, signalmekaniker, vapenmekaniker, torpedmekaniker, trupputbildare samt sjukvårdare.

Enligt det inledningsvis omnämnda beslutet av 1947 års riksdag skola mekaniker i mera kvalificerad teknisk tjänst — en del signalmekaniker och samtliga övriga mekaniker — ersättas med civilmilitära flygtekniker. Rekryteringsunderlaget för flygteknikerna borde enligt kommitténs mening i avvaktan på

resultatet av pågående försök fortfarande utgöras av militär personal. Denna yrkesgren för fast anställt manskap borde benämnas hjälptekniker.

Efter överföringarna till flyg- och hjälptekniker återstående personal inom yrkesgrenen signalmekaniker borde benämnas signalister. Behovet av flygsignalister hade starkt minskat genom omvandlingen av två bombflottiljer till dagjaktflottiljer. Det vore även möjligt att begränsa antalet signalister i marktjänst.

Manskap tillhörande yrkesgrenen trupp utbildare användes i nuvarande organisation såsom befäl vid flottiljernas (motsvarande) vaktplutoner (för räddnings-, brand- och vakttjänst), såsom instruktörer vid allmän militärutbildning av värnpliktigt och fast anställt manskap samt såsom expeditiionsbiträden. I annat sammanhang har kommittén föreslagit, att vaktplutonerna skola ersättas med civilmilitära flottiljpoliser. Härigenom kunde antalet trupp utbildare avsevärt reduceras. Ett antal trupp utbildare, placerade som expeditiionsbiträden vid flottiljstaber och divisioner, kunde utgå. Försvarskommittén har räknat med att i samband härmed antalet biträden för skriv- och kontorsgöromål skulle något utökas.

Kommittén har vidare anfört, att genom tillkomsten av flygtekniker och genom de av försvarskommittén i det föregående föreslagna åtgärderna beträffande viss teknisk befälspersonal den tekniska personalen skulle erhålla en mera utpräglad specialinriktning än förut och i stor utsträckning civilmilitär ställning. Denna organisationsförändring skulle medföra ökade krav på trupp utbildarna. För att säkerställa godtagbar tillgång på kvalificerade trupp utbildare borde därför sammanlagt 75 furirer i nuvarande organisation utbytas mot överfurirer, vilka avsåges tjänstgöra som truppinstruktörer dels vid vissa utbildningsanstalter, dels vid flottiljerna. Dessa överfurirer skulle utgöra rekryteringsunderlag för de i fortsättningen föreslagna civilmilitära flottiljpoliserna.

Nuvarande sjukvårdsunderbefäl borde enligt försvarskommitténs mening ersättas med civila sjukvårdare och sjukvårdsbiträden, enär möjligheter till underofficersbefordran inom flygvapnet icke funnes för denna manskapskategori, vilket medfört stark och för tjänsten menlig personalomsättning.

Flygskyttar avsåges icke längre skola ingå i flygplanbesättningarna, varför denna kategori borde utgå.

Försvarskommittén har — efter sålunda föreslagna förändringar i nuvarande organisation — beräknat behovet av stammanskap till i medeltal 1 724 man, varav 692 flygande, stamflygförare och flygsignalister. Manskapet borde uppdelas på yrkesgrenarna stamflygförare, signalister, trupp utbildare och hjälptekniker.

Enligt 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut skulle flygvapnets fredsbehov av värnpliktiga uppgå till 5 750 man, varav 250 studenter och likställda (inklusive aspiranter), flygförare, bombfällare och navigatörer, flygskyttar och underofficerare, samt 5 500 andra värnpliktiga. Huvuddelen av flygvapnets värnpliktiga har avsetts efter omkring 10 år skola överföras till armén och där fullgöra efterutbildningsövning.

Efter tillkomsten av stamflygförare komma värnpliktiga flygförare att utgå ur organisationen. En ny kategori värnpliktiga flygförare — i flygtjänst användbara f. d. stamflygförare — tillkommer dock.

Då bombfällare och flygskyttar ej längre avsåges ingå i flygplanbesättningarna, borde — enligt försvarskommittén — de båda värnpliktskategorierna bombfällare och navigatörer samt flygskyttar utgå. Den föreslagna flottiljpolisorganisationen ävensom vissa organisationsändringar i fråga om krigsbasförbanden medförde, att värnpliktiga underofficerare ej längre erfordrades i organisationen och därför borde utgå. Ett mindre antal värnpliktiga tillhörande kategorierna läkare, tandläkare, personalvårdsassistenter, kryptotekniker, krigskassörer, skyddstekniker, sjukvårdare och bilmontörer, som behövdes i flygvapnets krigsorganisation men som icke lämpligen borde utbildas vid flygvapnet i fred, borde utbildas vid armén och krigsplaceras vid flygvapnet.

Årsbehovet i fred av studenter och likställda (inklusive aspiranter) har kommittén beräknat till i medeltal 80 man.

Kommittén har vidare anfört, att behovet av värnpliktiga (utom studenter och likställda) påverkades bland annat av att de i nuvarande organisation ingående vaktplutonerna föreslagits bli ersatta med flottiljpoliser samt av att ett antal värnpliktiga av effektivitetsskäl ansetts böra ersättas med civil personal. Härigenom skulle värnpliktsbehovet för nuvarande organisation komma att minska med sammanlagt omkring 1 000 man. Samtidigt uppstode dock ett merbehov av värnpliktiga, vilket berodde dels på att värnpliktstjänstgöringen föreslagits bli avkortad, dels på att flygvapnet förutsatts skola uppätta luftbevakningens radarorganisation.

Flygvapnets fredsbehov av värnpliktiga (utom studenter och likställda) överstege — har kommittén vidare anfört — i fråga om flertalet kategorier vad som erfordrades för att årligen omsätta krigsbehovet. Detta sammanhänge med att flygvapnets värnpliktiga vid sidan av utbildningen fyllde ett visst arbetsbehov, som måste täckas, om flygövningar skulle kunna bedrivas i erforderlig omfattning. Det vore i många avseenden mest rationellt att ersätta det överskjutande fredsbehovet av värnpliktiga med fast anställd personal. Av kostnadsskäl hade försvarskommittén dock icke kunnat förorda en sådan lösning. För att undvika den betydande brist på arbetskraft, som med bibehållen värnpliktskontingent skulle uppstå med den av kommittén föreslagna begränsningen av värnpliktstjänstgöringens längd, borde flygvapnet tillföras ett tillskott av värnpliktiga, motsvarande 50 % av normalbehovet av vapenföra värnpliktiga.

Flygvapnets fredsbehov av värnpliktiga (utom studenter och likställda) har kommittén enligt tabell på s. 656 i betänkandet beräknat till 6 015 man. Enligt tabellen utgör normalbehovet 3 616 vapenföra värnpliktiga och 736 i ekonomitjänst.

Av de vapenföra värnpliktiga, omkring 5 280 man, borde omkring 2 100 fullgöra två repetitionsövningar (sammanlagt 60 dagar) vid armén och åter-

stoden antingen två sådana repetitionsövningar vid flygvapnet eller också — för flertalet — en repetitionsövning om 30 dagar vid vardera flygvapnet och armén.

I avvaktan på ytterligare utredning har försvarskommittén icke räknat med några förändringar i fråga om flygvapnets musikpersonal.

Den pensionerade personalen i arvodesbefattningar borde enligt försvarskommitténs mening med hänsyn till föreslagna förbandsindragningar och organisationsändringar i övrigt minskas från för nuvarande organisation beräknade 51 till 48 officerare och från 104 till 77 underofficerare. Den stora minskningen av antalet underofficerare berodde bland annat på att flottiljernas (motsvarande) kasernunderofficerare föreslagits utgå.

Med inrättande av en reservstat vid flygvapnet, varom principbeslut fattats år 1942, har såvitt angår militär personal hittills fått anstå. Försvarskommittén har nu föreslagit, att en sådan reservstat inrättas, avpassad efter krigsorganisationens krav och bestående av 2 överstar, 6 överstelöjtnanter (varav 1 i intendenturbefattning), 11 majorer (varav 1 i intendenturbefattning), 3 kaptener (varav 1 i intendenturbefattning) samt 17 fanjunkare. I förhållande till 1942 års försvarsbeslut skulle detta innebära minskning med 1 regementsofficer och 4 underofficerare.

I fråga om personal i reserven har försvarskommittén erinrat, att antalet reservanställda officerare enligt 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut skulle uppgå till 525, varav 260 flygförare och 60 flygspanare samt 155 i bastjänst och 50 i intendenturbefattning. Efter tillkomsten av stamflygförare avses samtliga reservofficerare i flygförartjänst skola efter hand utgå. Då flygspanare ej längre beräknades ingå i flygplanbesättningarna vid attackflottiljerna, borde — har försvarskommittén framhållit — även samtliga reservofficerare i flygspanartjänst utgå. Föreslagna förbandsindragningar och övriga ändringar inom flygvapnets krigsorganisation skulle dessutom medföra ett minskat krigsbehov av reservofficerare i bastjänst och i intendenturbefattning. Behovet av reservanställda officerare skulle efter nämnda förändringar uppgå till 141, samtliga i marktjänst.

Antalet reservanställda underofficerare skulle enligt 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut uppgå till 286, varav 215 flygsignalister och (ett mindre antal) flygförare samt 71 i marktjänst. Reservunderofficerarna i flygförartjänst avses ersättas med stamflygförare. Omvandlingen av två attackflottiljer samt fjärrspaningsflottiljen till dagjaktflottiljer skulle, enligt vad kommittén påpekat, minska behovet av reservunderofficerare som flygsignalister. Genom föreslagna förbandsindragningar och ändringar i flygvapnets krigsorganisation skulle även behovet av reservunderofficerare i marktjänst nedgå. Behovet av reservanställda underofficerare beräknades efter dessa ändringar uppgå till 135, varav 125 flygsignalister och 10 i marktjänst.

Fredsbehovet av kommenderade officerare ur armén och marinen — enligt 1942 års försvarsbeslut sammanlagt 81 under sommarhalvåret

och 72 under vinterhalvåret — kunde enligt försvarskommitténs mening på grund av ändringarna inom spaningsorganisationen begränsas till sammanlagt 32 under sommarhalvåret och 28 under vinterhalvåret. Personalens fördelning framgår av tabell på s. 659 i betänkandet.

Beträffande flygvapnets värnpliktsförhållanden ha särskilda yttranden avgivits av kommittéledamöterna *Ewerlöf* och *von Heland* samt av överstarna *Bonde* och *Silfverberg*, vilka huvudsakligen behandlat värnpliktstjänstgöringens längd och därmed sammanhängande organisationsfrågor samt framlagt olika förslag i detta hänseende.

Remissyttranden.

Vad försvarskommittén föreslagit beträffande militär personal vid flygvapnet har i stort sett icke föranlett erinran från myndigheter och sammanlutningar, som yttrat sig över förslagen.

Svenska underofficersförbundet och *försvarsväsendets underbefälsförbund* ha dock föreslagit vissa utökningar av antalet underofficerare vid flottiljerna och radarskolan samt förordat, att befattningarna som kasernförvaltare utan förbehåll skulle avses för underofficerare.

Underbefälsförbundet har därjämte beträffande stammansskapet yrkat, att de nuvarande sjukvårdsfurirerna skulle ersättas av överfurirer eller motsvarande civilmilitära beställningshavare samt att överfurirsbeställningar skulle inrättas inom yrkesgrenen trupputbildare oberoende av om förslaget beträffande flottiljpolisorganisationen genomfördes. Även i övrigt har förbundet föreslagit en utökning av överfurirskadern i utbyte mot furirsbeställningar och för att besätta vissa befattningar, för vilka kommittén avsett civil personal.

Beträffande värnpliktiga har *chefen för flygvapnet* anfört, att de av honom framlagda synpunkterna på försvarskommitténs betänkande i övrigt förutsatte ett värnpliktssystem, som dels tillgodosåge flygvapnets behov av i yrkestjänst användbara värnpliktiga året om, dels innebure så få årliga utbildningsomgångar som möjligt, dels slutligen gäve möjlighet att inkalla värnpliktiga till repetitionsövningar. Chefen för flygvapnet har även närmare angivit, hur värnpliktsförhållandena vid flygvapnet borde ordnas för att dessa krav skulle kunna uppfyllas.

Chefen för armén har förklarat, att möjligheterna att i någon större utsträckning efter omskolning under repetitionsövning vid armén utnyttja flygvapnets övertaliga värnpliktiga inom arméns krigsorganisation måste sättas i tvivelsmål. Arméchefen har vidare framhållit det orimliga i förhållandet mellan å ena sidan den allmänna bristen på yngre värnpliktiga, vilken åstadkommit stora svårigheter vid armén, och å andra sidan flygvapnets överskott på värnpliktiga, som icke rationellt utnyttjades i krigsorganisationen. Arméchefen har bestämt understrukit betydelsen av att sådana åtgärder vidtagas att denna olägenhet, vilken betecknats såsom ett direkt slöseri med folkets

försvarskraft, i möjligaste mån undvekes. En tänkbar utväg vore att förlänga tjänstgöringstiden för flygvapnets värnpliktiga eller att i viss utsträckning tillgodose personalbehovet genom ökat antal civilanställda. Särskild utredning härom syntes nödvändig. Arméchefen har slutligen i hemligt yttrande avstyrkt att vissa vid armén utbildade värnpliktiga specialister skulle krigsplaceras vid flygvapnet, utom i vad avser läkare och tandläkare.

Vad beträffar frågan om kommenderade officerare ur armén och marinen har *chefen för flygvapnet* ansett det möjligt att ytterligare minska antalet arméofficerare som flygspanare och efter hand ersätta dem med annan personal. Frågan krävde emellertid ytterligare utredning. En av de officerare ur armén, som försvarskommittén beräknat för utbildning till flygspanare, borde avses för trupputbildarskolan.

Chefen för armén har i hemligt yttrande påpekat dels att det för flygvapnets krigsorganisation beräknade antalet kommenderade officerare ur armén av försvarskommittén icke redovisats utöver arméns eget krigsbehov, dels att detta antal, varav huvuddelen vore avsedd för flygspanartjänst, borde ses mot bakgrunden av spaningsflygets försvagning och begränsade uppgifter.

Marinledningen har föreslagit vissa ändringar beträffande tjänstgöringskyldigheten vid flygvapnet för ifrågavarande marinofficerare på aktiv stat.

Departementschefen.

De av försvarskommittén föreslagna minskningarna i antalet officerare (utom i intendenturbefattning samt musikpersonal) kan jag i princip tillstyrka. De ändringar i flygvapenorganisationen i förhållande till försvarskommitténs förslag, som jag föreslår, medföra emellertid ett nettobehov av ytterligare 76 officerare. Jag beräknar därför behovet av flygande officerare till 693, nämligen 1 chef för flygvapnet, 4 eskaderchefer, 1 chef för flygstaben, 2 inspektörer, 16 flottiljchefer, 1 chef för krigsflygskolan, 1 chef för flygbas-kåren, 1 souschef vid flygstaben, 1 chef för flygkrigshögskolan, 1 chef för flygvapnets centrala skolor, 18 överstelöjtnanter, 8 överstelöjtnanter eller majorer, 38 majorer, 5 majorer eller kaptener, 257 kaptener, 228 löjtnanter och 110 fänrikar. I förhållande till behovet för nuvarande organisation innebär detta en minskning med 30 officerare. Härutöver beräknas följande befattningar kunna alternativt bestridas av officerare, nämligen befattningarna såsom inspektör för den tekniska tjänsten, såsom assistent åt nämnde inspektör (överstelöjtnant eller major) och såsom chef för flygvapnets tekniska skola (major eller kapten).

Behovet av officerare i intendenturbefattning beräknar jag till 37, av vilka 1 överste, 1 överstelöjtnant, 2 överstelöjtnanter eller majorer, 2 majorer, 24 kaptener och 7 löjtnanter, vilket innebär ökning med 1 kapten i förhållande till nuvarande organisation.

Vad underofficerare (utom musikpersonal) beträffar kan jag i princip tillstyrka försvarskommitténs förslag, att förvaltare i flygstationsbefattning och i förrådsbefattning (flygmateriel) samt stationsunderofficerare och

förrädsunderofficerare skola ersättas med civilmilitär personal. Såsom framgår av det följande är jag dock icke för närvarande beredd att taga slutlig ställning till sättet för övergång till denna nya personalorganisation.

I likhet med försvarskommittén anser jag, att samtliga underofficerare i kassatjänst böra upptagas som förvaltare. För flygvapnets centrala skolor hör — som av det följande framgår — tills vidare icke beräknas någon underofficer på aktiv stat i kassatjänst.

Jag kan även tillstyrka försvarskommitténs förslag att inrätta beställningar för förvaltare i signalbefattning.

Till frågan, om chefen för flotttiljs (motsvarande) byggnadsavdelning framdeles bör vara underofficer (förvaltare i kasernbefattning) eller civil kasernföreståndare, är jag icke beredd att för närvarande taga slutlig ställning. Jag har vid personalberäkningarna dock utgått från att förvaltare i kasernbefattning tills vidare avses för dessa tjänster.

Mot vad försvarskommittén föreslagit rörande övriga underofficerare har jag i princip intet att erinra.

Det sammanlagda behovet av underofficerare (utom musikpersonal) för genomförd organisation beräknar jag till 369, av vilka 79 förvaltare — 20 i signalbefattning, 19 i förrädsbefattning (intendenturmateriel), 20 i kassatjänst och 20 i kasernbefattning — 117 fanjunkare och 173 sergeanter. Av fanjunkarna och sergeanterna beräknas 131 tillhöra yrkesgrenen trupputbildare och 159 yrkesgrenen signalister. Jag räknar med att signalisterna (utom förvaltare) skola fullgöra flygtjänstgöring som flygsignalister i den utsträckning, som befinnes erforderlig med hänsyn till behovet av personal i flygsignalistbefattning. Det av mig beräknade antalet underofficerare innebär i förhållande till 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut en minskning med 484. Av svenska underofficersförbundet och försvarsväsendets underbefälsförbund framlagda förslag om utökning av antalet underofficerare kan jag med hänsyn till pågående organisationsundersökningar icke biträda.

Försvarskommitténs förslag rörande stammanskapet (utom musikpersonal) kan jag i huvudsak tillstyrka. Jag räknar således bl. a. med att överfurirsbeställningar skola inrättas för trupputbildare. Däremot kan jag i avvaktan på bl. a. en slutlig prövning av 1944 års militärsjukvårdskommittés förslag icke nu taga ställning till försvarskommitténs förslag om utbyte av det nuvarande sjukvårdsunderbefälet mot civila sjukvårdare och sjukvårdsbiträden. Vad försvarsväsendets underbefälsförbund föreslagit beträffande antalet stammanskap m. m. torde komma under bedömande vid prövningen av resultatet av pågående organisationsundersökningar, varför jag icke nu upptager dessa förslag till prövning.

Det sammanlagda behovet av stammanskap (utom musikpersonal) beräknar jag till 2 000, innebärande en minskning i förhållande till 1942 års försvarsbeslut och 1944 års riksdagsbeslut med 2 535. Beräknad fördelning på yrkesgrenar och beställningar m. m. framgår av efterföljande tabell.

Yrkesgren	A n t a l						Summa
	Överfurirer	Furirer	Korpraler	Korpraler el. vicekorpraler	Vicekorpraler el. meniga	Meniga överstat	
Stamflygförare.....	—	385	—	122	127	101	735
Signalister.....	—	147	76	—	185	—	¹ 408
Trupputbildare.....	79	75	30	—	74	—	258
Hjälp tekniker.....	—	209	109	—	243	—	561
Sjukvårdare.....	—	38	—	—	—	—	38
Summa	79	854	215	122	629	101	2 000

¹ Av vilka c:a 72 flygsignalister.

Såsom i det föregående anförts är jag icke nu beredd att taga slutlig ställning till frågan om tjänstgöringstidens längd för de värnpliktiga. Jag förutsätter, att de av cheferna för armén och flygvapnet anförda synpunkterna rörande flygvapnets värnpliktssystem komma under bedömning i samband med prövningen av värnpliktsfrågan i dess helhet och av flygflottiljernas organisation. Vissa organisatoriska spörsmål rörande de värnpliktiga — som icke direkt sammanhånga med pågående utredningar — torde emellertid redan nu böra upptagas till prövning.

I likhet med försvarskommittén anser jag, att de båda värnpliktskategorier bombfällare och navigatörer samt flygskyttar böra utgå ur organisationen. I nuvarande organisation ingående värnpliktiga underofficerare böra likaledes utgå. Såsom i det föregående anförts erfordras emellertid i den av mig föreslagna organisationen värnpliktiga underofficerare och officerare i luftbevakningstjänst.

Försvarskommitténs förslag om utbildning vid armén av vissa för flygvapnets krigsorganisation erforderliga värnpliktiga specialister finner jag ändamålsenligt. De olägenheter för arméns del, som möjligen kunna vara förenade härmed, finner jag — särskilt i betraktande av det ringa antal värnpliktiga, det här gäller — icke böra hindra förslaget genomförande.

Fredsbehovet av studenter och likställda (inklusive aspiranter) beräknar jag till i medeltal 85 man. Med utgångspunkt från det provisorium beträffande värnpliktstjänstgöringens längd, som jag senare denna dag avser att föreslå, beräknar jag — i avvaktan på resultatet av pågående organisationsundersökningar — flygvapnets normalbehov av övriga värnpliktiga till 4 787 (4 011 vapenföra och 776 i ekonomitjänst), vilket innebär en minskning med 713 i förhållande till behovet för nuvarande organisation.

Med beaktande av vad som i det föregående anförts rörande militärmusiken beräknar jag behovet av musikpersonal till 8 musikkorpraler, 16 musikfanjunkare, 24 musiksergeanter, 32 musikfurirer, 8 musikkorpraler, 32 musikvicekorpraler eller meniga och 32 musikelever, innebärande ökning med 8 musikfurirer och minskning med vardera 8 musikvicekorpraler eller meniga och 8 musikelever.

Behovet av pensionerad personal i arvodesbefattningar beräknar jag här till 50 officerare och 80 underofficerare. Det torde böra erinras att, ehuru behovet för fullt genomförd personalorganisation hittills beräknats till 104 underofficerare, för närvarande endast 86 finnas upptagna i gällande personalförteckning, medan — såsom förutsattes i propositionen 1942: 210 — återstående befattningar tills vidare bestridas av civil extra personal.

Behovet av militär personal på reservstat beräknar jag i enlighet med försvarskommitténs förslag. Mitt förslag om bibehållande av F 6 medför dock ett ökat behov av 1 major och 1 fanjunkare. I förhållande till 1942 års försvarsbeslut innebär detta således minskning av den då principbeslutade reservstaten med 3 underofficerare.

Försvarskommitténs förslag rörande militär personal i reserven kan jag i huvudsak godtaga. För den av mig föreslagna luftbevakningsorganisationen föreligger emellertid ett merbehov av reservanställda officerare, som jag med utgångspunkt från överbefälhavarens i det föregående omnämnda skrivelse i detta ärende tills vidare beräknar uppgå till 200. Med tillämpning i övrigt av försvarskommitténs beräkningsgrunder beräknar jag behovet av ifrågavarande reservanställda personal till 349 officerare (104 i bastjänst, 45 i intendenturtjänst och 200 i luftbevakningstjänst) och 138 underofficerare (127 flygsignalister och 11 i marktjänst).

Vad beträffar kommenderade officerare anser jag, att spørsmålet hur behovet av flygspanare skall tillgodoses bör närmare utredas. Det bör ankomma på chefen för flygvapnet att efter samråd med övriga försvarsgrenschefer i sinom tid avgiva förslag i detta avseende. I samband därmed torde även de av marinledningen upptagna frågorna rörande tjänstgöringsskyldighet böra upptagas till prövning. Tills vidare räknar jag med det av försvarskommittén föreslagna antalet kommenderade officerare. Såsom framgår av det föregående bör dock härutöver avses en officer ur luftvärnet för tjänstgöring i den föreslagna luftbevakningsinspektionen. Liksom hittills böra de för flygvapnets krigsorganisation erforderliga spaningsofficerarna ur armén beräknas utöver det för arméns krigsorganisation erforderliga antalet officerare. Det merbehov av spaningsofficerare, som förorsakas av mitt förslag om uppsättande av ytterligare en division vid spaningsflottiljen, torde tills vidare kunna täckas av reservofficerare i flygspaningstjänst, som redan finnas vid flygvapnet. Mot chefens för flygvapnet förslag att utnyttja en av de som flygspanare beräknade arméofficerarna för instruktörstjänst vid flygvapnets centrala skolor synes mig intet vara att erinra.

3. *Civilmilitär personal.*

Försvarskommittén.

Kommittén har anfört, att behovet av flygingenjörspersonal visserligen minskat på grund av föreslagna förbandsindragningar m. m. men att ett merbehov av sådan personal — avsedd för tjänstgöring vid flygförvaltningen,

inspektionen för den tekniska tjänsten samt flygvapnets radarskola — samtidigt uppstått. Med utgångspunkt från dessa ändringar hade behovet av flygingenjörspersonal beräknats till 106 man, varav omkring 40 flygande, mot för närvarande 107 respektive 40. Av tablå på s. 676 i betänkandet framgår bland annat, att försvarskommittén räknat med utbyte av 5 i nuvarande organisation ingående flygingenjörer av 1. graden mot samma antal flygdirektörer av 2. graden.

I fråga om flygläkarpersonal har försvarskommittén, som i annat sammanhang föreslagit, att 1 förste flygläkare (undersökningsläkare) med placering vid flygledningen, 1 flygläkare av 1. graden vid flygvapnets centrala skolor samt 17 flygläkare av 2. graden (arvodesanställda) skulle tillkomma, med hänsyn härtill och till föreslagna förbandsindragningar beräknat flygvapnets läkarpersonal till 1 flygöverläkare, 2 förste flygläkare, 19 flygläkare av 1. graden samt 26 flygläkare av 2. graden.

Försvarskommittén har vidare anfört, att de fysiska och psykiska påkänningar, som den flygande personalen utsattes för i moderna krigsflygplan, ökades genom den flygtekniska utvecklingen, som frambragte flygplan med allt högre fart, stighastighet och topphöjd. Som följd härav hade kraven på noggrann läkarundersökning och läkarövervakning av den flygande personalen skärpts och komme att skärpas ytterligare. Samtidigt härmed måste den största hänsyn tagas till flygmedicinska faktorer vid konstruktionen av flygmateriel m. m. Från militärt håll hade framhållits, att det — för att flygläkarna på bästa sätt skulle kunna bedöma de påfrestningar i olika avseenden för alla kategorier av flygande personal, som flygtjänsten medförde — vore önskvärt, att alla flygläkare vore flygförarutbildade men att det icke utan specialutredning låte sig bedöma, om flygläkarnas deltagande i förbandens flygtjänst kunde kombineras med de övriga uppgifter, som nu åvilade dem. Skulle så icke vara fallet, kunde det, enligt vad vidare anförts, bli nödvändigt att tillföra flygvapnet vissa flygförarutbildade flygläkare utöver det nyss redovisade flygläkarbehovet. Även försvarskommittén ansåge frågan vara av sådan betydelse, att den borde bli föremål för närmare utredning.

Beträffande militärmeteorologpersonal har försvarskommittén föreslagit, att flygstabens väderleksavdelning skulle utökas med 2 militärmeteorologer, att 6 i denna avdelning placerade militärmeteorologer av 2. graden skulle upptagas i 1. eller 2. graden samt att den för nuvarande organisation beräknade militärmeteorologpersonalen skulle minskas med 2 militärmeteorologer av 3. graden, placerade vid distriktsväderleksstationen i Fårösund.

Med utgångspunkt härifrån och med hänsyn till föreslagna förbandsindragningar har kommittén beräknat behovet av beställningar för militärmeteorologpersonal till sammanlagt 88 med på s. 661 i betänkandet angiven fördelning på beställningar och stater.

Enligt 1942 års försvarsbeslut med däri sedermera gjorda ändringar skulle antalet verkmästare och mästare uppgå till 41 verkmästare, samtliga

i verkstadsbefattning, och 265 mästare (flygplan-, signal-, vapen- och torpedmästare). Såsom i annat sammanhang omnämnts har försvarskommittén föreslagit, att i nuvarande organisation ingående förvaltare i flygstationsbefattning och i förrådsbefattning (utom vid intendenturförråd) skulle ersättas med civilmilitära verkmästare i motsvarande befattningar samt att övriga underofficerare placerade såsom stations- och förrådsunderofficerare skulle ersättas med civilmilitära materielmästare. Genom att flygplanvapnen ökat i antal och blivit mera komplicerade och genom tillkomsten av radarmaterielen hade behovet av vapenmästare och signalmästare — i fortsättningen benämnda elektromästare — blivit avsevärt större än vad som beräknats för nuvarande organisation. Detta merbehov kunde dock enligt kommitténs mening helt kompenseras genom personalminskningar i samband med föreslagna förbandsindragningar samt genom att minska antalet flygplanmästare vid attackflottiljerna och slopa för torpedtjänsten avsedda verkmästare och mästare. Efter nämnda ändringar i nuvarande organisation borde verkmästar- och mästarpersonalen bestå av 107 verkmästare, av vilka 50 i flygstations-, 38 i verkstads- och 19 i förrådsbefattning samt 339 mästare, av vilka 117 flygplan-, 83 elektro-, 68 vapen- och 71 materielmästare.

Försvarskommittén har beräknat behovet av flygtekniker till 1642 man, av vilka 1163 i yrkesgrenen flygplantekniker, 282 i yrkesgrenen elektrotekniker och 197 i yrkesgrenen vapentekniker.

I nuvarande organisation ombesörjes i fred flottiljernas (motsvarande) räddnings-, brand- och vakttjänst av särskilda vaktplutoner (en vid varje förband), vilka beräknats skola bestå av 1 officer, 4 underofficerare, 5 underbefäl och 45 värnpliktiga.

Försvarskommittén har föreslagit, att vaktplutonerna skulle ersättas med en organisation, i vilken skulle ingå en ny civilmilitär kategori — flottiljopoliser. Som skäl härför har kommittén anfört i huvudsak följande.

Det vore ett oavvisligt säkerhetskrav, att flygvapnets räddnings-, brand- och vakttjänst fungerade snabbt och säkert. Man måste även ställa det kravet, att bevakning och brandskydd av materiel, vars värde uppginge till så betydande belopp, som här vore fallet, gjordes så effektivt som möjligt. Effektiv bevakning i syfte att hindra sabotage mot flygmaterielen måste även betraktas som ett flygsäkerhetskrav.

Erfarenheterna visade emellertid, att nuvarande system icke medförde den mest ändamålsenliga räddnings-, brand- och vakttjänsten. Denna tjänst krävde grundlig utbildning samt kontinuitet. Den borde därför ej såsom nu huvudsakligen bygga på värnpliktig personal utan på fast anställd personal, som specialutbildats för och under en följd av år tjänstgjort i den för ifrågavarande ändamål inrättade organisationen. Svårigheterna att utnyttja värnpliktiga för här avsett ändamål ökades ytterligare med den förkortning av värnpliktstjänstgöringen, som försvarskommittén föreslagit.

Nuvarande system med vaktplutoner innebure emellertid även andra olägenheter än de nyss nämnda. Vaktplutonernas personal avsåges bemanna det betydande antal vaktplutoner, som sattes upp i krig, och utbildades därför i fred — vid sidan av övriga uppgifter — i markstridstjänst. På detta sätt ut-

bildade man dock betydligt mera personal än som i krig kunde placeras i då uppsatta vaktplutoner. Med nuvarande system för räddnings-, brand- och vakttjänsten vore fredsbehovet av dylik personal dock så stort, att nämnvärd begränsning av vaktplutonernas styrka ej kunde åstadkommas. Då det dessutom vore möjligt att täcka behovet av vaktpersonal i krig genom omskolning av värnpliktig personal tillhörande andra yrkesgrenar, syntes ett fasthållande vid nuvarande vaktplutoner i fred mindre rationellt.

Kommittén har beräknat behovet av civilmilitära flottiljpoliser till 14 vid varje flottilj (motsvarande) och 6 vid flygvapnets radarskola. Sammanlagda antalet flottiljpoliser komme härigenom att uppgå till 244, varav 18 i Ca 16 — en vakt- och brandchef vid varje flottilj (motsvarande) — och 226 i Ca 14.

Med hänsyn till föreslagna förbandsindragningar och organisationsändringar har kommittén beräknat behovet av förrådsvaktmästare till 37 (nu 39).

Beträffande civilmilitär personal på reservstat och i reserven har försvarskommittén ansett, att en flygläkare av 1. graden liksom i nuvarande organisation borde upptagas på flygvapnets reservstat.

Antalet flygingenjörer i reserven beräknades efter föreslagna förbandsindragningar uppgå till 20 (nu 21), varav liksom nu omkring 40 % flygförarutbildade.

Att i nuvarande organisation någon reserv icke finnes inrättad för förtidsavgångna verkmästare och mästare vore olägligt, eftersom de med ålderspension avgångna verkmästare och mästare, som i avsaknad av en dylik reserv för förtidsavgången personal måste utnyttjas i krigsorganisationen, på grund av den höga pensionsåldern för civilmilitär personal syntes ha begränsad användbarhet. En annan olägenhet låge däri, att det nu icke vore möjligt att till flygvapnet fastare knyta skicklig teknisk personal av ifrågavarande slag, som avginge i förtid, och att vidmakthålla denna personals kännedom om flygvapnets materiel. Då ett behov av sådan personal finnes i den för flygvapnet föreslagna krigsorganisationen borde en reserv omfattande 7 verkmästare och 57 mästare inrättas. Tjänstgöringsskyldigheten i fred för denna personal borde överensstämma med vad som finnes föreskrivet för övrig personal i marktjänstbefattning.

1943 års militära väderleksutredning hade föreslagit, att en reserv för militär-meteorologpersonal skulle inrättas. Då det på grund av den snabba utbyggnaden av personalorganisationen för den militära väderlektjänsten icke bedömts möjligt att vid dåvarande tidpunkt rekrytera en reserv för denna personalkategori, hade denna fråga ställts på framtiden. Försvarskommittén har nu föreslagit, att en sådan reserv inrättas, omfattande 18 man.

Remissyttranden.

Försvarskommitténs förslag beträffande den civilmilitära personalen vid flygvapnet har i stort sett i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i remissyttrandena.

I fråga om flygingenjörspersonalen har *chefen för flygvapnet* anfört, att flygvapnet under senare år utrustats med alltmer komplicerad materiel, vilket ökat behovet av duglig teknisk personal. Lika angeläget som att förfoga över god och modern materiel vore också att disponera kvalificerad teknisk personal, väl förtrogen med materielens utveckling, skötsel och vård. För att flygvapnet skulle kunna tillgodose sitt rekryteringsbehov och behålla de äldre och erfarnare ingenjörerna har *chefen för flygvapnet* föreslagit att — utöver försvarskommitténs förslag — för ytterligare åtta närmare angivna befattningar skulle avses flygdirektörer i stället för flygingenjörer, oavsett att en del av dessa befattningar kunde komma att beröras av 1946 års militära förvaltningsutredning. Till belysning av nuvarande rekryteringssvårigheter har anförts, att för tillfället omkring 17 % av flygingenjörbeställningarna vore vakanta.

Chefen för flygvapnet har vidare framhållit, att enligt försvarskommitténs förslag flygingenjörspersonalen skulle komma att få avsevärt sämre befodringsförhållanden än motsvarande personal vid övriga försvarsgrenar. Av ingenjörbeställningarna skulle sålunda direktörer och högre utgöra vid armén 29,8 %, vid marinen 30 % men vid flygvapnet endast 22,2 %. Med hänsyn till att flygvapnet vore den mest materielbetonade försvarsgrenen, förefölle det rimligt, att flygvapnets ingenjörer åtminstone komme i paritet med de övriga försvarsgrenarnas.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har hävdad, att antalet flygingenjörer icke motsvarade vad flygvapnets tekniska verksamhet och flygsäkerheten krävde, och särskilt fäst uppmärksamheten på hur få flygingenjörer, som upptagits bland annat för specialområdena radar, robotvapen och raketer. Befodrings- och löneförhållandena för flygingenjörspersonalen vore enligt förbundets mening otillfredsställande. Med hänsyn till att flygvapnet vore den mest materielbetonade försvarsgrenen och hade föreslagits erhålla de största årliga materielanslagen vore det anmärkningsvärt, att i försvarskommitténs förslag flygingenjörspersonalen hade det procentuellt minsta antalet tjänster inom högre lönegrader (direktörer) av de tre försvarsgrenarnas civilmilitära ingenjörspersonal. Förbundet har — med hänvisning särskilt till befodringsmöjligheterna inom specialfacken — föreslagit, att ytterligare 9 närmare angivna flygingenjörbeställningar skulle utbytas mot flygdirektörbeställningar.

I vissa remissyttranden har fråga om inrättande av en flygingenjörskår upptagits. *Statsverkens ingenjörsförbund* har sålunda ifrågasatt, huruvida vägande skäl förelegat mot inrättande av en sådan kår. *Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund* har understrukt lämpligheten av likartade civilmilitära ingenjörorganisationer inom alla försvarsgrenar. Med hänsyn till att *chefen för flygvapnet* förklarat sig vilja öka flygöverdirektörens befogenheter rörande flygingenjörspersonalen har förbundet emellertid icke velat för närvarande påkalla någon åtgärd i kårfrågan. *Svenska teknologföreningen* har ansett, att en flygingenjörskår med flygöverdirektören som chef snarast borde inrättas.

Vad beträffar verkmästare och mästare ha *svenska underofficersförbundet* och *civilmilitära tjänstemannaförbundet*, i syfte bland annat att skapa möjligheter för befordran till högre beställningar för vapen- och elektromästare, föreslagit utbyte av 40 för dessa kategorier avsedda mästarbeställningar mot verkmästarbeställningar (20 av 1. och 20 av 2. klassen). Civilmilitära tjänstemannaförbundet har därvid tillika närmare angivit de befattningar, i vilka en del av dessa verkmästare borde placeras. *Försvarsväsendets underbefälsförbund* har framställt förslag av i huvudsak samma innebörd. Underofficers- och underbefälsförbunden ha därjämte föreslagit utökning av det av försvarskommittén föreslagna antalet beställningar för civilmilitär teknisk personal med ett antal beställningar avsedda för chefmekaniker (mästare eller flygtekniker) och förrådsmän (flygtekniker) vid flottiljernas divisioner (mot-svarande).

Vad beträffar civilmilitär personal i reserven har *försvarsväsendets underbefälsförbund* föreslagit, att en reserv av förtidsavgångna flygtekniker skulle inrättas.

Flygläkarpersonalen har berörts av bland andra *chefen för flygvapnet*, som understrukt behovet av att den utredning om flygutbildning av flygläkare, som försvarskommittén föreslagit, snarast komme till stånd.

Departementschefen.

I avvaktan på resultatet av 1946 års militära förvaltningsutrednings verksamhet kan jag tills vidare godtaga det av försvarskommittén beräknade antalet beställningar för flygingenjörspersonal på flygvapnets personalförteckning dock med tillägg av 1 beställningshavare för flygförvaltningen (för luftbevakningsmateriel) samt 2 för F 6. Jag beräknar således behovet till 108 man, varav omkring 40 % flygande. I likhet med försvarskommittén har jag härvid räknat med minskning med 2 beställningar för Roslagens flygflottilj och 1 (torpedingenjör) för Blekinge flygflottilj. I jämförelse med behovet för nuvarande organisation innebär detta en nettoökning med en beställning. Utöver det angivna antalet beräknas dock — såsom i andra sammanhang framgår — följande befattningar kunna alternativt besättas med flygingenjörspersonal, nämligen inspektören för den tekniska tjänsten, dennes assistent (flygdirektör av 1. eller 2. graden) samt chefen för flygvapnets tekniska skola (flygdirektör av 2. graden eller flygingenjör av 2. graden). Till de av försvarskommittén, chefen för flygvapnet och försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund framlagda förslagen om utbyte av ett antal flygingenjörbeställningar mot flygdirektörsbeställningar är jag med hänsyn till pågående och förebådade utredningar berörande flygingenjörspersonalen icke beredd att nu taga ställning. Till vissa spörsmål rörande löneställningen för flygingenjörspersonalen återkommer jag vid anmälan av frågan om avlönings- m. fl. anslag för budgetåret 1948/49. Jag räknar här med följande fördelning av de av mig föreslagna beställningarna, nämligen 7 flygdirektörer av 1. graden och 11 av 2. graden samt 39 flygingenjörer av 1. graden, 36 av 2. graden och 15 av 3. graden.

Frågan om att inrätta en flygingenjörskår finner jag icke anledning att nu upptaga till prövning.

Behovet av flygläkarpersonal beräknar jag enligt försvarskommitténs förslag med tillägg av 1 flygläkare av 1. graden för F 6. Genom den tekniska utvecklingen ha de flygmedicinska faktorerna kommit att spela allt större roll för flygvapnets verksamhet. I likhet med försvarskommittén anser jag därför, att frågan om flygförarutbildning av flygläkare bör bli föremål för närmare utredning.

Behovet av meteorologpersonal beräknar jag enligt försvarskommitténs förslag med tillägg av 4 beställningshavare för F 6. Till frågan om löneställningar och tjänstebenanämningar för denna personal återkommer jag vid anmälan av proposition rörande avlönings- m. fl. anslag för budgetåret 1948/49.

Jag har i det föregående i princip tillstyrkt försvarskommitténs förslag om utbyte av vissa i nuvarande organisation ingående underofficerare mot civilmilitär personal. Med utgångspunkt från försvarskommitténs förslag och med tillägg av erforderligt antal beställningar för ytterligare en spaningsdivision och för F 6 beräknar jag behovet av verkmästare och mästare vid fullt genomförd personalorganisation — med användning av nu tillämpade tjänstebenanämningar — till 97 verkmästare av 1. klassen (54 i flygstations-, 23 i verkstads- och 20 i förrådsbefattningar), 17 verkmästare av 2. klassen (i verkstadsbefattning), 168 mästare av 1. klassen och 198 mästare av 2. klassen. Av mästarna beräknas 128 vara flygplan-, 89 elektro-, 72 vapen- och 77 materielmästare, de senare endast mästare av 1. klassen. Såsom närmare framgår av det följande föreslår jag, att de befattningar, för vilka här beräknats verkmästare i flygstations- och förrådsbefattningar samt materielmästare, tills vidare liksom hittills skola besättas med underofficerare. Ehuru vissa skäl kunna tala för att befodringsmöjligheterna för elektro- och vapenmästare böra förbättras, är jag icke beredd att nu taga ställning till de av vissa personalorganisationer framlagda förslagen i detta avseende.

I avvaktan på närmare erfarenheter av den av försvarskommittén föreslagna personalorganisationen och med hänsyn till pågående organisationsundersökningar vid flottilj kan jag icke heller tillstyrka de av svenska underofficersförbundet och försvarsväsendets underbefälsförbund framlagda förslagen om utökning av antalet flygtekniker eller mästare. Behovet av flygtekniker beräknar jag med tillämpning av försvarskommitténs beräkningsgrunder till 1 861, av vilka 1 327 flygplan-, 312 elektro- och 222 vapentekniker.

Försvarskommitténs förslag om att inrätta en flottiljpolisorganisation som ersättning för nuvarande vaktplutoner finner jag lämpligt — särskilt med hänsyn till betydelsen för flygsäkerhetstjänsten av en effektiv räddnings- och brandorganisation. Genom denna åtgärd kunna av fredskontingenten omkring 900 värnpliktiga avses för andra uppgifter. I avvaktan på resultatet av pågående organisationsundersökningar beräknar jag tills vidare behovet av flottiljpoliser till 258, av vilka 19 i Ca 16 och 239 i Ca 14.

Behovet av förrådsvaktmästare beräknar jag till 39.

Försvarskommitténs förslag rörande civilmilitär personal på reservstat och i reserven kan jag i huvudsak biträda. Jag anser således, att en reserv av förtidsavgångna mästare och verkmästare bör inrättas. Ehuru vissa skäl tala för det av försvarsväsendets underbefälsförbund framlagda förslaget om att inrätta en reserv av flygtekniker, är jag dock icke för närvarande beredd att tillstyrka detsamma. Jag förutsätter dock, att chefen för flygvapnet tager detta spörsmål under närmare övervägande. Vad beträffar den av försvarskommittén föreslagna reserven av meteorologpersonal har jag i årets statsverksproposition föreslagit, att en sådan skall inrättas.

Jag beräknar behovet av ifrågavarande personal till på reservstat 1 flygläkare av 1. graden och i reserven 21 flygingenjörer, 8 verkmästare, 62 mästare och 20 meteorologer.

4. *Civil personal.*

Försvarskommittén.

Kommittén har föreslagit en nettoökning med 222 befattningar för från avlöningsanslag avlönad ordinarie och extra ordinarie civil personal vid flygvapnet i förhållande till det antal dylika befattningar, som upptagits i personalförteckningar för budgetåret 1947/48.

I en tabell på s. 666 i betänkandet ha de föreslagna personalförändringarna sammanställts. Utökningarna ha av kommittén angivits i stor utsträckning bero på att viss i nuvarande organisation ingående personal — såsom pensionerad personal i arvodesbefattningar, extra och från sakanslag avlönad civil personal, fast anställt manskap, värnpliktiga m. fl. — utbyts mot ordinarie och extra ordinarie civil personal. I tabellen upptagna ändringar ha av försvarskommittén i regel närmare berörts i samband med redogörelsen för stabernas och förbandens m. m. organisation. Till vissa mera väsentliga personalförändringar har dock kommittén lämnat särskilda motiveringar, för vilka i detta sammanhang må hänvisas till betänkandet s. 665—670. Dessa personalförändringar framgå av följande sammandrag av förslagen.

Befattningar i Ce 26 för 5 lärare i tekniska ämnen borde inrättas, varav 2 för flygvapnets centrala skolor samt 3 för flygvapnets radarskola. Vid förstnämnda skolor ersattes härigenom nu befintliga 1 lärare i lönegraden Ce 24 och 1 arvodesavlönad lärare för motsvarande uppgifter.

Av befintliga lärare i allmänbildande ämnen vid krigsflygskolan med arvodesanställning borde 2 beredas extra ordinarie anställning i Ce 24.

Nu befintliga 5 fältmästare, 1 vid varje flygbasområdesstab och 1 vid flygbaskåren, borde benämnas flygfältmästare och upptagas såsom extra ordinarie befattningshavare i Ce 24.

I nuvarande organisation ingående 2 civila trafikledare i Ce 22 vid varje flottilj (motsvarande) borde av närmare angivna skäl utökas till 3.

Vid varje förband (motsvarande) borde inrättas 1 befattning för drivmedelsuppbördsman i Ce 16.

Av nu befintlig, från sakanslag avlönad fotografipersonal, 19 fotografer i Ce 12 och 14 fotografibiträden i Ce 8, borde den mindre kvalificerade ersättas med värnpliktiga och antalet fotografer ökas med 1 till 20.

I nuvarande organisation ingående 38 sjukvårdsunderbefäl borde ersättas av 19 sjukvårdare i Ce 11 och 19 sjukvårdsbiträden i Ce 3. Antalet sjukvårdsbiträden (nu 20) komme härigenom — sedan hänsyn jämväl tagits till föreslagna förbandsindragningar — att uppgå till 37.

Som hundgårdsföreståndare användas i nuvarande organisation fast anställt underbefäl och civil extra personal. Denna personal borde ersättas med sammanlagt 17 hundgårdsföreståndare i Ce 12, 1 vid varje förband (motsvarande).

För förrådstjänsten vid divisionernas stationsavdelningar samt för flottiljernas (motsvarande) intendentur- och materielavdelningar borde inrättas befattningar i Ce 9 för förrådsmän i ersättning för värnpliktig förrådspersonal, vilket jämte föreslagna organisationsändringar i övrigt skulle medföra en nettoökning av antalet förrådsmannabefattningar med 98.

Civila biträden för skriv- och kontorsgöromål borde ersätta stammanskap såsom expeditionsbiträden samt värnpliktiga skrivbiträden vid flottiljerna (motsvarande). I förening med övriga föreslagna organisationsändringar krävde detta utökning med 39 befattningar för dylik civil personal.

Utöver den föreslagna ordinarie och extra ordinarie personalen har kommittén räknat med viss extra personal samt personal avlönad från sakanslag och enligt kollektivavtal ävensom viss personal avlönad medelst arvode eller särskild ersättning.

Remissyttranden.

I vissa remissyttranden ha framställts erinringar mot föreslagna löneställningar och tjänstebenämningar för icke-ordinarie personal.

Departementschefen.

Jag har i andra sammanhang tagit ställning till vissa frågor rörande behovet av civil personal. I övrigt anser jag mig — i avvaktan på resultatet av pågående organisationsundersökningar — kunna såsom underlag vid kostnadsberäkningarna för fullt genomförd flygvapenorganisation i huvudsak tillämpa de av försvarskommittén använda beräkningsgrunderna rörande denna personal. Till vissa spörsmål beträffande den civila personalen återkommer jag vid anmälan av flygvapnets avlöningsanslag för nästa budgetår.

5. Befodringsutsikter och pensionsåldrar.

Försvarskommittén.

Kommittén har erinrat, att flygvapnets genom 1942 års försvarsbeslut utökade organisation medfört en mycket stark utsvällning av den då befintliga personalorganisationen, varför denna avsetts skola utbyggas under en

tioårsperiod. Denna utbyggnad påginge följaktligen alltjämt. De efter 1942 beslutade ändringarna i personalorganisationen innebure i stort sett inga rubbningar beträffande den planerade uppsättningstakten. Kommittén funne ej heller anledning att föreslå några principiella ändringar härutinnan. Som följd av personalorganisationens snabba tillväxt hade befodringsförhållandena för flertalet kategorier vid flygvapnet varit goda och komme för vissa personalgrupper att vara det ännu några år framåt. Sedan personalorganisationen på detta sätt snabbt utfyllts med förhållandevis ung personal, komme emellertid den årliga pensionsavgången under en följd av år att bli obetydlig med ett efter hand inträdande befodringsstopp som följd. Detta förhållande talade visserligen för att personalorganisationen i syfte att ernå jämnare åldersgruppering borde uppsättas i långsammare takt. Med hänsyn till de krav, som måste ställas på förbandens krigsduglighet ävensom på flygsäkerheten, kunde kommittén dock ej tillråda en sådan anordning. Kommittén ville framhålla betydelsen av att alla de åtgärder vidtoges, som kunde vara ägnade att minska de oförmånliga verkningarna av den förhållandevis snabba utbyggnad av flygvapnets personalorganisation, som redan skett och som beräknades äga rum även i fortsättningen. Inrättandet av den för krigsorganisationen erforderliga reservstaten borde även kunna tjäna detta syfte. Därest, såsom från vissa håll ifrågasatts, en sänkning av pensionsåldrarna för den flygande personalen skulle genomföras, skulle detta givetvis även bidra till att öka de årliga avgångarna och därmed skapa en sådan befodringsgång, att rekryteringen till flygvapnet under den aktuella perioden ej äventyrades.

Befodringsutsikterna inom en jämnt åldersgrupperad personalorganisation av föreslagen omfattning vore enligt kommitténs mening ett så avlägset problem, att kommittén ej funne anledning att närmare ingå härpå. Kommittén har emellertid framhållit, att personalorganisationen i fråga om underofficerare och fast anställt manskap samt likställda civilmilitära befattningshavare dock blivit föremål för så betydande omläggningar, att en redogörelse för manskapets utsikter att vinna befodrning till pensionsberättigande beställningar inom den föreslagna personalorganisationen har synts kommittén erforderlig. Denna redogörelse har kommittén lämnat å s. 671 och 680 i betänkandet.

Beträffande pensionsåldrarna för flygvapnets personal har försvarskommittén hänvisat till vad som härom sagts i betänkandet under avd. V. Särskilda frågor. Allmänt har kommittén där förutsatt, att fortsatt utredning skulle komma till stånd beträffande pensionsfrågor för försvarets personal. Vad särskilt den flygande personalen beträffar har försvarskommittén uttalat, att frågan om vidgad möjlighet för flygledningen att från flygtjänsten lösgöra personal, som icke längre vore i den kondition, som erfordrades för denna tjänst, förtjänade särskild uppmärksamhet. Denna fråga vore icke minst ur flygsäkerhetssynpunkt av sådan betydelse, att den krävde skyndsam behandling.

Pensionsåldern för de föreslagna flottiljpoliserna och för flygteknikerna har kommittén ansett böra vara 55 år.

Remissyttrande.

Chefen för flygvapnet har understrukt den väsentliga betydelsen av frågan om vidgad möjlighet att från flygtjänsten lösgöra personal, som ej längre uppfyllde erforderliga kvalifikationer. Av denna frågas lösning berodde i hög grad möjligheterna att av flygvapnet uttaga högsta effekt. En tillfredsställande lösning komme även att höja flygsäkerheten. Det vore av betydelse, att den föreslagna utredningen snarast komme till stånd.

Departementschefen.

Till de synpunkter, försvarskommittén anlagt på frågan om den takt, i vilken personalorganisationen lämpligen bör uppsättas, kan jag ansluta mig. Även jag anser det angeläget, att åtgärder i görligaste mån vidtagas för att minska de i vissa avseenden ogynnsamma efterverkningarna av den hastiga uppsättningstakten. Redan nu finnas inom organisationen vissa möjligheter härvidlag. I den mån dessa möjligheter måste vidgas, böra de lämpligaste åtgärderna härför närmare övervägas.

Vad särskilt pensionsåldrarna för den flygande personalen beträffar vill jag understryka den ur skilda synpunkter väsentliga betydelse, som måste tillmätas det av försvarskommittén och chefen för flygvapnet berörda spörsmålet om att från flygtjänsten lösgöra sådan personal, som ej längre lämpar sig för dylik tjänst.

6. Personalorganisationens genomförande.*Försvarskommittén.*

Försvarskommittén har erinrat, att utbyggnaden av den genom 1942 års försvarsbeslut inrättade personalorganisationen beräknats skola vara i huvudsak avslutad 1952. Redan beslutade och av försvarskommittén föreslagna ytterligare ändringar i personalorganisationen skulle i stort sett icke medföra några avsteg från denna uppsättningstakt.

Det av försvarskommittén beräknade uppsättningsförloppet för den föreslagna personalorganisationen har närmare behandlats på s. 731—746 i betänkandet.

Kommittén har — i anslutning till en framlagd personalplan för den beräknade tioårsperioden (1948/58), vilken avsetts endast som en riktlinje för personalorganisationens utbyggande — närmare angivit bland annat hur brister i den föreslagna personalorganisationen övergångsvis borde täckas och hur befintligt eller så småningom uppstående överskott av vissa personal-kategorier övergångsvis borde utnyttjas. I dessa avseenden torde få hänvisas till betänkandet. Vissa spörsmål angående underofficerskåren samt inrättande av en övergångsstat upptagas dock till närmare behandling i det följande.

Vad beträffar underofficerskåren skulle genomförandet enligt försvarskommitténs förslag av den föreslagna personalorganisationen medföra relativt stora förändringar, som delvis skulle komma att beröra även den civilmilitära

personalen av underofficers tjänsteklass. Av vad försvarskommittén anfört i dessa hänseenden torde här få återgivas följande.

Bland underofficerarna på stat avsåges kategorien flygförare avvecklas. Ett mindre antal sådana underofficerare hade förutsatts erhålla anställning dels såsom civilmilitära verkmästare i flygstationsbefattning, dels såsom förvaltare. Tillgången under övergångsåren på övriga underofficerare av detta slag — vilka redan vid den föreslagna organisationsperiodens början borde överföras på övergångsstat — borde utnyttjas för att ersätta stamflygförare och f. d. stamflygförare. Dessa underofficerare borde liksom i nuvarande organisation kvarstå i flygtjänst så länge deras fysiska och psykiska kondition medgäve. Hur man skulle förfara med från flygtjänst avförda underofficerare bleve beroende av den utredning angående bland annat tidigare avgång för flygande personal i mindre god kondition, som försvarskommittén hade förutsatt skola komma till stånd. I avvaktan på en dylik utredning hade kommittén i sina beräkningar utgått från att sådana underofficerare liksom i nuvarande organisation skulle överföras till marktjänst, och att de härvid skulle utnyttjas i befattningar avsedda för pensionerade underofficerare i arvodesbefattning eller på annat lämpligt sätt.

Nuvarande förvaltare i flygstationsbefattning och i förrådsbefattning (flygmateriel) borde beredas anställning som civilmilitära verkmästare i flygstationsbefattning respektive förrådsbefattning.

Av de icke flygförarutbildade underofficerarna tillhörande yrkesgrenarna flygplan- och vapenmekaniker, vilka likaledes avsåges skola avvecklas, borde ett mindre antal beredas anställning såsom civilmilitära verkmästare i flygstationsbefattning. De föreslagna civilmilitära befattningarna som materielmästare borde i överensstämmelse med nu tillämpade grunder övergångsvis rekryteras från underofficerare och därvid huvudsakligen från ifrågavarande kategorier. Av övriga underofficerare tillhörande yrkesgrenarna flygplan- och vapenmekaniker borde ett mindre antal efter erforderlig utbildning beredas anställning såsom förvaltare i kasernbefattning, under det att återstoden — och i första hand de, som redan placerats i stabsunderofficers- och trupp-utbildartjänst — borde överföras till underofficerskategorien trupputbildare.

Underofficer, som enligt angivna grunder ansåges böra bestrida befattning avsedd för civilmilitär beställningshavare, men som ej önskade överföras till civilmilitär anställning, borde kunna medgivas kvarstå i innehavd militär beställning och därvid överföras till övergångsstat. Motsvarande civilmilitära beställning borde härvid hållas vakant.

Behovet av underofficerare tillhörande yrkesgrenen trupputbildare hade starkt begränsats genom att de nuvarande vaktplutonerna vid flottiljer m. m. förutsatts bli ersatta med en flottiljpolisorganisation. Som en följd av tidigare, på nuvarande organisation grundade rekrytering komme därför övergångsvis att uppstå ett överskott på dylika underofficerare i jämförelse med genomförd personalorganisation. Detta överskott borde utnyttjas för att täcka merbehovet av trupputbildare under den tid vaktplutoner alltjämt kvarstode i organisationen och borde därefter användas för att övergångsvis ersätta vissa pensionerade underofficerare i arvodesbefattning.

För att minska storleken av den övergångsstat, som måste inrättas för övertaliga underofficerare, hade de föreslagna beställningarna för underofficerare på reservstat förutsatts bli inrättade allt eftersom överskott på underofficerare uppstode genom vaktplutonernas successiva avveckling.

Utöver i det föregående nämnda underofficerare av kategorierna flygförare och trupputbildare uppstode — har försvarskommittén vidare framhållit —

genom den föreslagna indragningen av F 2 och F 6 ett överskott av viss militär, civilmilitär och civil personal tillhörande skilda kategorier, av vilka militär och civilmilitär personal på aktiv stat samt ordinarie civil personal borde överföras till övergångsstat i samband med vederbörande flottiljs indragning.

Remissyttranden.

Vad försvarskommittén föreslagit beträffande personalorganisationens genomförande har i stort sett lämnats utan erinran i remissyttrandena. Vissa förslag rörande underofficerskåren och övergångsstaten ha dock föranlett särskilda uttalanden.

Försvarets civilförvaltning har ansett, att övergången till civilmilitär anställningsform för vissa underofficerare borde så anordnas, att innehavarna av redan inrättade civilmilitära beställningar i fråga om möjligheterna att ernå högre sådan beställning icke komme att få stå tillbaka för överflyttade underofficerare.

Svenska underofficersförbundet har anfört, att högst allvarliga problem uppkomme för de underofficerare, som vid övergången till den föreslagna organisationen bleve övertaliga. Genom rationellt utnyttjande av till buds stående möjligheter borde högsta möjliga antal av dem givas tillfälle att kvarbli i sin yrkestjänst eller i annan tjänst vid flygvapnet. Underofficersförbundet ansåge, att de nytillkommande civilmilitära befattningarna utan undantag skulle tillsättas med underofficerare både vid den första uppsättningen och vid därefter uppkommande ledigheter så länge underofficerare ännu funnes kvar med erforderlig specialutbildning enligt hittills gällande utbildningssystem. Ytterligare utvägar borde emellertid sökas för att i flygvapnet behålla ifrågasatt personal. Efter frivillig omskolning till teknisk tjänst kunde säkerligen ett antal yngre underofficerare beredas civilmilitär anställning även i andra än tidigare ifrågasatta befattningar. Förbundet har även yrkat, att de civila trafikledarbefattningarna — vilka enligt försvarskommitténs förslag skulle rekryteras främst bland stamflygförare — tills vidare skulle rekryteras utslutande från flygande underofficerare.

Underofficersförbundet har tillstyrkt förslaget om inrättande av en övergångsstat för övertalig personal, varvid flygvapnets underofficerare på övergångsstat borde äga rätt att återgå till beställning på aktiv stat.

Civilmilitära tjänstemannaförbundet har anfört, att mycket svärbemästrade personalproblem skulle uppkomma inom den genom kommitténs förslag nybildade tekniska kåren av personal i underofficers tjänsteklass. Förbundet kunde icke biträda ett dylikt förslag med mindre än att mellan de nuvarande och nytillkommande civilmilitära personalkategorierna utjämnande åtgärder vidtoges i lönegradshänseende och likartat utgångsläge för vidarebefordran skapades. Förbundet har närmare angivit hur detta kunde ske. Överföring av underofficerare till civilmilitära verkmästar- och mästareställningar borde enligt förbundets mening icke ske senare än den 1 juli 1948. Vid därefter inträffande avgång av verkmästare borde ledigblivande beställningar stå öppna för alla mästare, som genomgått erforderlig utbildning.

Departementschefen.

Av mig i det föregående föreslagen personalorganisation innebär vissa ökningsar i jämförelse med det av försvarskommittén beräknade personalbehovet. Genom ökning i förekommande fall av de rekryteringskontingenter, med vilka kommittén räknat, torde kommitténs plan för personalorganisationens utbyggnad i huvudsak kunna följas.

De av försvarskommittén föreslagna övergångsanordningarna kan jag — utan att därmed taga ställning i detalj och med de avvikelser, som föranledas av mitt ställningstagande i det föregående — i huvudsak tillstyrka utom i vad avser förslaget att inrätta en övergångsstat. Härtill återkommer jag i det följande.

Vad angår frågan om överförande av vissa underofficerare till civilmilitär anställningsform har i en från flygstaben överlämnad, av chefen för flygvapnet godkänd promemoria meddelats, att vid överläggningar med representanter för berörda personalorganisationer hade framkommit, att ett överförande enligt försvarskommitténs, av chefen för flygvapnet tidigare godtagna förslag kunde förväntas medföra starka slitningar mellan de nuvarande civilmilitära beställningshavarna och de överförda underofficerarna med hänsyn till olika beföringsmöjligheter. Ett principbeslut redan nu, att organisationen skulle genomföras, vore nödvändigt med hänsyn till rekryterings- och utbildningens uppläggning. Tills vidare borde emellertid alltjämt militära förvaltare bestrida befattningarna som stationsavdelningschef och som förvaltare i flygförrådstjänst och fanjunkare (sergeanter) befattningarna som stations- respektive förrådsunderofficer. Övergången till den nya organisationen kunde ske antingen successivt i den mån nämnda befattningar ej längre kunde besättas med underofficerare till följd av att rekryteringsunderlaget till de militära beställningarna upphörde att finnas, eller framdeles genom att hela kategorien bestående av förvaltare i flygstationsbefattning och i förrådsbefattning (vid flygmaterieförråd) samt stations- och förrådsunderofficerare överfördes på en gång.

Såsom av det föregående framgår har jag tillstyrkt, att vid fullt genomförd personalorganisation civilmilitär personal skall avses för de här ifrågavarande befattningarna. Med hänsyn till vad i förenämnda promemoria anförts synes tills vidare böra anstå med frågan om det sätt, på vilket övergången till denna personalorganisation skall ske. Tills vidare räknar jag därför med att dessa befattningar skola besättas med underofficerare enligt nu tillämpade rekryteringsgrunder, så länge för befattningarna lämpade underofficerare finnas att tillgå.

I detta sammanhang får jag framhålla, att försvarskommittén utgått från att för stammanskap, som vid övergången till den nya personalorganisationen redan påbörjat sin utbildning, skulle i princip bibehållas de möjligheter till vidareutbildning och befordran till underofficer och officer, som förelegat vid rekryteringsstillfället, och följaktligen även till beställningar, som icke längre skola ingå i den nya organisationen, fullt genomförd. Denna anordning, som

också förutsattes i 1946 års riksdagsbeslut rörande stamflygförare, kan jag godtaga.

Vad angår frågan om att inrätta en övergångsstat för viss personal, som av försvarskommittén beräknats bli övertalig i den föreslagna personalorganisationen, vill jag till en början erinra, att försvarskommittén räknat med att all sådan personal skulle utnyttjas inom flygvapnet. Detta skulle möjliggöras genom att antalet beställnings(befattnings)havare tillhörande vissa andra kategorier övergångsvis skulle hållas lägre än eller nedbringas under det behov, som beräknats för den helt genomförda personalorganisationen. De av mig föreslagna förstärkningarna av flygvapnet i förhållande till försvarskommitténs förslag medföra större personalbehov än kommittén räknat med och följaktligen minskning av den övertaliga personalen. Hur många beställningshavare, som kunna komma att bli övertaliga, beror även på resultatet av pågående organisationsundersökningar vid flottilj. Först när detta resultat föreligger, finnas möjligheter att närmare pröva ifrågavarande spörsmål. Med hänsyn härtill räknar jag icke nu med att någon övergångsstat skall inrättas.

Om särskilda övergångsanordningar skulle visa sig erforderliga, sedan resultatet av organisationsundersökningarna vid flottilj föreligger, torde förslag härom få föreläggas riksdagen.

G. Rekrytering.

Försvarskommittén.

I fråga om *fast anställd personal* har kommittén anfört i huvudsak följande.

Flygvapnets officerare på stat (utom i intendenturbefattning) skulle enligt 1942 års försvarsbeslut huvudsakligen rekryteras från officersaspiranter, som i sådan egenskap vunnit inträde vid vapnet. I viss utsträckning skulle rekrytering även ske från fast anställt manskap — tillhörande yrkesgrenarna mekaniker och trupputbildare — som erhållit flygförarutbildning och förvärvat för officersbefordran erforderliga kunskaper i allmänbildande ämnen.

Tillkomsten av kategorien stamflygförare medförde, att endast manskap av denna kategori erhöles flygförarutbildning. Då samtliga officerare vid flygvapnet utom officerare i intendenturbefattning borde vara flygutbildade, kunde det fast anställda manskapet tillhörande yrkesgrenarna signalister, trupputbildare och hjälptechniker ej beredas utbildning till officer. Officerskadern borde rekryteras, förutom från officersaspiranter, från lämpliga stamflygförare, som förvärvat för utbildning till officer erforderliga kunskaper i allmänbildande ämnen. I avsaknad av erfarenheter av stamflygförarkategorien hade försvarskommittén grundat sina beräkningar på antagandet, att 50 % av officerarna skulle kunna rekryteras från stamflygförare. De närmare erfarenheterna av stamflygförarkategorien borde dock bli avgörande för vilken uttagningskvot som skulle tillämpas. Det syntes sannolikt, att denna kvot måste göras rörlig och år från år anpassas efter den aktuella kvaliteten hos officersaspiranter och stamflygförare.

Nuvarande rekryteringsgrunder för officerare på stat i intendenturbefattning borde fortfarande tillämpas.

Reservofficerarna i intendenturbefattning borde liksom i nuvarande organisation rekryteras ur kategorien reservintendentsaspiranter.

Reservofficerarna i bastjänst avsåges i nuvarande organisation skola rekryteras från ur flygtjänst avgångna reservofficerare. Då flygande reservofficerare ej längre skulle ingå i flygvapnets organisation, måste denna rekrytering ske efter andra grunder. Det vore emellertid med hänsyn till uppgifterna fortfarande ett önskemål, att reservofficerarna i bastjänst ägde erfarenhet av flygtjänsten. De borde därför rekryteras dels från förtidsavgångna officerare på stat, dels från lämpliga f. d. stamflygförare, som erhållit reservofficersutbildning.

Underofficerare på stat borde liksom nu rekryteras från det fast anställda manskapet. Rekryteringsvägarna framgå av tabell å s. 682 i betänkandet.

I den av försvarskommittén föreslagna personalorganisationen tillhörde underofficerarna i reserven yrkesgrenarna signalister och — i mindre utsträckning — trupputbildare. De förra borde rekryteras enligt nu tillämpade grunder. De fåtaliga underofficerarna tillhörande yrkesgrenen trupputbildare borde främst rekryteras från förtidsavgångna underofficerare inom samma yrkesgren.

Beträffande fast anställt manskap borde det procentuella inslaget av ynglingar med lägst realexamen vid rekryteringen av stamflygförare enligt försvarskommitténs mening göras beroende av de erfarenheter, som vunnes av den nya manskapskategorien. Det syntes dock nödvändigt att göra uttagningskvoten rörlig och avpassa den efter tillströmningen av sökande med olika slags skolunderbyggnad samt efter de olika gruppernas kvalitet. Försvarskommittén hade emellertid i sina beräkningar utgått från, att de stamflygförare, som årligen påbörjade grundläggande flygutbildning, till 30 % skulle utgöras av ynglingar med lägst realexamen (motsvarande).

Trupputbildarna och signalisterna borde rekryteras i huvudsak enligt nuvarande grunder.

Hjälpteknikerna — rekryteringsunderlaget för de civilmilitära flygteknikerna — rekryterades främst bland ynglingar, som genomgått de vid vissa civila verkstadsskolor organiserade flygmekanikerkurserna. Jämsides med denna rekrytering av militära hjälptekniker, som förutsatte 5 års utbildning vid flygvapnet, innan flygteknikerkompetens uppnåddes, påginge för närvarande försöksvis rekrytering av hjälptekniker bland värnpliktiga, som avslutat första tjänstgöring. Dessa senare hjälptekniker utvaldes bland värnpliktiga, vilka i sin civila gärning tillhörde yrken, som med hänsyn till tjänsten vid flygvapnet vore lämpliga, och vilka ägde sådan kompetens, att utbildningen vid flygvapnet kunde begränsas till endast kompletterande specialutbildning. Ifrågavarande hjälptekniker, som första gången rekryterades hösten 1946, avsåges erhålla flygteknikerkompetens efter 2 års anställning vid flygvapnet. De

vore för närvarande civilanställda i lönegraden Cf 12 men avsåges enligt den av chefen för flygvapnet uppgjorda plan, på vilken nämnda rekryteringsförsök ytterst grundades, skola erhålla civilmilitär anställning. I avvaktan på resultatet av pågående prövning av sistnämnda rekryteringssätt ville försvarskommittén ej föreslå någon ändring i nu tillämpade rekryteringsgrunder.

I syfte bland annat att åstadkomma jämnare belastning vid flygvapnets centrala skolor borde vissa ändringar göras i fråga om stammanskapets rekryteringsperioder.

Flygingenjörspersonal på stat och i reserven samt flygläkarpersonal borde rekryteras enligt nu gällande grunder.

Militärmeteorologpersonal på stat borde rekryteras från meteorologaspiranter enligt nuvarande grunder men därjämte även från militärmeteorologpersonal i reserven. Sistnämnda personal borde rekryteras från meteorologaspiranter ävensom från förtidsavgången militärmeteorologpersonal på stat.

Liksom i nuvarande organisation borde mästare rekryteras bland flygtekniker, som genomgått mästarkurs, och verkmästare bland mästare, som erhållit härför erforderlig kompletterande utbildning. Direktrekrytering bland lämpliga civila yrkesmän borde fortfarande kunna ske i mindre omfattning. Verkmästare och mästare i reserven borde rekryteras bland från aktiv stat förtidsavgångna verkmästare och mästare.

Flygtekniker borde liksom i nuvarande organisation rekryteras bland hjälptekniker med flygteknikerkompetens. Det borde dock vara möjligt att i lämplig utsträckning direktrekrytera flygtekniker bland härför lämpade civila yrkesmän.

Flottiljpoliser borde rekryteras bland överfurirer (trupp utbildare), som erhållit flottiljpolisutbildning.

Av flygvapnets civila personal borde trafikledarna främst rekryteras bland stamflygförare, som under särskilt anordnad utbildning förvärvat härför erforderlig kompetens. Radiotelegrafisterna borde främst rekryteras bland fast anställt manskap tillhörande yrkesgrenen signalister samt sjukvårdsförmännen om möjligt bland de civila sjukvårdarna.

Inom den civila personalkadern borde personal i högre befattningar främst rekryteras bland personal i lägre befattningar, som ägde härför erforderlig kompetens.

Vad angår rekryteringen av *värnpliktiga* har försvarskommittén anfört, att huvuddelen av flygvapnets vapenföra värnpliktiga komme att i den föreslagna organisationen fullgöra teknisk tjänst. Den starka minskning av antalet fast anställt manskap i teknisk tjänst, som förutsatts i samband med införandet av kategorien flygtekniker, medförde, att de värnpliktiga i teknisk tjänst i större utsträckning än förut komme att tjänstgöra i befattningar, som krävde relativt höga kvalifikationer. En förutsättning för avkortningen av den nuvarande tjänstgöringstiden för flygvapnets värnpliktiga borde därför vara, att värnpliktiga i teknisk tjänst i erforderlig utsträckning uttoges bland ynglingar med härför lämpad yrkesinriktning.

Remissyttranden.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har — med hänsyn till de jämförelsevis ogynnsamma framtidsmöjligheterna inom flygvapnet för stamflygförare — yrkat, att den av försvarskommittén använda beräkningsgrunden, att hälften av officerskåren skulle rekryteras från stamflygförare, skulle fastställas som en norm, vilken icke finge underskridas.

I fråga om rekrytering av flygtekniker från civila hjälptekniker har förbundet ansett sig redan nu kunna beteckna denna rekryteringsväg såsom behäftad med sådana nackdelar, att den icke borde ifrågakomma. Förbundet har vidare ansett starka skäl föreligga att rekrytera mästarna uteslutande från flygtekniker.

Försvarsverkens civila personals förbund, som ansett den civilmilitära anställningsformen för flygtekniker olämplig, har påyrkat, att, även om denna anställningsform skulle bibehållas, rekryteringen av flygtekniker, mästare och verkmästare i största utsträckning skulle ske från de skickliga yrkesarbetarna.

Civilmilitära tjänstemannaförbundet har ansett, att direktrekrytering av verkmästare och mästare från civila yrkesmän icke borde förekomma annat än undantagsvis under uppsättningsåren i fråga om elektromästare av 2. klassen.

Departementschefen.

Det synes mig icke möjligt att — såsom försvarsväsendets underbefälsförbund föreslagit — nu fastställa, hur stor del av officerskåren som skall rekryteras från kategorien stamflygförare. Jag får i detta sammanhang erinra, att riksdagen vid inrättande av stamflygförarkategorien uttalade, att det i förevarande sammanhang icke vore behövt eller möjligt att bestämma någon dylik kvot.

Vad beträffar rekryteringen av flygtekniker vill jag erinra, att jag vid anmälan av propositionen 1947: 130 förutsatte, att pågående försök med rekrytering av civila hjälptekniker skulle fullföljas, varefter säkrare erfarenheter borde kunna föreligga för rekryteringsfrågornas slutliga lösande. För att ge någorlunda säkert resultat torde detta försök böra utsträckas så långt, att åtminstone två årskullar av civila hjälptekniker efter tvåårig utbildning vid flygvapnet kunna jämföras med stammanskap med femårig utbildning inom vapnet. Detta inträffar under år 1949. Först härefter kan denna rekryteringsfråga upptagas till slutlig behandling.

I likhet med försvarskommittén anser jag, att mästarna och verkmästarna i princip böra rekryteras från flygtekniker respektive mästare. Härmed har jag dock icke tagit ställning till frågan, hur den under avsnittet Flygvapnets personal föreslagna övergången från förvaltare i flygstationsbefattning och i förrådsbefattning, stationsunderofficerare samt förrådsunderofficerare till motsvarande civilmilitära personalkategorier skall äga rum. Direktrekrytering av mästare och verkmästare från civila yrkesmän synes mig böra förekomma endast undantagsvis och främst i sådana fall, då lämplig civilmilitär personal icke finnes tillgänglig.

H. Utbildning.

Försvarskommittén.

Under detta avsnitt har försvarskommittén anfört vissa allmänna synpunkter på frågan om utbildningen vid flygvapnet samt närmare behandlat de olika personalkategoriernas utbildning och flygövningarnas omfattning.

1. Allmänna synpunkter.

Försvarskommittén har framhållit, att flygvapnets tekniska natur och den olikartade tjänsten i luften och på marken satte sin prägel på utbildningen och ställde stora krav på utbildningsorganisationen. Utbildningen av flygande personal och markpersonal måste sålunda ske var för sig, och för huvuddelen av markpersonalen vore den allmänmilitära utbildningen begränsad till förmån för den tekniska yrkesinriktningen. Det senare förhållandet återspeglades i personalorganisationens struktur. Huvuddelen av den fast anställda markpersonalen hade sålunda civilmilitär ställning. På den militära linjen utbildades endast flygande personal samt av markpersonalens huvuddel endast de, som vore placerade i signaltjänst (yrkesgrenen signalister) samt i stabs- och trupp utbildartjänst (yrkesgrenen trupputbildare).

2. Olika personalkategoriernas utbildning.

För att förbanden m. m. vid olika tidpunkter på året skulle ha en så långt möjligt jämn tillgång på vapenföra värnpliktiga, som fullgjort den grundläggande allmänmilitära utbildningen under utbildningstidens två första månader, borde enligt försvarskommitténs mening huvuddelen av de värnpliktiga inrycka i tre omgångar. Härigenom minskades även behovet av trupputbildare. Å andra sidan stördes verksamheten vid staber och förband m. m. av att värnpliktsutbildning påbörjades vid tre olika tidpunkter på året. Med den föreslagna längden på värnpliktstjänstgöringen och med den värnpliktskontingent, som kunnat tilldelas flygvapnet, syntes detta arrangemang dock vara gynnsammast. Den föreslagna utbildningsgången överensstämde i princip med den tillämpade, ehuru antalet inryckningsomgångar nu vore begränsat till två.

Studenter och likställda — såsom biträdande ingenjörer, fototekniker och expeditjonsbiträden — borde utbildas efter i stort sett samma grunder som i nuvarande organisation.

Utbildningen av huvuddelen av de vapenföra värnpliktiga borde liksom i nuvarande organisation ske vid förbanden. För vissa värnpliktskategorier borde utbildningen centraliseras till vid vissa förband anordnade kurser samt till centrala utbildningsanstalter. Vid en särskild radarskola borde sålunda utbildas radarobservatörer, radarmekaniker och biträdande ingenjörer i radar-tjänst.

I samband med tjänstgöringstidens förkortning borde den grundläggande utbildningen för värnpliktiga i ekonomitjänst minskas till omkring $\frac{1}{2}$ månad. Genom att varje årsklass inryckte $\frac{1}{2}$ månad före den föregående utryckning, komme konstant tillgång på grundutbildade värnpliktiga i ekonomitjänst att finnas vid förbanden m. m.

Försvarskommittén har i fråga om stammanskap i princip ej haft något att erinra mot nu tillämpat utbildningsförfarande för trupputbildare och signalmekaniker — de senare i fortsättningen benämnda signalister. Kommittén har dock föreslagit vissa omläggningar, huvudsakligen föranledda av föreslagna organisationsförändringar i övrigt.

Då rekryteringen av militära hjälptekniker (nu benämnda mekaniker) påbörjats hösten 1946, funnes endast begränsad erfarenhet av det nu planerade utbildningsförloppet för denna personalkategori. Under förutsättning att det efter avslutandet av pågående försök i fråga om rekryteringsvägen till flygtekniker skulle befinnas lämpligt att använda vägen över militära hjälptekniker, hade försvarskommittén ej några principiella erinringar mot den nu planerade utbildningsgången.

De praktisk-teoretiska utbildningsperioderna för trupputbildare, signalister och hjälptekniker borde helt förläggas till flygvapnets centrala skolor.

Gången av utbildningen för respektive yrkesgrenar har åskådliggjorts i diagram på s. 689 i betänkandet.

Enär stamflygförare rekryterats första gången under år 1946, har det planlagda utbildningsförloppet för denna manskapskategori endast hunnit prövas i vissa delar. Försvarskommittén har ansett den planerade gången av utbildningen, som åskådliggjorts i ett diagram på s. 691 i betänkandet, lämplig såvitt nu kunde bedömas.

De redan beslutade och av kommittén föreslagna ytterligare ändringarna i personalorganisationen medföra beträffande utbildningen till underofficer att — fränsett en övergångstid — endast stammanskap tillhörande yrkesgrenarna signalister och trupputbildare komma att utbildas till underofficerare.

Försvarskommittén har funnit den nuvarande uppläggnings av underofficersutbildningen ändamålsenlig. Enär den nuvarande underofficersskolan föresloges skola upphöra, borde enligt kommittén underofficersutbildningen förläggas till särskilda underofficerskurser vid signal- och trupputbildarskolorna. Utbildningens gång har åskådliggjorts i diagram på s. 689 i betänkandet.

Utbildning till underofficer i reserven avsåges efter redan beslutade och av försvarskommittén ytterligare föreslagna ändringar i personalorganisationen förekomma endast i fråga om stammanskap tillhörande yrkesgrenen signalister. Försvarskommittén har ej funnit anledning föreslå annan ändring av denna utbildning än att reservunderofficerskursen för signalister förläggas till flygvapnets signalskola.

Flygvapnets officerare (utom officerare i intendenturbefattning) avser

kommittén skola rekryteras bland direktrekryterade officersaspiranter och bland lämpliga stamflygförare, som förvärvat erforderliga kunskaper i allmänbildande ämnen.

Officersutbildningen för direktrekryterade officersaspiranter har för närvarande en varaktighet av omkring 3 år. Kommittén har på s. 690—692 i betänkandet lämnat en redogörelse för ett nu planerat system för utbildning av stamflygförare till officerare. Med detta utbildningssystem skulle en stamflygförare med studentexamen (motsvarande) kunna vinna officersbefordran efter omkring 4 års anställning, en stamflygförare med realexamen (motsvarande) efter omkring 5 års anställning och en stamflygförare med lägre förkunskaper efter omkring 6½ års anställning.

Försvarskommittén har framhållit, att av de olika utbildningslinjerna till officer — över direktrekryterade officersaspiranter och stamflygförare — stamflygförarlinjen ännu ej prövats. Erfarenheterna från utbildningen av fast anställt manskap till officer enligt 1942 års försvarsbeslut kunde dock enligt kommitténs mening ge viss vägledning. Försvarskommittén har funnit det nu tillämpade respektive planerade utbildningsförfarandet ändamålsenligt i fråga om såväl officersaspiranter som — såvitt nu kunde bedömas — stamflygförare.

Officersutbildningens gång har åskådliggjorts i diagram på s. 691 i betänkandet.

Utbildning till officer i reserven (i bastjänst) av stamflygförare har föreslagits skola ske under därför avsedda stamflygförares sista anställningsår såsom en reservofficerskurs om 3—4 månader vid flygkadettskolan.

Beträffande utbildning till officer i intendenturbefattning, till flygingenjör i reserven och till militärmeteorolog har försvarskommittén icke funnit anledning föreslå några ändringar i vad som nu gäller.

Utbildning av mästare till de föreslagna befattningarna som verkmästare i flygstations- och förrådsbefattningar föreslås skola ske vid verkmästarkurser vid flygvapnets tekniska skola. Kompetens för befordran till verkmästare i verkstadsbefattning beräknas skola liksom för närvarande förvärfas under praktisk tjänstgöring vid förband.

Vad angår utbildning av flygtekniker till mästare har försvarskommittén funnit den nu tillämpade ordningen ändamålsenlig och därför ej föreslagit några principiella ändringar härvidlag. Utbildningen till den föreslagna nya mästarkategorien materielmästare, som borde rekryteras från övriga mästare, föreslås skola ske dels i samband med den praktiska tjänstgöringen vid förbanden, dels vid flygvapnets tekniska skola.

Flottiljpoliserna ha föreslagits skola rekryteras från överfurirer (trupperbildare), som erhållit särskild utbildning härför. Denna borde omfatta utbildning i räddnings-, brand- och vaktjänst samt borde i avvaktan på närmare erfarenheter anordnas såsom dels polisutbildning under omkring 3 månader vid statens polisskola, dels brandutbildning under omkring 2 månader vid en till lämplig flottilj förlagd brandkurs. Under denna kurs borde jäm-

väl utbildning i räddningstjänst äga rum. Framtida erfarenheter av flottilj-polisutbildningen kunde föranleda ändringar i förslaget utbildningsförlopp.

Försvarskommittén har föreslagit, att erforderlig utbildning för vinnande av kompetens såsom radiotelegrafist borde meddelas blivande radiotelegrafister under deras tjänstgöring som fast anställt manskap. Särskild utbildning av vissa stamflygförare till trafikledare föreslås skola anordnas såsom ett led i stamflygförarnas civilanställningsutbildning.

Vidareutbildning av underofficerare föreslås skola liksom hittills ske främst genom omskolning av underofficerare till förvaltare i kassatjänst och i förrådsbefattning vid särskilda förvaltarkurser, vilka borde utvidgas att omfatta även kurs för utbildning till förvaltare i kasernbefattning. Utbildning till den likaledes föreslagna kategorien förvaltare i signalbefattning borde enligt vad kommittén föreslår i huvudsak ske i samband med den praktiska tjänstgöringen vid förband.

I fråga om vidareutbildning av officerare räknar försvarskommittén ej med någon ändring.

3. *Flygövningarnas omfattning.*

Försvarskommittén har framhållit, att flygutbildningens och därmed flygövningarnas omfattning främst vore avhängig av fordringarna på beredskap och på den enskilda individens färdighet samt av den flygande personalens antal. Med hänsyn till de betydande kostnader, som vore förenade med flygtidsbehovet, främst för drift och underhåll av flygmateriel, hade försvarskommittén underkastat detta en ingående granskning i syfte att i görligaste mån hålla kostnaderna nere. Det hade härvid bedömts möjligt att vidtaga vissa ändringar i grunderna för beräkningen av flygtidsbehovet. De sålunda föreslagna ändringarna, vilka framgå av en tablå på s. 694—695 i betänkandet, innebära i huvudsak dels minskning av det årliga antalet flygtimmar för huvuddelen av personalen, dels vidgad användning av skolflygplan inom olika utbildningsstadier.

Det sammanlagda flygtidsbehovet per år vid fullt utbyggd personalorganisation, inräknat jämväl flygtid för sambandsflygning, målbogsering för flygvapnets räkning m. m., har kommittén beräknat till cirka 159 000 flygtimmar. Härtill komme ett ytterligare flygtidsbehov för målflygning åt armén och marinen.

Remissyttranden.

Statens organisationsnämnd har med hänsyn till att viss överföring till armén av värnpliktiga, som fullgjort första tjänstgöring vid flygvapnet, icke syntes kunna undvikas, framhållit betydelsen av att utbildningen vid flygvapnet i allmänmilitära ämnen och markstridstjänst effektiverades och inriktades så, att den efter överföring till armén erforderliga omskolningen förbereddes och underlättades.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har understrukit nödvändigheten av att utbildningen av personal i manskaps ställning ordnades så, att personalen gjordes väl skickad att lösa sina tjänsteuppgifter och därtill, i de fall framtidsanställning icke kunde erbjudas inom flygvapnet, bibringades erforderlig civilanställningsutbildning. Förbundet har ansett sig icke nu kunna taga ställning till av försvarskommittén framlagda utbildningsplaner. Ett mera slutligt ställningstagande till utbildningsproblemen borde uppskjutas, i fråga om de tekniska och militära delarna tills mera erfarenhet vunnits, och i fråga om de allmänbildande ämnena tills resultatet av den utredning, som påginge inom försvarets skolutredning, framlagts. Vad beträffar stamflygförarnas utbildning borde den allmänbildande undervisningen ges förhållandevis stort utrymme.

Civilmilitära tjänstemannaförbundet har ansett särskilda kurser erforderliga för utbildning till verkmästare i verkstadsbefattning. Kurserna för utbildning till verkmästare i flygstations- och förrådsbefattningar samt till materielmästare borde stå öppna för alla mästartkategorier.

Departementschefen.

Såsom i annat sammanhang anförts är jag icke nu beredd att taga slutlig ställning till frågan om utbildningen av de värnpliktiga. Jag vill här endast erinra, att jag under avsnittet Luftbevakningen föreslagit utbildning i luftbevakningstjänst av värnpliktiga officerare, underofficerare och visst värnpliktigt manskap.

Vad beträffar flertalet övriga personalkategorier innebär försvarskommitténs förslag bibehållande av eller mindre jämkningar i nu tillämplad eller planerad utbildningsgång.

I fråga om utbildningen av fast anställt manskap synes den föreslagna centraliseringen av de praktisk-teoretiska utbildningsperioderna ändamålsenlig och bör därför — såsom försvarskommittén föreslagit — genomföras efter hand som förlägnings- och utbildningslokaler bli disponibla vid flygvapnets centrala skolor för de successivt avtagande utbildningskontingenterna. I övrigt kan jag beträffande denna personalkategori i huvudsak ansluta mig till de av försvarsväsendets underbefälsförbund anförda allmänna synpunkterna. Jag vill i detta sammanhang vidare framhålla, att utbildningsgången för annat stammanskap än stamflygförare i viss mån kan bli beroende av de framtida inryckningstiderna för flygvapnets värnpliktiga.

Frågan om utbildning till och vidareutbildning av officerare bör upptagas till närmare prövning i samband med den utredning angående högskoleutbildningen inom försvaret, som jag i annat sammanhang förutsatt skola komma till stånd. Det synes böra närmare övervägas, huruvida icke i samband härmed även frågan om flygingenjörspersonalens utbildning bör uppmärksammas.

Mot försvarskommitténs förslag beträffande utbildning till eller vidareutbildning av underofficerare, verkmästare och mästartare har jag ingen

annan principiell erinran än att frågan om utbildning av förvaltare i kasernbefattning tills vidare bör hållas öppen, samt att kurser för utbildning till förvaltare i flygstationsbefattning och i förrådsbefattning (flygmateriel) samt till stations- respektive förrådsunderofficer böra anordnas i erforderlig utsträckning, så länge ifrågavarande befattningar rekryteras med underofficerare. Vad beträffar utbildningen till verkmästare i verkstadsbefattning torde denna fråga böra närmare prövas av chefen för flygvapnet.

Försvarskommitténs förslag till utbildning av flotttiljpoliser kan jag — i avvaktan på närmare erfarenheter — i princip biträda.

Jag får i detta sammanhang slutligen erinra om, att jag i det föregående förutsatt frivillig utbildning i luftbevakningstjänst för lottor och viss annan personal.

Frågan om flygövningarnas omfattning är av väsentlig betydelse för flygvapnets effektivitet. Förutom av de i huvudsak personella faktorer, som försvarskommittén särskilt angivit, bestämmes flygövningarnas omfattning av sådana omständigheter som väderleksförhållandena och de tekniska möjligheterna att uttaga flygtid på flygmaterielen. Flygtidsbehovet under olika stadier av utbildningen står i nära samband med vederbörliga flygplantypers egenskaper ur utbildningssynpunkt och kan i viss mån variera för olika typer. Försvarskommitténs förslag till ändringar i grunderna för beräkning av flygtidsbehovet bygger enligt vad jag inhämtat främst på de med ledning av nuvarande erfarenheter bedömda förhållandena efter övergång till kommande reaktionsdrivna krigsflygplantyper, om vilka kännedom i här nämnda avseenden saknas. Även om de föreslagna ändringarna i beräkningsgrunderna i avvaktan på närmare erfarenheter tills vidare kunna i huvudsak godtagas, vill jag dock understryka betydelsen av att dessa spörsmål ägnas särskild uppmärksamhet. Chefen för flygvapnet bör härvid liksom hittills inom ramen för anvisade medel äga vidtaga erforderliga ändringar i fråga om flygtidstilldelningen för olika personalkategorier och flygslag. Jag beräknar det sammanlagda årliga flygtidsbehovet vid fullt utbyggd personalorganisation till cirka 180 000 flygtimmar, vartill kommer ett ytterligare flygtidsbehov för målflygning åt armén och marinen.

I. Utbildningsanstalter.

Enligt nuvarande organisation finnas följande utbildningsanstalter vid flygvapnet, nämligen flygkrigshögskolan, flygvapnets bomb- och skjutskola, flygkadettskolan, krigsflygskolan samt flygvapnets centrala skolor, bestående av underofficersskola, signalskola och teknisk skola.

Försvarskommittén.

Kommittén har föreslagit, att de nuvarande utbildningsanstalterna utom underofficersskolan efter vissa organisatoriska ändringar skulle bibehållas. Ut-

över dessa anstalter borde organiseras en i flygvapnets centrala skolor ingående trupp utbildarskola och en särskild radarskola, förlagd till F 2:s nuvarande etablissement vid Hägernäs.

Kommittén har icke förutsatt någon principiell ändring i bomb- och skjutskolans nuvarande organisation. Av vad kommittén anfört beträffande övriga utbildningsanstalter vid flygvapnet torde här få återgivas följande.

Försvarskommittén har icke förutsatt annan ändring i flygkrigshögskolans nuvarande personalorganisation än att en kapten (adjutant) borde ersättas med ett kanslibiträde (sekreterare). Ett från flygmilitärt håll framfört önskemål, att chefen för skolan (nu Ma 12) skulle placeras i Mo 12 eller Ma 12 har kommittén i betraktande av de särskilda skäl, som kunde åberopas för flygvapnets vidkommande, icke velat motsätta sig. Härigenom hålles nämligen möjlighet öppen att i befattningen placera en förutvarande flottiljchef.

Flygkadettskolan (F 20) består i nuvarande organisation av chef (regementsofficer) samt stabs-, skol- och stationsavdelningar. Skolan är förlagd i anslutning till F 16. Utbildningen vid flygkadettskolan till officer på aktiv stat äger numera rum i en följd under sista utbildningsåret.

Försvarskommittén har ansett, att skolans nuvarande organisation tills vidare borde bibehållas i avvaktan på närmare erfarenheter av officersutbildningens omläggning. Antalet elever vid officerskursen beräknades vid stabiliserad personalorganisation till omkring 34 och vid reservofficerskursen till omkring 10. Till F 20 borde vidare förläggas utbildning av flygande personal i reservflygkåren ävensom allmän flygträning för det stammanskap (omkring 53 stamflygförare och 27 flygsignalister), som beräknades skola utbildas vid försvarets läroverk.

Försvarskommitténs beräkning av personalbehovet vid flygkadettskolan framgår av s. 698, 699, 700 och 672—679 i betänkandet. Vissa personalbesparingar ha av kommittén ansetts kunna göras på grund av det i jämförelse med nuvarande organisation minskade antalet elever.

Krigsflygskolan (F 5) är för närvarande organiserad på chef, stab (i huvudsak överensstämmande med flottiljstab), aspirantskola, stamflygförarskola och specialdivision.

Försvarskommittén har ansett, att krigsflygskolan även i fortsättningen borde vara organiserad i huvudsak såsom nu. Vissa ändringar i personaluppsättningen vore dock nödvändiga med hänsyn till den av kommittén föreslagna förändrade personalorganisationen för flygvapnet och det bland annat i samband därmed ändrade antalet elever av olika kategorier i grundläggande flygutbildning. Skolans stab och specialdivision borde enligt förslaget organiseras på i huvudsak samma sätt som motsvarande organ vid flottilj. I specialdivisionen borde dock liksom för närvarande ingå en stationsstyrka.

Utbildningsbehovet vid stabiliserad personalorganisation har — med utgångspunkt bland annat från att officerskåren till 50 % antagits kunna rekryteras från stamflygförare — beräknats till omkring 22 officersaspiranter, 3—4

flygingenjörspiranter och 105 stamflygförare eller sammanlagt omkring 130 utexaminerade elever. Kommittén har med hänsyn till erfarenheterna från de senaste åren räknat med en gallring under den grundläggande flygutbildningen av 50 % i stället för av 1941 års försvarsutredning beräknade 35 %. Antalet inryckande elever har därför beräknats öka från tidigare beräknade 200 till omkring 260. Främst av flygsäkerhetsskäl borde eleverna delas upp i två inryckningsomgångar, vilka ur arbetsbelastningssynpunkt borde förläggas till två skilda skolor. Då skolcheferna i fråga om ansvar och arbetsuppgifter vore närmast jämförliga med chefen för den nuvarande aspirantskolan (major), borde för dessa befattningar avses 2 majorer. Antalet flyglärare vid skolorna har beräknats kunna minskas.

Försvarskommitténs beräkning av personalbehovet vid krigsflygskolan framgår närmare av s. 699, 701—704, 706 och 672—679 i betänkandet.

Flygvapnets centrala skolor bestå i nuvarande organisation av — förutom gemensam stab — underofficersskola, signalskola och teknisk skola. Den till tjänsteställningen främste skolchefen är tillika chef för de centrala skolorna. Vid skolorna bedrivs underofficers- och mästarutbildning. Vidare förläggas dit vissa underbefälsskolor ävensom specialkurser för olika personal-kategorier.

Kommittén har anfört, att den föreslagna omläggningen av personalorganisationen medförde minskad årlig omsättning av det fast anställda manskapet, varigenom det bleve möjligt att till de centrala skolorna helt förlägga den del av manskapsutbildningen, som tidigare varit uppdelad på de olika flottiljernas (motsvarande) manskapsskolor. En sådan åtgärd medförde enhetligare och effektivare utbildning, reducerat behov av lärare, enhetligare bedömning av eleverna, förenklad och förbilligad inspektion samt ökade möjligheter att anskaffa instruktionsmateriel. Den föreslagna centraliseringen av manskapsutbildningen krävde vissa smärre ombyggnads- och inredningsarbeten. Den tekniska skolan hade för närvarande mycket begränsade verkstadslokaler och saknade lokal för uppställning av flygplan m. m. En monteringshall m. m. vid den centrala flygverkstaden i Västerås borde därför ställas till förfogande. Vissa brister komme likväl att vidlåda de lokaliteter, som disponerades av skolorna, t. ex. förläggings-, fritids- och mässlokaler. Vad särskilt den tekniska skolan beträffade, vore det olägligt, att utbildningen måste bedrivas på tre olika platser. För att förbättra utbildningsmöjligheterna vid denna skola hade övervägts att föreslå uppförande av verkstads- och hangarutrymmen vid skolornas etablissement, men detta hade bland annat av kostnadsskäl icke kunnat förordas.

De centrala skolorna borde enligt kommitténs förslag bestå av gemensam stab, trupp utbildarskola — som borde nyinrättas under budgetåret 1948/49 — signalskola och teknisk skola. Underofficersutbildningen komme med den föreslagna personalorganisationen att omfatta endast omkring 20 elever (trupp utbildare och signalister) och borde bedrivas vid underofficerskurser

inom trupp utbildarskolan respektive signalskolan. Till skolorna borde även förläggas viss annan specialutbildning, såsom signalofficerskurs, verkmästar-kurser, kompletteringskurser för mästare och flygtekniker m. m.

Elevantalet — utom elever i specialkurser — har enligt en på s. 709—710 i betänkandet intagen tablå beräknats till vid tekniska skolan 239, vid signal-skolan 263 och vid trupp utbildarskolan 103, eller till sammanlagt 605.

Den nuvarande anordningen med en av skolcheferna som tillika chef för alla skolorna vore enligt kommitténs mening icke lämplig, utan en över skolcheferna stående chef borde tillkomma. Härför talade även, att den föreslagna ökningen av skolornas omfattning medförde avsevärd ökning av den gemensamme chefs arbetsuppgifter. För chefsbefattningen borde avses en överste i Ma 12 eller överstelöjtnant.

Centraliseringen av manskapsutbildningen medförde avsevärt ökat behov av lärare och instruktörer vid de centrala skolorna, vilket borde täckas genom att en del av den personal, som tidigare vid förbanden tagits i anspråk för ifrågavarande arbetsuppgifter, överfördes till de centrala skolorna. Detta borde ske även med sådana lärare m. fl. ur förbanden, som i nuvarande organisation kommenderades till skolorna.

Kommitténs beräkning av personalbehovet vid skolorna framgår av s. 708—710 och 672—679 i betänkandet.

Radarutbildningen vid flygvapnet har tidigare i begränsad omfattning ägt rum vid tillfälligt anordnade kurser vid någon flottilj. Från och med hösten 1947 har den varit förlagd till en provisorisk radarskola vid F 2.

Enligt kommitténs förslag skulle den radarorganisation för luftbevakningen, vars uppsättande påbörjats efter beslut av 1947 års riksdag, handhas av flygvapnet. Vid flygvapnet skulle också tillkomma en radarorganisation för jaktstridsledning och flygsäkerhetstjänst, varjämte flertalet flygplan avsåges er-hålla radarutrustning. Kommittén har anfört, att den sålunda utvidgade radarorganisationen vid flygvapnet ställde betydligt större krav på bland annat utbildningsverksamheten än tidigare. Radarutbildningen borde därför enligt kommitténs mening förläggas till en permanent skola med betryggande tillgång på utrymmen, materiel och lärarpersonal.

Kommittén har undersökt möjligheterna att förlägga även en radarskola till flygvapnets centrala skolors etablissement i Västerås. Detta har emellertid icke kunnat förordas, bland annat på grund av att omfattande nybyggnadsarbeten skulle krävas och att platsen ur utbildningsteknisk synpunkt bedömdes mindre lämplig. Kommittén har därför föreslagit, att radarskolan förläggas till det genom den föreslagna indragningen av F 2 ledigblivande etablissementet, vilket lämpade sig väl härför. Till radarskolan borde även förläggas den av kommittén föreslagna flygräddningsgruppen. Skolan borde organiseras under budgetåret 1949/50.

Utbildningen vid radarskolan har beräknats årligen omfatta utbildning av följande ungefärliga antal värnpliktiga, nämligen 245 radarobservatörer, 45

radarmekaniker och 3 biträdande ingenjörer, omskolning av 5—10 flygtekniker och elektromästare samt 20 signalister (stammanskap) ävensom kompletteringskurser för sammanlagt 10 signalofficerare och signalunderofficerare samt för flygande personal.

För att minska belastningen på skolan borde enligt kommitténs förslag de värnpliktiga radarobservatörerna uppdelas i tre omgångar, varvid endast en omgång i sänder utbildades vid skolan, under det att de övriga utbildades vid skolans detachment — förlagda till förslagsvis tre flottiljer — eller fullgjorde praktisk tjänstgöring vid förband. Härigenom skulle förbanden komma att ha kontinuerlig tillgång till värnpliktiga för att bemanna radarstationer för flygsäkerhetstjänsten.

Ett exempel på utbildningens gång för den värnpliktiga radarpersonalen, vilket legat till grund vid beräkning av behovet av lärare, undervisningsmateriel och utrymmen, återfinnes på s. 713 i betänkandet.

Kommitténs förslag beträffande radarskolans organisation kan i korthet sammanfattas enligt följande.

Chefen för radarskolan borde vara överstelöjtnant. Skolan borde uppdelas på stab och skolavdelning. Flygräddningsgruppen borde lyda direkt under skolchefen.

Staben — vars sammansättning påverkades av att den omfattade vissa för verksamheten vid flygräddningsgruppen nödvändiga organ — borde uppdelas i stabsavdelning, väderleksavdelning, byggnadsavdelning, intendentur- och materielavdelning, sjukvårdsavdelning, signalavdelning och kassaavdelning. I stabsavdelningen borde ingå en beredskapstropp och en specialtropp.

Chefen för skolavdelningen borde vara major eller kapten. I avdelningen borde vidare — utöver elever — ingå viss administrativ personal samt lärare och instruktörer.

Flygräddningsgruppens sammansättning påverkades av att kontinuerlig räddningsberedskap borde upprätthållas med 1 flygplan. För att beredskapstjänsten ej skulle bli alltför betungande för personalen vore det nödvändigt att räkna med 6 beredskapsomgångar för flygande personal och del av markpersonalen. Chefen för gruppen borde vara kapten. I gruppen borde ingå 5 räddningsflygplan. I fråga om reparations- och översynsarbeten, som ej kunde utföras vid gruppen, borde denna repliera direkt på central flygverkstad.

Detaljer i kommitténs beräkning av personalbehovet vid radarskolan jämte flygräddningsgruppen framgå av s. 712 och 714 i betänkandet. Av tabläer på s. 715 och 672—679 framgår, att behovet av fast anställd personal beräknats till — förutom 1 överstelöjtnant som chef — 1 major eller kapten, 7 kompaniofficerare (4 kaptener och 3 löjtnanter), 11 underofficerare (2 förvaltare, 5 fanjunkare och 4 sergeanter), 21 fast anställda av manskaps grad (5 överfurirer och 16 furirer), 2 pensionerade underofficerare i arvodesbefattningar, 2 beställningshavare tillhörande flygingenjörspersonalen, 1 flygläkare av 1. graden, 2 beställningshavare tillhörande militärmeteorologpersonalen, 2 verkmästare, 11 mästare, 30 flygtekniker (av vilka 6 vid skolans detachment), 6 flottiljpoliser, 1 förrädsvaktmästare samt 45 civila.

Remissyttranden.

Chefen för flygvapnet har, såsom tidigare omnämnts, beträffande de centrala skolorna anfört, att det — med hänsyn till betydelsen av att de värnpliktigas militära utbildning inom armén och flygvapnet bleve så likformig som möjligt — vore önskvärt, att en befattning för kommenderad officer ur armén (löjtnant) inrättades vid trupputbildarskolan. Denne officer kunde inrymmas i det antal, som försvarskommittén beräknat för utbildning till flygspanare.

Överbefälhavaren har erinrat, att försvarskommittén förutsatt, att vid bland annat bomb- och skjutskolan skulle såsom ett led i det militärtekniska utvecklingsarbetet bedrivas praktiska försök med trupp. Erfarenheten hade visat, att för sådan verksamhet borde avses särskild personal, då den i utbildningsarbetet engagerade befälspersonalen ofta icke hunne leda och organisera försök samt bearbeta resultaten. Med hänsyn till den ökade betydelse, som även denna del av försöksverksamheten kunde väntas få, borde möjligheter skapas att vid behov tillföra bland annat bomb- och skjutskolan särskild personal.

Statens organisationsnämnd har — såsom närmare framgått vid behandlingen av arméns utbildningsanstalter — anlagt vissa synpunkter på lämpligheten av fristående centrala skolor.

Svenska underofficersförbundet och *civilmilitära tjänstemannaförbundet* ha föreslagit vissa avvikelser från kommitténs förslag till personalorganisationer för krigsflygskolan och radarskolan, innebärande en utökning med en materielmästare vid krigsflygskolan och en förvaltare i signalbefattning vid radarskolan samt utbyte av en elektromästare mot en verkmästare av 2. klassen vid radarskolan och av en flygplanmästare mot en verkmästare av 1. klassen vid den till sistnämnda skola förlagda flygräddningsgruppen.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har föreslagit, att chefen för flygvapnets tekniska skola skulle vara flygdirektör av 2. graden eller flygingenjör av 1. graden samt att för radarskolan skulle beräknas en flygdirektör i stället för en flygingenjör eller flygdirektör.

Departementschefen.

Vad angår flygkrigshögskolan tager jag icke i förevarande sammanhang ställning till frågan om skolchefens lönegradsplacering. Försvarskommitténs förslag i övrigt beträffande denna skola ge mig icke anledning till någon erinran.

I avvaktan på närmare erfarenheter är jag icke nu beredd att föreslå någon förstärkning av bomb- och skjutskolans personalorganisation. Jag beräknar således personalbehovet enligt försvarskommitténs förslag.

De ändringar i flygvapnets organisation, som jag föreslagit i det föregående, medföra att för stabiliserad personalorganisation antalet elever vid flygkadettskolans officerskurs — med tillämpning av försvarskommitténs beräkningsgrunder, vilka jag i huvudsak kan godtaga — torde böra beräknas till omkring 38 och antalet stamflygförare vid försvarets läroverk till omkring

62, innebärande en ökning med omkring 13 flygförare vid flygkadettskolan. I avvaktan på närmare erfarenheter rörande den av försvarskommittén föreslagna personalorganisationen är jag icke beredd att av denna anledning föreslå någon utökning av flygkadettskolans personalorganisation. Jag finner således försvarskommitténs förslag kunna i denna del läggas till grund för personalberäkningarna. Säsom tidigare anförts räknar jag emellertid med att utbildning av värnpliktiga officerare och underofficerare i luftbevakningstjänst (årligen omkring 45 respektive 15) skall äga rum vid flygkadettskolan. Behovet av ordinarie personal för denna utbildningsverksamhet beräknar jag — i överensstämmelse med vad i det föregående anförts — till 1 kapten och 2 löjtnanter.

Vad krigsflygskolan angår torde — med beaktande av de förslag rörande flygvapnets organisation, som jag framlagt i det föregående, och med godtagande i övrigt av försvarskommitténs beräkningsgrunder — utbildningsbehovet vid stabiliserad personalorganisation kunna beräknas till omkring 24—25 officersaspiranter, 3—4 flygingenjöraspiranter och 123 stamflygförare eller sammanlagt 150 elever, motsvarande omkring 300 inryckande. Ökningen av elevantalet medför ökat behov av flyglärare (9 subalternofficerare), flygtekniker (11 flygplantekniker) och värnpliktiga (10 mekaniker) samt förutsätter tillgång till ett större antal skolflygplan. Försvarskommitténs beräkning av personalbehovet i andra delar än nyss är sagt anser jag mig kunna godtaga såsom beräkningsgrund. I fråga om de olika personalkategorierna får jag hänvisa till vad som anförts under avsnittet Flygvapnets personal. Av försvarskommittén upptagna organisationsfrågor i övrigt ge mig icke anledning till annan erinran än att organisationen av krigsflygskolans stab m. m. bör upptagas till prövning, sedan resultatet av pågående organisationsundersökningar vid vissa flottiljer framlagts.

Den av försvarskommittén förordade centraliseringen till flygvapnets centrala skolor av de teoretisk-praktiska utbildningsperioderna för stammanskapet (utom stamflygförare) kan jag, såsom i det föregående anförts, i princip biträda. Jag räknar med att de centrala skolorna skola bestå av — förutom gemensam stab — trupputbildarskola, signalskola och teknisk skola. Den förstärkning av flygvapnet i jämförelse med försvarskommitténs förslag, som jag i det föregående föreslagit, medför ökning av elevantalet vid ifrågasvarande skolor. Med godtagande av de av försvarskommittén angivna grunderna beräknar jag — i avvaktan bland annat på resultatet av pågående försök med rekrytering av flygtekniker från civila hjälptekniker — tills vidare elevantalet vid stabiliserad personalorganisation enligt följande.

Utbildning	Antal elever ur yrkesgrenen		
	hjälp tekniker	signalister	trupputbildare
Furirskola	—	76	30
Korpralskola	115	85	34
Vicekorpralskola	128	100	40

I jämförelse med försvarskommitténs beräkningar innebär detta en sammanlagd ökning med 60 elever. I den mån härigenom skulle uppkomma ökat behov av instruktörer, torde detta, i varje fall tills vidare, få tillgodoses med kommenderad personal.

I syfte att vidga möjligheterna att för befattningen som chef för den tekniska skolan utvälja mest lämpad person bör enligt min mening för denna befattning avses antingen en major eller kapten eller också en flygdirektör av 2. graden eller flygingenjör av 2. graden. I avvaktan på resultatet av pågående undersökning, huruvida kassatjänsten för flygvapnets intendenturförråd skall omhänderhavas av kassaavdelningen vid de centrala skolorna, torde någon aktiv underofficer i kassatjänst tills vidare icke böra beräknas för skolorna. I övrigt anser jag mig kunna i huvudsak godtaga försvarskommitténs organisationsförslag och personalberäkningar, i sistnämnda avseende dock med de modifieringar, som framgå av avsnittet Flygvapnets personal.

De av försvarskommittén i detta sammanhang berörda byggnadsfrågorna torde efter framställning av vederbörande myndigheter böra i vanlig ordning upptagas till prövning. Jag anser mig här böra inskränka mig till uttalandet, att särskild uppmärksamhet bör ägnas frågan, hur den tekniska skolans lokalbehov på längre sikt bör tillgodoses. Härvid bör även observeras, att detta lokalbehov i viss utsträckning är beroende av vilket rekryteringssätt för flygtekniker, som kommer att fastställas.

Med hänsyn till den stora betydelse, som måste tillmätas utbildningen i radartjänst, anser jag i likhet med försvarskommittén, att en permanent radarskola bör inrättas och förläggas till nuvarande F 2:s etablissement. Till denna skola synes, i varje fall tills vidare, även böra förläggas den föreslagna flygräddningsgruppen. Försvarskommitténs förslag till organisation av radarskolan jämte flygräddningsgruppen kan jag i princip godtaga. I avvaktan på närmare erfarenheter rörande skolans personalorganisation är jag icke beredd att nu tillstyrka de av svenska underofficersförbundet och civilmilitära tjänstemannaförbundet framlagda förslagen om avvikelser från försvarskommitténs personalberäkningar. Med hänsyn till att 30:e lönegraden tills vidare icke bör avses för nyinrättade civilmilitära ingenjörbeställningar, anser jag mig kunna tillstyrka förslaget från försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund om utbyte av en beställning för flygingenjör av 1. graden eller flygdirektör av 2. graden mot en beställning för flygdirektör av 2. graden. Samtidigt bör en för radarorganisationen avsedd beställning för flygingenjör av 1. graden — vilken inrättats genom beslut av 1947 års riksdag men ännu icke tillsatts, och vilken försvarskommittén avsett för radarskolan — utbytas mot en beställning för flygingenjör av 2. graden. I fråga om personalbehovet i övrigt kan jag med de avvikelser, som framgå av avsnittet Flygvapnets personal, i huvudsak godtaga försvarskommitténs beräkningar.

Flygförvaltningens verkstadsskola, som för närvarande är provisoriskt inrättad, bör bli permanent.

J. Väderleksorganisationen.

Försvarskommittén.

Kommittén har icke funnit anledning till principiell ändring av den militära väderlektjänstens nuvarande organisation.

Vid indragning av F 6 borde inrättas en särskild observationscentralstation i Karlsborg.

Väderleksstationen vid Fårösund syntes kunna indragas och dess uppgifter övertagas av den numera inrättade civila väderleksstationen i Visby, varigenom viss personalminskning kunde göras. Om ett geofysiskt observatorium för bland annat meteorologisk forskning skulle inrättas i Kiruna, varom förslag föreläge, borde det övervägas, huruvida icke den nuvarande observationscentralstationen i Gällivare borde anknytas till observatoriet.

Slutligen har kommittén framhållit, att det kunde visa sig lämpligt att i sinom tid flytta den nuvarande observationscentralstationen i Nordmaling till den nya civila flygplats vid Umeå, för vars påbörjande 1946 års riksdag anvisat medel.

Departementschefen.

Jag har i det föregående föreslagit, att F 6 skall bibehållas. Vid bifall till detta förslag föreligger icke något behov av observationscentralstation i Karlsborg. Vad förslaget om indragning av väderleksstationen i Fårösund beträffar, har Kungl. Maj:t efter framställning av chefen för flygvapnet genom beslut den 16 januari 1948 (kommunikationsdepartementet) medgivit, att stationen finge indragas och dess uppgifter övertagas av den civila flygväderlektjänsten i Visby.

Behovet av personal vid flygstabens väderleksavdelning har behandlats under avsnittet Flygvapnets ledande organ m. m.

K. Övriga frågor.

Försvarskommittén.

Kommittén har föreslagit, att en reservflygkår för vissa begränsade spanings- och övervakningsuppgifter skulle ingå i flygvapnets krigsorganisation. Besättningarna i kårens flygplan — flygförare och flygspanare ur kategorien f. d. stamflygförare — borde uttagas enligt frivilligt åtagande och vartannat år erhålla omkring 20 timmars flygträning på flygplan, avsedda att ingå i kåren.

Liksom hittills borde enligt kommitténs mening flygvapnet svara endast för den kvalificerade målflygningen med snabbare flygplantyper för armén och marinen. För armén beräknades 910 flygtimmar målgång (minskning med 1 790 timmar i förhållande till vad som beräknats i 1942 års försvarsbeslut) och för marinen 700 flygtimmar målgång (minskning med 500 timmar). Kostnaderna för målflygning borde i vad avsåge flygmaterielens löpande drift och underhåll liksom hittills bestridas av arméns respektive marinen anslag. Övriga kostnader borde bestridas av flygvapnets anslag.

Kommittén har slutligen förordat, att understöd åt privatflyget alltjämt skulle utgå och avse den motorlösa flygningen. Understödet har av kommittén beräknats till oförändrat 390 000 kronor, vilket belopp borde utnyttjas på sådant sätt, att så många ynglingar som möjligt bereddades tillfälle till utbildning i motorlös flygning.

Beträffande motorflygningen har kommittén anslutit sig till av chefen för flygvapnet anförd uppfattning, att understöd till densamma från fjärde huvudtiteln icke vore motiverat ur flygvapnets synpunkt, främst därför att denna flygverksamhet av kostnadsskäl icke i lika hög grad som den motorlösa flygningen kunde bidra till att skapa den breda rekryteringsbas, som flygvapnet eftersträfvade.

Vad beträffar en av chefen för flygvapnet väckt fråga om statsunderstöd till det privata motorflyget från annan huvudtitel än försvarets hade kommittén intet att erinra mot att frågan gjordes till föremål för särskild utredning.

Remissyttranden.

Luftfartsstyrelsen och *Svenska aeroklubben* ha tillstyrkt försvarskommitténs förslag beträffande understöd åt privatflyget och hemställt, att frågan om understöd åt det privata motorflyget skulle göras till föremål för särskild utredning.

Departementschefen.

Gentemot försvarskommitténs förslag om inrättande av en reservflygkår har jag i princip intet att erinra. Jag finner det nämligen angeläget att i görligaste mån kompensera den redan beslutade minskningen av spaningsflyget. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter angående tjänstgöringsförhållanden m. m. för kårens värnpliktiga flygande personal.

Vad beträffar målflygning åt armén och marinen har jag i princip intet att erinra mot försvarskommitténs förslag. Flygtidsbehovet torde i vanlig ordning få prövas för varje budgetår.

Till vad försvarskommittén anför t rörande understöd åt privatflyget kan jag i huvudsak ansluta mig. Jag finner det angeläget, att åtgärder vidtagas för att om möjligt öka rekryteringen till det motorlösa flyget. Även frågorna om tillgodoseende av instruktörsbehovet och om rationalisering av den grundläggande glid- och segelflygutbildningen torde böra uppmärksammas.

Med frågan om en särskild utredning rörande understöd åt det privata motorflyget torde i nuvarande ekonomiska läge böra tills vidare anstå.

III. Flygmaterielen.

Försvarskommittén.

I fråga om flygmaterielens förnyelse har kommittén anför t, att de tekniska stridsmedlen utövat ett dominerande inflytande på krigföringen under

det senaste kriget. En allmänt erkänd krigserfarenhet vore därför också den vetenskapliga forskningens och industriens stora betydelse för ett lands försvarskraft. Tryggad försörjning med kvalitativt högtstående materiel utgjorde ett viktigt led i ett lands krigsberedskap.

Försvarskommittén har ansett följande synpunkter böra beaktas vid förnyelse av flygmateriel. Materielen bör i största möjliga utsträckning kunna tillverkas inom landet. Erforderlig materiell beredskap måste upprätthållas. Materielen måste tillgodose kravet på modernitet. Materielen bör vara enhetlig. Materielens förnyelse måste vara planlagd på ett tekniskt-ekonomiskt tillfredsställande sätt. Kommittén har närmare utvecklat dessa synpunkter och därvid anfört i huvudsak följande.

En inhemsk flygindustri vore den enda säkra förutsättningen för materielbeståndets förnyelse under avspärning eller perioder av större politisk spänning. Att flygmaterielanskaffningen baserades på inhemsk tillverkning finge dock icke utesluta möjligheterna att inköpa flygplan från utlandet, då anledning därtill funnes och tillfälle erbjödes. I tider av snabb teknisk utveckling kunde detta vara av stort värde.

Flygvapnets materiella beredskap måste vara hög, då man måste räkna med, att den tidsfrist, som i ett modernt krig möjligen kunde stå till förfogande för att höja den materiella beredskapen, bleve kort. Mobiliseringsbehovet och de första krigsmånadernas ersättningsbehov måste vara täckta.

Flygplanens modernitet vore av utslagsgivande betydelse för flygförbandens krigsduglighet. Hög kvalitet hos personalen kunde icke uppväga låg kvalitet hos materielen. Den ur modernitetssynpunkt största godtagbara livslängden för krigsflygplan i första linjen vore 7 år. En oundgänglig förutsättning för att denna relativt långa livslängd skulle kunna godtagas vore dock, att flygplanen vid leverans vore fullt moderna. Detta underströke vikten av en kvalificerad inhemsk flygindustri och vetenskaplig flygteknisk forskning.

En förutsättning för att en småstats flygmaterieförsörjning lämpligen skulle kunna baseras på inhemsk tillverkning vore, att denna kunde koncentreras på ett fåtal flygplantyper. För ett flygvapen av den omfattning, som kommittén förordade, fordrades tre krigsflygplantyper, nämligen två typer enmotoriga och ensitsiga flygplan, avsedda för dagjakt och spaning, och en typ tvåmotoriga och flersitsiga flygplan, avsedda för attack, nattjakt och spaning.

I såväl 1936 som 1942 års försvarsbeslut hade förutsatts, att flygmaterielens förnyelse skulle äga rum successivt medelst tämligen jämna årliga anslag. Även försvarskommittén hade anslutit sig till denna princip.

I fråga om det nuvarande anskaffningsläget har försvarskommittén anfört i huvudsak följande.

Sedan den genom ramavtalen med flygindustrien avägarabragta utbyggnaden av denna industri nu genomförts, kunde de industriella förutsättningarna för att i kvantitativt hänseende tillgodose flygvapnets behov av jämn förnyelse av flygplan och motorer anses föreligga.

Under kriget hade även konstruktion och tillverkning av övrig flygmateriel upptagits inom landet i stor utsträckning och med gott resultat. Forskningsresurserna i detta avseende hade väsentligt förbättrats genom tillkomsten av försvarets forskningsanstalt.

Den inom landet bedrivna forskningsverksamheten hade i stort sett varit tillfredsställande som underlag för moderna inhemska flygplankonstruktioner men hade varit otillräcklig som grund för flygmotortillverkningen. För att

kunna till fullo utnyttja de möjligheter, som öppnats genom de senaste landvinningarna inom det flygtekniska området — främst i vad avsåge utvecklingen av bemannade och obemannade flygplan med prestanda i ljudhastighetsområdet samt utvecklingen av reaktionsmotorer — måste man emellertid ställa väsentligt ökade krav på vår framtida forskningsverksamhet. De aerodynamiska förhållandena vid hastigheter i närheten av ljudets vore nämligen föga kända, varför varje ny konstruktion måste ingående undersökas i aerodynamiska laboratorier vid höga hastigheter. Våra nuvarande resurser i detta avseende vore otillräckliga, varför en avsevärd utbyggnad härvidlag vore synnerligen önskvärd.

Vad beträffade flygmotortillverkningen, vilken hittills måst baseras på licenstillverkning av utländska konstruktioner, hade genom övergången till reaktionsmotorer våra resurser på området i jämförelse med utlandets blivit avsevärt större än hittills. Ett flertal problem inom reaktionsmotortekniken vore nämligen av samma art som inom ång- och gasturbinområdena, där vårt land intoge en framskjuten plats. Gynnsamma förutsättningar för att skapa inhemska konstruktioner av reaktionsmotorer funnes därför nu. Ökade forskningsresurser måste dock ställas till förfogande.

För att den under kriget skapade flygindustrien, vars fortbestånd vore ett livsvillkor för försvaret, i en framtid skulle kunna fylla sin uppgift att förse flygvapnet med modern materiel erfordrades sålunda väsentligt ökade resurser för forskning inom de aerodynamiska och flygmotortekniska områdena. Frågan härom, som fordrade en snar lösning, vore för närvarande föremål för närmare utredning inom den i april 1947 tillsatta flygforskningskommittén.

I fråga om flygmaterielens underhåll har försvarskommittén anförts, att tillsyns- och underhållsarbetena måste utföras fortlöpande för att materielen skulle hållas i tjänstedugligt skick. Kommitténs beräkningar av underhållskostnaderna för flygplan och motorer hade i likhet med vad hittills skett grundats på ett beräknat flygtidsbehov och på uppgifter över underhållskostnaderna per flygtimme, som erhållits genom erfarenhet eller uppskattning. För övrig materiel hade underhållskostnaderna på grundval av statistik beräknats i procent av materielens värde.

De årliga kostnaderna för flygmaterielen vid fullt genomförd organisation har kommittén enligt prisläget den 1 juli 1947 beräknat till 182 210 000 kronor, inräknat kostnaderna för luftbevakningens radarmateriel.

Vissa ytterligare synpunkter på frågor, som beröra flygmaterielen, har kommittén framlagt i betänkandets hemliga del, där också detaljberäkningar gjorts av flygmaterielkostnaderna. Härtill torde få hänvisas.

Remissyttranden.

Flygförvaltningen har framhållit, att de krav på att förstärka flygvapnet, som säkerligen uppkomme i ett kritiskt läge, bland annat med hänsyn till svårigheterna att öka flygindustriens produktionskapacitet omöjligen kunde tillgodoses inom rimlig tid. All erfarenhet från beredskapstiden visade svårigheterna att snabbt förstärka de materielkrävande vapenslagen. Leveranser från utlandet kunde i sådana lägen ej påräknas.

I fråga om den flyg- och flygmotortekniska forskningen har flygförvaltningen understrukit försvarskommitténs uttalande, att man numera måste

ställa väsentligt ökade krav på denna forskning. Intensivt bedriven flygteknisk och militärteknisk forskning med väsentligt utökade resurser vore nödvändig för att kunna följa med i utvecklingen av flygplan och nya vapen samt förstå och förutse utvecklingstendenserna, så att erforderliga motmedel i tid kunde utvecklas. De snarast erforderliga åtgärderna vore enligt flygförvaltningens mening, förutom vissa åtgärder berörande försvarets forskningsanstalt, forcering av flygforskningskommitténs utredning, omedelbar förstärkning av flygtekniska försöksanstaltens resurser enligt av anstalten framlagt förslag, utvidgad undervisning i flygteknik och flygmotorteknik vid tekniska högskolan i Stockholm och inrättande av en professur i flygplanstatik och flygplanbyggnad därstädes samt utvidgning av flygvapnets försökscentral i Malmslätt enligt flygförvaltningens tidigare förslag. Vad flygforskningskommittén beträffade kunde en fullständig utredning taga avsevärd tid, varför delförslag rörande de viktigaste behoven borde framläggas efter hand. Förstärkning av flygtekniska försöksanstaltens resurser vore oundgängligen nödvändig. I annat fall kunde anstalten icke tillfredsställande fylla sin uppgift, vilket komme att verka hindrande på utvecklingen av nya krigsflygplantyper inom landet och kunde orsaka förseningar, som sedermera icke kunde inhämtas.

Gentemot försvarskommitténs beräkning av kostnaderna för flygmaterielen, vilka överensstämde med de uppgifter flygförvaltningen lämnat kommittén och även omfattade utveckling och försöksserier av helt nya stridsmedel, vore intet att erinra.

Överbefälhavaren har i likhet med flygförvaltningen framhållit vikten av att flygforskningskommittén efter hand framlade delförslag rörande de viktigaste behoven i fråga om den nu otillräckligt tillgodosedda flygtekniska forskningen.

Krigsmaterielverket har anfört, att försvarskommittén endast i fråga om flygindustrin syntes ha gjort sig till tolk för synpunkter, som i allt väsentligt överensstämde med dem verket allmänt anlagt på frågan om möjligheten att i ett skarpt läge snabbt genomföra en upprustning på materielsidan.

Departementschefen.

Jag ansluter mig i allt väsentligt till de synpunkter, försvarskommittén anlagt på frågan om flygmaterielens förnyelse. I princip bör denna sålunda grundas på den inhemska flygindustrin, vilket dock ej bör hindra, att möjligheterna att inköpa flygmateriel i utlandet tillvaratagas, då särskilda skäl därtill föreligga.

Med hänsyn till den snabba flygtekniska utvecklingen anser jag i likhet med försvarskommittén, att 7 år är den genomsnittligt största livslängd för krigsflygplan i första linjen, som kan godtagas. Jag har i huvudsak icke heller något att erinra mot de livslängder för flygmaterielen i övrigt, som kommittén i betänkandets hemliga del lagt till grund för sina kostnadsberäkningar. Den tekniska utvecklingen ävensom vunna erfarenheter rörande materielen kunna emellertid ur flygsäkerhets- eller effektivitetssynpunkter i vissa fall motivera kortare omsättningstider.

Med hänsyn till såväl kravet på hög modernitet hos flygmaterielen som nödvändigheten av någorlunda jämn belastning på flygindustrien anser jag i likhet med försvarskommittén, att flygmaterielen liksom nu bör förnyas successivt medelst tämligen jämna årliga anslag. Till frågan om vissa härmed sammanhängande budgettekniska principer m. m. återkommer jag vid anmälan av anslag för budgetåret 1948/49 till anskaffning av flygmateriel m. m.

Genom övergången från propeller- till reaktionsdrift för flygplan har det blivit möjligt att uppnå farter i närheten av ljudhastigheten. Härvid ha en mångfald förut okända flygtekniska problem uppstått sig, vilka kräva snar lösning, såvida icke utvecklingen av nya inhemska flygplantyper skall försvaras och allvarligt försenas. Då våra nuvarande resurser för flygteknisk forsknings- och försöksverksamhet icke motsvara de krav, som numera måste ställas, är en utökning härvidlag ofrånkomlig — icke minst i fråga om den flygmotortekniska forskningen. Ur försvarets synpunkt är det vidare av stor betydelse, att frågan om ordnandet av den högre undervisningen på de flyg- och flygmotortekniska områdena så snart ske kan bringas till en lösning.

Vad beträffar möjligheterna att på längre sikt förse flygvapnet med materiel finnas redan nu inom landet härför erforderliga industriella förutsättningar såväl för den av mig nu föreslagna flygvapenorganisationen, innefattande tre förstärkta dagjaktflottiljer, som för en organisation, i vilken även återstående sju dagjaktflottiljer förstärkts.

Till följd av bland annat att leverans av flygmateriel i regel måste planläggas på lång sikt har den närmast förestående materielanskaffningen vid förstärkning av tre dagjaktflottiljer beräknats skola ske genom köp utifrån. Förstärkning av återstående dagjaktflottiljer har däremot beräknats kunna ske genom inhemsk tillverkning.

Mot vad försvarskommittén anfört rörande flygmaterielens underhåll har jag i princip intet att erinra.

IV. Kostnadsberäkningar för flygvapnet.

Försvarskommittén.

Kommittén har å s. 748—759 i betänkandet framlagt detaljerade beräkningar beträffande flygvapnets årskostnader utom i vad rör ersättning till försvarets fastighetsfond. Härtill torde få hänvisas. Dessa kostnader — jämväl innefattande kostnader för radarluftbevakningen — ha sammanfattats i följande tabell.

Ändamål	Årskostnader i miljoner kronor											
	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58	Genom- förd orga- nisation	
Anskaffning av flygmate- riel	132,4	132,9	132,9	132,9	132,9	132,9	132,9	132,9	132,9	132,9	132,9	132,9
Övrigt	107,7	110,7	114,8	117,2	119,7	120,1	121,3	120,8	121,0	121,3	121,4	121,4
Summa	240,1	243,6	247,7	250,1	252,6	253,0	254,2	253,7	253,9	254,2	254,3	254,3

Utöver årskostnaderna komma kostnader för flygfält, befästningar och byggnader, vilka av kommittén redovisats under rubriken Byggnader m. m. å s. 809—816 i betänkandet samt i betänkandets hemliga del.

Remissyttranden.

Chefen för flygvapnet har, såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen, framlagt ett förslag till förstärkning av flygvapnet. De årliga merkostnaderna härför — i jämförelse med försvarskommitténs förslag — framgå av följande tabell. I tabellen har hänsyn tagits till vissa under hand lämnade ändrade uppgifter rörande kostnadernas fördelning på de olika budgetåren m. m., vilka föranletts av delvis ändrade förutsättningar för materielleveranserna.

Föreslagen utökning i förhållande till försvarskommitténs förslag	Kostnader i milj. kr. under budgetåret					Summa engångskostnader i milj. kr.	Årskostnader i milj. kr. vid genomförd organisation
	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53		
<i>50 % förstärkning av tio dagjaktflottiljer.</i>							
a) Engångskostnader	6,1	31,1	63,9	51,1	47,1	¹ 199,3	—
b) Årskostnader	—	0,5	4,8	15,5	24,4	—	40,3
<i>En nattjaktflottilj nyuppsättes.</i>							
a) Engångskostnader	3,0	5,0	32,5	31,0	3,0	² 74,5	—
b) Årskostnader	—	—	—	³ 11,0	³ 13,0	—	16,0
<i>F 6 bibehålles och omvandlas sedermera till trämotorig flottilj.</i>							
a) Engångskostnader	—	—	—	—	—	⁴ 0,75	—
b) Årskostnader	—	9,5	10,0	11,0	12,0	—	16,0
<i>Indragningen av F 2 kompenseras med en fjärde division vid spaningsflottiljen.</i>							
a) Engångskostnader	⁵ 0,1	—	—	—	—	0,1	—
b) Årskostnader	—	2,8	3,0	3,5	4,0	—	4,5
Totalkostnader under femårsperioden.....	9,2	48,9	114,2	123,1	103,5	—	—
varav engångskostnader						274,65	—
Årskostnader vid genomförd organisation							76,8

¹ Varav 6,5 miljoner i avskrivningskostnader för byggnader m. m.
² Varav 9,5 miljoner i avskrivningskostnader för byggnader m. m. Om flottiljen kan förläggas till ett redan befintligt flygfält, beräknas avskrivningsbehovet kunna minskas med omkring 1 miljon kronor.
³ Under förutsättning att flottiljen beslutas av innevarande års riksdag och kan börja uppsättas 1951/52.
⁴ Avskrivningskostnader för tillbyggnad av hangarer och flottiljverkstad. Denna tillbyggnad erfordras dock ej förrän omkring år 1955.
⁵ Avskrivningskostnader för flygtjänstbyggnad vid hangar för den nya divisionen.

Vid förstärkning av dagjaktflyget beräknades — utöver ovannämnda engångskostnader — uppstå ett investeringsbehov om cirka 40 miljoner kronor för bergshangarer m. m. Det av försvarskommittén i betänkandets hemliga del omnämnda investeringsbehovet för anläggning av bergshangarer skulle härigenom öka från 115 till 155 miljoner kronor.

Överbefälhavaren har, såsom i det föregående nämnts, i skrivelse den 19 februari 1948 föreslagit, att all luftbevakning skall överföras till flygvapnet och att det i samband härmed skall inrättas en fast fredsorganisation för densamma. Genomförandet av detta förslag skulle medföra vissa merkostnader i förhållande till försvarskommitténs förslag, vilka borde tillföras flygvapnets kostnadsram. Till samma kostnadsram borde även överföras vissa medel för den optiska luftbevakningen, som dels nu vore upptagna under armén och marinen, dels av försvarskommittén redovisats under för försvaret gemensamma ändamål. Beräknade merkostnader ävensom erforderlig överföring av medel till flygvapnet från övriga försvarsgrenar m. m. framgå av följande tabell. Utöver i tabellen upptagna kostnader erfordrades årliga anslag till frivilliga organisationer, som uppginge för budgetåret 1948/49 till 57 000 kro-

Ä n d a m å l	För budgetåret 1948/49 erforderliga medel			Årskostnader vid genom- förd organisation		
	Nya medel	Över- föring från »Ge- mensamt»	Överfö- ring från övriga försvars- grenar	Nya medel	Över- föring från »Ge- mensamt»	Överfö- ring från övriga försvars- grenar
Avlöningar m. m. till fast anställd personal:						
Avlöningar till aktiv personal m. fl.	305 000	—	—	305 000	—	—
Avlöningar till personal i flygvapnets reserv	—	—	13 000	—	—	22 000
Ekiperingsersättning	3 000	—	—	3 000	—	—
Avlöningar m. m. till värnpliktiga:						
Avlöningar m. m. till värnpliktiga	—	—	—	—	—	308 000 ¹
Familjebidrag	—	—	—	—	—	61 000
Sjukvård:						
Sjukvård	—	—	—	—	—	3 000
Sjukvårdsmateriel	—	—	—	—	—	1 000
Reseersättningar m. m.	12 000	—	—	12 000	—	12 000
Mathållning	—	—	—	—	—	91 000
Intendenturmateriel m. m.:						
Beklädnad m. m.	70 000	—	17 000	—	—	62 000
Inventarier m. m.	—	—	—	—	—	7 000
Tvätt	—	—	—	—	—	7 000
Övningar m. m.	—	—	—	250 000	—	—
Flygmateriel m. m.:						
Anskaffning av flygmateriel m. m.	—	1 800 000	150 000	—	300 000	156 000
Drift och underhåll av flygmateriel m. m.	109 000	—	105 000	169 000	300 000	105 000
	499 000	1 800 000²	285 000	739 000	600 000	835 000³
		2 584 000			2 174 000⁴	

¹ 242 000 kronor med nuvarande värnpliktsavlöning. — ² Upptagna i arméförvaltningens medels-
åskanden för budgetåret 1948/49. — ³ 769 000 kronor med nuvarande värnpliktsavlöning. —

⁴ 2 108 000 kronor med nuvarande värnpliktsavlöning.

nor, varav 15 000 kronor till centralförbundet för befälsutbildning och 42 000 kronor till riksförbundet Sveriges lottakårer, samt vid genomförd organisation till 193 000 kronor, fördelade med 71 000 respektive 122 000 kronor till nämnda förbund. Beträffande ett av försvarskommittén beräknat medelsbehov av 7 700 000 kronor för anordnande av centraler — delvis i bergtrum — för den optiska luftbevakningen, av kommittén avsett att inrymmas i den för försvaret i dess helhet beräknade byggnadskvoten, har överbefälhavaren föreslagit, att härför skulle för budgetåret 1948/49 upptagas ett anslag av 2 200 000 kronor.

Flygförvaltningen har framhållit, att det, då tillräckligt underlag för att bedöma den optiska luftbevakningens omfattning och utrustning saknades, undandroge sig flygförvaltningens bedömande, om de av försvarskommittén upptagna medlen för ifrågavarande organisation vore tillräckliga. Det förefulle dock, som om såväl engångs- som årsanslagen vore otillräckliga. Det borde därför få ankomma på den förvaltningsmyndighet, under vilken materielen komme att sortera, att — då nämnda förhållanden kunde bättre överblickas än nu — inkomma med begäran om erforderliga tilläggsanslag.

Departementschefen.

Även om den av mig i det föregående föreslagna organisationen för flygvapnet innebär vissa förstärkningar i jämförelse med försvarskommitténs förslag, äro de båda organisationerna dock till sin allmänna uppbyggnad väl överensstämmande. Med utgångspunkt från kommitténs kostnadsberäkningar för flygvapnet, vilka jag i princip kan godtaga, har jag därför kunnat begränsa de i det följande framlagda kostnadsberäkningarna till att avse de större organisationsändringar i förhållande till kommitténs förslag, som jag förordat. Såsom jag i det föregående framhållit innebär detta förslag — även oavsett av kommittén föreslagna förbandsindragningar — väsentliga besparingar i förhållande till nuvarande organisation fullt genomförd. Kostnadsberäkningarna grunda sig på pris- och löneläget den 1 juli 1947.

Merkostnaderna — i förhållande till försvarskommitténs förslag — för de av mig föreslagna åtgärderna att förstärka tre dagjaktflottiljer med 50 % samt att behålla F 6 och ytterligare en av F 2:s spaningsdivisioner framgå av följande tabell. Det bör dock uppmärksammas att, även om bibehållandet av F 6 samt två (i stället för en) av F 2:s tre spaningsdivisioner föranleder ökade kostnader i förhållande till försvarskommitténs förslag, så medföra dessa åtgärder likväl icke något ytterligare medelsbehov i jämförelse med kostnaderna för nuvarande organisation utan möjliggöra i stället besparingar på grund av den minskade spaningsorganisationen. Jag utgår från, att om det skulle visa sig nödvändigt att redan under budgetåret 1948/49 utföra de smärre byggnadsarbeten vid spaningsflottiljen F 11, vilka sammanhånga med överförandet dit av en av F 2:s divisioner, detta får ske inom ramen av det anslag för smärre nybyggnads- och förändringsarbeten, som upptagits under kapitalbudgeten, flygvapnets delfond.

Mitt förslag att ombilda attackflottiljen F 1 till nattjaktflottilj i snabbare

Merkostnader — i förhållande till försvarskommitténs förslag — för att förstärka tre dagjaktflottiljer med 50 % samt behålla F 6 och ytterligare en av F 2:s spaningsdivisioner.

Ä n d a m å l	Kostnader i miljoner kronor enligt prisläget ^{1/7} 1947						
	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	Årskostnader vid genomförd organisation	Summa engångskostnader
1. 50 % förstärkning av tre dagjaktflottiljer.							
a) Engångskostnader:							
Materielanskaffning	6·1	12·7	31·0	—	—	—	49·8
Byggnader m. m. (avskrivningskostnader)	—	0·8	1·1	1·5	1·5	—	1 4·9
b) Årskostnader:							
Materielanskaffning	—	—	2·7	7·7	7·7	7·7	—
Övrigt	—	0·5	1·6	2·6	3·6	4·6	—
Summa under 1	6·1	14·0	36·4	11·8	12·8	12·3	54·7
2. Attackflottiljen F 6 behålles.							
a) Engångskostnader:							
Byggnader m. m. (avskrivningskostnader)	—	—	—	—	—	—	2 0·75
b) Årskostnader:							
Materielanskaffning	—	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5	—
Övrigt ³	—	0·5	1·0	2·0	3·0	5·5	—
Summa under 2	—	6·0	6·5	7·5	8·5	4 11·0	0·75
3. Indragningen av spaningsflottiljen F 2 kompenseras med en fjärde division vid kvarvarande spaningsflottilj.							
a) Engångskostnader:							
Byggnader m. m. (avskrivningskostnader)	⁵ 0·1	—	—	—	—	—	⁵ 0·1
b) Årskostnader:							
Materielanskaffning	—	2·5	2·5	2·5	2·5	2·5	—
Övrigt	—	0·3	0·5	1·0	1·5	2·0	—
Summa under 3	0·1	2·8	3·0	3·5	4·0	4·5	0·1
Summa under 1—3	6·2	22·8	45·9	22·8	25·3	27·8	55·55
varav materielanskaffning	6·1	20·7	41·7	15·7	15·7	15·7	49·8
" byggnader m. m. (avskrivningskostnader)	0·1	0·8	1·1	1·5	1·5	—	5·75
" övrigt	—	1·3	3·1	5·6	8·1	12·1	—

¹ Varav 0·9 miljoner kronor för utbyggnad av hangarer och 4 miljoner kronor för vissa arbeten vid krigsbaserna. ² För tillbyggnad av hangarer och flottiljverkstad. Dessa medel erfordras endast om F 6 organiseras som tvåmotorig flottilj och i så fall först omkring år 1955. ³ Försvarskommittén har i sina kostnadsberäkningar upptagit cirka 1·5 miljoner kronor för att bibehålla F 6 till och med budgetåret 1954/55. ⁴ Om F 6 organiseras som tvåmotorig flottilj i samband med nästa flygmaterielförnyelse, beräknas årskostnaden öka med 5 miljoner kronor från och med budgetåret 1955/56. Frammot samma tidpunkt erfordras i så fall även ett engångsanslag motsvarande kostnadskillnaden mellan en- och tvåmotoriga flygplan. ⁵ Tillbyggnad av vissa lokaler vid redan befintlig hangar.

takt än försvarskommittén räknat med, vilket kräver vissa engångskostnader, återkommer jag till vid behandlingen av frågan om anskaffning av flygmateriel för nästa budgetår. Erinras må, att medel för normal omsättning av F 1:s materiel äro inräknade såväl i försvarskommitténs som i nuvarande årskostnader för flygvapnet. Till chefens för flygvapnet förslag att — utöver omvandlingen av F 1 till nattjaktflottilj — uppsätta en helt ny nattjaktflottilj kan jag, såsom i det föregående framhållits, nu ej taga ställning.

Mitt förslag att överföra den optiska luftbevakningen till flygvapnet och att härvid inrätta en fast fredsorganisation för densamma medför vissa merkostnader, som i stort sett äro oberoende av vilken försvarsgren luftbevakningen tillhör. Såväl dessa kostnader som de medel för den optiska luftbevakningen, vilka dels nu äro upptagna under armén och marinen, dels av försvarskommittén redovisats som för försvaret gemensamma ändamål, böra tillföras flygvapnets kostnadsram. Dessa kostnader framgå av överbefälhavarens i det föregående återgivna kostnadsberäkningar för luftbevakningen, vilka jag i huvudsak kan godtaga. Då bland annat möjligheterna att under budgetåret 1948/49 nyanställa personal för luftbevakningsorganisationen äro mycket begränsade, finner jag ej anledning att för ifrågavarande budgetår under driftbudgeten för flygvapnet upptaga några medel utöver dem, vilka enligt vad som nyss anförts böra överföras från övriga försvarsgrenar m. m. och till vilka jag avser att taga hänsyn vid beräkandet av arméns och marinens anslag. I överensstämmelse härmed räknar jag sammanfattningsvis med ett merbehov för flygvapnet — för att tillgodose luftbevakningens behov — av (1 800 000 + 285 000 =) 2 085 000 kronor under budgetåret 1948/49 samt av (739 000 + 600 000 + 769 000 =) 2 108 000 kronor vid genomförd organisation. De olika delposternas innebörd och fördelning på olika anslag framgå närmare av nyssnämnda redogörelse för överbefälhavarens kostnadsförslag beträffande luftbevakningen. För engångsanskaffning av materiel till den optiska luftbevakningen räknar jag, i huvudsaklig överensstämmelse med försvarskommitténs förslag, med ett medelsbehov av 10 500 000 kronor.

Beträffande vissa i övrigt uppkommande merkostnader torde få hänvisas till Avd. III. E och F.

Försvarskommittén har för flygvapnet räknat med 9 + 2 månaders sammanlagd tjänstgöringstid samt med en värnpliktskontingent, som med cirka 50 % överstiger behovet vid 12 månaders första tjänstgöring. Med en första tjänstgöringstid om 12 månader och häremot svarande värnpliktskontingent, som jag — utan att därmed definitivt taga ställning till frågan om övningstidens längd — ansett kunna läggas till grund för kostnadsberäkningarna, och med utgångspunkt från nuvarande avlöningsförmåner för värnpliktiga minskas flygvapnets värnpliktskostnader vid fullt genomförd organisation med cirka 3,8 miljoner kronor per år. Med hänsyn till vad jag föreslagit vid anmälan av propositionen 1948:157 böra vidare 200 000 kronor för befästningars underhåll m. m. frändragas den av försvarskommittén beräknade kostnadsramen för flygvapnet.

Med utgångspunkt från i det föregående redovisade kostnadsändringar i förhållande till försvarskommitténs förslag beräknar jag flygvapnets årskostnader — inklusive kostnader för luftbevakningsorganisationen — vid genomförd organisation till $(254,3 + 27,8 + 2,1 - 3,3 - 0,2 =)$ 280,7 miljoner kronor.

Merkostnaderna under driftbudgeten för budgetåret 1948/49 i förhållande till i årets statsverksproposition upptagna medel för flygvapnet skulle med angivna utgångspunkter utgöra 6 100 000 (anskaffning av flygplan för förstärkning av dagjaktflyget) + 2 085 000 (för luftbevakningen) = 8 185 000 kronor. Beträffande det medelsbehov för frivilliga organisationer, som sammanhänger med luftbevakningens omorganisation och som närmare framgår av överbefälhavarens i det föregående återgivna förslag i detta hänseende, får jag hänvisa till vad härom sägs vid behandlingen av de frivilliga försvarsorganisationerna. Vad slutligen beträffar överbefälhavarens förslag att för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag om 2 200 000 kronor för anordnande av centraler för den optiska luftbevakningen vill jag erinra, att jag i propositionen 1948:126 räknat med att sagda byggnadsprogram skall komma till utförande och för budgetåret 1948/49 upptagit ett anslag av 1 000 000 kronor för ändamålet.

Avd. VII. VISSA FÖR FÖRSVARET GEMENSAMMA ÄNDAMÅL.

Under detta avsnitt i betänkandet har försvarskommittén behandlat institutioner och utgiftsändamål, som i riksstaten under fjärde huvudtiteln upptagas under avdelningarna D. Vissa för försvaret gemensamma ändamål och E. Diverse samt vissa andra utgiftsändamål av för försvaret gemensam natur.

Beträffande följande ändamål har försvarskommittén utgått från nu gällande organisation och i stort sett samma medelsbehov som för budgetåret 1947/48, nämligen sjökartverket, krigsarkivet, armémuseum, försvarets socialbyrå, försvarets läroverk, garnisonssjukhusen, militärapoteket, försvarets tandvård, centrala värnpliktsbyrå och inskrivningsväsendet. Såsom framgår av årets statsverksproposition (bil. 6, punkterna 128—137, 139—155) ha slutliga förslag till anslagsanvisningar för budgetåret 1948/49 framlagts för dessa ändamål. Vissa av remissmyndigheterna mot kommitténs förslag i dessa delar framförda önskemål om förstärkt personalorganisation m. m. torde böra av myndigheterna upptagas i de årliga anslagsäskandena. Med hänsyn härtill saknar jag anledning att i detta sammanhang närmare beröra desamma. Även beträffande de utgiftsändamål, som upptagits såsom vissa övriga gemensamma ändamål under avdelning D., samt ändamålen under avdelning E. ha slutliga äskanden framlagts i statsverkspropositionen. Vad angår den under avsnittet Kostnaderna angivna, av försvarskommittén berörda frågan om utgifter, som icke vore att hänföra till försvarsutgifter i egentlig mening och som därför enligt försvarskommitténs mening rätteligen borde avdragas från totalkostnaderna under fjärde huvudtiteln, är jag icke beredd att nu taga ställning därtill. Spörsmålet synes emellertid vara förtjänt av att närmare övervägas. De här avsedda frågor, som nu påkalla ställningstagande, behandlar jag i det följande.

A. Försvarets forskningsanstalt.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har föreslagit ökad medelsanvisning till försvarets forskningsanstalt. Förslaget har grundats på en av forskningsanstalten till kommittén överlämnad promemoria, vari anstalten ifrågasatt, huruvida icke en översyn av anstaltens nuvarande organisation borde företagas med hänsyn till den snabba utveckling som ägt och fortfarande ägde rum på det vapentekniska området. I betraktande av nu rådande brist på arbetskraft samt svårigheterna att skaffa apparater och verktygsmaskiner m. m. hade anstalten dock ansett lämpligt att avvakta ytterligare erfarenheter av verksamheten, innan en mera genomgripande omorganisation företoges. För att de forskningsfrågor, som för närvarande bearbetades, skulle kunna lösas, måste anstalten tillföras ytterligare kvalificerad personal. Forskningsanstalten hade förden-

skull framlagt förslag om en utökning av personalorganisationen, avsedd att genomföras under budgetåren 1948/49—1950/51. Förslaget innebure, dels att anstalten under angivna budgetår skulle tillföras ytterligare 104 befattningar, dels ock förändrad löneställning för vissa befintliga befattningshavare. Dessutom hade anstalten framfört önskemål om utökning av antalet militärassistenter från tre till sex. Jämväl för omkostnader och forskningsverksamhet hade föreslagits ökad medelsanvisning.

Försvarskommittén har framhållit betydelsen av att vårt land noggrant och i den utsträckning våra resurser medgäve följde den militärtekniska utvecklingen för att om möjligt i god tid kunna få fram ändamålsenliga stridsmedel samt därigenom i görligaste mån säkerställa sig mot överraskningar. Kommittén funne därför starka skäl tala för att vi i mån av vår förmåga borde ställa erforderliga medel till förfogande för ifrågavarande ändamål.

Kommittén har därför — utan att därmed taga ställning till den föreslagna personalökningen — ansett sig böra förorda, att forskningsanstalten erhåller ökad medelstildelning för de närmaste budgetåren. Samtidigt har kommittén anfört, att största möjliga varsamhet syntes påkallad vid utbyggandet av den fasta personalorganisationen. Med hänsyn till sannolikt kvarstående reservation under anslaget till viss forskningsverksamhet vid utgången av innevarande budgetår har kommittén ansett, att den sammanlagda medelstildelningen för försvarets forskningsanstalt för budgetåren 1948/49—1950/51 borde uppskattas till respektive 4 400 000, 6 100 000 och 6 500 000 kronor.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren och ett flertal andra remissmyndigheter ha anslutit sig till kommitténs åsikt om betydelsen av den militärtekniska forskningen. *Flygförvaltningen* har för sin del lagt vikt vid en omfattande forskning särskilt beträffande nya flygplantyper för höga hastigheter, *arméns fortifikationsförvaltning* vid forsknings- och försöksverksamhet inom det fortifikatoriska området och *militärbefälhavaren för II. militärområdet* vid forskning rörande materielens skydd med därav följande möjligheter till besparingar inom förrådsvärden.

Från flera håll, bland annat av *överbefälhavaren* och *försvarets forskningsanstalt*, har framhållits betydelsen av att forskningsanstalten erhöles tillräcklig och väl kvalificerad personal, inbegripet ökat antal militärassistenter, och erforderliga resurser i övrigt samt att dess lokalfråga bragtes till en lösning. *Forskningsanstalten* har därvid berört möjligheten att tillgodose lokalbehovet genom att taga i anspråk vissa ledigblivande kasernetablissemang, närmast Livregimentets till häst (K 1).

Överbefälhavaren har understrukit behovet av praktiska försök med trupp. Särskilda försöksavdelningar borde inrättas vid ej blott infanteri- och ingenjörtruppskolan utan även övriga skolor. *Forskningsanstalten* har föreslagit, att värnpliktiga med naturvetenskaplig eller teknisk utbildning i betydligt större utsträckning än för närvarande skulle placeras till tjänstgöring vid an-

stalten. *Svenska teknologföreningen* har anført, att vid forskningen vunna resultat måste snabbt tillgodogöras materielen i fråga om förbättringar och nyanskaffningar. Beredskapsgraden hängde intimt samman med förefintligheten av fullgod modern materiel och dess rätta handhavande.

Departementschefen.

För egen del har jag redan i det föregående haft anledning understryka den militärtekniska forskningens betydelse för vårt försvar. Jag har även framlagt förslag om en intensifiering och utbyggnad av den försvarsmedicinska forskningen med viss anknytning till försvarets forskningsanstalt.

Även om jag ej är beredd att nu taga ställning till anstaltens personalförslag i hela dess vidd, anser jag goda skäl tala för att personalorganisationen i viss utsträckning konsolideras. Härav betingade detaljförslag komma att framläggas vid behandlingen av frågan om medelstilldelningen till anstalten för nästa budgetår.

Om och i vad mån värnpliktiga i större utsträckning än för närvarande kunna placeras till tjänstgöring vid anstalten torde framdeles böra övervägas i samband med övriga värnpliktsfrågor.

Beträffande anstaltens lokalfråga vill jag i förevarande sammanhang erinra om att jag i propositionen 1948:126 äskat medel för anordnande av provisoriska lokaler för anstalten. Vad angår den av anstalten väckta frågan om ianspråktagande av Livregementets till häst kasernetablissemang må nämnas, att jag i det föregående vid behandlingen av frågan om indragning av nämnda regemente förordat en särskild utredning angående utnyttjandet i detalj av dess kasern.

B. Fältövningar m. m.

Under det till försvarsstaben uppförda reservationsanslaget till övningar har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 7 500 kronor för anordnande av fältövningar m. m. för försvarsstabens egen personal. För nästa budgetår har för detta ändamål i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 24) under motsvarande anslag beräknats samma belopp.

Försvarskommittén.

Kommittén har föreslagit ökad medelsanvisning för dylik övningsverksamhet. Kommittén har därvid anført, att önskemål framförts från militärt håll om anordnande av befälsövningar av strategisk natur, vid vilka såväl högkvarteret som cheferna för försvarsgrenarnas operativa enheter ställdes inför de kombinerade operationernas speciella problem. Erfarenheterna från andra världskriget hade nämligen givit vid handen, att en friktionsfri samverkan mellan stridskrafter ur olika försvarsgrenar vore en av de främsta förutsättningarna för ett framgångsrikt försvar. De på försvarsstaben fallande kostnaderna för övningar av här avsett slag kunde enligt gjorda beräkningar uppskattas till 17 000 kronor för år.

Försvarskommittén har vidare återgivit uttalanden från militärt håll, vari framhållits nödvändigheten med hänsyn till det nutida krigets totala karaktär av en intim samverkan även mellan försvarets målsmän och olika civila myndigheter. Samarbetet måste förberedas i fred och grundas på ömsesidig kunskap om det militärpolitiska läget och de olika parternas möjligheter. Civila och militära högre chefer måste få tillfälle att i applikatorisk form studera de uppgifter, inför vilka de en gång kunde bli ställda. Arméns officersutbildningskommitté hade också i sitt betänkande (SOU 1946: 38 s. 426) föreslagit, att åtgärder skulle vidtagas för att skapa ett särskilt forum för studium och utredning av aktuella frågor rörande det totala försvaret. I yttrande häröver hade överbefälhavaren förklarat sig ämna ytterligare utreda denna fråga och avgiva förslag i ämnet. Från försvarsstabens sida hade uttalats, att det vore synnerligen önskvärt, att medel ställdes till förfogande för detta ändamål och att en lämplig organisation därför snarast komme till stånd. Kostnaderna hade — inberäknat kostnaderna för applikatoriska övningar — inom försvarsstaben beräknats till 40 000 kronor för år.

Vidare hade från militärt håll uttalats, att de principer och metoder för kombinerade operationer, som kunde utarbetas med ledning av krigserfarenheter, applikatoriska studier och fältövningar jämväl borde utprövas under krigsmässiga övningar. Ehuru sådana övningar måste anses vara av stort värde för krigsmaktens sammansvetsande, syntes de dock tills vidare böra inskränkas till att äga rum i genomsnitt vart tredje år. För förberedelsearbete, överledning m. m. kunde kostnaderna uppskattas till 75 000 kronor för en treårsperiod, eller 25 000 kronor för budgetår.

Slutligen hade särskilda utbildningskurser för försvarsstabens personal ansetts erforderliga, för vilket ändamål 3 500 kronor för år borde anvisas.

Försvarskommittén har ansett, att bärande skäl anförts för anordnande av här avsedda övningar och kurser m. m. och föreslagit, att anslag skulle årligen anvisas för ändamålet med ett sammanlagt belopp av (17 000 + 40 000 + 25 000 + 3 500 =) 85 500 kronor.

Remissyttrandet.

Överbefälhavaren har framhållit, att erfarenheterna från andra världskriget understrukt vikten av friktionsfri samverkan mellan stridskrafter ur olika försvarsgrenar och av nära samarbete mellan krigsmakten, civilförsvaret och övriga civila myndigheter. Formerna för denna samverkan måste studeras och övas. Det syntes överbefälhavaren betydelsefullt, att den av försvarskommittén föreslagna verksamheten i sådant syfte komme till stånd i full utsträckning redan under nästkommande budgetår. Med hänsyn till den snabba tekniska och taktiska utvecklingen vore det nödvändigt att vid sidan av den militärtekniska forskningen även kunna bearbeta nya rön ur tekniska och strategiska synpunkter och med hänsyn till svenska förhållanden. Dylika forskningsuppgifter kunde ej genomföras utan regelbundet återkommande kurser och tillämpningsövningar av operativ art.

Länsstyrelsen i Uppsala län har uttalat önskemålet, att representanter för civilförsvaret måtte beredas tillfälle närvara vid här avsedda övningar.

Departementschefen.

Av försvarskommittén och överbefälhavaren anförda synpunkter för anordnande av här avsedda övningar synas mig vara av natur att böra vinna beaktande. I den mån övningar äga rum med personal ur försvarsstaben torde böra tagas i anspråk det för försvarsstaben uppförda anslaget till övningar, vartill slutligt äskande för nästa budgetår framlagts i årets statsverksproposition. I den mån personal ur försvarsgrenarna deltaga, synas kostnaderna böra bestridas från vederbörande försvarsgrens övningsanslag. För framtiden erforderliga medel för dessa övningar synas mig böra begäras i de årliga medelsäskandena. På grund härav är jag icke beredd att nu föreslå särskild medelsanvisning för här avsedda ändamål.

C. Befäls- och specialistutbildning av vissa värnpliktiga.

I anledning av förslag av överbefälhavaren har *försvarskommittén* förordat, att särskild befäls- och specialistutbildning anordnades för värnpliktiga, som vore avsedda att i krig utnyttjas i vissa befattningar av icke rent militär natur, såsom personalvårdsassistenter, själavårdspersonal, tolkar, postpersonal, telegrafpersonal, stabsredaktörer och förplägnadsassistenter. Utbildningen borde omfatta två månader, varvid första och andra repetitionsövningarna borde fullgöras i en följd. I vissa fall kunde dock erfordras frivillig tjänstgöring utöver den obligatoriska utbildningstiden. Det borde övervägas, om icke även kvinnor borde få frivilligt deltaga i ifrågakommande utbildningskurser. De särskilda kostnaderna för denna utbildningsverksamhet har kommittén uppskattat till 23 000 kronor för budgetår.

Remissyttrande.

Försvarsväsendets personalvårdsnämnd har vitsordat behovet av specialutbildning för personalvårdsassistenter och själavårdspersonal men ansett tveksamt, om intresset för utbildningen kunde vara så stort att frivillig utbildning kunde ifrågakomma utan att särskilda förmåner utginge härför. Nämnden har även ansett det icke vara ägnat att inge betänkligheter ur principiella synpunkter att låta kvinnor deltaga i utbildningen.

Departementschefen.

Jag anser den föreslagna befäls- och specialistutbildningen lämplig och tillstyrker därför i princip, att dylik utbildning kommer till stånd. Den bör även enligt min mening förläggas efter första tjänstgöringens (motsvarande tjänstgörings) avslutande. Möjligheterna att inpassa densamma i värnplikts-tjänstgöringen bli därför beroende av huru denna tjänstgöring kommer att utformas på längre sikt. Då, såsom jag anført i det föregående, förslag därom icke nu kan framläggas, kan jag heller icke nu mera i detalj taga ställning till

förslaget. Skulle emellertid en dylik utbildning lämpligen kunna anordnas, torde Kungl. Maj:t äga att utan riksdagens medverkan föranstalta härom.

D. Försvarets brevskola.

Försvarskommittén.

Försvarskommittén har anfört, att numera vunna erfarenheter rörande den verksamhet, som hittills bedrivits vid arméns brevskola, enligt vad från militärt håll gjorts gällande, givit vid handen, att korrespondensundervisning med gott resultat borde kunna utnyttjas inom krigsmakten i väsentligt större utsträckning än hittills varit fallet och att verksamhetsområdet fördensskull borde utvidgas att avse jämväl personal tillhörande marinen och flygvapnet. Kommittén ville med hänsyn därtill i anslutning till tidigare förslag i ämnet förorda, att en särskild försvarets brevskola inrättades. Personalen vid skolan syntes kunna begränsas till en chef, major (kommendörkapten av 2. graden) eller kapten i lönegrad Ma 10 eller Md 9, en militär lärare, löjtnant, i lönegrad Md 7, tre civila lärare, varav två i lönegrad Ce 27 och en i lönegrad Ce 24, samt två biträden för skriv- och kontorsgöromål. För avlöningar till skolans personal beräknades 81 500 kronor och för omkostnader vid skolan 30 000 kronor för budgetår. I den mån kurser anordnades allenast för en försvarsgren, borde desamma bestridas från vederbörligt övningsanslag.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren, chefen för armén och försvarsväsendets personalvårdsnämnd ha tillstyrkt förslaget om inrättande av en försvarets brevskola.

Överbefälhavaren har vidare ansett, att en definitiv organisation av skolan snarast möjligt borde beslutas för att få nu utbildade lärare bundna till skolan.

Chefen för armén har föreslagit, att skolchefen borde upptagas alternativt i lönegraden Ma 11, Ma 10 eller Md 9 samt liksom nu erhålla arvode om 1 440 kronor.

Statskontoret har ej ansett behovet av en särskild försvarets brevskola övertygande styrkt. Eventuellt kunde skolan inrättas i anslutning till försvarets läroverk. I vart fall borde lärarlönerna avvägas efter de normer, som gällde inom det statliga undervisningsväsendet i allmänhet.

Statens lönenämnd har med hänsyn till att inga särskilda kompetensföreskrifter gällde för de civila lärarna vid brevskolan föreslagit, att dessa borde placeras i lönegraden Ce 24, vilken lönegrad jämväl föreslagits för två civila lärare vid krigsflygskolan.

Försvarsväsendets personalvårdsnämnd har anfört, att den föreslagna skolan borde utarbeta kurser även för personalvårdsassistenter och själavårdspersonal.

Departementschefen.

Med hänsyn till numera vunna erfarenheter rörande värdet av korrespon-

densmetoden för militär undervisning anser jag mig kunna förorda, att denna form av undervisning införes jämväl för marinen och flygvapnet och därvid även gives en fastare organisation. Liksom hittills torde verksamheten böra bedrivas vid en särskild skola. Med den av statskontoret ifrågasatta anslutningen till försvarets läroverk torde intet väsentligt vara att vinna, då ju undervisningen där uteslutande avser civila ämnen under det att här ifrågasatt korrespondensundervisning övervägande avser rent militära ämnen. Jag föreslår därför, att en för försvaret gemensam skola, försvarets brevskola, inrättas. Vad beträffar personalorganisationen vid skolan och personalens löneställningar kan jag ansluta mig till försvarskommitténs förslag, med den ändringen dock att alla de tre civila lärarna åtminstone tills vidare placeras i lönegraden Ce 24.

E. Åtgärder för att säkerställa krigsmaktens försörjning i krig.

Försvarskommittén.

I sina till försvarskommittén överlämnade utredningar rörande försvarets framtida ordnande har överbefälhavaren jämväl berört frågan om säkerställande av krigsmaktens försörjning i krig. Efter en närmare redogörelse för principerna härför (av kommittén återgiven på s. 780—783 i betänkandet) har överbefälhavaren i sådant syfte föreslagit vissa åtgärder, såsom nyanskaffning av ammunition för täckande av vissa brister, byggande av bergrum för skydd av svårersätlig och särskilt ömtålig materiel, viss utbyggnad av ammunitionsindustrien, nedbringande av krigsindustriens igångsättningstider, anskaffning och lagring av vissa för tillverkning av ammunition och signalteknisk materiel erforderliga importvaror. För åtgärder för att nedbringa industriens igångsättningstider har överbefälhavaren av kostnadsskäl ansett sig tills vidare icke böra yrka anslag. Anskaffning av signalteknisk materiel har ansetts icke kunna kostnadsberäknas. Kostnaderna för de föreslagna åtgärderna i övrigt ha av överbefälhavaren beräknats till 80 miljoner kronor för inköp av materiel och råvaror samt 71 miljoner kronor för byggande av bergrum, vilka kostnader borde fördelas att utgå under en lång följd av år. För det närmaste budgetåret beräknades medelsbehovet till 10 miljoner kronor.

Försvarskommittén har funnit, att de av överbefälhavaren angivna allmänna riktlinjerna för ordnandet av krigsmaktens materielförsörjning i krig i stort sett kunna godtagas. Även om det av överbefälhavaren i förevarande sammanhang framlagda förslaget om inköp av materiel och råvaror — varav huvuddelen måste importeras — i och för sig kunde anses i sina huvuddrag väl motiverat. ansåge kommittén dock nödvändigheten att begränsa landets import till det oundgängligen erforderliga för närvarande lägga hinder i vägen för förslagets genomförande. Det framtida bedömandet av de nu ifrågasatt önskemålen syntes böra ske i samband med en prövning av andra då aktuella materielanskaffningar. Försvarskommittén förutsatte, att tillbörlig hänsyn därvid toges till behovet av materiel och råvaror för krigsmaktens räkning. I

nuvarande läge funne sig kommittén nödsakad avstå från att beräkna medel för angivna ändamål.

Frågan om byggande av berggrum har kommittén behandlat tillsammans med vissa andra byggnadsfrågor.

I särskilt yttrande har kommittéledamoten *Hagberg* gjort erinran mot att frågan om krigsmaktens försörjning i krig icke kunnat tillfredsställande lösas.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren har framhållit, att inköp av materiel och råvaror — främst för ammunitionstillverkning — icke kunde uppskjutas på obestämd tid, enär i sådant fall den i krig nödvändiga ammunitionstillverkningen äventyrades. Inköp måste påbörjas enligt det begränsade förslag, som framlades i överbefälhavarens försvarsförslag.

Marinledningen har framhållit det allvarliga läge, som särskilt för sjöstridskrafternas utnyttjande och effektivitet kunde uppstå, därest icke marinens lagerhållning av drivmedel ökades. Möjligheterna att täcka förefintliga brister vore avhängiga av frågan om berggrumsanläggningar för drivmedel.

Försvarets sjukvårdsförvaltning har framhållit nödvändigheten av att vid en eventuell utredning på förevarande område även de med sjukvårdsmateriel-försörjningen sammanhängande problemen allvarligt beaktades.

Krigsmaterielverket har — såsom i korthet omnämnts under avsnittet Försvarsorganisationens utformande — anfört, att verket, med utgångspunkt från industriens resurser räknade med, att krigsmaktens utrustnings- och ersättningsbehov av materiel samt materielbehovet för reparationer skulle vara tillgodosedda vid inträdandet av ett skärpt läge, och att endast en begränsad tillverkning och reparation av krigsmateriel under krig kunde och av personalskäl borde äga rum, varvid denna tillverkning och reparation — för att över huvud taget kunna påräknas med någon grad av säkerhet — måste vara förlagd till berggrum. Att man endast kunde räkna med en mycket begränsad industriell verksamhet under krig vore en följd av sårbarheten i den i varje produktionskedja ingående tunga industrien, i kommunikationsnätet, som måste utnyttjas för transporter av råvaror, halvfabrikat m. m., samt i kraftproduktionen. Därtill komme att högst få produktionskedjor vore helt beroende av import. Utredningar påginge inom verket i samförstånd med försvarsstaben rörande vad som med någon grad av säkerhet kunde produceras inom landet i händelse av krig. Krigsmaktens behov av materiel för mobilisering och krig måste till väsentlig del tillgodoses genom lagerhållning. Detta problem hade endast i korthet behandlats av försvarskommittén, som icke heller räknat med några medelsbehov för krigsindustriens skyddande, lagerhållning av krigsmateriel eller mellanlager, ägnade att förkorta starttiderna för ens den krigsindustri, som beräknades skola kunna hållas i gång i händelse av ett krigsläge, samt lagerlokaler för nämnda ändamål.

Verket har vidare framhållit, att en lagerhållning måste avse icke blott färdig materiel, utan även mellanlager av olika förnödenheter för att möjliggöra ett nedbringande av starttiderna för krigsindustrien samt vidare en viss maskinpark för tillverkning av krigsmateriel. Den maskinkapacitet, som uppbyggt under krigsåren, hölle på att i viss utsträckning avskrivras, i det att en del av maskinparken förslitits under användning hos enskilda industri-företag utan att de medel som erlagts för maskinernas begagnande fått tagas i anspråk för ersättningsanskaffning.

Betydande medelsanvisningar erfordrades redan nu för berörda ändamål. Kunde dessa icke inrymmas inom den kostnadsram, som komme att fastställas för försvaret, bleve det givetvis en avvägningsfråga, huruvida fredsoorganisationen borde inskränkas till förmån för beredskapen eller beredskapen beskäras för att möjliggöra hållandet av en något större fredsoorganisation.

Sammanfattningsvis ville verket i fråga om tillgodoseendet av materiel-försörjningen under krig framhålla, att kommitténs förslag icke upptog medel och åtgärder härför, och att fördenskull varken tillräcklig tillgång på lagrad materiel komme att finnas eller en krigstillverkning kunde igångsättas utan årslång starttid eller hållas i gång vid ett framtida krig, vari landet kunde komma att indragas.

Arméns fortifikationsförvaltning har framhållit, att erfarenheterna av en nyligen genomförd fortifikatorisk rustningsplanläggning framhåvt vikten av att materielanskaffning för befästningsarbeten ej uppskötes till en tidpunkt, då en skärpning i läget kunde hindra dylik anskaffning. Taggtråd och standardiserad befästningsmateriel borde förrådsuppläggas i fred, varjämte vissa andra materiel- och verktygsförråd borde anordnas. Utredning härom påginge.

Försvarets forskningsanstalt har efterlyst riktlinjer för hur den militärtekniska forskningsverksamheten skulle fortgå under beredskap och krig. Landets industri måste ha möjligheter att snabbt tillverka komplicerad materiel. Såväl den materiella som personella beredskapen måste vara så hög som möjligt på områden av betydelse för vårt försvar. För att göra industrien förtrogen med krigsmaterieltillverkning måste beställningar av provserier av ny krigsmateriel kontinuerligt utläggas.

Kommerskollegium har funnit det äventyrligt, att materielanskaffningen åsidosatts i sådan utsträckning som skett i kommitténs förslag ej blott i fråga om egentlig försvarsmateriel utan även då det gällde andra betydelsefulla varor för krigsmaktens försörjning. För att undvika konkurrens med andra livsviktiga behov i ett läge, då särskilt stora krav måste ställas på industriens prestationsförmåga och då importmöjligheterna av olika skäl måste förutsättas vara starkt begränsade, vore det nödvändigt, att anskaffning av särskilda militärförråd av dylika varor planerades. Därest valutabrist eller andra importsvårigheter för närvarande reste hinder i vägen för deras anskaffande, borde extraordinära åtgärder övervägas för att snarast tillgodose detta viktiga behov. Liknande synpunkter syntes gälla även i fråga om sådana varor för produktionens och folkförsörjningens behov, varav befolkningens motståndskraft vore beroende.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har funnit bristerna i fråga om krigsmaktens försörjning i krig med förbrukningsmateriel av skilda slag synnerligen betänkliga. Denna försörjning vore oundgängligen erforderlig för krigsmaktens stridsduglighet. Åtgärder, som befundes erforderliga för att säkerställa försörjningen av den vid varje tidpunkt fastställda krigsorganisationen, borde vidtagas oberoende av det utrikespolitiska läget. Möjligheterna att importera för försvaret erforderliga förnödenheter måste tillvaratagas. Frågan huruvida försörjningen i krig borde tillgodoses från fredslager av färdiga produkter eller genom inhemsk produktion borde bedömas från fall till fall alltefter de olika förutsättningarna för skilda slag av förnödenheter, varvid samtliga kostnader för de olika alternativen måste vägas mot varandra.

Departementschefen.

Under beredskapstiden ställdes stora belopp till förfogande för åtgärder i syfte att höja den industriella kapaciteten för krigsmaktens försörjning i krig. Åtgärderna avsågo såväl anskaffning av maskiner och byggande av fabriker som anskaffning av råvaror och mellanlager för krigsindustritillverkning. I samband med att krigshandlingarna upphörde och beredskapen hävdades avbröts det program för utbyggnaden på detta område som då fortfarande var under fullföljande och vissa medel, som funnos reserverade för ändamålet, inbesparades (jfr prop. 1945: 386, s. 10 o. 11). I avvaktan på försvarskommitténs förslag ha sedermera i stort sett inga ytterligare medel anvisats för här ifrågavarande ändamål.

Det är givetvis en angelägenhet av största vikt, att krigsmaktens försörjning i krig med materiel och förnödenheter är i erforderlig grad tryggad. De åtgärder härför, som böra vidtagas, måste noggrant planläggas för att största möjliga effekt skall kunna utvinnas ur medel, som kunna ställas till förfogande för ändamålet. Såsom framgår av vad överbefälhavaren anført och av remissyttrandena pågå på skilda områden närmare utredningar för en dylik planläggning.

Jag är icke beredd att för närvarande ange något mått på medelsbehovet för här ifrågavarande ändamål. Till frågan om medel för vissa åtgärder till tryggande av krigsmaktens försörjning, vilka i nuvarande läge synas vara särskilt angelägna, får jag anledning att återkomma i annat sammanhang.

F. Lottaorganisationen.

Försvarskommittén.

Den av riksförbundet Sveriges lottakårer (SLK) bedrivna verksamheten har av försvarskommittén bedömts vara av sådant värde för krigsmakten, att kommittén förordat höjning av nu utgående bidrag (140 000 kronor) till 370 000 kronor för år. Kommittén har därvid icke förutsatt någon ändring i lottarörelsens ställning eller verksamhet i stort. Vidare har kommittén förutsatt, att kostnader för lottors deltagande i fälttjänstövningar och dylikt liksom hittills skulle bestridas av vederbörlig försvarsgren.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren har ansett att alla användbara och tillgängliga krafter för rikets försvar måste utnyttjas, varför han biträtt förslaget om höjning av medelstilledningen till lottarörelsen.

Överstyrelsen för riksförbundet Sveriges lottakårer har icke haft något att erinra mot förslaget beträffande lottaorganisationen.

Departementschefen.

Med hänsyn till den ståndpunkt jag intagit till frågan om ökad medelsanvisning till de under Avd. IV. Armén redovisade frivilliga försvarsorganisationerna och innan bättre överblick vunnits över den omfattning, som luftbevakningsutbildningen kan beräknas få under nästkommande budgetår, anser jag mig icke kunna förorda en höjning av medelsanvisningen till lottaorganisationen utöver den, som föreslagits i innevarande års statsverksproposition.

Avd. VIII. BYGGNADER M. M.*Försvarskommittén.*

Försvarskommittén har verkställt utredning rörande de förändringar i försvarets byggnadsbestånd, som skulle bli en följd av kommitténs förslag, samt även upptagit till behandling frågor angående byggnadsbehov, som oberoende därav kunde göra sig gällande under den närmaste tioårsperioden.

Kostnaderna för hela försvaret för de byggnadsarbeten, som direkt föränledas av försvarskommitténs organisationsförslag, har kommittén uppskattat till 13 509 000 kronor. Totalkostnaden för byggnadsändamål, vilka enligt vad kommittén angivit skulle ytterligare aktualiseras genom kommitténs organisationsförslag, främst åtgärder för att effektivisera utbildningen, ha beräknats uppgå till 31 249 000 kronor. Å andra sidan har kommittén räknat med att vid genomförandet av kommitténs förslag fastigheter med ett sammanlagt värde av inemot 50 000 000 kronor skulle frigöras för andra ändamål än försvarets.

Kommittén har inhämtat uppgift om förefintligt behov av byggnadsåtgärder i övrigt inom försvaret. Därvid hade anmälts önskemål om byggnadsföretag, till vilkas bestridande skulle erfordras — inberäknat kostnaderna för nyss omnämnda av kommitténs förslag direkt eller indirekt föränledda byggnadsarbeten — investeringsanslag till belopp av för armén 139 303 000 kronor, för marinen 85 955 000 kronor (därav 42 000 000 kronor för utbyggande av flottans basorganisation m. m.), för flygvapnet 136 700 000 kronor (därav 75 400 000 kronor för flygfältsarbeten och 50 000 000 kronor för bergshangarer m. fl. befästningsanläggningar) samt för byggnadsföretag av för flera försvarsgrenar gemensam natur såsom bergrum för drivmedelsförråd och den optiska luftbevakningen 23 900 000 kronor eller allt som allt 385 858 000 kronor. Mot dessa investeringsanslag skulle svara ett grundavskrivningsbehov av tillhoppa 190 157 000 kronor. Härutöver borde enligt kommittén tagas i beaktande ett belopp av 9 200 000 kronor för försvarets forskningsanstalt.

I fråga om möjligheterna att tillgodose byggnadsbehov, som icke direkt föränleddes av försvarskommitténs förslag utan som ur andra synpunkter kunde anses erforderliga, har kommittén inskränkt sig till ett allmänt påpekande, att vissa av de ifrågasatta byggnadsföretagen syntes vara av den art, att de ur olika synpunkter tedde sig såsom särskilt angelägna. Hit vore att hänföra byggande av flygfält samt bergrum. Med hänsyn till de avsevärda kostnaderna härför vore det ofrånkomligt att räkna med en under avsevärd tid fortgående successiv utbyggnad av sådana anläggningar. Försvarskommittén har i detta sammanhang erinrat om 1947 års riksdags uttalande att, då flygfältsarbetena vore av stor betydelse ur flygsäkerhetssynpunkt och alltså representerade en hög angelägenhetsgrad, det givetvis vore påkallat, att desamma komme till utförande i den omfattning läget på arbetsmarknaden och tillgången på materiel det medgäve. Jämväl byggnadsföretag, avsedda att

främja utbildningens effektivitet, borde enligt försvarskommittén givas företräde framför andra byggnadsobjekt. Från militärt håll hade vidare påpekats att vissa äldre kasernetablissemang nu vore i sådant skick, att modernisering vore nödvändig för att icke anläggningarnas funktionsduglighet skulle äventyras.

Övriga byggnadsarbeten av den kategori, varom nu vore fråga, hade av myndigheterna ansetts påkallade av byggnadstekniska skäl, av medicinska, sanitära och hygieniska orsaker, av säkerhetsskäl, för tillgodoseende av arbetarskyddslagens krav, för beredande av ökad bekvämlighet och trevnad i kasernerna, såsom led i försvarets centrala organisationskommittés rationaliseringsprogram, med hänsyn till krigsmaterielens förvaring och vård m. m.

Med hänsyn till nödvändigheten att i rådande läge starkt begränsa de allmänna utgifterna har kommittén ansett sig böra räkna med att byggnadsverksamheten för försvarsändamål under de närmaste åren måste i hög grad inskränkas. Även om läget på nu förevarande område framdeles skulle lätta, måste dock, framhåller kommittén, vid bestämmandet av byggnadsverksamhetens omfattning hänsyn tagas till kostnaderna. Det förhållandet, att medel till betydande belopp redan funnes anvisade för ett stort antal byggnadsföretag, för vilka emellertid byggnadstillstånd ännu icke lämnats, borde också beaktas vid bedömandet av möjligheterna att utföra nya sådana företag.

Kommittén har ställt sig tveksam till såväl möjligheten som nödvändigheten av att under den kommande tioårsperioden genomföra ett så omfattande byggnadsprogram som det från militärt håll framförda. Mot det för hela tioårsperioden anmälda investeringsbehovet om 395 miljoner kronor svarade ett grundavskrivningsbehov av cirka 195 miljoner kronor eller 19,5 miljoner kronor för år. Med hänsyn särskilt till att medel redan beviljats för ett stort antal byggnadsföretag, för vilka byggnadstillstånd ännu icke lämnats, har försvarskommittén för sin del ansett sig böra stanna vid att beräkna grundavskrivningsbehovet för byggnads-, flygfälts- och andra anläggningsarbeten till i genomsnitt 10 miljoner kronor för år. Kommittén har dock samtidigt uttalat, att ett förändrat konjunkturläge kunde nödvändiggöra en omprövning av hela förevarande frågekomplex.

Under ett särskilt avsnitt i betänkandet har kommittén behandlat frågan om befästningar. Kommittén har därvid återgivit ett uttalande i ämnet av överbefälhavaren av innebörd att det av främst ekonomiska skäl icke vore möjligt att i fredstid utbygga samtliga önskvärda permanenta befästningar i fullt färdigt skick. Att uppskjuta alla befästningsarbeten till ett beredskapsläge medförde dock betänkliga risker. Vid snabb övergång från fred till krig innebure detta, att stödet av permanenta befästningar komme att inskränkas till det, som de nu utbyggda befästningarna erbjöde. Efter ett krigsutbrott kunde man icke räkna med att i någon större utsträckning utföra sådana befästningar. En viss kontinuerlig byggnadsverksamhet för befästningar borde därför enligt överbefälhavarens mening äga rum i fred. Omfattningen härav borde be-

stämmas under hänsynstagande dels till behovet av befästningar ur strategisk synpunkt inom det ena eller det andra området, dels till ekonomiska skäl.

Bland de mest önskvärda ändamålen i fråga om befästningsanläggningar hade överbefälhavaren angivit befästningar för markstridskrafter och den militära ledningen samt berggrum för skilda ändamål.

Frågan om uppförande av berggrumsanläggningar har kommittén behandlat tillsammans med övriga byggnadsfrågor. För befästningar för markstridskrafter och den militära ledningen hade överbefälhavaren räknat med ett årligt medelsbehov av 10 miljoner kronor. Försvarskommittén har ansett sig med hänsyn till den behållning, som funnes å härför redan anvisade anslag, icke i nuvarande läge böra beräkna medel för dylika befästningar.

Remissyttranden.

Överbefälhavaren har framhållit, att de byggnadsföretag, som även enligt kommitténs mening vore mest angelägna, nämligen flygfältsarbeten, utbyggnaden av marinens basorganisation, berggrum m. m. på vissa flygfält samt de viktigaste fullträffsäkra drivmedelsförråden, skulle, om de utsträcktes över den långa tiden av tio år, kräva ett årligt investeringsbehov av 20 miljoner kronor. Med de av kommittén beräknade anslagen skulle sålunda intet utrymme finnas för anläggningar, avsedda att höja utbildningens effektivitet m. fl. angelägna företag. Det nu rådande trycket på arbetsmarknaden och det ekonomiska läget borde icke läggas till grund för en planering på längre sikt.

Överbefälhavaren har vidare framhållit nödvändigheten av moderna befästningar, bergtunnlar och berggrum. Utan stöd av befästningar kunde de stridande förbanden lida svåra förluster. Tillgång på bergtunnlar och berggrum vore ett villkor för att sjö- och luftstridskrafterna på sina baser icke tillfogades förluster, som allvarligt nedsatte stridsvärdet. Utan tillgång till motståndskraftiga förråd för svärersättliga förnödenheter och skyddade utrymnen för krigsviktig tillverkning äventyrades krigsuthålligheten. De av försvarskommittén angivna reservationerna å anslag till befästningsarbeten vore helt otillräckliga för en 10-årsperiod.

Chefen för armén har anført, att huvuddelen av de byggnader, för vilka medel redan funnes anvisade, vore av sådan vikt för arméns förråds- och utbildningsfrågor, att några nybyggnads- eller förändringsarbeten icke utan synnerligen tvingande skäl borde sättas före dem i angelägenhetsordning. Det vore ofrånkomligt ur beredskapssynpunkt, att berggrumsanläggningar komme till utförande.

Marinledningen har framhållit, att de för marinen mest betydelsefulla byggnadsobjekten vore berggrum såsom fartygstunnlar, ammunitions- och torpedförråd, oljelagringsanläggningar m. m. Utbyggandet av flottans basanläggningar inom rimlig tid jämsides med andra för ej endast marinen angelägna byggnadsobjekt syntes icke kunna ske inom den av kommittén angivna investeringsramen.

Chefen för flygvapnet har understrukt betydelsen av att flygfältsarbeten och för flygvapnet erforderliga berggrum snarast iordningställdes.

Departementschefen.

Huvuddelen av de byggnadsföretag, som försvarskommittén här angivit, ha tidigare anmälts av de medelsäskande myndigheterna. Alltefter angelägenhetsgrad ha de fått inpassas i den byggnadskvot, som tillmätts försvaret. Så länge de förhållanden bestå, som betinga den nuvarande regleringen av byggnadsverksamheten, torde samma förfarande få tillämpas även i fortsättningen. Frågan vilka byggnadsföretag som närmast böra komma till utförande får därför prövas för varje budgetår. För nästkommande budgetår ha förslag redan framlagts för riksdagen om kapitalinvesteringar i försvarets fonder.

DEPARTEMENTSCHEFENS HEMSTÄLLAN.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

besluta, att försvaret i här berörda delar skall organiseras på sätt av mig i det föregående angivits.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Magnus T. Möller.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Avd. I. Inledning</i>	3
<i>Avd. II. Allmänna synpunkter</i>	10
I. Strategiska synpunkter på frågan om försvarets ordnande..	10
A. Krigsteknikens utveckling och det moderna kriget.....	10
B. Sveriges militärpolitiska läge	31
C. Målsättningen för krigsmakten	39
II. Försvarsorganisationens utformande	46
III. Huvuddragen av försvarskommitténs förslag.....	70
A. Värnplikten.....	70
B. Armén	70
C. Marinen.....	80
D. Flygvapnet	86
E. Kostnaderna	98
IV. Departementschefen	112
<i>Avd. III. Särskilda frågor</i>	129
A. Försvarets högsta ledning	129
1. Överbefälhavaren, försvarsstabschefen och försvarsgrenscheferna s. 129. —	
2. Försvarsstaben m. m. s. 140. — 3. De centrala förvaltningsmyndigheterna	
s. 147.	
B. Den militärterritoriella indelningen	149
C. Kustartilleriets ställning inom försvarsorganisationen	154
D. Luftförsvaret	155
1. Luftförsvarets organisation s. 155. — 2. Luftbevakningens ställning inom	
försvarsorganisationen s. 157.	
E. Militärmusiken	161
F. De värnpliktigas ekonomiska förmåner	165
Premier s. 165. — Familjebidrag s. 170. — Fria resor s. 170. — Förbättring	
av löneförmånerna för värnpliktiga under utbildning till officer på aktiv	
stat s. 172.	
G. Personalvården	174
H. Befälsrekryteringen	177
I. Försvarsmedicinsk forskning.....	184
1. Inledning s. 184. — 2. Den försvarsmedicinska forskningens allmänna	
uppgifter m. m. s. 184. — 3. Det försvarsmedicinska forskningsarbetets fram-	
tida organisation och ledning s. 188. — 4. Kostnadsberäkningar s. 197.	
<i>Avd. IV. Armén</i>	204
I. Krigsorganisationen	204
II. Krigsmaterielen	210

	Sid.
III. Fredsorganisationen.....	220
A. Arméns ledande organ.....	220
B. Militärömråden och högre truppförband	225
1. Territoriell indelning m. m. s. 225. — 2. Militärbefälsstaber s. 225. —	
3. Försvarsområdesstaber s. 227.	
C. Truppslag och truppförband m. m.	235
1. Allmänna grunder s. 235. — 2. Vissa frågor rörande truppförbandens	
inre organisation s. 242. — 3. Kavalleriet s. 248. — 4. Underhållstrupperna	
s. 253.	
D. Vissa personalkårer	261
1. Generalitetet s. 262. — 2. Generalstabskåren s. 262. — 3. Fälttygkåren	
s. 262. — 4. Tygstaten s. 264. — 5. Intendenturkåren s. 265. — 6. Fält-	
läkarkåren s. 266. — 7. Fältveterinärkåren s. 267. — 8. Arméns sjukvårds-	
personal s. 267.	
E. Arméingenjörkåren	270
F. Utbildningsanstalter	280
Allmänna grunder s. 280. — Grundläggande befälsskolor s. 283. — Skjut-	
skolor och motsvarande skolor s. 285. — Arméhögskolan (AHS) s. 292. —	
Arméns jägarskola (JS) s. 295.	
G. De frivilliga försvarsorganisationerna (utom hemvärnet).....	295
1. Allmänna synpunkter s. 295. — 2. Centralförbundet för befälsutbildning	
(Cfb) med därtill anslutna organisationer s. 296. — 3. Frivilliga motorcykel-	
kåren (FMCK) s. 299. — 4. Svenska röda korset (SRK) och svenska blå	
stjärnan (SBS) s. 300. — 5. Frivilliga skytteväsendet s. 300. — 6. Frivilliga	
tjänstehundväsendet s. 301. — 7. Svenska brevduveförbundet s. 301.	
H. Hemvärnet	308
I. Arméns hästar	313
IV. Kostnadsberäkningar för armén	323
<i>Avd. V. Marinens organisation</i>	<i>326</i>
I. Krigs- och fredsorganisationen.....	326
II. Marinens ledande organ	329
1. Marinstaben s. 329. — 2. Kustartilleriinspektionen s. 331. — 3. Tjänste-	
grensinspektörerna s. 332.	
III. Marindistriktet	334
IV. Flottan	338
A. Fartygsmaterielen	338
1. Fartygens livslängder och utrangering s. 338. — 2. Ersättningsbyggnad	
s. 342. — 3. Fredsrustningar s. 348.	
B. Artillerimateriel m. m.....	349
C. Basorganisationen	350
1. Allmänna synpunkter s. 350. — 2. Örlogsstationerna s. 352. — 3. Örlogs-	
varven s. 353. — 4. Övriga basanläggningar s. 354.	

	Sid.
D. Flottans personal.....	356
1. Officerare s. 356. — 2. Underofficerare s. 359. — 3. Manskap s. 363. —	
4. Reservpersonal s. 365. — 5. Övrig personal s. 367. — 6. Rekrytering s. 368.	
E. Utbildningen	370
1. De värnpliktigas utbildning s. 370. — 2. Fast anställt manskaps utbildning jämte underofficersutbildning s. 370. — 3. Officersutbildningen s. 373.	
V. Kustartilleriet.....	374
A. Kustartilleriets lokala organisation	374
1. Kustartilleriförsvarens organisation s. 374. — 2. Kustartilleriets truppförband m. m. s. 375. — 3. Kustartilleriets skjutskola s. 376.	
B. Kustartilleriets materiel	377
C. Kustartilleriets personal	379
1. Officerare s. 379. — 2. Underofficerare s. 380. — 3. Manskap s. 381. —	
4. Övrig personal s. 382. — 5. Rekrytering s. 383.	
VI. För marinen gemensam personal	383
A. Marinintendenturkåren.....	383
B. Mariningenjörkåren	387
1. Stampersonal s. 387. — 2. Reservpersonal s. 392. — 3. Rekrytering och utbildning s. 393.	
C. Marinläkarkåren	393
D. Marinens poliskår	398
VII. Utbildningsanstalter	400
VIII. Frivilliga organisationer	404
IX. Kostnadsberäkningar för marinen	405
<i>Avd. VI. Flygvapnets organisation</i>	<i>407</i>
I. Krigsorganisationen.....	407
II. Fredsorganisationen	409
A. Flygvapnets ledande organ m. m.....	409
1. Flygstaben s. 409. — 2. Inspektionsmyndigheter s. 413. — 3. Flygöverläkaren s. 418. — 4. Flygförvaltningen s. 418. — 5. Personal till staber m. m. utom flygvapnet s. 419.	
B. Luftbevakningen	420
C. Indelning i flygbasområden	425
D. Flygförband m. m.....	427
1. Indelning i flygslag och flygflottiljer s. 427. — 2. Flygeskadern s. 430. — 3. Flygflottiljerna s. 433. — 4. Flygbaskåren s. 436.	
E. Centrala flygverkstäder	437

	Sid.
F. Flygvapnets personal.....	437
1. Allmänna grunder s. 437. — 2. Militär personal s. 439. — 3. Civilmilitär personal s. 449. — 4. Civil personal s. 456. — 5. Befordringsutsikter och pensionsåldrar s. 457. — 6. Personalorganisationens genomförande s. 459.	
G. Rekrytering.....	463
H. Utbildning	467
1. Allmänna synpunkter s. 467. — 2. Olika personalkategoriernas utbildning s. 467. — 3. Flygövningarnas omfattning s. 470.	
I. Utbildningsanstalter	472
J. Väderleksorganisationen	480
K. Övriga frågor.....	480
III. Flygmaterielen	481
IV. Kostnadsberäkningar för flygvapnet.....	485
<i>Avd. VII. Vissa för försvaret gemensamma ändamål</i>	<i>492</i>
A. Försvarets forskningsanstalt.....	492
B. Fältövningar m. m.	494
C. Befäls- och specialistutbildning av vissa värnpliktiga	496
D. Försvarets brevskola.....	497
E. Åtgärder för att säkerställa krigsmaktens försörjning i krig	498
F. Lottaorganisationen.....	501
<i>Avd. VIII. Byggnader m. m.</i>	<i>503</i>
<i>Departementschefens hemställan.....</i>	<i>506</i>